

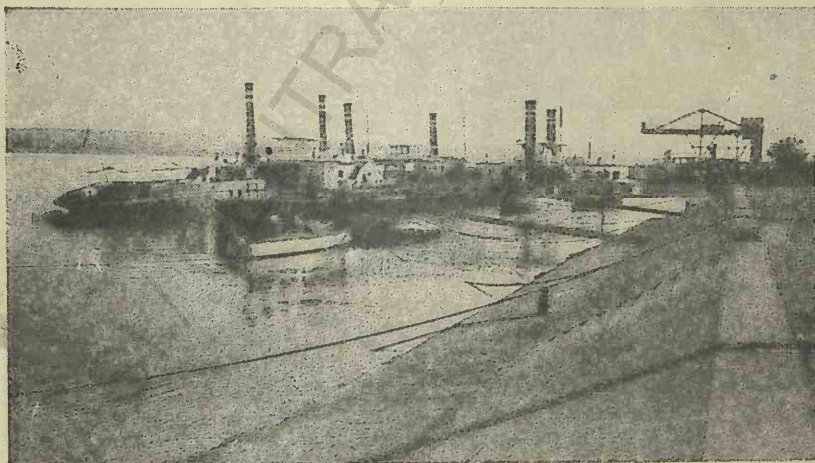
IV
1.609

C. PAJURĂ ȘI D. T. GIURESCU

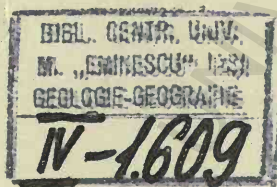
ISTORICUL ORASULUI TURNU-SEVERIN

(1833-1933)

CU PRILEJUL CENTENARULUI

1933

C. PAJURĂ
Profesor și Publicist

și

D. T. GIURESCU
Profesor și Secretar Camera
de Com. și Ind.

Inv. Nr. 7306
III 2065

ISTORICUL ORAȘULUI TURNU-SEVERIN

(1833-1933)

Lucrare tipărită cu prilejul
Centenarului

204300
B.C.U. - IASI

1 9 3 3

TIPOGRAFIA „ȚIPARUL ROMÂNESC”, STRADA CONST. MILLE 16 BUCUREȘTI

D. T. GIURESCU
Profesor de Geologie Generala
la Facultatea de Stiinte

C. RAJUREA
Profesor de Geologie Generala
la Facultatea de Stiinte

I.	5484
Bib. Institut de Geologie-Geografie	
T.	IV-1609.

ISTORICUL
ORASULUI

TURNUL SEVERIN

(1833-1838)

Facultatea de Stiinte
Centrala

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

P r e ț a ț a

Precum indivizii izolați după un anumit număr de ani își întorc gândul înapoi și privesc cu duioșie spre trecutul lor, tot așa — și poate mai mult încă — fac și colectivitățile: sate, orașe, națiuni, umanitatea întreagă, când recheamă în preocupările lor, într'un cadru de reconfortantă sărbătoare amintirea durerilor și bucuriilor din trecut, înfrângerilor și strădaniilor purtătoare de izbândă.

Orașul Turnu-Severin serbându-și acum 100 ani de existență, am scris în acest scop o monografie a lui, un istoric, în care am căutat să-i trecem în revistă tot trecutul, să rechemăm în prezent icoanele de altădată, păzind însă tot timpul regulile științei reci și necruțătoare, cea care nu cunoaște prejudecăți, care e pururea obiectivă și nu știm dacă am reușit întru totul, căci în noi să sbăteă mereu, ca o pasăre în colivie, dragostea pentru acest loc al Turnului Severin.

* * *

Orașul nostru nu se poate lăuda cu o vechime prea mare. Abia își serbează acum centenarul existenței sale.

E drept că sub țărâna pe care se înalță azi orașul modern a existat odinioară o cetate romană Drubeta, că mai târziu am avut și un Severin medieval, a cărui istorie rămâne pentru noi destul de obscură, dar orașul, așa cum îl vedem azi, cu toate trăsăturile lui caracteristice, nu datează decât de 100 ani.

Despre acest Severin am vorbit noi în lucrarea de față în care am arătat nașterea lui, etapele lui de dezvoltare economică, socială, culturală, edilitară, cum și starea lui actuală. Am căutat să explicăm totodată cauzele care au determinat înflorirea Severinului modern, utilizând în acest scop și documente atât cât mâna necruțătoare a omului nu le-a distrus, dar și priviri de ansamblu, fără de care ori ce explicare istorică devine iluzorie.

Lucrarea de față, chiar dacă n'ar fi epuizat toate sursele de cercetare, constituie însă, prin metoda de alcătuire, o bază, un îndreptar pentru ori ce cercetător care ar voi, după noi, să mai abordeze această chestiune.

Incheiind aceste rânduri ținem să aducem călduroase mulțumiri Primăriei orașului, Camerei de Comerț și de Industrie din localitate și tuturor instituțiilor culturale și oamenilor de bine, care, apreciind importanța acestei lucrări și străduințele noastre, ne-au dat concursul lor prețios.

Un fenomen geografic, înainte de a fi descris, trebuie determinat în spațiu; de aceea cu riscul de a fi calificați ca pedanți, vom spune că Turnul-Severin e așezat la 22°,33 longitudine după Greenwich și la 44°,38 latitudine de Nord. Totuși, pentru că cifrele sunt prea reci, vom lămuri că Severinul se află cam pe acelaș meridian cu muntele Godeanu și cu gura Timocului, iar în ceea ce privește latitudinea, el e cam pe același paralel cu Strehaia și Drăgășani. Dintre localitățile vecine Baia de Aramă e la 45° latitudine, iar Calafatul la 44°.

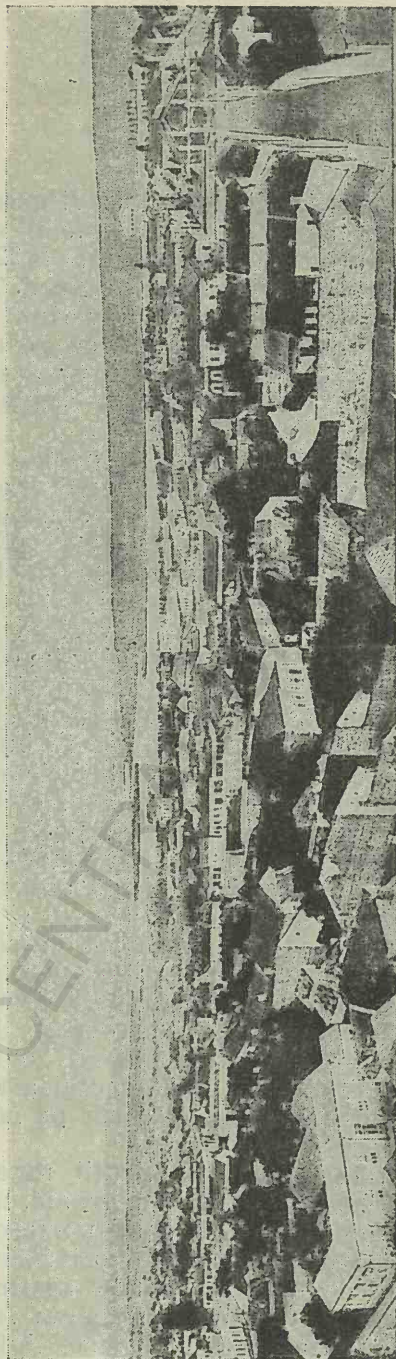
Turnu-Severin se află așezat în partea de Sud-Vest a României lângă Dunăre, (la 86 Km. depărtare de Tg.-Jiu și la 113 Km. de Craiova și la 23 Km. de Orșova, centre de populație urbană mult mai vechi decât Severinul).

Așezarea lângă Dunăre a fost foarte prielnică dezvoltării sale. Se poate spune că, după cum Egiptul a fost numit de antici un „dar al Nilului”, tot astfel Severinul ar putea fi numit un dar al Dunărei. Și ca să mai utilizăm o analogie, măcar că analogiile nu sunt întru totul recomandabile în geografie și în orice știință, am putea adauga că, după cum majoritatea orașelor din apusul Europei își datoresc în bună parte apropierea lor prezenței oceanului, tot astfel și Severinul își datorește înflorirea faptului că-i așezat lângă Dunăre.

Dealtfel și alte orașe românești s’au putut dezvoltă într’un tempo foarte scurt, Brăila, Giurgiu, Turnu-Măgurele, Calafat, grație faptului că se aflau așezate lângă această mare arteră de comunicație internațională, care a fost și va fi Dunărea. Cazul Severinului e însă tipic, pentru că inexistent la 1833 a putut totuși să ajungă în decurs de 100 ani un centru comercial, industrial și cultural de o importanță destul de mare.

Teritoriul peste care se întinde orașul de astăzi are o suprafață de aproape 3 Kilometri pătrați. (cifra exactă: 297 hectare). Bineînțeles întinderea Severinului a fost foarte mică la început. Ea n’a putut să crească decât pe măsură ce orașul se dezvoltă și prosperă.

Dacă la dezvoltarea unor organizații rurale, a satelor, la formele de viață pe care ele le dau la iveală, mărimea satului, comasarea sau răspândirea lui, la felul portului locuitorilor și felul locuințelor, joacă un mare rol factorii fizici: relieful, apele, clima, etc., apoi când e vorba de marile aglomerări omenești, orașele, acolo vedem că predomină influența factorilor economici. Totuși, nu pot fi neglijați nici factorii fizici, când este vorba de explicarea evoluției unui oraș.

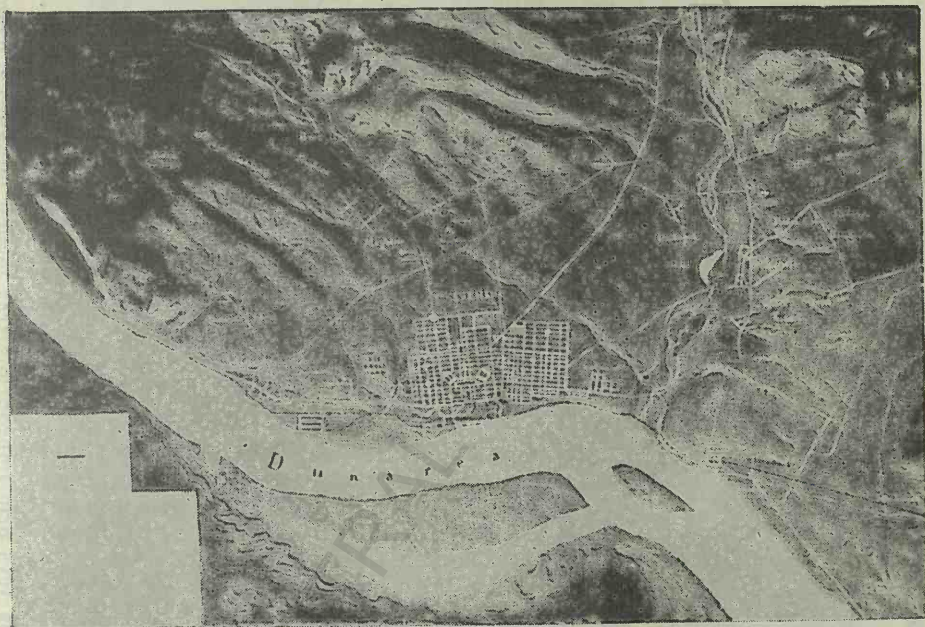

Turnu-Severin (vedere generală 1933)

Relieful Solului

„Idealul, pentru creatorul urbanist poate fi numai câmpia netedă, șesul, care, asemenea colii de hârtie albă, nu impune nimic. suportă însă ori și ce”¹⁾).

Din fericire Severinul e așezat pe o astfel de câmpie aproape netedă, mai ridicată puțin spre Miază Noapte (104 metri deasupra nivelului mării la Observatorul pompierilor) și mai joasă puțin către Miază-zi către Dunăre (90 metri la Școala Comercială Elementară).

Severinul și împrejurimile
(fotografie după un block-diagram lucrat de d. E. Nemiș)

Faptul că întinderea aceasta este netedă, a înlesnit și lucrările edilitare și circulația pietonilor și a vehiculelor. Celălalt fapt, că șesul e puțin înclinat spre Sud, a înlesnit întodeauna scurgerea apelor de ploae, care altfel ar fi staționat în chip de băltoace, mai ales atunci când Severinul nu avea canale subterane de scurgere.

Prin urmare Severinul se ridică pe un șes neted, care a favorizat o dezvoltare ordonată și estetică, cu strade largi și drepte și cu piețe încăpătoare.

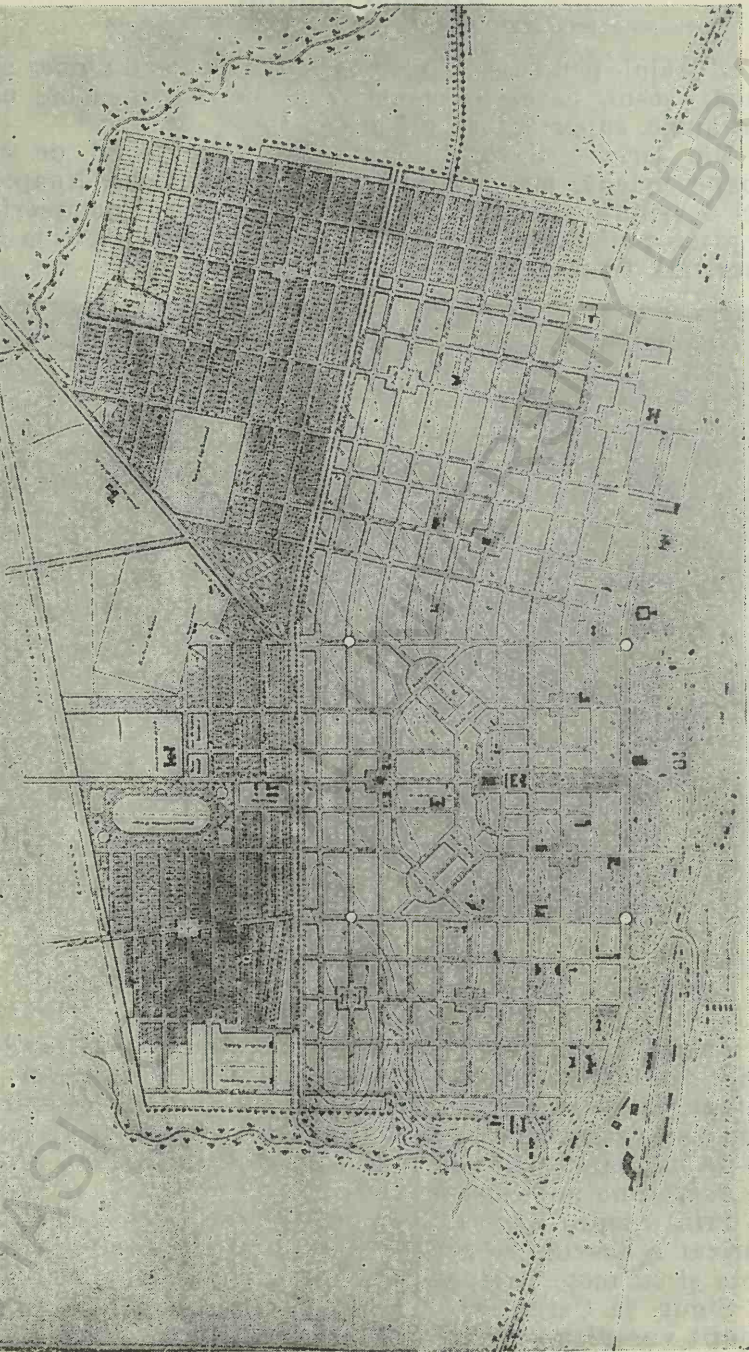
Sigur că Cernătenii (locuitorii din orașul de odinioară Cernăți) vor fi fost tentați de această câmpie, care se pretă

¹⁾ Marin Simionescu—Râmniceanu—Urbanism pag. 5

Planul Oraşului Turnu-Severin.

Completat cu Noul Cartier

1931

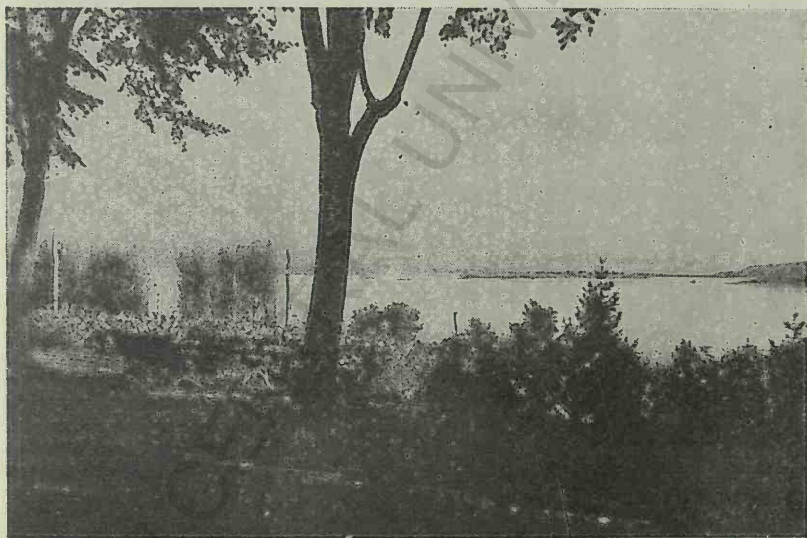

- 1) Patratal format din punctele albe cuprinde vechiul oraş trasat după planul lui Kiselev.
- 2) Cartierele din jurul patratalui sunt adăugate dela 1850—1918.
- 3) Cartierul umbrit s'a adăugat după 1918 prin improprietărea foştilor luptători şi a familiilor celor morţi în război.

minunat aşezării unui oraş nou. Vor fi fost şi ei bucuroşi să scape odată de toate dezavantajele vechiului lor oraş aşezat în pantă pe nişte costişe repezi şi să se aşeze în ceiace numiau ei „Câmpia Severinului“, loc proprice prin netezimea sa înfiri-pării unei mari şi compacte aşezări urbane. Ceiace pare dintru întâiu o câmpie este însă de fapt, geograficeşte vorbind, o terasă, ridicată deasupra Dunărei cu vreo 40-45 metri (Staţia C.F.R. T.-Severin aşezată nu departe de malul Dunărei la poalele acestei terase, este la o altitudine de 48,75 metri deasupra nivelului mării).

Clima, Apele, Vegetaţia

„Aici, la Turnu-Severin (Dunărea) e mai mult un lac decât un fluviu, prilejiind ochiului orizont larg luminos; mereu îşi schimbă îmbrăcămintea din primăvară până în toamnă, în cursul zilei de când dunga aurie a răsăritului de soare poale-

Dunărea la T-Severin

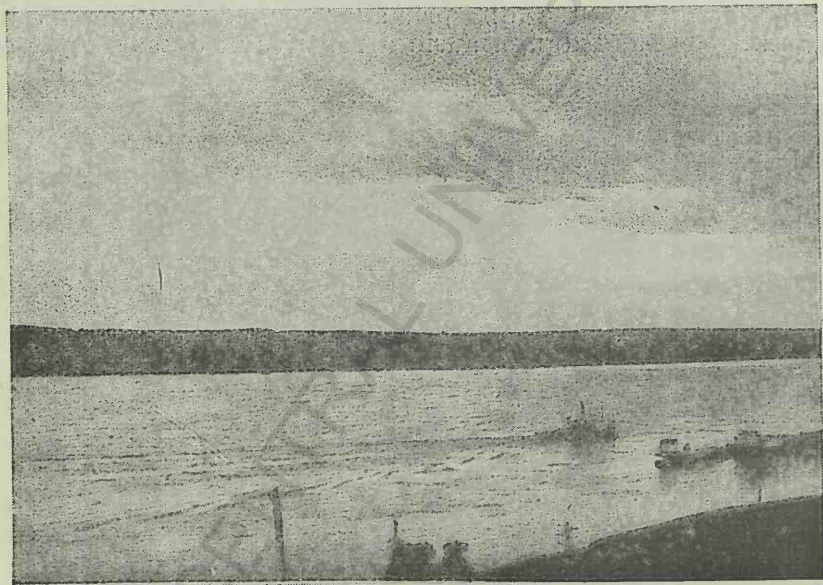
şte apa, până când luceafărul de seară sclipeşte în valuri, alătura cu oglindirea jucăuşe a luminii din vârful vre unui catarg. Dar mai este ceva care aduce Dunărea . . . despicănd poartă în zidul munţilor, bătrânul fluviu croeşte drum slobod valurilor de aer mai cald, ce vin despre Mediterana; puterea crivăţului ce biciueşte aspru restul ţării, aci se domoleşte¹⁾

¹⁾ I. Simionescu—Oraşe din România. Ed. II pag. 291.

Puține localități sau regiuni din România au clima dulce a Severinului. Temperatura medie anuală e de $11^{\circ},5$. Ea e mult mai ridicată față de ori care altă localitate din țară. Următorul tablou e de altfel destul de sugestiv.

<u>Localitatea</u>	<u>Temperatura medie</u>
T.-Severin	$11^{\circ},5$
Strehaia	$9^{\circ},7$
Baia de Aramă	$9^{\circ},2$
Orșova	$11^{\circ},3$
Craiova	$10^{\circ},7$
București	$10^{\circ},4$
Constanța	$11^{\circ},3$

Această temperatură e socotită ca o medie pe mai mulți ani în șir. Ea oscilează însă dela an la an. Astfel temperatura

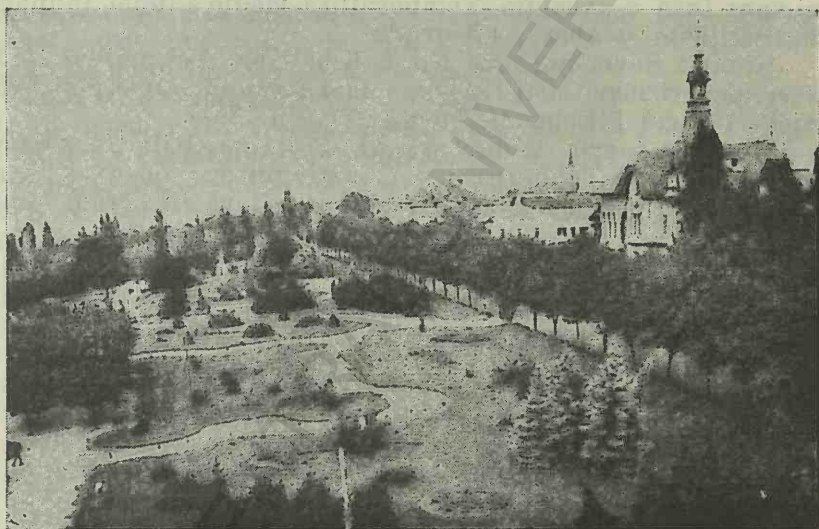
Altă vedere pe Dunăre

medie a Severinului pentru anii 1896-1915 este de $11^{\circ},8$ grade Celsius ¹⁾, iar în anii din urmă ea a pendulat între $11^{\circ},8$ și $11^{\circ},2$ după cum se vede din tabloul de mai jos.

¹⁾ După datele pe care Institutul Meteorologic Central, a binevoit a ni le pune la dispoziție.

Anii	Temperatura medie
1896-1915	11,8
1927	12,4
1928	11,3
1929	10,2
1930	12,0
1931	11,2

Iernile sunt în genere dulci, înrăurite desigur într-o câtva de reflexe ale climatului mediteranian. Spre pildă temperatura medie a iernei anului 1926 a fost de 0°, o adevărată minune climatologică (o binecuvântare pentru populația nevoiașă). Numai Coasta de Argint cunoaște în timpul iernei o astfel de temperatură medie. Câteodată iarna e întreruptă de zile calde, anticipări primăvăratece. Astfel în Februarie 1936 s'a putut înregistra temperatura maximă de +15,7° grade, 1928 +13,3

Parcul Rozelor

grade, în 1931 +13,6 grade, iar între anii 1894-1924 s'au putut înregistra în Februarie chiar și plus 24 grade Celsius temperatură maximă.

Această climă atât de îngăduitoare are o puternică înrăurire asupra vegetației locului. Unul din vizitatori Severinului (D-l I. Simionescu—Orașe din România) observă cu drept cuvânt că, datorită climei potrivite din timpul iernei, la Severin și împrejurimi „vegetația e bogată, variată. Mănânci sâmburi de migdală, cum ai dejghiocă nucile. Vița de vie se agată de copaci ca în Portugalia, iar trandafirii din grădina trandafirilor (Parcul Rozelor N.A.) te transportă cu gândul pe malul Adriaticei”.

Temperatura medie a iernei e de minus 2 grade. Temperatura cea mai scăzută dela 1894 și până astăzi a fost înregistrată în Februarie 1929, când termometrul s'a scăzut la 26,6 grade sub zero. Dunărea a înghețat atunci pe tot cursul ei dela Severin la Mare. Gerul acesta cumplit a avut repercursiuni și asupra vegetației locului. Astfel aproape toți nucii din câmpia Severinului au înghețat și s'au uscat, iar cei scăpați n'au mai dat rod în acel an.

A fost atât de groasă gheața pe Dunăre încât cineva a traversat-o în automobil. Câteva zile în șir, populația din satele vecine cu Severinul a trecut pe gheață în Serbia iar cea din Serbia la noi. Fiecare om eră dornic să treacă pe gheață, ca să poată povesti apoi copiilor și urmașilor săi acest eveniment extrem de rar în părțile noastre. Unii treceau Dunărea casă și vadă rudele decare granița îi despărțea, alții ca să comită mici contra-bande. În sfârșit în câteva sate spre sud de Severin s'au încheiat și căsătorii, cari mai târziu însă au fost anulate. Astfel de ierni sunt însă o excepție. Temperatura medie a lunii Ianuarie (1926-1931) este, deabia +1,3 grade.

„Hotărît Severinul este Nissa României. Am umblat toată țara și nicăeri n'am simțit o iarnă mai dulce și mai suportabilă ca aici”. (Ziarul L'Echo de Turnu-Severin 1897).

Vara este foarte călduroasă. După însemnările din Atlasul geografic al d-lor Teodorescu și Constantinescu am avea chiar aici la Severin cea mai mare căldură din țară în cursul lunii Iulie. Astfel:

Localitatea	Temper. medie Iulie
T-Severin	23 ^o ,6
Turnu-Măgurele	23 ^o ,5
Giurgiu	23 ^o ,4
Isacia	23 ^o ,1
Craiova	23 ^o
București	22 ^o ,7
Timișoara	20 ^o ,4

Maximul absolut înregistrat în cursul verii a fost în Iulie 1927 când termometrul a arătat 40⁴, grade Celsius, o căldură caniculară. Câteodată căldura începe chiar din Iunie. În Iunie 1927 s'a înregistrat de exemplu temperatura de 36,3 grade, iar în alți ani mai înainte chiar și 39 grade. Iată de ce lanurile de grâu în jurul Severinului se coc și se seceră cu cel puțin o săptămână înaintea celor din restul județului Mehedinți.

Ploile cad într-o cantitate apreciabilă, între 600 și 700 milimetri (un milimetru reprezintă un litru pe metru patrat). Ele sunt foarte neregulate.

Anul

Cantitatea de precipitațiuni
atmosferice

1885-1924	705 ⁰ ,4
1926	696 ⁰ ,8
1927	566 ⁰ ,6
1928	482 ⁰ ,2
1929	651 ⁰ ,5
1930	461 ⁰ ,1
1931	614 ⁰ ,7

Aceste precipitațiuni atmosferice variază nu numai dela an la an, ci și dela lună la lună. Luna cea mai ploiasă a anului Octombrie. Cum în această lună temperatura se menține destul de ridicată avem o mică imprimăvărare, prelungită adesea până târziu în Decembrie.

Deaceea pe piața Severinului poți găsi verdețuri de vânzare până în ajunul Crăciunului.

Zăpada, care cade și la Severin în cantitate mare, se topește mult mai de timpuriu decât în restul țării și chiar față de restul județului Mehedinți. Primăvara începe la Severin cu o săptămână înainte de a începe în județ.

Vânturi puternice nu bat aproape niciodată în Turnu-Severin și lucrul e foarte explicabil, dacă ne gândim că orașul și platoul Severinului stau adăpostite în valea transversală pe care Dunărea a săpat-o în epoci geologice între Carpați și Balcani și dacă ținem seama mai ales că orașul e înconjurat de o centură de dealuri: Dealul Vărănicul spre Nord-Vest; dealurile Corbului, Trestenicului și Buliga spre Nord, și dealurile Curila, Gârdanul și Balota spre Est. Vântul cel mai frecvent are aici direcția Nord-Sud sau Nord-Est spre Sud-Vest. Fenomenul acesta are o oarecare înrăurire asupra vegetației. Cine observă în chip atent copacii și pomii din Severin vede că au crengile îndreptate spre Sud-Vest.

Numiri de vânturi n'am întâlnit în oraș. Țăranii mehedințeni au însă numiri ca: Gorneag (Vântul mare) și Coșava. Țăranii stau doar mult mai mult decât orașenii în contact direct cu natura. De aci bogăția de vocabular (în ceea ce privește fenomenele naturii) a unora și sărăcia celorlalți.

Apele. — Am mai spus în cursul acestei lucrări că Severinul e un dar al Dunărei, că prin urmare el își datorează propășirea sa faptului că s'a găsit lângă Dunăre, mare arteră de circulație, mai ales dela 1828. Dar mai e ceva care ba ajutat mult la ridicarea Severinului. Puțin înainte de a ajunge la Severin Dunărea trece prin vestitele cataracte „Porțile de Fier”, un formidabil prag de stânci, care a împiedicat multă vreme navigația pe Dunăre (o împiedică și acum puțin) și care a silit toate vasele să acosteze la T-Severin.

În fața orașului, Dunărea are o lățime de 1100 metri și adâncime maximă de 8 metri. Terasa pe care se află orașul se ridică, fie brusc ca în dreptul Tribunalului, fie domol ca în

Parcul Rozeler și împiedecă eventuale divagații sau revărsări ale imensului fluviu.¹⁾

Albia majoră a Dunării la T-Severin
(apele s'au revărsat peste cheiu)

Ape mari au năvălit totuși în primăvara anului 1932, chiar și peste lungul cheiu al portului T-Severin. În schimb în toamna aceluiaș an, Dunărea a ajuns la albia ei minoră, iar navigația a fost oprită.

Ar mai fi ceva de spus și despre culoarea apei. Dunărea nu-i albastră așa cum a cântat-o Strauss sau Eminescu. „Dunărea albastră” e o creație artistică, departe de a corespunde unei realități, e un reziduu al romantismului în mare cinste în veacul trecut. Dunărea la Severin mai ales după ce a trecut prin port, e turbure. Poezia populară, pe care o cunosc de altfel și severinenii mici, spune:

„Melc, melc cotobele,
Scoate coarne bouerești!
Și te du la Dunăre,
Să bei apă *turbure*”.

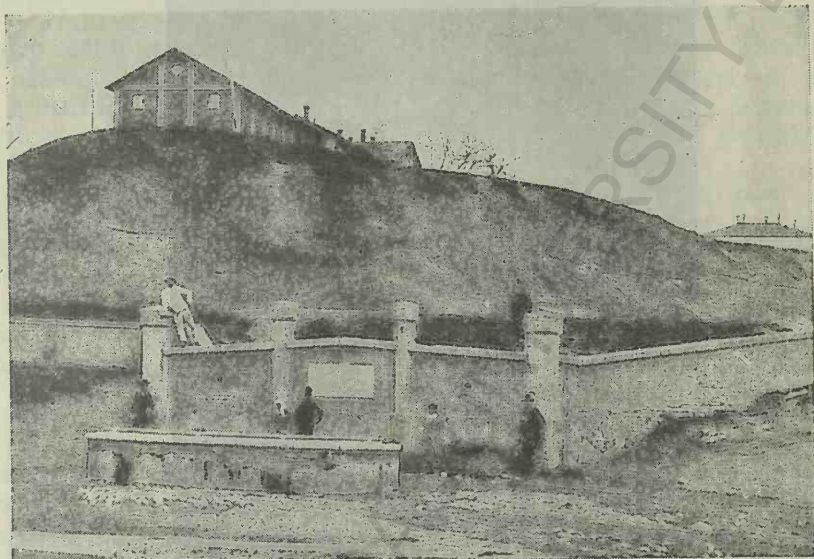
Ape tributare direct sau indirect sunt de minimă importanță. Pe liziera de vest a orașului curge pârăul, care vine din ogașul Budilavăț, iar pe liziera de nord-est pârăul Crihala. Mai vrednică de însemnat e *Topolnița*, care se varsă în Dunăre la vre un Kilometru și mai bine spre răsărit de oraș.

Revărsările continue ale Topolniței au fost o cauză locală

¹⁾ Deaceia Severinul nu are plaje. Orașenii trebuie să alerge în cursul verii tocmai la Simian ca să găsească un loc de plaje mai comod.

care a determinat și ea în trecut pe locuitorii din Cerneți, să plece din orașul lor și să întemeieze Severinul.

Ape subterane sunt destule la Severin. Ele izbucnesc în chip de izvoare la poalele terasei pe care e așezat orașul. Sunt așa zisele „fântâni”, care stau salbă la poalele acestei terase: Fântâna Roșiorilor, fântânile din dosul portului, cea din grădina Publică, Fântânile Mari, și altele, care timp aproape 80 ani au servit Severinului apă potabilă.

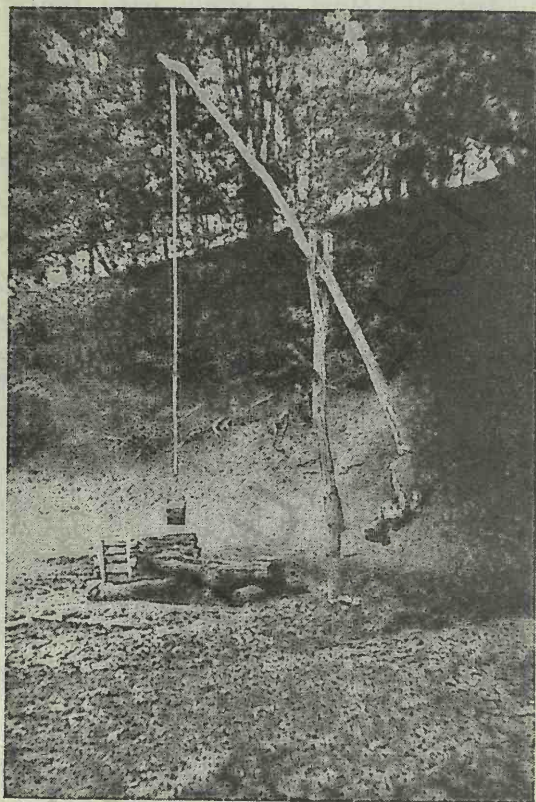
Fântâna Roșiorilor

Apa eră adusă dela aceste fântâni de către *sacagii*, care o vindeau pe prețul de 5 bani cofa. Astăzi orașul e alimentat cu apă din Dunăre, filtrată bineînțeles. Arhaicele sacale și fântâni au fost desființate acum de filtre, de motoare și robinete, de formele de viață ale mașinismului, care n'or fi poate poetice, dar sigur însemnează o înlesnire mare a vieții omului. Epidemiile, care până aci se produceau datorită în special consumului de apă din fântâni, au dispărut în bună parte.

Vegetația. Odinioară o mare parte din teritoriul ocupat acum de oraș, eră acoperit de păduri de stejar. Din aceste păduri n'a mai rămas acum decât un petec, numit „Crihala”, așezat spre nord de oraș.

A fost desigur și foamea de spațiu a locuitorilor, fie din oraș, care cereau mereu noi locuri de casă, fie de satele limitrofe (Magheru), care aveau nevoie de locuri pentru plantat vița de vie, atât de rentabilă în apropierea unei urbe mereu crescând sau de cultivat cereale, grâu și porumb, între

cauzele care au dus la distrugerea pădurilor din jurul Severinului. Au fost însă și alte cauze, care au dus la nimicirea pădurii, între care nevoe de combustibil a orașenilor, cum și oarecare nepăsare a edililor, care nu trebuiau să lase să piară o pădure din jurul orașului ci s'o îngrijească, așa ca pe un lucru de mare preț. Mult bun simț au avut numai locuitorii

Valea Mușei, la nord de Severin cu păduri de stejar

nemți ai orașului, simpli lucrători, care au făcut odinioară din Crihala, un loc de excursii primăvăratece. Serbările lor câmpenești „Majalus“ aveau loc acolo și erau un mijloc inteligent de recreare.

Au fost defrișate nu numai pădurile de stejar din jurul orașului, ci și ghirlanda de sălcii și plopi de pe râul Topolnița (Topol, slavonește.) Faptul s'a consumat mai ales în timpul războiului și anume pentru îndeplinirea nevoilor beligeranților.

Astăzi împrejurimile orașului sunt rezervate pentru pășune. Iarba e însă sărăcăcioasă. Primăria, cărui îi aparține *islazul*, îl arendează la diferiți ciobani. Dincolo de hotarele

proprietății Severinului, pe pământul stăpânit de statele limitrofe se întind fel de fel de culturi: *vița de vie* (viaurile de pe dealurile Severinului sunt întrucât renumite) ¹⁾ *cereale* care din cauza climatului favorabil se coc înaintea celor din județ) și *zarzavaturi* necesare aprovizionării orașului.

Orașul propriu zis nu e sărac când e vorba de vegetație. Vlahuță, care l-a văzut pe Dunăre îl descrie astfel în „România Pitorească”: „Dunărea, lărgită, taie o curbă în țărmlu românesc și împinge orașul pe o înălțime, *acoperită cu arbori din desisul cărora ies la iveală... case albe...*“

Impresia aceasta a marelui scriitor nu e falsă, din potrivă. Aproape toate casele și nu numai cele din cartierul central, ci și casele în care locuiesc lucrătorii și micii funcționari, au câte o grădiniță. Severinul nu a crescut așa ca un oraș american prin suprapunere de etaje, ci s'a întins nestânjenit pe câmpia din împrejurimi.

Și apoi — Severinul are nu mai puțin de trei grădini publice în suprafață de 28 hectare. Circa 10% și chiar mai mult din întinderea orașului îi acoperită cu grădini publice sau private.

Dintre plantele care rodese în aceste grădini cea mai vrednică de însemnat e *trandafirul*, de unde și numirea de „Parcul Rozelor“.

Am vorbit întâiu despre trandafiri pentru că ei, împreună cu alte câteva plante, de pildă cu *vița de vie*, care vorba d-lui Simionescu „se agață de copaci ca în Portugalia” și stă iarna desgropată, alcătuiesc specificul florei severinene, rudă apropiată a florii din Mediterana. Cine a văzut Severinul în Maiu, copleșit de parfumul florilor multicolore, nu mai simte că Goe-the nostalgia țărilor de miază-zi: „Kennst du dans Land wo die Zitronen blühn“.

„Iată colo, la marginea unei alei însoțite, un arbore ornamental în plină floare. Ii zice „*Paulownia Imperialis*“, ne exp'lica colegul de Științe Naturale. E din familia personatelor dela latinescul persona, care înseamnă mască și vedeți floarea, ce pare într'adevăr ca o gură deschisă a unei măști antice. Floarea se aseamănă și cu gura leului. Pe noi însă ne isbește culoarea, un lila melancolic, evocând parcă parfumate și defuncte amintiri“.

Înainte de a încheia capitolul vegetației, trebuie să menționăm încă vre'o câteva plante, care cresc în jurul Severinului în întreg ținutul cu climă înrudită cu clima mediteraniană. Aceste plante sunt: *mosmonul*, *liliacul sălbatec* și *scumpina*.

Scumpina (*Rhus Cotinus*) arbust, crește pe dealuri și pe coline. Fruct drupă, flori hermafrodite. Se găsește numai în județul Mehedinți, pe malul Dunărei, dela Verciorova la Batoți.

¹⁾ Se observă un fenomen ciudat la prima vedere și anume că vinurile din dealurile Severinului se desfac mai de grabă în aște orașe în special în București, decât în Severin. În Severin se desfac mai multe vinuri din regiunea Drăgășani.

Țăranii fierb frunzele și ceaiul obținut îl utilizează la vindecarea rănilor.

Animale. Am arătat plantele specifice regiunii Severinului. Trebuie însă să notăm și un animal caracteristic. E vorba de un scorpion minuscul „Euscorpia europaea”, specie înrudită cu scorpionii dela Mediterana și din care la T.-Severin s’au găsit câteva exemplare în grădina publică a orașului.

Despre animalele domestice, ce servesc ca mijloc de tracțiune cum și despre peștii care se prind în Dunăre și care servesc la hrana populației, ne ocupăm în alt capitol al lucrării de față.

Am arătat așa dar, pe scurt, care sunt factorii geo-fizici, care au determinat viața omenească în regiunea aceasta a Severinului.

Am arătat că relieful solului s’a pretat de minune aglomerării urbane, prin faptul că prezintă un șes aproape plan, că clima e mai îngăduitoare decât în restul țării și că vegetația e bogată și variată amintind prin unele specii vegetale, care cresc aci, țărmurile din sudul Europei.

Să vedem acum evoluția acestei aglomerări urbane. dela primele licăriri de viața omenească și până astăzi, această formațiune a Severinului are o linie de dezvoltare întreruptă de câteva ori din antichitate și până azi. Din această cauză întreg timpul, pe care-l vom parcurge în excursia noastră istorică, îl vom împărți în trei perioade:

1. Severinul antic sau Drubeta.
2. Severinul medieval și Cerneți.
3. Severinul modern (1833-1933).

Despre cele două perioade dintăiu vom vorbi mai pe scurt. Întreaga noastră atenție se va îndrepta asupra Severinului modern, căruia ne străduim a-i da o monografie completă.

II.

SEVERINUL ANTIC: DRUBETA

EPOCA PREROMANA. — Va fi existat sau nu o așezare omenească preromană pe locurile de azi ale Severinului, iată o întrebare pe care și-o pun mai toți istoricii și arheologii, care au cercetat regiunea aceasta. Și mai toți înclină să creadă că da, măcar că pentru a da un răspuns afirmativ nu există încă dovezi irefutabile.

Ce anume îi determina pe a acești învățați (1) să susțină existența aici a unor așezări omenești preromane? Întâiu numirea de Drubeta sau Drobeta care are o rădăcină traco-getică bine cunoscută, cum și terminația „eta“, care ca și la Egeta (de pe partea dreaptă a Dunărei), indică o origină getică. În al doilea rând descoperirea unor obiecte casnice primitive și a unor arme celtice în insula Simian (din fața Severinului) la Gruia și la Gârla Mică.

Vasile Pârvan emite următoarea ipoteză. Scordiscii (Celtii) locuind pe Sava făceau dese năvăliri în imperiul roman. În secolul II și la începutul secolului I a. Chr. până la Buerebiste, Scordiscii de pe Sava sunt mereu tovarășii de năvăliri ai Getilor spre Iliria și Macedonia. Această tovarășie e așa de intimă încât izvoarele istorice confundă pur și simplu pe Geți, deoparte cu Celtii, de alta cu Bastarnii. În sfârșit, când Scordiscii sunt sfărâmați de Romani, ei se refugiază în insulele Dunărei din dreptul Banatului și Olteniei.

O altă aserțiune a lui Pârvan, pe care și-o însușește și un monografist local Al. Slătinescu-Sever (2), este că Drubeta a fost un centru pentru atragerea civilizației romane, înființat cu mult înainte de cucerirea romană, și că „cetatea ajunsese la apogeul său în clipa când Romanii construiesc castrul“.

În sprijinul acestei păreri a lui Pârvan vine faptul că de curând s'a descoperit pe ruinele Drubetei o monedă greco-macedoneană datând din anul 150 a. Chr. și a cărei prezentă ne îndreptățește să credem că Drubeta a existat chiar înainte ca Romanii să fi ajuns la Dunăre și că a avut legături cu lumea macedoneană dela miază

1) Vezi „Getica“ de V. Pârvan; „Dacii la Drobeta de Dimitrie Tudor (Craiova 1930).

2) „Mehedințul și Cetatea Severinului“ T-Severin tipografia Cuțui 1912.

zi, fie că era vorba de legături comerciale, de schimb între negustorii acestor două lumi, fie că era vorba de legături cu caracter militar sau politic. În cazul la ruinele de azi ale Drubetei trebuie să se facă cercetări serioase. S'ar putea foarte bine ca în afară de frumoasa mo-

Monedă macedoneană (150 a Chr.)
descoperită la Drubeta

nedă macedoneană descoperită azi și pe care o reproducem și noi, să se mai găsească și alte mărturii și încă mai temeinice de existența unei așezări preromane. (1).

DRUBETA ROMANA. — Până atunci însă, noi trebuie să reținem un lucru și anume că locurile Severinului de azi intră în istorie abia la 100 ani după Christos și anume cu prilejul primului războiu al lui Traian împotriva Dacilor. Romanii construiesc atunci (101-102) mai multe poduri de vase, ca să poată să treacă Dunărea. Unul din aceste poduri de vase va fi fost între Cladova de azi și un punct spre vest de orașul modern (ocolul de vite al orașului sau Oboare, cum i se zice în graiu popular), unde de altfel s'a și găsit un castru de pământ.

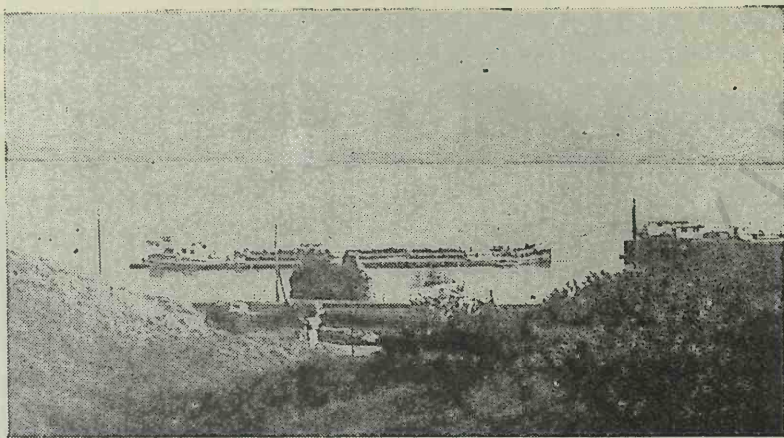
După terminarea primului războiu între 103 și 104, Romanii încep să construiască un mare pod de piatră ale cărui capete se pot vedea și azi, unul pe malul românesc, altul pe malul iugoslav. În acest scop fu adus aci un mare arhitect al antichității, vestitul Apollodor din Damasc, care teremină curând minunea de pod.

„Traian construî o punte de piatră peste Istru, pentru care nu-l pot admira în destul. Sunt în adevăr și celelalte lucrări ale sa'le superbe, dar aceasta e mai presus de toate“, zice scriitorul roman de limbă grecească, Dio Cassiu. (2)

1) Moneda aceasta se află în posesia d-lui Fl. Stoenescu fost director al Liceului „Traian“ din T-Severin.

2) Dio Cassius a trăit la 100 de ani în urmă după construirea podului. La descrierea podului s'a servit de o lucrare a medicului lui Traian anume Criton și de însemnările lui Apollodor ambele scrieri pierdute azi. Dealtfel și Dio Cassiu e perdut pentru posteritate. Ceiace avem dela el, e un rezumat al operei sale făcut de călugărul greco-bizantin Xiphilinus din secolul XI.

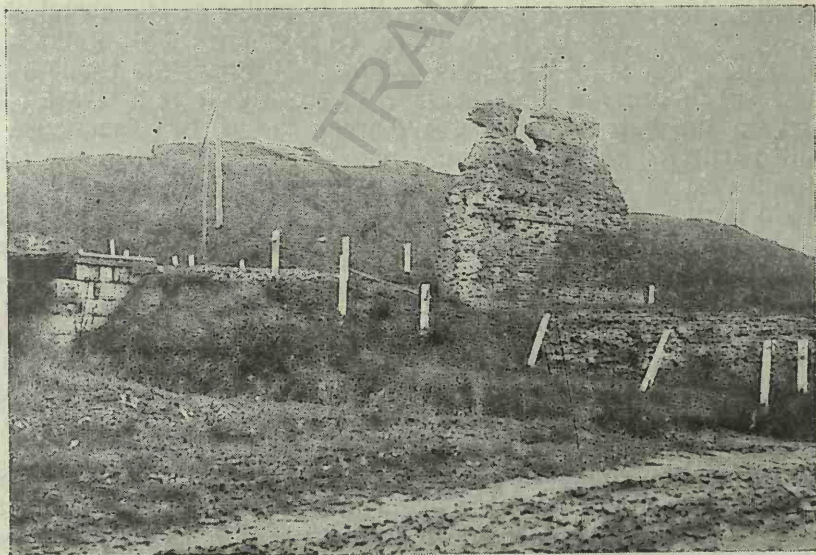
Podul avea 20 picioare (pile) în apă și două intrări pe uscat (pile-culee), lucrare din blocuri de piatră și din cărămidă. Lungimea lui era de circa 1100 metri. La câțiva metri depărtare de

Ruinele podului lui Traian
(Pila culee de pe malul românesc)

pila-culee se afla un portal, unde veghea întotdeauna garda podului. Ruinele portalului se disting foarte bine pe malul românesc.

Construirea podului de peste Dunăre a avut urmări considerabile pentru viața locală. Acolo, unde până aci hoinăriseră cetele

Ruinele podului lui Traian
(Vedere luată din spre Dunăre)

de Geți, de oameni primitivi, simpli, de „barbări“, cum i-ar fi numit orice greco-roman, vine acum civilizația mediteraniană cu formele ei complicate cu rafinamentul și păcatele ei.

Drubeta

Pe malul dacic în imediata apropiere de capătul podului, românii zidesc un castru militar, **Dubreta**, după cum ce celălalt mal înălță **Egeta** (devenită mai târziu Pontes).

Castrul roman Drubeta, (castra stativa) avea o formă dreptunghiulară, legându-se prin ziduri cu portalul podului. Cine venea de pe pod trebuia neapărat să traverseze castrul. „De formă rectangulară, de preferință patrată, castrul roman era întărit la porți și la colturile zidurilor cu apărători și turnuri; pe fiecare latură a dreptunghiului se afla câte o poartă; două căi largi ce se încrucișau la mijloc duceau dela o poartă la alta; în mijloc se afla cortul căpeteniei armatei, înconjurat de altare, de instrumente ale cultului, de imaginile zeilor și de tribunalul militar...“¹⁾. Suprafața totală a castrului era de aproape două hectare. El era așezat pe o terasă a Dunării, în imediata vecinătate a marelui fluviu. Era înconjurat de toate părțile cu zid. În plus spre miază-zi un zid pornea din colțul de sud-vest al cetății unind-o pe aceasta cu portalul podului. Un alt zid pornea din colțul de sud-est, mergea tot la Dunăre aproape paralel cu primul, închizând hermetic spațiul liber dintre cetate și malul dunărean.

Sub Traian, grație construirii podului și a castrului militar, o mare mulțime de oameni veni să populeze noul oraș Drubeta. O puternică viață economică începu să pulseze aci, mai ales că cetatea era așezată la o încrucișare de drumuri, departe calea Dunărei, de alta drumul de uscat, care venea din Moesia și se ramifica în Oltenia.

Au venit să se așeze în jurul castrului, nu numai veteranii foști legionari cu familiile lor, ci și negustorii, zidari, cioplitori de piatră, olari, etc., prezintă un oarecare interes să știm și origina acestor oameni. Acel spirit ecumenic pe care-l încercase Alexandru cel

1) Gr. G. Tocilescu—Monumente epigrafice.

Mare și pe care numai Imperiul Roman l-a putut realiza, îl vedem și la Drubeta, manifestat în împestrițarea etnică pe care o găsim aci. Vin oameni din Macedonia, din Creta, din Siria, din Orientul influențat de cultura grecească, alții, din Spania și Italia. Elementul autohton este încetul cu încetul atras și el spre viața urbană.

Ruinele Drubetei
(Vedere luată din interior)

Lumea indigenă simțea în mare parte o atracție irezistibilă spre centrele de viață urbană creiate de Romani, așa cum azi țărâניה noastră e atrasă de orașele „tentaculare“. Se mai găseau însă printre indigeni și firii rebele, refractare oricărei inovații care preferau starea lor de barbarie vieții civilizate. Dovadă o avem în monumentul funerar descoperit la Zegaia (15 km. depărtare de Severin) și'n care se relatează că o fată a lui Ulcudius Bedari și a Suttei Epicadi, ambii Daci, care s'au adaptat vieții urbane, în formele ei romane, e ucisă de tâlhari, de alți Geto-Daci așa dar, care rămăseseră într'o stare primitivă și care preferau riscurile vieții de tâlhari, vieții ordonate, pe care o reclamau orașele.

Drubeta a cunoscut o eflorescență foarte timpurie. Marele geograf Ptolomeu, care a trăit în secolul II d. Chr. o menționează: „*Drufigis*“, ceea ce înseamnă că abia după puțin timp dela întemeiere, ea era un centru de viață destul de important, ca să atragă atenția geografului.

Această înflorire a avut însă și intermitențe, dureroase desigur, în care Dacia, provincie de marginea Imperiului, a fost încălcată de barbari, a stat în „calea răutăților“, cum bine a zis cronicarul moldovean de mai târziu și în care s'au distrus pentru moment toate achizițiile tehnice și spirituale anterioare. Putem deci împărți viața Drubetei în mai multe epoce :

- 1) Epoca lui Traian.
- 2) Epoca lui Adrian și a celorlalți Antonini.
- 3) Epoca lui Constantin cel Mare.
- 4) Licăriri târzii sub Justinian.

Urmașul lui Traian, **Adrian** (117—138) are de luptat cu neamul barbar al lazizilor, care năvălesc în Dacia, nimicind centrele de viață urbană. Pentru a preîntâmpina o eventuală năvălire și în Moesia, el pune să se doboare podul. În cele din urmă lazizii sunt bătuți și isgoniți. Adrian la titlul de „*Restitutor Daciae*” și cu drept cuvânt. Podul de peste Dunăre nu mai este refăcut. În schimb însă castrul Drubeta cunoaște o refacere aproape totală. Adrian construiește înăuntrul castrului refăcut o clădire de dimensiuni mari **prae-torium**, așezată chiar în inima castrului, reședința comandantului, loc destinat totdeauna tezaurului și zeilor militari. Viața începe să-și reia mersul ei normal. Ba renașterea e atât de puternică încât Adrian ridică cetatea la rangul de **municipiu**.

Sub împărații următori Drubeta prosperează, măcar că Dacia sau vecinătățile ei sunt teatrul unor evenimente sângeroase. Astfel **Antonin Piul** (138—161) reprimă o răscoală în Dacia, iar fiul său **Marcu Aureliu** (161—180) luptă la Dunăre cu o întreagă coaliție barbară, în fruntea căroră stăteau Marcomanii. Lui **Marcu Aureliu** (care a fost numit cu drept cuvânt împăratul-filosof pentru spiritul său pacific și pentru disprețul ce l-a arătat bogățiilor) Drubetani i-au arătat multă cinste înălțându-i un monument ce s'a găsit de curând în grădina liceului „Traian” la ruinele unei bazilici, datând probabil din aceeași epocă ¹⁾.

Sub împărații care urmează Antoninilor Imperiul decade. Poate că și Dacia are de suferit din această cauză. De aceia **Septimiu Sever** (193—211) ia titlul de „*Daciae restitutor et tonquam alter ejus conditor* (Recuceritor al Daciei și al II-lea întemeietor al ei). Se pare că nenorocirile, care sfâșiau Imperiul au atins prea puțin Drubeta, pentru că la 190, cetatea e ridicată dela rangul de municipiu la cel de colonie: **Colonia Septimia Drobeta**.

1) Bineînțeles, Drubetani n'au avut în vedere numai decât spiritul pacific al împăratului, atunci când i-au ridicat monumentul. Ei l'au slăvit pe **Marcu Aureliu** pentru calitatea sa de împărat nu pentru omul dintr'insul. Dăm aici inscripția închinată memoriei împăratului de pe piatra din grădina liceului „Traian”:

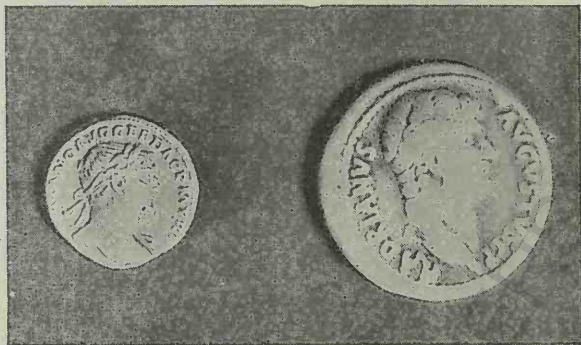
DIVO. MARCO. AN
TONINO. PIO PATR
(IMP. CAES. M. AVRELI
COMMUDI. ANTONI)
AVG (GERM-SARM-PONT
MAX. TRIB. POT. V. COS II) P. P
R. P M H. D

și în traducere: Divului Marcus Antonius Pius, tată al împăratului Cesar **Marcus Aurelius Commodus Augustus**, Germanicus, Sarmaticus, Mare Pontific, în V-a putere tribuniciară, în al II-lea consulat, tată al patriei.

Numele lui Comod a fost șters de pe marmoră ca unul ce fusese blestemat de Senat pentru viața sa în care întrecuse marginea destrăbălărilor.

În inscripții se zice chiar „splendidissima“ adică cetatea înfloritoare.

Fiul lui Septimiu Sever, Caracalla (198—217) e cinstit și el la Drubeta printr'un monument. Tot așa și Geta (209—212). Buna stare dăinuia încă în cetate de vreme ce oamenii se putea gândi încă să ridice monumente împăraților.

Monede romane dela Drubete
Traian Adrian

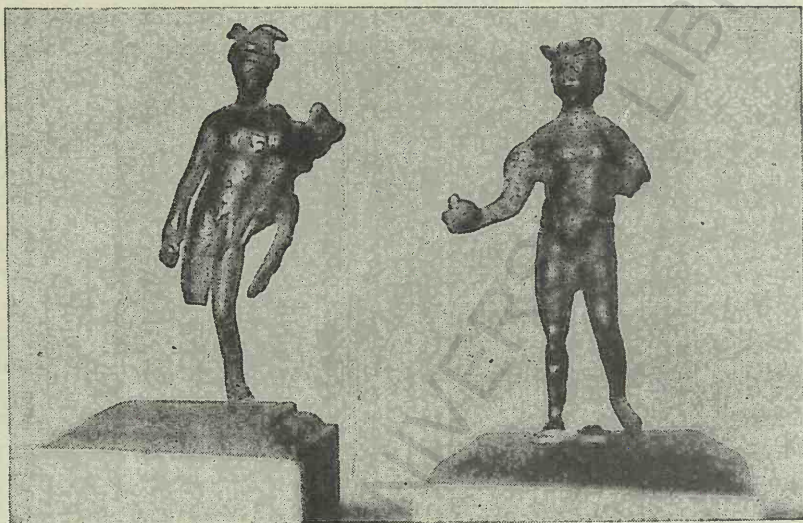
CIVILIZAȚIA ROMANA LA DRUBETA. — Primele atingeri ale Daciei cu viața civilizată s'au făcut prin Greci, care vor fi cucerat încă din secolul al VI-lea și în tot decursul secolului al V-lea întreaga Dunăre până la Porțile de Fier. Alexandru Macedon (Sec. IV) trecu și el Dunărea în ținuturile ocupate de Geți, când ostașii lui avură prilej să se minuneze de holdele din țara acestora. Aceste penetrațiuni dela miază zi au avut (exceptând litoralul Mării Negre, Dobrogea), un caracter pasager, Geto-Dacii rămânând în starea lor primitivă.

Opera de civilizare a Daciei au îndeplinit-o însă Romanii. Ei au transplatat aci toate formele de viață, socială, economică și politică din Imperiu. Această transplantare nu s'a putut face fără eforturi, fără a birui rezistența spirituală a localnicilor, acea inerție caracteristică tuturor primitivilor. Monumentul descoperit la Zăgala și despre care am vorbit mai sus, e revelator. El denotă tocmai starea de spirit de atunci. Când o parte din Daci se adaptau treptat-treptat formelor de viață civilizată, o altă parte se opunea cu îndârjire. Inadaptabilii aceștia nu erau puțini la număr. Sub Antonin Piul ei au fost capabili să provoace și o răscoală, care a fost înăbușită cu destulă greutate.

Care erau bunurile materiale și spirituale, pe care civilizația mediteraniană le-a adus la Drubeta?

În primul rând forme de viață mercantilă avansate, necunoscute „barbarilor“, un: negoț cu catastife și cu o circulație monetară intensă. Dacă acele catastife s'au pierdut în decursul timpurilor, au

rămas însă numeroasele monede descoperite în epoca noastră. Că a existat la Drubeta o viață comercială foarte dezvoltată nu mai încapă nici o îndoială. Pe lângă mulțimea monedelor s'au mai găsit aici și statui ale lui Mercur, zeul comerțului, adorat desigur de numeroșii să protejați.

Statui ale lui Mercur
descoperite la Drubeta

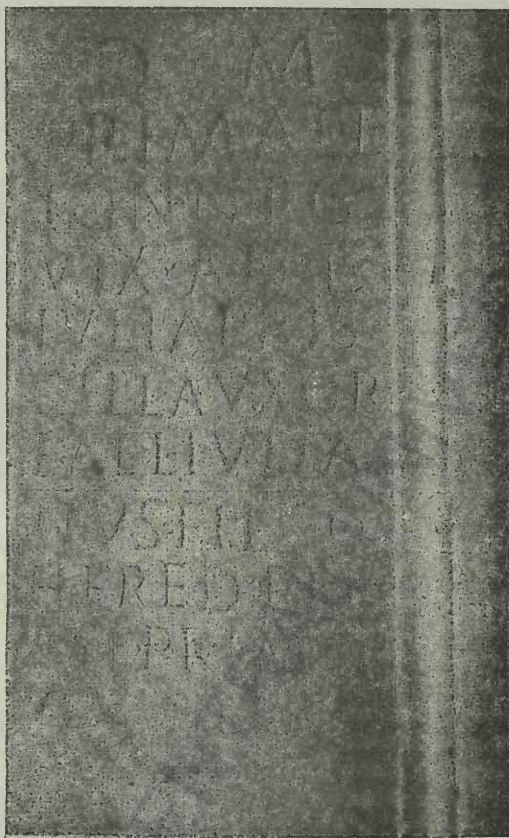
Pe o piatră funerară descoperită la Drubeta (la Turnul lui Justinian) și pe care o reproducem și noi găsim inscripția de „Negotiator”, o dovadă că existau negustori la Drubeta și că erau relativ destul de înstăriți.

A venit de peste Dunăre și o erarhizare socială accentuată, împărțirea în nobili și sclavi. A venit organizarea militară și administrativă a Imperiului, cu castrul ei militar înconjurat de ziduri groase, cu comandanți, care porunciau din praetorium, cu gradele din armată, cu cultul acvilelor romane. Organizația militară și administrativă a Romanilor a impus facerea podului de peste Dunăre, unde a pus la contribuție toate cunoștințele timpului în materie de construcție și de arhitectură, facerea de drumuri pietruite, care să lege Drubeta cu posturile militare vecine, cu cel dela Tierna (Orșova de azi) de pildă, cu cel dela castelul roman descoperit la Putinești¹⁾, sau cu postul care rezida pe valea Motrului, pe la Cătune²⁾.

1) Al. Bărcăcilă—Drubeta 1932 pag. 5.

2) Rămășițele de ziduri dela Cătune-Mehedinți n'au fost încă explorate. Se prea poate să avem de a face chiar cu cetatea Amutria, pe care cercetătorii noștri au cercat în zadar s-o plaseze pe la Răcari.

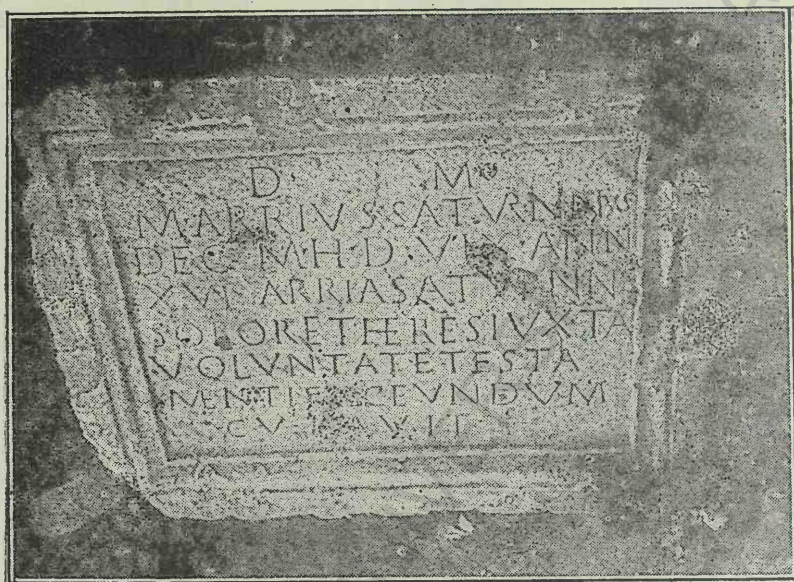
Aceiași organizație a adus desigur disciplina, supunerea, oarbă, necondiționată, ordinea aceia perfectă care sute de ani a asigurat izbânda acvilelor imperiale, dar care Geto-Dacilor, barbari liberi, le va fi trezit în suflet destulă repulsiune, un dispreț analog cu acel al lupului flămând din fabulă față de câinele gras, dar înlănțuit.

Piatra funerară a unui negustor din Drubeta

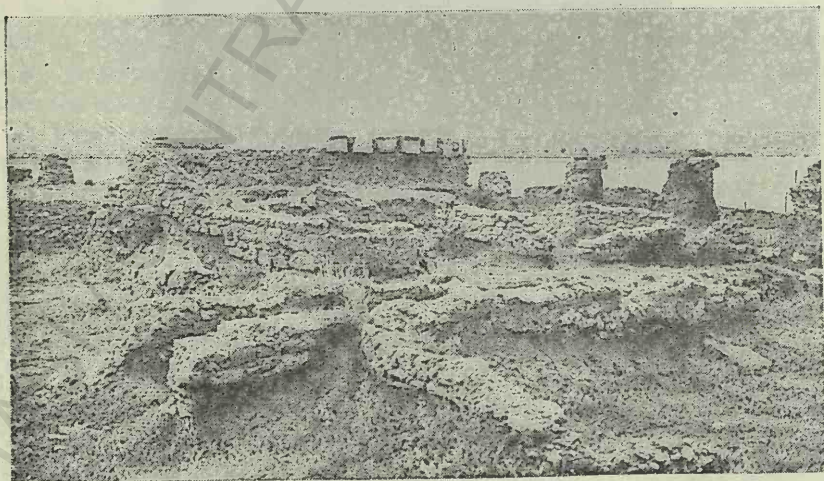
Au venit de peste Dunăre idei religioase noi: politeismul greco-roman, cultul morților și cultul împăraților. S'au găsit la Drubeta numeroase statuete reprezentând pe zeii romani și altare nu mai puține la număr dedicate lor, lui *Jupiter* lui *Mercur*, *Marte*, *Diana* și lui *Venus*. Toți acești zei au fost adorați acolo, ba și divinități de origină asiatică, *Mīras* de pildă și *Cybela* (*Magna Mater*). Adorarea aceasta a zeilor răsăriteni devenea firească într-o regiune în care veniseră foarte mulți orientali. Cultul morților a fost și el în floare, dovadă numeroasele morminte, bine îngrijite și împodobite, ce s'au descoperit în jurul castrului, lucrute din cărămidă și

din piatră, cu stele funerare pe deasupra și cu un bogat inventar înăuntrul lor.

Inscripție funerară din sec. II, folosită ca material de construcție în sec. IV

Cultul împăraților, atât al celor morți cât și al celor în viață,

Turnul lui Iustinian la Drubeta

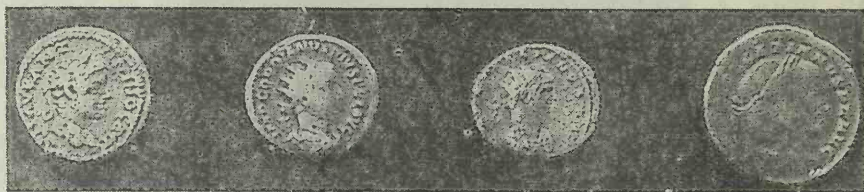
a fost deasemeni în uzul localnicilor. Am vorbit în privința aceasta despre un monument închinat memoriei lui Marcu Aureliu. Un alt

monument i s'a înălțat pe la 200 d. Chr. lui Caracalla, altul lui Gordian III.

Dar viața romană la Drubeta a adus și ideea de confort, care e de presupus în orice aglomerare urbană, în orice formațiune, care a depășit cadrul static și amorf al vieții rurale. Felul locuințelor, mărimea și soliditatea lor, dar și o multime de obiecte mărunte, care serveau pînă la toaletă sau ca podoabe feminine : oglinzi de metal, cercei de aur, inele, fiole de sticlă pentru parfumuri, ne îndreptătesc a crede că populația de aci se obișnuise deabinelea cu confortul oferit de civilizația romană. Tot în legătură cu ideea de confort trebuie să punem numeroasele opaite desocperate aci, cum și un „hypocaust“, un cuptor subteran care îndeplinea slujba caloriferelor moderne.

EPOCA LUI CONSTANTIN CEL MARE. — Timp de trei veacuri și mai bine a fost aici la Dunăre o neîncetată pendulare etnică, socială, culturală. Când reușiau Romanii să-și întindă stăpânrea pînă peste Dunăre și să stabilească în Dacia felul lor de viață, când barbarii să-și recâștige dreptul lor la sălbăticie și libertate.

La anul 247 d. Chr. Goții nu numai că năvălesc în Dacia, nu numai că o cotolesc cu totul, dar trec și Dunărea, înfrâng armatele imperiale conduse de *Decius* și ajung pînă pe țărmurile Greciei. În zadar împăratul *Claudiu* (268-270) ia între titlurile sale pe cel de „*Geticus*“, ca semn că ar fi învins pe Goți; isbânzile lui sunt imaginare (1); Dacia e perdută și cu ea Drubeta. *Aurelian* la anul 270 nu face decât să consacre oficial noua stare de lucruri.

1

2

3

4

Monede dela Drubeta

1. Monedă grecească, 2. Monedă a lui Gordian, 3. Aurelian, 4. Dioclențian

Deși Dacia a fost părăsită oficial la anul 270 d. Chr., totuși legătura între ambele maluri ale Dunăreii n'a fost întreruptă. Dovadă este faptul că s'au găsit de curînd la Drubeta numeroase monede ale împăratului *Diocletian* (284-305 d. Chr.).

Abia sub *Constantin cel Mare*, autoritatea Imperiului este restabilită peste Dunăre. Castrul de la Drubeta și desigur întreg orașul înconjurător fu găsit distrus de barbari. Constantin cel Mare reclădi coștrul, bine înțeles după un plan nou, utilizînd la întîmplare tot materialul vechilor clădiri dărămate, pînă și statuile și pietrele funerare, care i-au eșit înainte.

Este de presupus că tot atunci creștinismul, care se furisase la

1) N. Iorga—Chestiunea Dunărei 1913.

Drubeta încă din vremea lui Traian, veni ca religie oficială. Poate că temeliile acelei Basilici, care au fost descoperite la doi pași spre apus de castru, să dateze chiar din vremea aceia. Refluxul puterii romane se produse însă în curând. Drubeta e distrusă din nou de barbari.

EPOCA LUI JUSTINIAN. — Abia după două veacuri, Justinian, care a domnit (527-565) peste un imperiu roman grecizat, va încerca pentru ultima oară să readucă acvilele imperiale peste Dunăre. El restaură csartul numit atunci Pontes, care sta pe malul drept al Dunărei, iar Drubeta *nu o găsi vrednică de a fi refăcută*, după cum ne relatează istoricul său Procopiu. Se mulțumi doar să

Baso-relief pe scoică, descoperit recent la Drubeta

ridice în colțul de sudvest al castrului un turn circular, utilizând în acest scop numeroase pietre funerare și sfărâmături ale castrului distrus. Acest turn circular, (1) care servea ca adăpost al unei mici garnizoane bizantine, luă numele de *Teodora*, după numele soției împăratului. Se poate ca modesta bazilică, pe care d. Al. Bărcăcilă, directorul Liceului „Traian” din T.-Severin, a găsit-o construită deasupra ruinelor zidurilor lui Constantin cel Mare, să fie opera oamenilor lui Justinian. Trebuie să socotim din aceiași epocă a lui Justinian și un frumos baso-relief, făcut pe o scoică, pe care-l reproducem și noi, reprezentând o scenă din viața lui Isus și anume

2) Descoperit de Tocilescu.

botezul său, baso-relief lucrat după toate canoanele artei bizantine și care a fost descoperit nu de mult la Drubeta.

Cu Justinian sau poate cu urmașul său Justin II (566-578), când Dacia e invadată de barbari, se încheie istoria antică a orașului de azi T.-Severin. Șase veacuri lungi și întunecoase trec, în care, peste vestigiile vieții înfloritoare altădată „buruiana și scaiul se îndeasă“.

SEVERINUL MEDIEVAL

Severinul e amintit întâia oară în anul 1233, (1) capitala unui banat unguresc, corespunzător azi cu județul Mehedinți și ale cărui rosturi erau să asigure penetrațiunea spre răsărit a coroanei maghiare în dauna rivalilor bulgari.

Intr'un document publicat de Hurmuzachi (vol. I) găsim că primul ban al Severinului a fost un oarecare Luca: „Luco bano de Seurino et multis aliis regni nobilibus praesentibus“.

Patru ani mai târziu la 1237, Papa dela Roma se și adresează printr'o bulă a sa „neophytis in Zeurin et locis adiacentibus constitutis“ (neofiților catolici din Severin și din teritoriul stăpânit de jur împrejur. (2) Această așezare ungurească, cetate desigur, avu o conducere călugărească și anume pe aceia a Ordinului Dominicanelor. „Dominicanii pornind din noua cetate a Severinului, clădită de Unguri pentru a se împotrivi din zidurile ei Bulgarilor Vidinului, predicau în mijlocul Românilor din județele oltenice. Era vorba de o cruciadă convertitoare împotriva Țarului Ioan Asan și de întemeierea la 1238 a unei episcopii catolice a Severinului“. (3)

S'au întrebat mulți de unde numele acesta de Severin. Multă vreme mai ales în epoca de romantism a istoriografiei românești, a dăinuit credința falsă că numirea venea dela împăratul Septimiu Sever, cel care ridicase odinioară cetatea Drubeta la rangul de colonie. S'a constatat apoi că în istoria antică nu întâlnim nicăieri numirea de Severin. Origina numelui trebuia căușată în evul mediu la Dominicanii care la 1233 înființaseră Banatul Severinului. E probabil că unul dintre cei dintâi conducători al lor în aceste locuri să fi purtat numele de Sever. De aci: Severin.

Această expansiune maghiară și catolică în acelaș timp fu stăvilită în curând și aruncă la 1241 când Tătarii invadară „țara Oltului“. Cu Tătarii avu să lupte un oarecare „Dezerenban“ sau „Bezerenban“, care se pare că n'a fost altul decât Banul de Seberin „Seberenban“. Oslu era numele acestui ban de Severin. Tătarii pradă și dezorganizează întreaga Ungarie și astfel opresc pentru moment

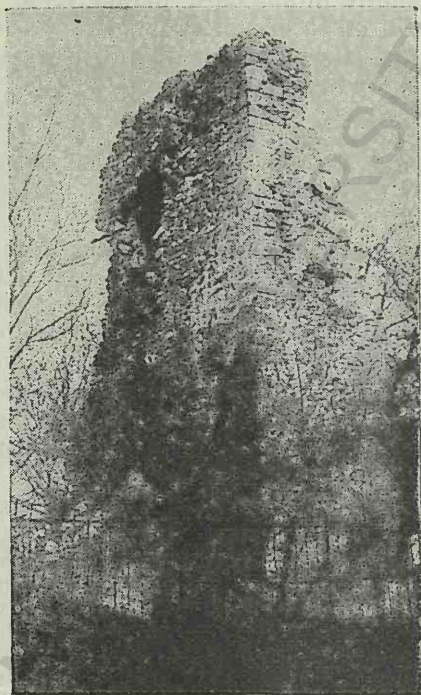
1) În 1933 s'a împlinit așa dar 700 ani dela înființarea Severinului medieval.

2) I. C. Filitti—Banatul Olteniei și Craioveștii, în revista „Arhivele Olteniei“ Nr. 59-60 1932.

3) N. Iorga—Istoria bisericești românești. Ed. II. București 1928.

acel „Drang nach Osten“ al corcanei maghiare, care se va manifesta însă din nou la 1247, când Bela IV cedează „Țara Severinului“ altui ordin religios și anume Cavalerilor Ioanicii precum și chinezetele lui Ioan și Farcaș și până la Olt, minus Țara lui Litovoi. Li se dau acestor cavaleri germani o mulțime de drepturi, acela de a aduna dări dela locuitorii valahi, de a le cere concursul în caz de războiu și de a-i judeca în timp de pace. Singură pedeapsa cu moartea rămâne un drept exclusiv al regelui ungar. (1).

Printre banii ungurești pe care îi întâlnim la Severin la sfârșitul veacului XIII, e un oarecare Ștefan Mikud (1275-79) originar

Turnul lui Sever

din Transilvania. Unul dintre fiii săi Ion sau Ianoș a fost deasemeni ban al Seeverinului. Clara, o fată a acestui Ianoși, s'a căsătorit cu Nicolae Alexandru Basarab, domnul Munteniei.

Cităm în cest sens din frumoasa și ampla lucrare a d-lui C. Gane: „Trecute vieți de doamne și domnițe“ vol. I București 1932 :

„Cât despre Clara, a doua soție a lui Alexandru-Nicolae Voevod, cel care a domnit între anii 1330-1364, ea era din neamul ba-

1) I. C. Filitti— op. citat. Vezi deasemenea N. Iorga—Istoria comerțului Românesc, București 1925. (pag. 36).

nilor unguri de Severin, conți de Doboka. Se știe că pe vremea aceea ținutul Mehedinți și partea de vest a Gorjului aparțineau coroanei ungare. La sfârșitul veacului XIII, aflăm acolo un puternic snior transilvan, Ștefan Mikud Kükonus, numit ban de Severin și primind dela rege un întins domeniu compus din satele Dăbăcești, Runcu, Bâlta, Brădiceni, Strcești, Stolojeni, etc.“.

TURNUL LUI „SEVER“. — Ce a subzistat în decursul veacurilor și până astăzi, ce probe materiale, palpabile de pe urma stăpânirii ungurești a Severinului?

Exstă și astăzi în grădina publică a orașului modern un turn mareț de o înălțime apreciabilă, iar alături de acest turn ruinele unei biserici medievale.

Multă vreme origina acestui turn a fost un subiect de controversă pentru cercetătorii localnici. Unii puneau construcția turnului pe seama Dacilor, alții pe seama Romanilor, socotindu-l ca o anexă a cetății Drubeta. Nici o inscripție nu dovedea însă vreuna din presupunerile ce se făceau D-l Nicolae Iorga într-o lucrare a sa mai veche „Chestiunea Dunării (1913) îl socotea clădit în vremea lui Justinian. Înainte de războiu însă s'au făcut cercetări suplimentare și s'a descoperit lângă turn pe aceeași colină, o biserică ale cărei ziduri erau clădite cu piatră luată dela Drubeta. În zidurile ei era, de pildă, integrat și un monument ridicat odinioară, pe la anul 200, împăratului Caracalla. În controversa ce se iscase asupra vechimii turnului, începea să se facă lumină. Procedându-se prin metoda eliminării că : 1) turnul nu e dac ; 2) nu e roman ; 3) nu e bizantin (Justinian a clădit e drept un turn circular, dar acela a fost desgropat în colțul de sud-vest al Drubetei), nu rămânea în picioare decât ipoteza că turnul Severinului e clădit de Unguri, în epoca acelei expansiuni maghiare despre care am vorbit mai sus, ipoteză admisă de toată lumea și care e întărită de aspectul specific medieval al turnului.

SEVERINUL SUB BASARABI. — Dominația ungurească asupra Severinului a durat aproape 100 ani dela 1233 și până la 1327, când Basarab, primul Voievod al Țării Românești, rupând legăturile lui de vasalitate față de regele ungar, cuceri Oltenia împreună cu țara și „Cetatea“ Severinului. E prima oară când se menționează existența cetății, deși, desigur ea dăinuia mai demult, dacă nu chiar dela înființarea basarabului. Curând Carol Robert, regele Ungariei, organizează o expediție împotriva lui Basarab (1330) „per Zuerin... transtulit se in terram Bazarab voivode.. ut de ipsa terra insum Bazarab expelleret“. După ce cuceri cetatea și întreg banatul Severinului, Carol Robert numi ban peste ele pe Dionisie Szécsy. Când ajunse la râul Motru, unde se pare că era hotarul țării Severinului, Basarab trimise regelui propuneri de pace, pe care regele le respinse. Sfârșitul expediției fu o înfrângere lamentabilă la Posada a armatei regale. Carol Robert abia putu să scape, schimbându-și portul spre a nu fi recunoscut.

Epilogul acestei înfrângeri cumplite fu că regele cât timp mai domni, adică până la 1342, nu se mai gândi să ceară tribut dela

domnitorul Țării Românești. Acesta stăpâni nu numai diferite voevodate din cuprinsul Olteniei, ci și țara Severinului.

Dacă Basarab va fi stăpânit în acest interval de timp, adică dela 1330 la 1342 și cetatea însăși a Severinului, faptul e oarecum îndolnic, pentru că același Dionisie continuă a se întitula ban al Severinului. Poate că ținutul rămăsese lui Basarab, iar cetatea Ugurilor sau poate titulatura ce și-o da acest Dionisie era o simplă pretenție a sa, prin nimic justificată. În orice caz faptul rămâne a fi lămurit mai târziu. Noi, până la probă contrarie, putem admite că voevodul Țării Românești a stăpânit atât ținutul cât și cetatea Severinului.

La 1342 însă, când pe tronul Ungariei se urcă Ludovic, fiul lui Carol Robert, Basarab socoti că e un act de prudență să reia legăturile cu coroana regală ungurească. El trimise în Ardeal, pe fiul și moștenitorul său Alexandru, să salute pe Ludovic. Ba i-a cedat regelui cu acest prilej și Banatul Severinului.

Timp de 100 ani Severinul trece din mână în mână, ca într'un sistem de rotație, când la Unguri când la Români. Dăm mai jos un tablou cronologic de intervalele în care Severinul a fost stăpânit de Basarabi, aceasta pentru orientarea cititorului, care altfel ar risca să nu poată urmări fenomenul decât cu multă greutate.

1327—1342, Basarab stăpânește Severinul.

1357—1364, Alex. Basarab stăpânește Severinul.

1364—1372, Vladislav (Vlaicu) stăpânește Severinul cu întrerupere.

1373—1376, Vladislav (Vlaicu), cu întrerupere.

1382—1383, Radu I, stăpânește Severinul (cetatea).

1385, Dan I, recucerește Severinul.

Alexandru Basarab ține așa dar, Severinul sub stăpânirea sa între 1357 și 1364, care la 16 Noembrie 1364, când Vladislav sau Vlaicu se urcă pe tron, trece în posesiunea acestuia. Stăpânirea lui Vladislav asupra Severinului va fi mereu disputată de regele ungur, care îl declară pe domnul muntean chiar din anul 1365 ca „*rebellis et hostis*“. (Rebel și dușman).

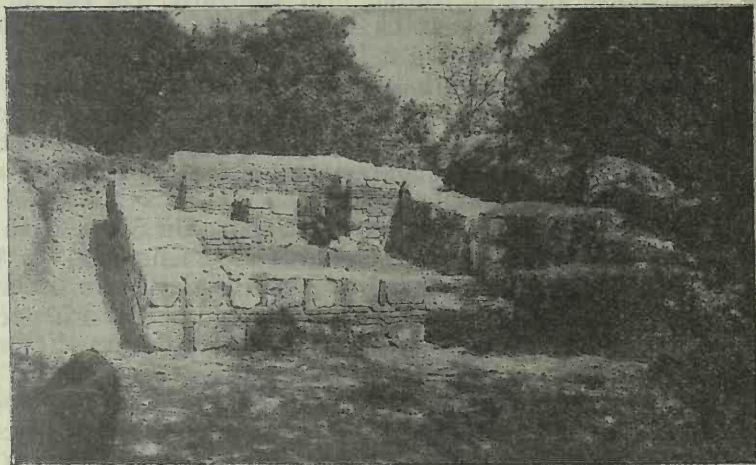
La 1374 Vladislav stăpânea efectiv Mehedințul, însă fără cetatea Severinului. Avem din timpul acesta și un hrisov al său, prin care donează ctitoriei sale mănăstirea Vodița satele Jidoștița, Costeni, sau Costești și Topolnița, toate în strictă apropiere de Severin.

Dan I, în scurta lui domnie, va cuceri și el cetatea Severinului (1385), care va rămâne moștenire urmașului său la tron Mircea cel Mare (1386).

Mircea o va stăpâni aproape în tot cursul lungii sale domnii și până la moartea sa în 1418. El va purta tot timpul, printre multiplele sale titluri și pe acela de stăpânitor al „comitatului“ Severinului. Aci la Severin va avea loc în 1406 o întâlnire între Mircea, „autocrat al amândorur malurilor pe toată Dunărea până la Ocean și al orașului Silistrei“ și între Sigismund, mărețul rege al Ungariei.

Această cetate a Severinului, care trecea veșnic din mână în mână, care era de veacuri un măr al discordiei între coroana ma-

ghiară și domnitorii români, n'a putut să ajungă niciodată un centru de viață prosper. O fortăreață cu un turn de observație ale cărei ruine se văd și astăzi, o biserică alături, ale cărei rămășițe au fost deasemeni descoperite, câteva locuințe pentru „ban” și pentru ostașii săi, locuințe a căror existență n'a fost dovedită încă, dar pe care trebuie s'o bănuim, iată la ce se reducea întreaga cetate a Severinului.

Biserica medievală dela Turnul lui Sever

Importanța ei era însă covârșitoare din punct de vedere militar, ca loc strategic, de unde se putea opri comunicația între Dunărea de jos și cea de sus și așa întreruptă prin cataractele dela Porțile de Fier.

CÂȚIVA BANI ROMÂNI DIN SEVERIN. — Am arătat că pe timpul domniei lui Mircea cel Mare, Severinul a stat aproape necentenit sub stăpânirea românească, cu excepția anilor 1391—1392, când găsim bani ungurești, 1393—95 când bănia e calificată „vacantă”, sau a anului 1397 când iarăși găsim un ban unguresc. Mircea, care într'un document poartă numele de „domn al băniei Severinului”, va avea în divanul domnesc pe unii boeri, care contra-semnează hrisoavele intitulându-se „bani ai Severinului”. Ii notăm așa cum i-am găsit într'un prețios articol al d-lui Ioan C. Filitti (Oltenia și cărmuitorii ei, 1391—1831, arhivele Olteniei Mai—August 1930): Drăgan la 1391, Stănilă 1394, Drăgoi 1398, Radu Calotă la 1409, Radu la 1413, Radu și Aga la 1415 și 1418.

MITROPOLIA (?) SEVERINULUI. — Desigur că acești bani români de Severin nuși aveau reședința în cetatea Severinului, după cum nu vor fi având-o acolo nici așa zișii mitropoliți ai Severinului, pe care îi întâlnim în tot cursul secolului XIV. Dar asupra chestiunei mitropoliei severinene se cuvine să insistăm. Vladislav (Vlaicu) lăsase câtva timp propaganda catolică destul de liberă în

Muntenia. Acest lucru alarmă pe Patriarhul din Constantinopol, care hotără să pedepsească pe mitropolitul Țării Românești Iachint, pentru că nu se opusese propagandei apusenilor. Dar Iachint era sprijinit de Vladislav și atunci, spre a nu se forța prea mult lucrurile, Patriarhia admise ca Iachint să rămână mitropolit, cu condiția ca să se mai înființeze încă o mitropolie cel puțin pentru o parte din teritoriul Munteniei. Titular al acestei noi mitropolii a fost numit Daniil Kritopulos, devenit Antim, prin călugărie. De aci au tras unii istorici ai noștri concluzia că Vlaicu a creiat efectiv o mitropolie a Severinului și că Antim a fost cel dintâiu păstor al ei. Unii au mers și mai departe socotind că au și descoperit la câțiva kilometri spre vest de actualul Severin (lângă satul Schela Cladovei) ruinele bisericii mitropolitane în care păstorise Antim. D. Nicolae Iorga nu împărtășește aceste păreri și socotește pe Antim ca o simplă dublură a mitropolitului Iachint.

Antim n'a avut o eparhie aparte. Mitropolia de Severin n'a fost creiată în mod efectiv. Ea a avut un caracter pur nominal. La 1383, când cetatea trece pentru o clipă în mâinile Ungariei, un prelat catolic anume Grigore, își ia și el titlul de „episcop de Severin precum și al părților de dincoace de munți“. Reședința lui fu însă la Câmpulung.

Tot atât de străini de Severin sunt, pe deoparte un prelat grec, care, între 1389—1401 semnează la Constantinopol în josul actelor sinodale cu titlul de episcop al „Ungrovlahiei de către Severin“, pe de alta prelatul grec Atanasie, care, flător în țară între 1389—1397, semnează într'un act domnesc cu titlul de „Mitropolit al Severinului“.

Această mitropolie de Severin, fictivă cum am văzut, are un caracter pasager. După Mircea cel Mare, nu se va mai vorbi de ea niciodată.

COMPETITORI NOUI : TURCII. — La moartea lui Mircea cel Mare sub domnia nevolnicului său fiu Mihail I, Ungurii recuceresc cetatea. De acum înainte însă, tendințele de expansiune către Dunărea de Jos ale regilor Unguri se vor isbi, nu numai de rezistența autohtonilor, ci și de ridicarea la Dunăre a unei noi puteri și anume aceia a Turcilor.

Încă la 1413 boerii (?) din Severin se înfățișară noului sultan Mahomet I și i se închinară, iar Ienicerii ocupară „Turnul“ (Turnu-Măgurele de azi). Dunărea devine un fluviu turcesc și așa va sta secole de-a rândul până la 1828.

Severinul reluat de Unguri, după cum am spus la 1419 (după alții la 1424) e rezidit de Sigismund Craiu, pentru a putea rezista puternicelor atacuri turcești. Ba la 1430 sau 1431 el chiamă aici pe Cavalerii Teutoni și așează un căpitan Klaus de Redwicz, care își va lua titlul pompos de „ban al Severinului“. Ba și Papa trimite un episcop catolic anume Benedict care va avea sub jurisdicția sa până și pe catolicii din Moldova. Dar toată această recrudescență târzie a puterii ungurești se va șterge curând. Se pare că la 1481 când

Turcii se pregăteau să cucerească Chilia, o armată a lor condusă de begii frați Ali-beg și Schender-beg, înconjură Severinul și-l dă-râmă.

Data dărâmării de către Turci a cetății Severinului nu e certă. După părerea d-lui N. Iorga, Severinul fu cucerit de Turci abia la 1524, cu puțin înainte ca întreaga Ungarie să cadă sub stăpânirea lor: „La 1524 se ia dela Bali-Beg din Belgrad Severinul garnisonat de Unguri, căci domnii munteni îl pierduseră în a doua jumătate a secolului XV. („N. Iorga—Chestiunea Dunărei“).

Astfel se sfârșește istoricul băniei și cetății Severinului. Din cetatea, altădată măr al discordiei a trei puteri militare, nu va mai rămâne în picioare decât un turn, care, în mijlocul dărâmăturilor, să amintească cercetătorului vremelnicia și a gloriei și a puterii. Dar nici dărâmăturile n'au fost lăsate în pace, căci — după o tradiție care a dăinuit printre severineni — o multime de pietre au fost cărate de Turci pe la 1700 peste Dunăre, unde și-au clădit cetatea Fetislan (Cladova de azi).

Un mare visător Voislav Ilici, cel mai mare poet elegiac al Sârbilor, pribeag cândva prin Turnu-Severin, se va inspira în fața ruinelor cetății și le va cânta în versuri de un omenesc profund. Reproducem aici în întregime poema. (1)

Elegie la ruinele turnului lui Sever

Călător ce vii din țara răscolitei Hippocrene
Cântă-mi cântarea durerii
Cântul eternei trude. Nădejdi scumpe mă'nșelară
Prietenii m'amăgără
Ca femeile amante,
Prezentul meu e pustiu ca o peșteră pustie
În al căreia adânc se-aude vlăguitul meu glas;
Curs-a trecutul meu ca repede-a apă de munte,
Și cu el bucuria mea — un ceas de paradis,
Ca sronul stins din vreme. La tot ce frumos îmi pare
Și patriei, iubirei și junelui amic.
Orb-ște eu jertfit-am și linișta-mi și zilele,
Și vîaga inimii.

La rînd căzură toate: țară, iubire, prieteni,
Și vîpaia dorinței, credință ca și vis;
Iar eu rămas-ur. singur. Cîntați cântarea durerii!
Mort e trapul meu distrus, gol și'n ruină turn.

De pe vechile ruine ale culiei, de viață lipsite,
Dar unde durul a Sever puternicu-i palat,

1) Poema „Elegie la ruinele Turnului lui Sever“ apărută întâia oară în românește în „Convorbiri Literare“ (Sept. 1914) tălmăcită de d-l P. Cancele. A fost reprodușă în „Antologie poetică mehedințeană“ (T-Severin 1932).

Ca de pe trusaşe ziduri grămezi barbare s'alunge,
Visez nemărginitul sumbru dar vecinic dragu-mi vis:
Visez eterna pace, Cetate veche a lui Sever!
Şi tu eşti ca mine nămie, fără de viaţă trup.
Pe tine trăsătorul se năinde şi şerpii urăşi se ascund
Şi corbul trist mai tipă de pe'al pietrei tale vârf,
Alături de um-dele-ţi ziduri grămezi de piatră stau
Şi urma zace aruncată. Dar p'astă piatră a ta
Cu paşii trudiţi eu merg, ca numele meu să mi-l sgării
Pe sarcofagul acela,
În care odihneşte viaţa de mult stinselor veacuri
Şi-al vieţii eterne triumf. În zi senină de Mai
Când vântul îndoaie spice sau murmură tainic seara,
El mişcă un viu lîncoliu şi-alintă un vis etern.

Pe Dunăre însă'n jos şoptesc îndeşit-le salcii,
Tufişul ne rade plăcut, vicaşa dă tineri fiori
Cântaţi, o cântecul sumbru, o cântul durerii cântaţi.
Eu îl ascult în suspine, ecoul culei pustii.

„CAMPUL SEVERINULUI“. — După dărâmarea Severinului numele lui nu va pieri. El se perpetuiază peste secolii atât prin cartografia timpului, cât şi prin tradiţia populară, care va desina în totdeauna locurile cetăţii defuncte cu numele de „Câmpul Severinului“. Starea aceasta de lucruri va dăinui până la 1833, dată la care ia fiinţă Severinul modern.

Intr'o hartă a lui Iacob Castaldo din anul 1584, găsim indicat între alte localităţi şi *Seuerianum*, care nu e altul decât Severinul. Ger. şi Leon Volk, într'o hartă fără dată, dar care, după tehnica cu care e executată, pare posteroară celei dintâi, arată un sangiacat (1) turcesc cu numele de Severin. O hartă a lui Nicolaus Visscher din Amsterdam, care pare a fi cam din aceeaşi epocă cu harta fraţilor Volk, arată şi ea Severinul.

În „Πινακ Γεωγραφικὸς τῆς Ουγγροδλαχίας“ (Tablă geografică a Țării Româneşti) a Stolnicului Constantin Cantacuzino (Padova 1700) găsim menţionate: Τεφερα τῶ Τραιανού, Τσερνέτς şi πυργος (cu un turn alături, fiind vorba de turnul lui Sever).

La 1723, Friedric Schwanz alcătueşte, pe timpul ocupaţiei austriace a Olteniei, o hartă a acestei provincii (Tabula Valachiae Cisalutane) în care menţionează între altele localităţi: *Turi Severin*. Csernets, Bistrits, Batuz, Strahaja.

Un oarecare St. Robert într'o hartă a Ungariei din 1751, în care hotarul dintre Banat şi Mehedinţi e arătat pe Cerna, înseamnă şi el Severinul alături de Cerneti, Bistriţa, Batoti, Devesel, Strehaja şi de alte localităţi mehedintene.

În atlasul „Schauplatz der fünf Theile der Welt, herausgegeben von F. I. I. von Reilly Erster Theil, Wien 1789“ găsim deasemeni:

1) Sangiacat=provincie, judeţ.

Severinen-Thurn, Tschernetz, Strehaja, Bistricz, etc... Tot astfel și într-o hartă italienească din 1790 (La Valachia divisa ne suoi distretti“ de Pazzini Carli) găsim: Czrnetz, Seveerin, Bistritz, Strekaja, etc.

Această persistență, cu care cartografiile țin să menționeze un oraș, care perise cu sute de ani mai înainte, îți evocă parcă versurile lui Eminescu :

„Icoana stelei ce-a murit
„Incet pe cer se sue
„Eră pe când nu s'a zărit,
„Azi o vedem și nu e“.

La 1771 se publică la St. Petersburg de către C. N. Roth o „Carte speciale de la Principauté de Valachie“ în care găsim : Cernet, Batotsch, Devezel, Orevitsa, Bistritz, Strekaya, Isverna, Negoesti, Pa-deș, Baja și *Severin*. (1)

Spre sfârșitul erei fanariote, doi erudiți greci, care hălăduiau în țară, ne dau și ei relații despre Severin. Unul dintre ei *Filipide* tipărește la Lipsca în 1816 o geografie : „Geografikon teis Roumanias“, care e însoțită de o hartă în care figurează nu numai Principatele, ci și Dobrogea, Basarabia, Bucovina, Ardealul și Banatul, iar dintre localitățile care ne interesează aici găsim *Cerneți* pe lângă care e însemnat „Podul lui Constantin“, iar ceva mai spre sud : „Câmpul Severinului“.

Reproducem acum și din textul lucrării pasagiul în care se pomeneste despre aceste localități (pag. 175):

„Cerneți, așezat în apropiere de Dumăre și de Orșova, e reședința ispravnicului. Nu departe de acest oraș se află și turnul sau cetatea Severinului ca și podul de lemn (?) al împăratului Constantin, care s'a construit de către Sever, ce lupta contra Goților, după care locul s'a numit Severin. A fost atribuit însă marelui împărat Constantin, care a colonizat locurile. Turnul este o veche zidire a Banilor. „*Kimpu Severinului*“ (pronunțați pe Kimpul ca pe Câmpina), odinioară localitate ce se întindea pe o câmpie în jurul turnului astăzi ruinat“.

Cum vedem, *Filipide* e cam slab în istorie, ceea ce e interesant în relatările sale e faptul că și pe vremea lui dăinuia numirea de Severin și de Câmpul Severinului. Celălalt învățat grec, care se ocupă de istoria și geografia Principatelor, e contemporanul lui *Filipide* anume *Dionisie Fotino*, care dă „Istoria vechei Dacii, a Transilvaniei, Vlahiei și Moldovei“ în trei volume (Viena 1819):

„In apropiere de Cerneți este și turnul sau cetatea, ce a existat altădată la marginea câmpiei *Severinopolis* (sau Câmpul Severinului) și care s'a construit de Sever, împăratul Romei, fiind apoi cucerit de Goți; de aci vine faptul că întregul ținut dintre Olt și Dumăre a luat numele de Comitatul Severinului, condus de comiți („bani“, după dialectul locului), aceștia având reședința lor la Strehaja (cândva oraș cu o mănăstire întărită, clădită de vestitul Mihail

1) Mai toate hărțile acestea se pot găsi în biblioteca pe care generosul I. C. Bibicescu a lăsat-o moștenire severinenilor și care îi poartă numele.

Voevod cel viteaz, înainte de a ajunge domn); apoi reședința s'a mutat în cetatea Severinului și mai târziu la Craiova".

Spre deosebire de toți acești cartografi, geografi și istorici, care vorbesc de Severin fără să-l fi văzut, un călător italian din secolul XVII, cu oarecare cultură științifică și cu mult spirit de observație va veni pe locurile noastre, le va descrie de viu, și le va consemna într-o lucrare „Description du Danube“ (1).

E vorba de **Contele Marsigli**, inginer, care la 1689 va fortifica insula Ada-Kaleh, și va vizita ruinele podului lui Traian, cele dela Turnul lui Sever și castramentul dinspre apus (dela Oboare). Reproducem aici câteva fraze cu privire la Turnul lui Sever : „Este situat în marginea Dunărei între podul Traian și castramentul din Câmpul Severin. Are forma unui paralelogram și e împărțit printr'un zid aproape în două părți egale, formând două careuri. Terenul părții dinspre Dunăre este mult înclinat“...

Despre castramentul de pământ dela Oboare scrie între altele : „La o jumătate de milă mai sus de podul lui Traian, în marginea Dunărei se află un mare careu, încins de un retranșament ale cărui laturi sunt fiecare de câte 173 stânjeni...“

Înainte de a încheia socotim că e bine să reproducem și un pasaj în care Marsigli se ocupă de ruinele Drubetei. El e doar un precursor al arheologilor care vor cerceta mai târziu aceste ruine în chip metodic și științific. După ce vorbește de cetatea Pontes de pe malul stâng, trece cu descrierea la Drubeta și zice :

„Celălalt fort care este în România, are altă configurațiune, seamănă aproape cu un careu lung a cărui latură dinspre răsărit este cea mai mare și are 66 stânjeni în lungime ; cealaltă latură dinspre apus e mai mică având numai 56 stânjeni. Laturile opuse ar avea aceleași dimensiuni, dacă unghiul dinspre apus aproape cu totul separat de rest, nu ar face să se vadă aci o figură particulară de formă ovală (2).

HRISOAVE VECHI DESPRE SEVERIN. — Am arătat că dela dărâmarea cetății Severinului, care se va fi produs fie la 1481, fie la 1526 cum susțin alții și până la înființarea orașului modern în 1833 numirea de Severin sau de Câmpul Severinului e mereu pomenită fie de cartografi, fie de istorici sau de geografi. Vom arăta acum și unele hrisoave în care deasemeni Severinul e menționat. Reproducem de pildă dintr'un hrisov dat de Radu Vodă (Radu Leon), în anul 1667 :

„Cu ajutorul milostivului Dumnezeu, Eu Radu Vodă, stăpânitor a tot pământul Țării Românești și peste toate mai mare și bătrân între frații Ion Leon Ștefan Vodă, căruia i s'a dat de Dumnezeu stăpânirea acestui pământ ; sluga Domniei mele Gheorghe Roșu și frații lor feciorii lui Avram din Cerneți și Preda cu frații lui feciorilor lui, Dumitru d'acolo și cu feciorii lor căți Dumnezeu le va

1) Lucrarea aceasta se găsește deasemeni la Biblioteca Bibicescu din T-Severin.

2) Figura aceasta de formă ovală e Turnul lui Justinian, descoperit în zilele noastre.

da, ca să le fie lor ocină pământul **Severinului**, din gura Topolnița apa în sus până în Trestenic (1) și până în Crihală și până în Vadul Cladoei; că această moșie fostau a Paraschivei Păhărnicesei și a Iupănesei Caplea, fata bătrânului Toma, nepotul banului Preda din Ciuturoaia și a nepotului său Matei Polcovnicul. Deci acești oameni ce scriu mai sus, fostau rumâni Banului Radu Buzescu, unchiul Iupănesei Caplea cu toată partea lor de moșie, jumătate de sat din Cerneți. Deci ei fiind slugile lui până ce au fost viu, tot cu bună dreptate până la vremea de moarte: atunci la moartea lui, el a cugetat întru inima lui pentru sufletul lui și al părinților lui de i au ertat și cu toată partea lor de ocină jumătate din Cerneți de i au roilit cu a lor parte de moșie jumătate de peste hotarul ce au ținut cu pace până în zilele lui Grigore Vodă, deci când au fost atunci făcând Grigore Vodă o biserică de piatră acolo în Cerneți..

„Drept aceia și Domnia Mea, încă am dat lui Gheorghe și Predi fraților lor această carte a Domniei Mele, ca ei să ție această moșie **Câmpul Severinului** cu bună pace...”

Amintim deasemeni existența unui hrisov din anul 1760 Februarie 19, carte isprăvnicească de judecată pentru semnele despărțitoare dintre moșia Severinului și Trestenicul subscrisă: „Nicoliste Serdar“, datul din anul 1778 Aprilie 28, carte de cercetarea și alegerea semnelor despărțitoare între moșia **Severinului**, Bresnița și Trestenicul, iscălită de Mihail Stiuca, biv-vel Căpitan za-lefegii, o carte isprăvniciască de judecată din 26 Aprilie 1781, ce se referă la semnele despărțitoare ale acelorași moșii iscălită: Theodorache Sluger (2).

CERNEȚI. — Severinul fiind dăruit, o localitate din apropiere (4—5 km. distanță) Cerneți, i-a moștenit unele din rosturile sale cel puțin pe cele cu caracter administrativ. La Cerneți a fost veacuri întregi reședința căpitanului și mai târziu a ispravnicului de județ.

„Dintre capitalele, **Scaunele**, județelor oltene dela sfârșitul veacului al XVIII și începutul celui următor, **Cernețul** era cel mai mic, mai sărac și mai puțin împodobit. Nu se afla nici în mijlocul unui bogat Ținut de țărani mândri, n'avea nici legături de comerț însemnate și nici amintiri istorice glorioase nu erau legate de pământul său. Vechea așezare satească, Cernețul avea înaintea de epoca fanariotă, care a așezat *isprăvnicile, un căpitan* (3). Acesta, pentru că era lângă hotar; deci căpitanul acesta era un „Căpitan de margine“ având slujitori dintre moșneni supt poruncile sale. Căpitanul era supus Banului Craiovean; și Dumitrașco Brăiloiu, mai târziu călugărul Dosofteiu, a fost căpitan la Cerneți, supt Vodă Brâncoveanu. Pe acolo mergea de pe malul Dunărei la Mehadia, și turmele de porci, pe atunci o mare bogăție a Olteniei treceau pe acolo

1) Deal situat spre nord vest de T-Severin.

2) Vezi: Istoria Orașului Severin de V. Dometrescu (Severin 1883).

3) De acolo a rămas și cântecul popular mehedintean :

„Căpitane de județ,

„Ce mă tot ții la coteț, etc.”

la Nemți. Pe acea vreme se vedea în Cerneți biserica zidită cu vre-o jumătate de veac în urmă de Grigore Vodă Ghica cel vechiu în 1673 — o temeinică și destul de frumoasă clădire, cu un turn puternic, care era închinată Sfintei Troițe. Căpitănia era la Cerneți și pe la jumătatea veacului al XVIII când într-o descriere a terii, se pomeneste că este acolo o biserică și o „mănăstire”. Era în Cerneți și una din vămile terii, carăle cu mărfurile sosind dela Vodița unde încă de pe atunci era cu totul în ruine vechea mănăstire din veacul al XIV°. (1)

Biserica Sf. Spiridon din Cerneți

Mai adăugăm următoarele : la 1600 Cernețul era un biet sat (vezi „Cuvente din Bătrâni”, Hașdeu). La 1650 însă, Paul din Alep îl numește **pazar**, ceeace înseamnă târg.

De ce oare această așezare a Cernețului departe de Dunăre ? Pentru că Dunărea nu era un mijloc de comunicație decât pentru piraiți fluviali ai timpului, pentru acei aiani, care ca vestitul Pas-vantoglu, erau spaima și a Peninsulei Balcanice și a Olteniei.

„De voie, de nevoie, îl hrăneam. Când a vrut a prădat Oltenia, ajungând ai lui până la Târgu-Jiului”. (2)

Locuitorii țărani și boeri evitau deci a se așeza lângă această Dunăre atât de nesigură. Satele erau de obicei dosite pe după dealuri în locuri mai ascunse, unde hoții puteau năvăli mai cu greutate. Se pare că toate satele, care acum sunt în fața Dunărei, au

1) N. Iorga—Orașele Oltenie (Arhivele Olteniei 1925).

2) N. Iorga — Chestiunea Dunărei pagina 235.

o vatră veche, departe de fluviu, de pildă Batotți, Gârla Mare și altele. Tot așa și Cerneți.

Văzută printr'o anumită prismă viața la Cerneți s'ar putea caracteriza astfel: „...boerii snopiți de hangerul otoman sau rătăciți în pribegie; jos, un popor turtit sub muntele de, dădii și angarale, abia mai putând răsufla; iacă fisionomia epocii, posomorâtă și sângeroasă...” (Tocilescu).

„Vechea capitală a Mehedințului — zice Al. Slătinescu — Sever în opul citat de noi — se desfășura pe câmpia de peste vadul Topolnicei, în care se mai găsesc și acum doar case sărăcicioase de țară și nisip adus de apele cele mari“. O stradă principală mergea deacurmezișul acestui oraș rural dacă se poate zice așa, și urca împreună cu orașul din câmpie (luncă) până pe deal. Era strada negustorilor. Avea două piețe, una pentru desfacerea alimentelor trebuincioase localnicilor, alta — cu un puț cu scripete la mijloc — destinată horelor și petrecerilor populare. Perpendicular pe ulița principală erau o mulțime de ulicioare de un caracter specific oriental.

„Calea era îngustă și strașina prăvăliilor era atât de mult scoasă în stradă, că să una aproape cu cea de peste drum, dând străzii înfățișarea unui pasagiu, pe sub care găseai vecinic umbră și adăpost. Spun bătrânii despre aceasta stradă principală că, în vremea zăpezei celei mari, care acoperise orașul cu troeni uriași, numai pe sub strașinele negustorilor să putea circula fără ca trecătorul să înoate în nesfârșita mare albă de nea. Prăvăliile negustorilor aveau de obicei la stradă o ușă puternic construită, iar ferestrele se prelungeau în partea de jos printr'o eșitură plană, care se numea tarabă.“

Populația totală se ridica la vre-o 7—8000 suflete și se compunea din: 1) boeri și slugile lor, 2) negustori și meseriași și 3) țărani (din care unii moșneni iar alții rumâni).

Familii boerești cele mai de seamă erau ale Miculeștilor, Glovoenilor, Gărdărenilor și Plenicenilor. Intr'o tipăritură a lui Gr. P. Pleșoianul din 1828 (1), acesta pomeneste pe câțiva boeri din Cerneți, care au contribuit la tipărirea cărții sale: Marele Serdar Ștefan Miculescu, Prea iubitorul de muze Ștefan Jianul, Marele Sluger Mih. Ciupagea, Marele Medelnicer Alecu Lipănescul, Marele Armaș Stanciu Fratoșțițeanul Biv Clucer za arie Vasile Strâmbeanul, Biv Clucer za arie Georgie Pleșoianul, G. Logofăt Ioan Gărdăreanu și B. Logofăt Petraiche Burileanul.

Ocupația acestor boeri era munca câmpului, la care nu participau direct, dar de care erau foarte strînș legați. Câteodată, fiind numiți ca experți spre a stabili hotarele a două sau mai multe moșii, mergeau la fața locului și delimitau moșiile. Prin urmare nu pierdeau niciodată contactul cu pământul. Alcătuiau o aristocrație rurală, o nobletă agrară cu prea puține preocupări spirituale.

Aveau, e drept, trei biserici (chiar patru, dacă socotim și pe cea

1) Gr. P. Pleșoianul — cele dintâi cunoștințe pentru trebuința copiilor care încep a citi, traduse din franțuzește și adăugate de Grigore P. Pleșoianul, profesorul de împrumutat învățătura al școalelor naționale din Craiova 1828.

din Banovița, o suburbie a Cernetului, așezată pe malul drept al Topolnicei) cântau poate și la strună Duminca, dar nu erau cărturari. Acel „iubitor de muze“, pe care-l pomeneste Pleșoianu, e o fericită excepție. Timpul și-l petreceau cu vechilul, care-i informa despre tot ceea ce privea rosturile moșiei lor, cu vizitele pe care și le făceau reciproc, când aveau obiceiul să se trateze cu dulceată, cu cafea și mai ales cu țuică și cu niște petreceri de proporții mai mari numite *zaiafeturi*, în care lăutarii dibaci erau aduși să-și desfășoare talentele lor muzicale.

Un emigrant francez *Salaberry*, ne dă prețioase informațiuni despre acești boeri, pe care i-a văzut în 1791 pe timpul ocupației austriace. Venind la Cerneți e dus de un caporal de jandarmi austriac la un boer, pe al cărui argat călăuzul îl snopește în bătaie. A doua zi boerul însuși spune că : „După felul brusc cum sosiseră, i-au luat drept ofițeri germani, iar, de ar fi știut că erau streini, li-ar fi oferit odaia sa înșăși ; îndată se aduce cafea, dulceată, țuică și se servesc pui fripți ; când la plecare oaspetele întinde soției boerului, îmbrăcată după moda orientală, cu bufuri de muselină la sân, mâna, ea o duce la inimă : „recunosc“ spune călătorul „că felul ei dea saluta era mai nobil și mai afectuos ca al meu“ (N. Iorga-Istoria Rom. prin călători vol. II).

NEGUSTORI ȘI MESERIAȘI. — În afară de boeri, o altă pătură socială era aceia a negustorilor și meseriașilor, cuprinzând cam o cincime din numărul total al locuitorilor. Dintre meserii cele mai practicate erau *boiangeria*, *abageria* și *tăbăcăria*. Se găsea deasemenea o fabrică pentru pastramă și una pentru lumânări de ceară și de său, precum și alte câteva mici industrii legate de nevoile reduse ale locuitorilor, de caracterul mai mult rural al societății. Nu vrem deasemenea să trecem cu vederea nici pe *cismarii* din Cerneți, care vor fi fost destul de numeroși și înstăriți de vreme ce și-au înscris numele printre cei care au contribuit la facerea unui amvon la una în bisericile orașului.

Iată inscripția de pe amvon așa cum o publică d-l T. G. Bulat în „Arhivele Olteniei“ : „Cade-s a ști că acest amvon s'au zugrăvit cu toată cheltuiala boerilor *orășeni* i *negustori* cum la vale se arată spre pomenirea d-lor : Ștefan Niculescu, Stanciu Fratostițianu, Ion Gărdăreanu, Nocă Popovici, Ion Vicășoran, Ștefan Burilean... *Nicu Lupulescu Calin cu cismarii lui*.

Negoțul se făcea în prăvălii joase, care aveau în fata lor tarabe, unde se expuneau mărfurile spre a fi văzute de cumpărători. Intr'una din zilele săptămânii și anume Sâmbăta, era „zi de târg“ la Cerneți, când în una din pietele orașului se adunau numeroși negustori și clienți. Se puteau vinde sau cumpăra atunci : *cereale, vite, fân, vinuri, său* și altele.

Însuși Tudor Vladimirescu, eroul revoluționar din 1821, n'a fost strein de unele preocupări mercantile. El era posesor nu numai al mai multor moșii, ci și al unor mori de măcinat și al unor prăvălii din Cerneți. Ba se ocupa efectiv și cu comerțul, având ca om de afaceri pe un oarecare kir Nicolae Zoican, prin intermediul căruia vindea la Rușava (Orșova) *vite mari, capre* și *său*, după cum reiese

din două scrisori (publicate în „Arhivele Olteniei” anul II 1923) pe care le reproducem :

„Către Dumneata Kir Nicolai Zoican.”

Primind dumneata aceasta, de grabă să mă înștiințezi, câte cât s’au vândut său, adică câte parale ocaua. Și de ai primit toți bani sau nu pentru său.

Mai 23 1818

Teodor, sluger,

„Cătră Dumnealui Kiru Nilolai Zoicanu.

Primind răvașul acesta, numai de cât te poftescu să vii la Rușava la dumnealui Kiru Răducanu ca să primești bani, să stringi capre și alte vite ce te va învăța dumnealui, fiinducă iu mă aflu mai departe. Dară negreșitu să vini (să) te silești să faci vite multe. Și sânt al dumatule.

814 Mart. I.

Teodor“

Cerneți: Cula lui Tudor Vladimirescu (în starea ei actuală)

Revenim puțin asupra lui Tudor Vladimirescu și reproducem un crâmpciu dintr’o biografie, pe care i-o face un contemporan, Ștefan Scarlat Dăscălescu a cărui operă a fost dată în vileag în 1932 de către d. Nicolae Iorga. (Academia Română) :

„Aspru, posomerât, om greu la fire, cum se zice, îl presupuneam a fi sangvinari, precum în urmă s’a arătat. Nu știu să fi fost înșurat vre-o dată, că eu l’am cunoscut burlac. Cât despre bravura lui, nimic nu pot zice, căci faptele lui antecedente nu le-am putut cunoaște și cele ulterioare lumea le știe; dar netăgăduit este că era un om de inimă și hotărîtor, poate și ambițios, și din aceste calități se naște vitejia..

„Costumul lui când l'am cunoscut în timp de pace era haine lungi boeresti, islic, beniș, nici cum luxos, ba cam ponosite, iar, când l'am văzut Ocârmuitor Adunării, adevă Cromwell al țării noastre, purta căciulă de gelep cu fundul de postav alb, poturi, iminei, cu colțuni, un ilic gezaerli, gheba scurtă și alta deasupra mai lungă, selah, pistoale în brâu și o pală turcească atârnată în banduliera“.

Tudor Vladimirescu

După o pictură pe o scândură în biserica Prejna-Mohedînți Tudor e îmbrăcat cu o haină lungă de culoare verde și pe margini cu galben, care se încheie la piept cu un șir de bumbi; e încins cu un brâu de culoare roșie cu galben, de care atârână o sabie. Deasupra are o manta roșie cu mânecile despicate, iar pe cap o căciulă cu fundul de postav; în mână stânga ține citoria sa Prejna (Academia Română).

Cernețiul avea ca sate clientelare : Halânga, Malovăț, Bresnița, și chiar Verciorova și Bahna. Legăturile cu Rușava (Orșova) erau întinse. Acolo am văzut că se vindeau vite mari, capre, său și se cumpărau articole de galanterie necesare boerimei precum și coloniale ca orez și cafea, aduse de negustori turci.

Pe lângă comerțul local menționat mai sus, se făcea prin Cerneți și un comerț de tranzit. Negustori olteni trimiteau prin Cerneți lână și porci la Orșova, primind în schimb de acolo, tot prin mijlocirea negustorilor cernățeni orez și alte coloniale.

D. Dumitru Z. Furnică în lucrarea sa „Din Istoria Comerțului la Români, mai ales băcănia“ (Socec 1908), vorbește de un negustor anume Tudoran Mihai care, la 1787 Martie 29, într-o scrisoare a sa arată că posedă un zăpis al lui Kir Ion Cosoreanu, negustor din Cerneți. Reproducem deasemenea din lucrarea de mai sus o scrisoare semnată Antonie Nicolanti din Coseri, (lângă Craiova) adresată lui Hagi Pătru Luca din Sibiu la 23 Iunie 1770 din care se constată că traficul de lână spre Cladova se făcea prin Cernăuți.

Coșeri, 23 Iunie 1770.

...Vei ști că am cumpărat dela un tunc 1000 oc(a) orez frumos aic(i) a în lăzăret tislim... Pentru lână vei ști că au dat-o Chiriții lângă Cladova jos, și i-au întors îndărăt, n'au vrut să mai aștepte, ci noi cu toți am pus să dăjchidă pe deal un drum, care țera mai lesne și cu cheltuial(ă) mai puțin, ci astăz gândesc că se va isprăvi drumul. Ci eu i(n)tr'acest cias încălec și ple(c) cu alți fraț(i) la Cerneț să încărcăm lâna peste dealu, să o ducem că pe apă nu iese cu patință“.

(ss) Antonie Nicolanti

La începutul secolului al XIX-lea și mai ales după pacea dela Adrianopol, care deschise pentru comerț calea Dunărei și înainte de înființarea temeinică a Severinului, deci până la 1851, negustorii cernăteni avuseră la îndemână pentru import și export micul și arhaicul port dela „Schela Cladovei“.

Ca nume de negustori reținem pe acel al lui *Hagi Iordache* (sau Iorgaki), care înființează prin diata (1) sa din 1806 cele dintâi școli primare din Cerneți, *Opran*, care va juca un oarecare rol în întemeierea orașului nou Turnu-Severin și *Stamate Pârvulescu*, care pe la 1831—1834 va fi starostele negustorilor din Cerneți.

Starostele era ales de către negustori. După expirarea mandatului său, el lua numele de *prostaroste*. Dăm aci și un act în care se vorbește despre *Stamate Pârvulescu* ca staroste al negustorilor din Cerneți :

Domnului Kir *Stamate Pârvulescu* de aici din Cerneți încă dela noua organizație 2) ales fiind de noi obștea orașenească s'au aflat atât cilen al Maghiștratulului precum și staroste al patentarilor acestui oraș, carele purtându-și datorile slujbei după povățuirea Regulamentului orașenesc într'un curs de trei ani, i-am dat acest drept dovadă de ale dumisale slujbe spre mulțumire și recunoștința noastră. (3)

1834 August I.

Actul poartă o mulțime de semânturi din care distingem : „*Slușger Ciupagea, Clucer Zaharie, Vasile Strâmbeanu, Treți Logofăt I Gărdăreanu, Sinca Gavril, prostaroste; Opran, Stoian Boiangiu, Vtori-vistier Staico, Vasile Sălișteanu, etc.*

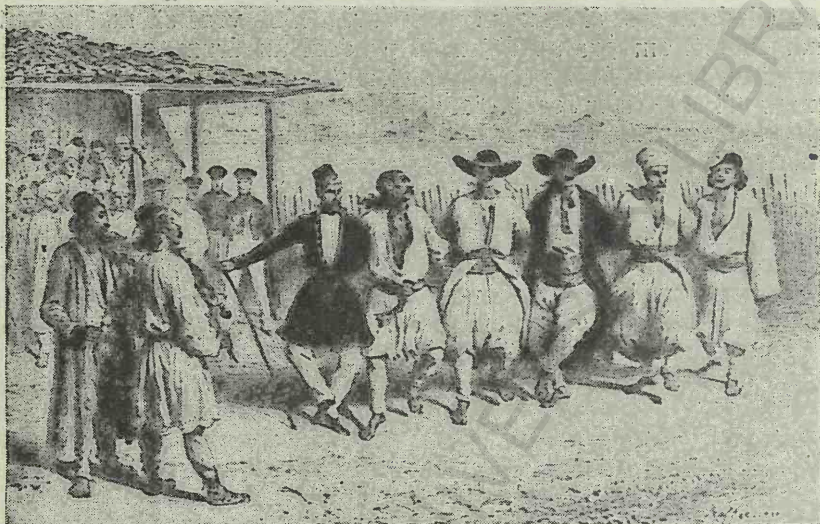
În afară e boeri și negustori și de slugile lor, mai erau în Cerneți, țărani, massa anonimă încremenită în formele ei de viață milenară, în superstițiile și miturile ei și care nu murmură decât când dăjdiile, birurile de tot felul o apăsau prea mult. Divertismentul principal al acestei masse țărănești era *hora*, care avea loc în toate Duminicile și în sărbători în una din pieteles orașului, horă care le va părea destul de pitorească unor călători, care pe la începutul secolului al XIX vor trece prin aceste locuri.

1) Diata = testament.

2) Noua organizație = e vorba de organizația ce o introduce Reg. organei

3) *Stamate Pârvulescu* a fost tatăl Anei Gărdescu, bunica Comandorului Dan Zaharia, Lt. Col. Alex. Gărdescu etc.

Poate pentru a oglindi într-o câtva mentalitatea țărănimii, ar fi potrivit să reproducem aci, niște versuri, pe care le găsim în cartea lui Ioan Brezoianu (fost după 1830 învățător la Cerneți și apoi de-

O horă la Cerneți
(după o stampă a lui Raffet, pictor francez)

putat în Divanul Ad-hoc la 1857) „Vechile instituțiuni ale României“ (1327—1866) :

„Birul greu podveada grea,
„Vai de munculița mea
„Unde merg și ori ce fac
„Eu de ciocoi nu mai scap
„Pelin beau, pelin mănânc
„Cu pelin seara mă culc
„De amar și de pelin
„Al meu suflet este plin...
„...Din Cerneți, la Slatina...
„...Dela baltă până la munte,
„ Să poenim ciocoiu în frunte“

versuri pornind direct din folklor și pe care autorul le-a mai retușat pe ici pe colo, după ce le auzise la Cerneți, unde a stat câțeva vreme ca „profesor“.

Poate că poezia lui Brezoianu să fie și o creație cărturărească, pe care el, dintr-un romantism frecvent în vremea sa, s'o fi atribuit poporului. E drept că acest popor n'a rămas surd la chemarea răsvrăitoare a lui Tudor Vladimirescu din 1821, dar nu se poate contesta că de obicei trăia într-o complectă apatie față de toate relele, pe care aveau să le îndure.

„Și trăesc în durere ca 'n elementul meu“.

Și când viața îi oferea și câte un prilej de bucurie, știă să pro-

fite. Băieții și fetele „homăneau“ la Drăgobete (mergeau să scoată o rădăcină numită homan din pădure, la 24 Februarie și fetele care „se lăiau“ cu acest homan, credeau că le va aduce noroc) chihotind și cântând, „horeau“ în Duminicile Cârneligilor sau la praznice și se căsătoriau de timpuriu, dupăcum avem o dovadă într-o cruce încrustată în zidul unei biserici din Cerneți, cruce pe care stă scrisă că o oarecare Maria Opronoaia s'a căsătorit în vârstă abia de 13 ani, la anul 1814.

TURNUL SEVERIN MODERN

(1833—1886)

Cauzele înființării orașului modern. — Un om din răsărit cu idei apusene. — Greutățile întiripării noului oraș, 1833—1851.

Un proiect de reînființarea Severinului a fost conceput între 1718 și 1739, când Austriacii au avut în stăpânirea lor Oltenia. Era vorba anume ca niște negustori bulgari de religie catolică ¹⁾ să-l rezidească și să-i dea numele de *Caropolis*, după numele împăratului nemțesc.

Proiectul acesta a căzut baltă, căci prin pacea dela Belgrad (1739) Oltenia eră restituită Țării Românești, iar Turcii redeveneau stăpâni necontestati ai Dunărei de jos. Abia un veac mai târziu se va putea vorbi de schimbări de seamă în părțile noastre.

La 1828 izbucni un războiu ruso-turc. Resedința isprăvniciei de Mehedinți, orașul Cerneți, avu de îndurat jafurile și devastările ostirilor sultanului. Ba i s'a dat și foc, așa că o mare parte a orașului a fost prefăcută în cenuse. Războiul acesta s'a încheiat prin pacea dela Adrianopol (1829).

Pacea dela Adrianopol avu urmări incalculabile asupra struc-

1) Guvernul Austriac a creiat o «Companie» de negoț alcătuită mai ales din negustori bulgari de religie catolică. Companiștii au propășit câțva vreme la Craiova, Târgu-Jiu și Râmnic. Denumirea de «Companiști» va rămâne și după plecarea Austriacilor. O întâlnim la Cerneți chiar pe la 1830, dupăcum se vede din următorul act (inedit, aflat în posesia d-lui I. Boceanu, directorul Școalei Comerciale Elementare din T-Severin):

Dumnealui Stamate Pârvolescu dintre orășenii noștri Cernăteni având purtări plăcute în soțietate și slujind într'un curs de vreme ca staroste al companiștilor (precum și acum se află al neguțătorilor patentari) cu ale sale după puțină strădălnice cinstite slujbe trăgând a obștei încredințare au fost ales și între dipotații de mahalale și între cileni(i) cinstitului magistrat al acestui oraș; de aceia printr'aceasta dovadă îl recomănduim la milostivirea înaltei Stăpâniri.

ss. Maior Ion Ciupagea
ss. Vasile Strâmbeanu
ss. (. . .) Ciupagea
ss. Pitar Petre Strehăianu
ss. Pitar Ion (.)
ss. Serdar Petre Burileanu

Anul 1841 luna Ghenar 15

Or(așul) Cerneți

turei economice, sociale și politice a Țării Românești. Este un fapt, care trebuie semnalat aici și anume acela că nu 1848, anul instrucției armate, ci 1829, cu pacea de la Adrianopol, marchează momentul în care societatea românească începe să evolueze de la formele de viață feudale la nouile forme burghezo-capitaliste.

Ca un reflex al intereselor burgheziei apusene, în plină prosperitate economică și care avea nevoie de piețe de desfacere pentru produsele ei, se prevede în această pace libertatea comerțului românesc și libertatea navigației pe Dunăre.

Nu vor mai veni de acum *gealapii* și ceilalți negustori turci să rechiziționeze produsele țăranilor și boerilor pe preturi de nimic, să le ia cu forța „cu anasâna”, cum se zicea pe atunci, și să le trimită peste Dunăre. Relațiile economice se vor baza de acum înainte pe principiul atât de drag burgheziei născându-se: „laissez faire, laissez passer”.

Și fiindcă alte mijloace de comunicație, ca șosele de pildă, mai că nu existau, se va căuta a se utiliza calea Dunărei, care va deveni acum o mare arteră de circulație a bunurilor. Și lumea care altădată se fereă de fluviul cel vesnic primejduit de bandiți, se va strămuta acum cu sate cu tot pe malurile sale, icare deschideau atâtea perspective de îmbogățire. Pe malurile fluviului altădată pustiu, va fiorifica acum o mare mulțime, atrasă aci de mirajul unei vieți noi, de preturile tot mai mari ale cerealelor, de ocupațiile felurite, pe care nouile forme de viață economică și socială le creau.

În acest cadru larg trebuie privită și înțeleasă înființarea la Dunăre a noului oraș T-Severin, frate bun cu Brăila și Giurgiul, ce-și datoresc renașterea unor împrejurări asemănătoare.

Să trecem acum la examenul cauzelor locale, care au determinat înființarea orașului. Aceste cauze locale au și ele importanță: ar fi rămas însă fără efect, de n'ar fi existat cadrul acela despre care vorbirăm, al nouilor condițiuni de viață economică. A atribui acestor cauze locale, așa cum au făcut-o unii, o importanță mai mare, a le socoti pe ele ca factori determinanți ai întemeierii Severinului, înseamnă a judeca lucrurile într'un mod prea superficial.

La 1828 Cernetul e devastat și ar de trupe neregulate turcești. Acelaș Cerneti are însă de îndurat și numeroase inundații din partea râului Topolnița, care aproape în fiecare primăvară se revarsă peste maluri și-i îneacă partea de jos.

La 1883 Generalul Kiselev, care încă din 1828 deținea guvernământul Principatelor, vizitează între alte orașe și Cernetii unde locuitorii i-au eșit înainte și i-au arătat că dorința lor supremă e să se strămute în Câmpia Severinului. (Aceasta, nu atât pentru că sesul eră mai prielnic vieții unui oraș, decât fuseseră până aci secatele Cernetului, nici pentru că locul cel râvnit era ferit de inundații, ci pentru că unii dintre Cernăteni aveau vag intuiția că noua orânduială economică, singure așezările omenești de lângă Dunăre erau menite unei prosperități rezezi).

Această dorință a Cernătenilor a corespuns pe deplin intențiilor lui Kiselev și ale Rusiei, care urmăreau să reconstruiască Se-

verinul și să facă din el un oraș comercial, un puternic punct de sprijin lângă granița austriacă și Cătaracte, spre a împiedica penetrația Austriei pe Dunărea de jos; spre Orient, penetrație care era evidentă din 1830, când austriacii au început navigația cu primul lor vapor Franț I. ¹⁾

Kiselev

Un incident. — Cu prilejul vizitei lui Kiselev s'a petrecut un incident, care nu pare a fi lipsit de pitoresc. (E relevant de Ion Ionescu de la Brad, într-o lucrare a sa despre care vom vorbi mai la vale și reprodus apoi de V. Dimitrescu în a sa „Istoria Orașului Severin 1883, pag. 25—26).

Kiselev, om de cultură apuseană, a ținut, cum era și firesc, să viziteze și ruinele Turnului lui Sever. Aici îl așteptă însă o surpriză. Copiii școlii din Cerneti (al acelei școli primare, pe care o înființase, după cum am mai arătat, negustorul Hagi Iordachi și care școală era condusă acum de profesori liberali și naționaliști înfocați) cântară înaltului oaspe și un imn care nu plăcu deloc lui Kiselev :

„Ah! sabia lui Traian
„Intr'o mână de Roman,
„Mai deșteaptă-te odată
„De cuprinde lumea toată ;

1) Vezi lucrarea „Cercetări Economice asupra regiunii Orșova-Severin de Gheron Netta (București 1932).

„Nu zăcea în ticăloşie
„Ruginită şi pustie.
„Mai deşteaptă-te Aurelian,
„De-ţi vezi nepoţii în ce hal,
„In ce hal se tiranese
„Şi unde locuiesc,
„In bordee întunecate
„Afumoase şi ploioase.
„Ah! de şi-ar aduce aminte
„Că tu le-ai fost lor părinte,
„Cred că va alerga cu toţii
„Fiii tăi şi strănepoţii,
„Toţi cu săbiile goale
„Şi să strige în gura mare:
„Aici sceptrul se'nverzească,
„Românii să stăpânească!”

Acest imn cu caracter social şi naţional, în care se arată mizeria în care trăiau locuitorii „Bordee întunecate, afumoase şi ploioase.” şi în care se evocă imperialismul roman, nu putea să placă lui Kiselev, dacă nu ca om de cultură, profund înţelegător al năzuinţelor popoarelor, cel puţin ca reprezentant al tarismului, ale cărui interese eră dator cât de cât să le respecte. De aceea el porunci ca acest imn să nu se mai cânte. Totuşi nu s'a supărat de „gafa” ce se (comisese cu prilejul vizitei sale (aşa o puteă socoti el din punctul său de vedere). Din potrivă, el promise locuitorilor din Cerneţi tot sprijinul pentru ca să se poată înfiinţa noul oras, sfătuindu-i să deă petiţie în acest sens.

INFIINȚAREA FORMALA A SEVERINULUI

La 22 Aprilie 1833 generaul Kiselev dă un ofis (decret), prin care se hotărăște înființarea Turnului Severin. Se va cumpăra deci moșia (câmpia) Severinului. Cheltuielile necesare facerii planului și în genere strămutării eventuale a autorităților, se vor împlini din diferite venituri ale Statului, care sunt hărăzite în acest scop. Dăm acum o copie după ofisul lui Kiselev.

C O P I E

după prediojenia d. plenipotentului Prezedent Kiselev dela 22 Aprilie 1833 cu No. 79 către

Sfatul Adiministrativ al Prințpațului Valahii.

„Luat am în a mea cunoștință raportul Sfatului Administrativ dela 18 ale lunei cu No. 2542, asupra dorinței hălăduitorilor orașului Cerneți spre a se mută orașul lor la Turnul Severin, unde după folositoarea așezare a acestui loc, s'ar puteă închipui un oraș de negoț; prin urmare luând în băgare de seamă și nenorocirile ce mai cu osebite locuitorii Cernățeni au pătimit, în urma trecutelor întâmplări, i căderile ce pentru aceasta ar puteă aveă, spre a dobândi îngrijirea stăpânirii; pentru aceasta venitul domeniului statului împreună cu pescăria râului Dunărei din Valahia Mică, se hărăzește Maghistratului mai sus zisului oraș, pă trei ani: 1833, 1834 și 1835.

Maghiistratul, dar îngrijind a strânge veniturile, îndată va cumpără moşia, pe care este a să clădi noul oraş şi cu sumele ce se vor adună din vânzarea stânjenilor cvadraţi, din coprinsul noului oraş să va clădi: o biserică, o casă pentru Maghiistrat, un tribunal, un birt, o şcoală şi o închisoare...

.. D. D. Opran şi Gărdăreanu negutător de cuviintă între hălăduitorii judeţului Mehedinţi, să orânduiască împreună a lucra cu Maghiistratul Cerneţii la cea ce să atinge de pricina acestui ofis, în toată curgerea vremei lucrărilor. Sfatul Administrativ va îngriji a dá la Maghiistratul Cerneţii, harta moşii Turnul Severin, împreună cu amândouă planurile izvodite pentru noul oraş.

Intocmai după original
Şeful secşii, C. M. Manu.

În acest ofis a lui Kiselev se vede cât de colo că el înţelegeă perfect de bine roştul înfiinţării Severinului, în care vedea un viitor oraş comercial. De aceea în comisia ce trebuia să lucreze pentru înfiinţarea Severinului, Kiselev numeşte în afară de primar, pe doi negustori, pe Gărdăreanu, care avea şi rang de boerie şi pe Kir Gheorghe Opran.

Departamentul Dvornicii din Lăuntru (Ministerul de Interne) trimite totdeodată hârtie la 27 Aprilie, prin care face cunoscut lui Treti Logofăt Ioan Gărdăreanu şi Kir Gheorghe Opran, că sunt numiţi în comisie împreună cu primarul. Li se arată în acelaş timp îndatoririle ce au.

... numai decât să grăbiţi a vă împreuna cu Magistratul pomenitului oraş, şi împreună lucra spre aducerea la întocmai îndeplinire a poruncii înalt Excelenţei Sale... iar acum după întreprinderea lucrării, împărţindu-se mai întâiu locurile noului oraş în trei stări după poziţie (precum s'au urmat la Brăila şi Giurgiu) să se hotărască potrivite preţurile pe stânjani cvadraţi, şi să trimită(ţi) listă cu desluşire la dvornicie, arătătoare atât de suma stânjănilor cât şi a banilor ce trebuie să se prinză din vânzare spre a se da cuviincioasa deslegare.

Mihail Cornescu

Anul 1833, Aprilie 27.
Secşia I Masa 2-a

Şeful secşii
C. M. Manu

CUMPARAREA MOŞIEI SEVERINULUI. — Potrivite celor două ofise, cel al lui Kiselev din 22 Aprilie şi cel al Departamentului Dvornicii din Lăuntru din 27 Aprilie 1833, comisarii numiţi de stăpânire încep a lucra şi primă lor faptă mai de seamă e cumpărarea moşiei Severinului (la 19 Mai 1833) dela deţinătorii ei Ion Severineanu şi Bălaşa Fratoşiteanca. Această moşie, ce se întindea pe întreg teritoriul ce se numea „Câmpul Severinului“, până la Dealul Trestenicului şi până la apa Banoviţii, trece acum aproape în întregime în stăpânirea oraşului, cu excepţia unui mic tertoriu situat pe malul drept al Topolnicei, şi care rămâneă vechilor proprietari.

Iată acum şi actul de cumpărare al moşii Severinului:

„Intrediniez cu acest înscris al nostru la cinstitul Maghiistrat al oraşului Cerneţi să se ştie că partea noastră de moşie din Severin,

atât cea deosebită prin hotărnicie cât și cumpărăturile din cealaltă parte, o am dat ohabnică pentru clădirea noului oraș în bani gata lei nouă zeci de mii, afară din cel poprit pe seama noastră — adică patru plături de casă sau prăvălii în ulițele cele mari ale piațului, un plați, latu de stânjeni douăzeci și lungu de stânjeni treizeci și opt și jumătate și două plături la mahala, latu tot asemenea, iar lungu de stânjeni 455, și șaizeci pogoane pământ pentru livedie și arătură, care toate acestea de mai sus să fie a lua întâi noi și unde ne va plăcea bezi pogoanele de livedie, ce ni le poprim din moară spre Dunăre, noara după apa Topolniții ce este iăcută și un alt vad tot pe această apă, ce se zice al Gutuleanului — l-am poprit iarăși pe seama noastră, fără a fi supuse, nici una din cele mai sus după vremi la vre-o răspundere de plată sau havaet, avându-le poprite cu toate ce vom face pe pământul poprit, noi și următorii noștri să se apere de ori ce daraveră, cum și vitele ce vom avea să fie slobode în izlazu orașului. Care bani de mai sus i-am primit toți acum pe deplin. Drept aceia spre nestrămutata urmare, am iscălit cu însuși mâinile noastre.

1833, Maiu 19

Ion Severineanu, vânzător
Bălașa Fratoșțițeanca, vânzătoare

Cernătenii refuză, strămutarea în Severin. — Intre timp s'a petrecut însă un fapt, care pare absolut surprinzător tuturor celor care privesc evenimentele de atunci. De unde la sfârșitul iernei, când cu vizita lui Kiselev, ei propuseseră și obținuseră strămutarea la Dunăre acum încep a se împotrivi fie fățiș, fie într'ascuns. Această împotrivire începă în Mai 1833 va dură ani întregi; ea nu se va fi sfârșit decât treptat-treptat, în măsură ce Cernetul va cădea în declin. Noul oraș se va alcătui nu din Cernăteni, ci din oameni adunați din tus-patru părți ale lumii

Care eră pretextul, pe care-l invocau Cernătenii atunci când refuzau să se mute? Ei susțineau că, de vreme ce orașul lor a fost incendiat în 1828, de vreme ce ei au suferit pagube nemaipomenit de mari, se cade să li se deă acum despăgubiri. Acordarea despăgubirilor e condiția „sine qua non“ a strămutării lor. Or, despăgubiri nu li se acordau. Dimpotrivă, erau obligați să plătească locurile de casă, pe care eventual ar fi dorit să le ocupe în noul oraș.

Rezistența Cernătenilor se manifestă de timpuriu. La 6 Mai chiar maghistratul orașului trimite un raport Miniserului de Interne prin care face cunoscut că Cernătenii: „...au strigat într'un glas cu toții, că această mutare puteă s'o facă când dobândiă vre-o milă și despăgubire dupe jalbiile ce au dat, iar acum nu...“ 1)

Stăpânirea desigur, nu s'a speriat deloc de amenințarea, pe care o făceau Cernătenii, precum că nu vor să se strămute în noul oraș. Ea le răspunde printr'o hârtie din 29 Mai 1833 că „...stăpânirea nu silește pe nimeni ci numai cari vor voi se vor mută la locul hotărât pentru clădirea noului oraș pe seama căror va privi și foloasele harului făcut de stăpânire“.

1) V. Demetrescu—Istoria orașului Severin 1833.

Că într'adevăr s'au găsit unii care să nu facă deloc cauză comună cu majoritatea Cernătenilor, se vede limpede dintr'un raport datat 26 Iulie 1833, în care se arată că la Severin a și început a se distribui locurile de casă.

„La 23 ale următorului — zice primarul din Cerneți adresându-se Cinstitei Marei Dvornicii a trebilor din Lăuntru — am început a împărți plăți (1) și până acum s'au dat până la 70 mii stânjeni cvadrați și mai sunt mulți, care au dorire a se așeza într'acest nou oraș. 1833 Iulie 26'.

Kiselev a socotit, se vede, că atât refuzul Cernătenilor de a se strămuta în noul oraș, cât și celelalte întâmplări protivnice ce se iveau sunt greutăți inerente ori căror începuturi și că el e dator să facă tot ce-i stă în putință, să meargă până la sacrificiul averii personale, numai ca Severinul, pe care-l socotea ca pe o creație a sa, să ia ființă în mod efectiv. Deaceia la 2 August acelaș an cu hârtia No. 1160, el face cunoscut că a **dăruit din caseta sa particulară o sumă de cinci sute zece și jumătate icosari** ca ajutor pentru fondarea noului oraș. Comisarii au primit darul ce li se făcuse și, ca drept mulțumire, au hotărât ca una din piețele orașului să poarte numele donatorului. Acest act de recunoștință a lor l'au făcut cunoscut și la București, de unde Kiselev, profund măgulit, le-a răspuns cu următoarea scrisoare în care promite și de aci înainte ocrotirea sa noului oraș Severin.

„Primită 29 August 1833 No. 64.

Dela deplin înputernicitul Prezident al Divanurilor și Ocârmui-torul obștiilor în prințipaturi Moldavia și Valahii.

Prin cancelaria politiciască, August 1833.

Deputaților orașului Severin.

Ioan Gărdăreanu și Morit Otto.

Primind jaloaba dumneavoastră pentru dorința obștei la numi piața cea mare a orașului Severin, ce din nou să face cu numele meu, eu am avut mulțămirea a vide a asemenea recunoștință a obștii Dumneavoastră, vă rog să arătați obștii a me mulțămire și să-i arătați că eu doresc din toată inima tuturor locuitorilor orașului Severin, ca să găsească în această nouă locuință a lor toate îndemânările neguțătorilor și a fericirii. Din partea mea după voința împărăteștei sale măriri îndreptați fericire locului, încredințat ocârmuirii mele; eu cu mulțumire sunt gata a le da în toată vremea și întâmplare, cuviincioasa ocrotire unde trebuința va cere a le lucră.

Gheneral Agiutant, Kiselev.

În curând Kiselev părăsește guvernământul Principatelor și la conducerea Munteniei, îi urmează domnitorul Alexandru Ghica. Din cauza acestei schimbări politice, lucrările pentru întemeierea Severinului stagnează și vor stagna până în anul 1836.

1) Locuri de casă, după o influență germană. datând poate din timpul ocupației austriace 1718-1739.

Planul primitiv, după care orașul ar fi urmat să se întocmească în dreptul ruinelor podului lui Traian, cam peste ruinele castrului Drubeta, cade și el. Noul oraș se va clădi ceva mai spre apus, după planul pe care-l va întocmi în acest scop arhitectul statului Xavier Vilacroz, însărcinat cu aceasta încă din 1835 de către Banul Mih. Ghica, Mare Vornic, care vizitase Cernețul după porunca Domnitorului. Dăm mai jos și o copie a jurnalului încheiat de către „cinstiit Sfatul Administrativ prin care aprobă planul lui Vilacroz (1836).

„Astăzi, Marți 11 Februarie, anul 1836, în șeanta Sfatului administrativ extraordinar, înfățișându-se de către D. Inginerul Statului planul închipuit pe temeiurile descoperite acum, prin destoinică cercetare, ce s'au făcut la fața locului de Domnul Inginer Xavier Vilacroz, spre întocmirea noului oraș Severin, sud Mehedinți și care alcătuește în sumă de cinci sute familii ce să socotesc îndestule spre împreună lucrarea la clădirea acestui oraș, s'au cercetat, s'au cunoscut de bună a lui închipuire și găsește Sfatul cu cale, ca departamentul Pricinilor din Lăuntru, pe lângă raportul-i din parte-i să-l supuie la cunoștința M(arii) S(ale) lui Vodă spre întărire atât a acestui plan după care urmează a se statornici orașul, cât și pentru răspunderea taxii odată pentru totdeauna în folosul maghiștratuului local de către cei ce vor dori a lua locuri în acest oraș, spre a lor locuință, împărțindu-să acele locuri în trei trepte, adică : cei ce vor lua locuri în fațada ulitei despre Dunăre, și în fațadele piețelor celor mari, să plătească de fieșcare stânjăn cvadrat po lei doi, iar cei ce vor lua locuri în partea cendrală a orașului po lei unu, par(ale) douăzeci tot de fieș-care stânjăn cvadrat ; și cei ce vor lua locuri în foburguri po lei unul stânjănul cvadrat, asemenea cu temeiurile coprinse prin jurnalul maghiștratuului orașului Cerneți dela 25 Iulie 1833, ce s'au trimis departamentului Pricinilor din Lăuntru pe lângă raport cu tot, cu acelaș leat și dată, îngrijind către această Departamentul din Lăuntru. În urma acestora întăririi de către In. S. a aduce întru îndeplinirea cele cerute spre desăvârșita statornicire a acestui nou oraș Severin.

Mihail Ghica
Alexandru Filipescu
Mihail Cornescu
C. Ghica
A. Vilara
Filip Lens
Scarlat Mihălescu

Intocmai după original

Pomojnic D. Lespezeanu
(dos. I act. 42)

INTEMEEREA EFECTIVA A SEVERINULUI

Dacă 1833 e anul întemeeri formale a noului oraș, 1836 e anul întemeerii efective.

La 11 Martie ale anului acelaia inginerul Moritz von Ott este însărcinat să execute planul întocmit de Vilacroz. I se acordă și calitatea de „Inginer al orașului”. Și cum noua așezare riscă să rămână pustie din cauza refuzului Cernătenilor de a se strămuta, stăpânirea ia o măsură extremă la 25 Iunie 1836, prin care *acordă streinilor dreptul de a-și cumpăra locuri și a se așeza în noul oraș*, aceasta ca la Brăila și ca 'n celelalte orașe nou înființate.

Dăm aci în vileag și actul prin care Moritz von Ott e însărcinat cu trasarea străzilor noului oraș.

Primită 11 Martie 1836.

Departamentul Pricinilor din Lăuntru

comisiei alcătuită spre întocmirea noului oraș Severin din județul Mehedinți.

„In urma observațiilor făcute la fața locului de către D. Xavier Vilacroz arhitectorul, închipuindu-se alăturatul pe lângă acesta plan, pentru întocmirea noului oraș Severin, s'au cercetat în adunarea Sfatului Administrativ extraordinar la 11 ale trecutului Fevruarie, s'au găsit de bun întru toată a sa întindere și s'au întărit de către înălțimea sa Vodă prin ofis dela 28 ale aceiași luni supt Nr. 136, ce au binevoit a îndrepta pe numele acestui Departament spre întocmai urmare, care plan să trimită acum acoloa spre a să dă inginerului orându-i întru aceasta d. Moritz von Ott, ca să croiască după dânsul orașul, împărțindu-l în vâpșile arătate în plan, și povățuindu-să D. Ott întru croiala orașului din al 2-lea plan subț litera b, ca să mai trimită tot pe lângă aceasta deslușitor cum are a fi poziția orașului, având înaintea sa carantina și alături în mâna stângă piceorul Turnului și grădina obștească . . .”

Actul poartă data de 6 Martie 1836 și semnăturile Marelui Vornic Mihail Ghica și inginerului Statului, Blaramberg.

Acordarea către străini a dreptului de a se așeza și de a cumpăra locuri în noul oraș va avea urmări nemăsurat de mari asupra caracterului orașului. Caracterul lui va fi cu totul apusean (în măsură în care vor veni elemente dinspre apusul civilizat și vor veni destule, între care primele vor fi chiar Vilacroz arhitectul și Moritz von Ott, inginerul). Va fi o realizare în miniatură a tuturor achizițiilor civilizației, o oglindire pe teren a formelor de viață liberalo-burghize acum biruitoare, un caracter absolut antinomic cu al Cernetului, care rămâne păstrătorul tradiției, al formelor de viață feudală, încurând înfrânțe, nimicite împreună cu Cernetul însuși, incapabil de a se adapta schimbărilor.

„In dezvoltarea burghziei române vom descoperi ca la ori care altă burghzie un prim proces de invadare a țării noastre de către burghzia străină, sub a cărei influență se revoluționează viața noastră economică și se modernizează organizarea socială.” (St-Zeletin-Burghzia Română. București. 1925).

Această revoluționare a vieții noastre economice, cu ajutorul elementelor burgheze streine, o putem constata și la Severin. Și fiindcă Severinul nou înființat și Cernetul vechiu sunt două formațiuni atât de potrivnice, între ele se va isca o puternică concurență economică, care, după vre-o două decenii se va sfârși în favoarea Severinului.

Ain arătat că anul 1836 trebuie socotit ca anul înființării efective a orașului și că Moritz von Ott e însărcinat cu trasarea străzilor. Tot acum iau ființă și cele dintâi construcțiuni: „Hanul Roșu“ (azi Hotel Central), făcut de niscaiva negustori greci, „Carantina“ (pe care unii o plasează acolo unde e azi cazarma regimentului de infanterie, dar care după rosturile pe care trebuie să le îndeplinească, va fi fost la Dunăre, poate pe lângă Turnul lui Sever) precum și câteva încăperi pe locurile unde e vama de azi 1).

Călătorul francez *Thouvenel*, care trece prin aceste locuri pe la 1839 și care scrie în anul următor o carte: „La Hongrie et Valachie“ (Paris 1840), notează:

„La Skelă, mi-am procurat ușor o căruță pentru a mă duce la Cerneti, la d. M. Glogoveanu, ispravnicul județului, care mă întâmpină cu ospitalitate francă și prietenească. Cerneti a avut mult să sufere pe timpul războiului din 1828. Bandiți tunci traversau zilnic Dunărea, ca să prade locuințele riverane și, când se simteau mai tari, veneau și în oraș. Acum liniștea domnește în Cerneti și aceasta de acum 6 ani; dar cum vecinătatea fluviului, departe de a fi periculoasă devine astăzi o chezăsie a prosperității, s'a emis ideea, de altfel înțeleaptă, ca să se părăsească vechea așezarea a Cernetului, care era umedă și insalubră, pentru a se ridica un oraș nou pe malurile Dunării. Guvernământul a făcut concesiuni de teren și pretul moderat, pe care l-a stabilit, e o adevărată încurajare ce se dă celor ce vor să se mute... *Lazaretul este terminat, casa comunală și câteva ziduri particulare sunt în construcție* și în scurt timp Cernetul cel modern va avea o importanță mai mare decât cel vechiu, devenind, în fața drumului nou deschis al Dunării, un târg de desfacere și pentru Valahia și pentru Serbia“.

Intr'o condică (păstrată de tribunalul Mehedinți) și care e alcătuită la 1 August 1838, cuprinzând pe birnicii din județ, găsim pentru „Mahalaua Severinului“ un număr de 43 capi de familie dintre care cităm pe: Matei Dumitrașcu Trăistaru, Ion Voinea Robu, Stefan Durbaba, Mihai Basarab, Gheorghe Gruia, Ion Gruia, Dinu Gheorghe Avrănescu, Trăilă Curea și alții.

EPOCA PANA LA 1851. — I s'a zis domnitorului Alexandru Ghica „al II-lea întemeetor al Severinului“. ba chiar una din pietele orașului a fost numită „Piața Ghica“. Credem însă că greșit i se atribue domnitorului Ghica un rol prea mare în aceste împrejurări. Noi am înclina mai degrabă s'o punem aceasta a II-a întemeere pe seama Banului Mihail Ghica, mare vornic, care semnează într'acest timp toate poruncile ce se referă la noul oraș, porunci pe care de

1) Cel dintâu director al Carantinei a fost Serdarul B. Strâmbeanu iar medic un oarecare Tzin Carol.

altfel cititorii noștri au avut prilej să le vadă publicate în extenso sau în rezumat în corpul acestei lucrări. A fost desigur o obișnuință aceia de a atribui domnitorilor aflați la putere toate faptele petrecute în timpul lor, fapte de care de multe ori ei erau străini cu totul.

Înainte de a urmări evoluția în acest răstimp a noiei formații a Severinului, să ne aruncăm o privire asupra Cernetului de acum înainte în declin, acel Cernet feudal în care penetrația formelor de viață apuseană, va fi un element de distrugere. De însemnat, apar pe Dunăre și cele dintâi vapoare, „vase cu vaporii“, cum li se spunea și care vor înviora viața economică a fluviului și a orașelor care, ca Severinul, luaseră ființă pe lângă dânsul, în dauna localităților mai depărtate ca Cerneti și altele, care vor constitui de acum înainte un simplu „Hinterland“ al porturilor dunărene. Indirect așa dar, vasul cu vaporii, care apărea acum pe Dunăre, era și el un agent de distrugere a vechii formațiuni a Cernetului.

Icoane din acest Cernet acum în declin, ne-au păstrat doi călători, care au vizitat locurile noastre: Anatol N. Demidov și pictorul Raffet. Le reproducem aici nu numai pentru partea lor documentară ci și pentru pitorescul lor:

„La Cerneti, oraș rău construit, dar foarte pitoresc pentru un pictor. ne-am oprit în curtea unei case dela marginea orașului, ca să vedem cum se dansează hora (în original jock“ N. A.).. Era un trozăit, o frământare de pași mereu accelerată. Se țineau cu toții de mijloc; primul, care era sergentul, ținea în mână un ciomag (bâton). Erau de față și două țigănci superbe“. (Raffet).

Demidov, care vede Cernetul în aceeași zi la 9 Iulie 1837, notează: „...Impresia, pe care ți-o face pământul Valahiei, când îl vezi pentru întâia oară nu este dintre acelea care să te atragă. O câmpie tristă și goală, câteva bordee acoperite cu lut, iată priveliștea ce se înfățișează călătorului, ce așteaptă plecarea vaporului dela Schela (1). Ne-am folosit de timpul, ce ne rămânea, vizitând *Cernetii*, un orașel așezat la o depărtare de aproape o leghe înlăuntrul țării. Trebuie să mărturisim dela început că *înfațișarea lui cu totul orientală* ne-a impresionat adânc. Cernetii se întind dalungul unei singure uliți lungi și întortochiate, mărginită cu prăvălii cu stresini, care strâmtorează și mai mult trecerea. Toate aceste prăvălii sunt murdare și desfășoară înaintea ochilor drumetilor mărfuri adesea respingătoare. Era într'o Duminecă și toată lumea se odihnea. Bărbații fumau stând pe vine pe la porțile caselor, iar femeile stăteau alene jos, fără să fie cu totul despărțite de ei, cu un picior întins înainte și cu celălalt ridicat astfel că genunchiul le atingea bărbia și vorbeau încet și rar. Această poziție, cu toate că e cam ciudată, nu e lipsită de farmec; ea are într'însa ceva neîngrijit, care e cu totul în armonie cu înfațișarea galeșă a celor mai multe femei tinere.

Îmbrăcămintea locuitorilor se apropie mult de a orientalilor: de altfel, văzând aceste chipuri serioase, nemiscate, cu niște ochi

1) Vapoarele au oprit la Schela (Cladovei), sat la 2 km. spre vest de actualul Severin, până la 1851, când și-au mutat stația în acest din urmă oraș.

lungueți, pe jumătate închiși, simți că Turcia este acolo pe malul celălalt și că a lăsat pecetea obiceiurilor sale pentru o vreme îndelungată. Am luat parte la un joc valah deosebit și plin de originalitate..“

Să-i mulțumim lui Demidov pentru frumoasele cuvinte cu care apreciază pe tinerele cernățence și spre a întregi imaginea Cernetului, să mai reproducem un act, o „Carte de apărare“, prin care *un negustor localnic e scutit de taxa patentei*.

CARTE DE APARARE 1)

Dela sfatul Administrativ al Țării Românești, D. Stamate Pârvolescu negustor din orașul Cerneți, carele pe temeiul poruncii M. sale lui Vodă dată prin secretariatul Statului sub Nr. 2046 și potrivit cu art. 41 din Organicese Regulament *să iartă de taxa patentei și de tot felul de răspundere către Stat pentru slujbele ce au săvârșit în curgere de patru ani* cilen la magistratul pomenitului oraș prenumărându-să în rândul celor din treapta dintâi negutători.

Drept aceia i s'au dat aceasta întărită cu iscăliturile și pecetea Sfatului în orașul Bucureștii la anul 1836 Ghenarie 15 zile.

Marele Vornic din Lăuntru, Mih. Ghica

Marele Vistier, A. Vilara

Secretarul Statului, (Indescifrabil)

Secția I-a a Visteriei Nr. 117.

Șeful Secției, Medelnicer Budișteanu.

Am terminat excursia noastră în Cerneți, cum și citarea de documente, care va fi părut greoaie și de nemistuit pentru cititorul neexperimentat în domeniul istoriografiei, dar care e absolut indispensabilă spre a stabili adevărul istoric. Să trecem acum să vedem progresele ce se realizează la Severin.

La 1841 orașul devine capitala județului Mehedinți... când s'au strămutat dregătoriile din Cerneți, prefectură, tribunal și poliții și s'a declarat Severinul de capitală a județului, nu erau decât 7—8 case. Amploiații, mult timp veneau dimineța și se întorceu seara să doarmă în Cerneți“. (2).

În anul următor (1842) ia ființă și o biserică, zidită cu cheltuiala maiorului I. Ciupagea și cu ajutor bănesc dela stăpânire, așa numită până azi „Biserica Maioresa“.

Ajutorul acordat de guvern a fost de 400 galbeni în plus și s'a mai acordat Bisericii și o subvenție anuală din veniturile șanalului Dunării, aceasta potrivit unei decizii anterioare a lui Kiselev.

În anul 1843 tribunalul de Mehedinți avea următorul personal superior :

Prezident: D. Maior Ioan Ciupagea

Cileni: D. Sluger Mihalache Ciupagea

„ D. Sărdar Ioan Gărdăreanu

„ D. Nicolae Opran, procuror

„ D. Pitar Dincă Somonescu, grefier

„ D. Ioan Cernătescu, ajutor

„ D. Ioan Iordăchescu, registrator

„ D. Căpitan Anastase Aldescu, vătav de aprozi.

1) În posesia d-lui I. Boceanu, directorul Școlii Elementare de Comerț din T-Severin.

2) V. Dimitrescu—Op. cit. pag. 31.

Sub domnia lui Gheorghe Bibescu (1842—1848) a luat ființă și grădina publică a orașului, prevăzută de altfel în plan.

Biserica Maioresii

În Cerneteș, care era sortit să piară, se petrec acum două evenimente politice importante: o tentativă de răscoală în anul 1846 și în sfârșit revoluția din 1848, de care nici Cernăteșii nu rămân străini, așa cum greșit au crezut unii. Despre tentativa de răscoală aflăm relații într'un articol al d-lui N. Iorga (Arhivele Olteniei 1925):

„...în 1846 aici fură arestați conspiratorii împotriva lui Vodă Bibescu. Printre ei era un Burileanu și vărul acestuia Somănescu, pe lângă un Hârgot, un Lideșean, un Timbru, un Hâldan, un Cârstoiu, tot neamuri de răzăși și preotul Dinu“.

Despre contribuția cernăteșilor la revoluția dela 1848 și despre neplăcerile îndurate de revoluționari, după ce mișcarea lor fusese înăbușită de reacțiune, avem din fericire date inai multe.

Capii revoluționarilor vor fi I. Ruptureanu, profesor la școala publică din Cerneteș și popa Ghilă Slăvineanu. După înăbușirea revoluției, câțiva ani dearându-l lui Ruptureanu, drept pedeapsă, nu i se

mai dă post de profesor, iar popa Ghiță Slătineanu, e arestat de tru-
pele rusești.

Iată ce raportează în această privință protopopul plășilor Cloșani, Bă-
lăcița și Ocolul episcopului dela Râmnic. («Arhivele Olteniei» 1923 pag. 36) :
«După porunca Prea sf. Voastre Nr. 621 protopopia în parte cât și
prin proestoshii plășilor, cercetând cu deamănuntul despre acele fețe biseri-
cești, ce au luat parte la turburările trecutei răsvrătiri în cuprinsul a toate
plășile acestei protopopii, nu s'au dovedit alte asemenea fețe decât numai
preotul Ghiță Slătineanu din orașul Cerneți și care încă dela 15 ale trecutei
luni Octombrie s'a ridicat de către împărăteștile oștiri rusești, ce au fost ven-
nit în acea zi la Cerneți . . . »

Nr. 151 din 10 Noembrie 1848

Propășirea Severinului e abia simțită, măcar că el era acum un
centru administrativ. Centrul economic avea să devină mai târziu a-
bia upă 1851. Până în acest an nu e legat cu restul țării cu o șosea
practicabilă, iar vapoarele de pe Dunăre, înființate nu de mult de o
companie austriacă continuă a avea stația lor la Schela.

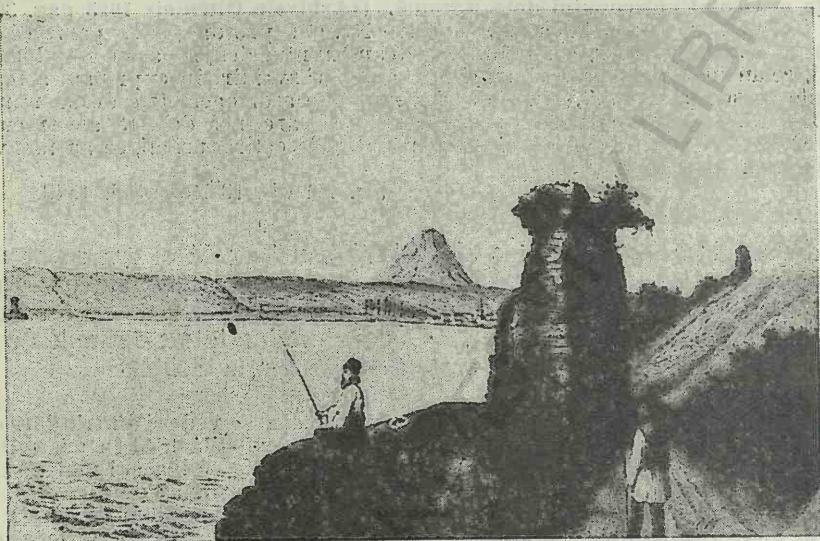
Cât de puțin important este Severinul de acum, se vede și dintr'o dare de
seamă a călătoriei, pe care Bolentineanu o face ca exilat la 1848 în susul Du-
nării și în care nici nu menționează Severinul. Abia câțiva ani mai târziu
la reîntoarcere, nu în țară, unde nu avea încă permisiunea de a reveni, ci
în trecere pre Bulgaria el scrie din Cladova despre Severinul pe care-l a-
vea în față, următoarele rânduri: «Exilat de mulți ani din patria mea, cu
câtă tristețe și cu câtă plăcere mă uitam la malurile țării natale! . . . Ne
apropiasem de malul Valahiei despre Turnul. Era pe la ora când locuitori merg
să respire aerul Dunării. Multime de oameni, de dame, se preumblau în sus și
în jos, ochii ni se împlură de lacrimi, fără voia mea. Căpitanul Afranaso-
vici . . . se apropie de mine și im zice: «Înțeleg ce trebuie să simți la acea-
stă vedere. Cu toate acestea dacă ai fi acolo, în poziția de azi a țării, ai
dori poate timpul când te aflai în străinătate. Oamenii ce sunt acolo nu au
nici un cuvânt ca să fie fericiți».

CARUȚA POȘTEI. — Fiindcă veni vorba de faptul că Severi-
nul a fost legat în vremea aceasta printr'o șosea practicabilă cu Cra-
iova și cu restul țării, trebuie să amintim, fie și în treacăt, *căruța*
poștei, cu care se făceau în vremea aceea transporturile de călători,
și despre care vorbesc în scrierile lor călătorii străini Thouvenel și
Xavier Marmier.

Thouvenel face la 1839 drumul între Cerneți și București. Nu
departe de Cerneți căruța se isbește de un bolovan mai mare și
oiștea se frânge. „Neobositul alergător, scrie Thouvenel, se oprește
și când mă întrebam ce eram să fac, îl văzui că se scoboară de pe
cal, ia o custură ce avea la brâu, taie câteva crăci dela niște arbori
vecini și drege stricăciunea, ca un obicinuit cu d'alde astea. Profitai
de acest timp de odihnă, ca să încerc a-l face să înțeleagă că un
galop neîncetat n'ar fi era pe plac. — Bine, bine, domnule, răs-
pușe surugiul, dar n'apucă să se urce pe cal și iarăși plecarăm în
goană. Din fericire ajunserăm curând la poștă, unde răsufilai. (1)

1) Thouvenel—La Hongrie et la Valachie.

Xavier Marmier, celebru scriitor și academician francez, se servește și el de căruța poștei în călătoria pe care, la 1848 o face dela Severin la București. „Hazlie este descripția odăei și a buca-

Ruinele podului lui Traian—1840
Cromolitografie din „Album der Unter-Donau-Gegend“ al căpitanului
C. Begeanu (Academia Română)

Begeanu

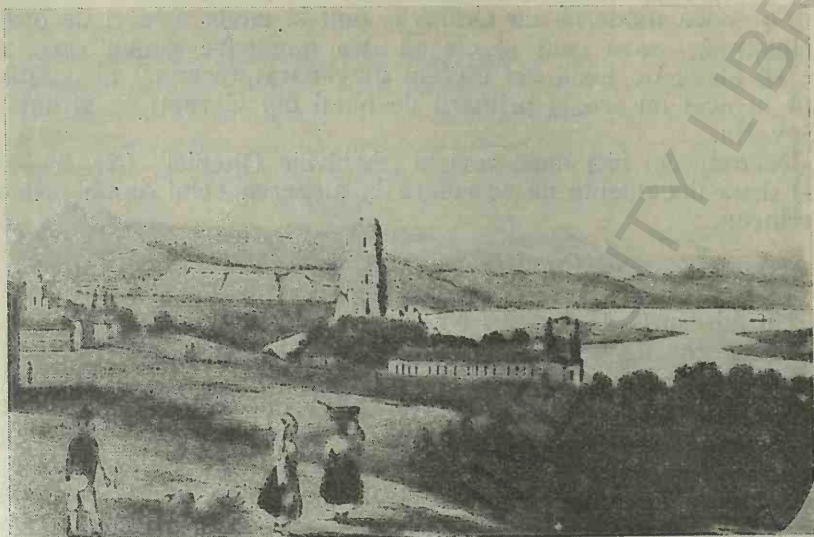
telor ce-i oferă unicul hangiu din T-Severin. Patul este un șir de scânduri pe care stă așternut o rogojină. Cu dispreț, cu ochii închiși, X. Marmier mănâncă din lipia și din ghiviciul „olla podrida” cum îl numește el, ce-i prezintă hangiu. Se mângăia, gândindu-se că va putea petrece o noapte în tihnă, singur, să-și odihnească oasele atât de scuturate de căruța de poștă. Vai! El avu niște tovarăși de noapte, pe care un post de cine știe câte săptămâni îi făcuse nemiloși !... (1)

Pe măsură ce influența formelor de viață apusene devenea mai simțită, această arhaică și destul de puțin comodă căruță a poștei e înlocuită pentru puțin timp de către diligență, căruță acoperită, dar tot fără arcuri și cu care, pe lângă transportul de călători, se făcea și schimbul de corespondență. În Aprilie 1862 se înființează la Severin primul biuou poștal; conducerea trebuia s'o aibă casierul general al județului. Intr'un comunicat al Ministerului de Finanțe din 27 Aprilie 1862 vedem că în toată țara se înființau 30 curse poștale, deservite de diligențe, care le parcurgeau în fiecare săptămână de câte trei ori la ducere și de câte trei ori

1) Nestor Ureche—Căruța poștei, cum călătoriau strămoșii noștri. (Bibl. pt. toți Nr. 271).

la întoarcere. Dintre cursele care ne interesează, însemnăm:

- 1) Cursa Craiova-Verciorova în 15 ore.
- 2) Cursa Severin-Gruița în 5 ore.

Turnul lui Sever 1840
Văzut de căpitanul austriac Carol Beganu

Anii 1851 și 1852 sunt de o importanță covârșitoare în dezvoltarea economică și socială a Severinului. Cu ei se sfârșește epoca începuturilor, răstimpul de șovăire a existenței sale și începe epoca progresului său accelerat. Care sunt faptele mai importante, care ne îndrituiesc pe noi ca să arătăm că anii aceștia sunt hotărâtori în dezvoltarea Severinului?

Până la 1851 Severinul — acea adunare de câteva clădiri — n'avea o viață economică propriu zisă. Cărciumarii și hangii, cel dela Hanul Roșu și dela celelalte cărciumi, nu trăiau din consumul pe care-l făceau autoritățile locale ai căror demnitari stăteau mai mult la Cerneți, ci din transitul de mărfuri care se făcea dela Schela la Cerneți.

La 1851 Agenția Vapoarelor austriace de pe Dunăre înființează o stație la Severin, în locul celei dela Schela.

Cu acest prilej sosesc la noi numeroși funcționari și marinari germani și unguri, care se stabilesc aci. Stația nou înființată nu va fi numai pentru uzul pasagerilor, ci și pentru încărcatul și descărcatul mărfurilor necesare întregii regiuni, deci un prilej minunat ca viața economică să ia avânt.

Al doilea temei pentru care noi spunem că anii 1851—1852 sunt hotărâtori în dezvoltarea Severinului, e faptul că în acest timp orașul este legat printr-o șosea practicabilă cu Craiova și cu satele mai bogate din județ.

Cernăteții ar fi voit ca șoseaua spre Craiova să treacă neapărat prin Cerneți. Șoseaua însă i-a ocolit. Era o lovitură puter-

nică ce li se da prin împiedecarea aceasta a lor de a avea legătură cu o arteră economică așa de importantă.

În afară de aceste două măsuri cu caracter vădit economic, strămutarea Agenției vapoarelor austriace și legarea Severinului printr-o șosea modernă cu Craiova, sunt și unele măsuri de ordin administrativ, care cată și ele să dea amploare moului oras. În 1851 se alege de pildă cel dintâiu maghistrat (primar) al orașului și tot în acel an școala primară de băceți din Cerneți se strămută în Severin.

Reproducem aici după revista „Arhivele Olteniei” (Nr. 56—58, 1931) două documente ce se referă la alegerea celui dintâi primar severinean.

„Comisia orașului Severin

D-lui Pârvu Vercescu, deputatu mahalalii

Prin adresa C. Ocârmuiri Nr. 7220 să dă în cunoștință comisiei că după poruncile C. Departament Nr. 5434 și 5569, ce am primit în privința alegerii mădulărilor magistratului și pentru termenul slujbei, după modificăția făcută respectivei legiuri, să chieamă comisia la asemenea lucrare. Pentru care sfârșit sânteți învitat d-voastră ca depotat a vă afla aici ca îndată ce vi să va însămnă cu a doua adresă (care nu va fi târziu) zioa când să va hotărâ alegerea, după deosebită deslegare ce să adastă dela C. Departament, să se poată desăvârși fără întârziere din voia d-v.

În urma, aceștii vestiri nu să mai îndoeste Comisia că d-v. prețuind ca totdeauna dreptul ce este a dobândi acest oraș pentru întâias dată și povățuit de legiuirea ce cheamă tot complectul d-lor deputați la făptuirea expusului rezultat veți lăsa ori ce interes particular pentru puțin timp, spre a nu face cu lipsa d-v. să sufere încă drepturile orășenești pe care bunăvoința a înaltei stăpâniri le au acordat acum și a cărei dorință cu ori ce mijloc să ne silim a corespunde, precum și ea nu au trecut cu vederea făgăduiele ce au dat la începererea clădirii acestui nou oraș.

President Tribunalului ss. Indescifrabil

1851 Iunie 17 No. 71

„Comisia orașului Severin

D-lui Pârvu Vercescu deputat de mahala.

Spre îndeplinirea adresei Comisiei Nr. 71, se dă în cunoștință d-v. că: după porunca C. Departament din năuntru No. 6434, și după adresa C. Cârmuiri Nr. 8109 alegerea magistratului acestui oraș s'a opservat a fi joi la 12 ale următoarei.

Pentru care sfârșit sunteți învitați ca la arătata zi să vă aflați negreșit în presidviea C. Cârmuiri unde este a se săvârși alegerea etc...

President ss. N. F. Nicolescu

ss. indescifrabil

ss. Pană Sărdareanu

Secretar, Indescifrabil.

Anul 1851 luna Iulie 18 Nr. 104.

Școala primară, care se strămută în acest an din Cerneți în Severin (unde exista totuși o școală particulară, după cum vom arăta în alt capitol), avea o vechime apreciabilă, fiind înființată, formal cel puțin, încă din anul 1806 de către negustorul Hagi lordache.

Oficialitatea, prin cuvântul voevodului Barbu Știrbei, care vizitează locurile la 1851, a ținut să pecetuiască progresul Severinului și implicit desființarea vechii formațiuni ruralo-feodale a Cernețului. Fruntașilor din Cerneți, care îi es înainte ca să ceară mutarea înapoi la Cerneți a capitalei de județ, el le răspunde răspicat: „îmi pare rău, că nu se găsește între d-v. nici unul care să nu aibă vederi așa de scurte, să nu prevadă viitorul Severinului. Să știți hotărât că, în loc să vă dau iarăși capitala la Cerneți, voi face tot ce se va putea pentru înflorirea Severinului”.

Ca drept mulțumire pentru cuvintele spuse la 1851, cei care s’au ocupat cu istoriografia Severinului, l’au numit pe Barbu Știrbei «al treilea întemeietor al Severinului», primul fiind Kiselev, iar al doilea Alexandru Ghica. A atribui însă oamenilor un rol prea mare în desfășurarea evenimentelor, când ei sunt simpli exponenți ai unei stări de lucruri sau ai unei mentalități este o eroare. Eronată ni se pare și exagerarea, pe care V. Dimitrescu în opul citat de noi o face, când vorbim de epoca dela 1851—1852 atribue un rol foarte mare în progresul Severinului lui N. A. Niculescu, atunci prefect al județului Mehedinți «La el erau mai în toate zilele, mese, petreceri baturi ca să atragă pe străini și mai cu seamă pe funcționarii dela vapoare. Indată după venirea acestuia ca administrator, s’a simțit foarte mult creșterea Severinului.»

După 1851—1852 Severinul cunoaște o repede înflorire economică. Cernețul concurentul său decade din ce în ce. O parte din Cernăteni cer chiar la 1853 să li se dea locuri în partea de răsărit a orașului. Barbu Știrbei, aflat iarăși în inspectia județului și care primește plângerea răspunde: „Ar trebui să vă las să muriți de friguri în mlaștinile Cernețului, acolo unde v’a băgat frica lui Pasvantoglu. Ați fost îndărătnici. Ați lăsat de s’a făcut orașul de către străini. Vă cunosc ! Dar am să mai fac o încercare”.

Domnitorul dă ordin apoi ca să se facă un supliment de plan la Severin, adăugându-se până la 200 locuri în partea de răsărit a orașului, aceia care se întinde astăzi din str. Smârdan, până în str. Destinului. Cu aceasta simetria vechiului plan a fost stricată, pentru că stradele orizontale (E-V) ale noiei porțiuni de oras au fost toate curbate dela Nord-Vest spre Sud-Est. Suplimentul de plan necesar strămutării Cernătenilor fu aprobat în 1856.

Ceeace dă amploare mai ales din punct de vedere economic. Severinului, este, atât Agenția vapoarelor austriace, cât și anexa acestora „Șantierul Naval”, pe care ele îl construiesc acum și care se termină în 1858. „Se alesese orașul Turnu-Severin pentru construirea Șantierului de reparațiuni, din cauza pozitiei prielnice. Aci era un loc bun, ernațul vaselor fiind la adăpostul curentilor care vin dela Porțile de Fier. Când apele erau scăzute și vasele nu puteau trece peste cataracte, ele rămâneau aici. Cea mai mare parte din

familiiile funcționarilor societății de navigațiune austriace își aveau domiciliul în orașul T.-Severin". (1).

„Trecerea cataractelor este periculoasă pentru vase mari în unele epoce din cauza scăderii apelor. Atunci compania se servă cu vase mici pentru transportul pasagerilor într'acest loc" zice Bolintineanu (Op. citat) în descrierea călătoriei sale dintre 1850—1857. Din descrierea călătoriei sale anterioare, anume a celei dela 1848, aflăm că Bolintineanu a trebuit să treacă locul cataractelor pe jos, căci bărcile în care se aflau călătorii, nu puteau răși curentul năvalnic al apelor protivnice.

Datorită a o mulțime de împrejurări prielnice, că, comerțul pe Dunăre era în creștere, că se începuse a se face dela Severin export de cereale și de vite, datorită apoi faptului că vasele staționau aci fie petnru i ermat, fie pentru reparațiuni la Șantierul naval, Severinul e în plină creștere. Ascensiunea sa e uluitoare. Afacerile cresc zi cu zi. Populația sporește. Unde la 1840 erau decăt niște colibe lipite cu pământ, la 1875, abia după 35 ani, e un oraș modern, cu o burghezie înstărită.

O icoană acestui Severin, în plină tinerețe, ne-o face un oarecare *Theodor Margot* în cărticica sa intitulată: „O viatorie în cele șapte-spre-dece districte alle României". Buc. (1859). E o descriere puțintel cam romanțată a unui om care vede totul în trandafiriu.

„Turnul Severin sau Turnul lui Sever este un oraș prea plăcut pe o câmpie ce domină fluviul și cu o pozițiune deluroasă foarte desfătătoare. Locurile din prejur mai cu seamă, au o priveliste încântătoare și sunt semănate cu prețioase rămășițe antice. Orașul Severin este plin de petreceri, foarte animat, bine clădit, cu frumoase istrade drepte, liniate și ornate cu plăcute case arătoase. Din casa administrației ce este situată într'o minunată pozițiune, se descoperă fluviul, împrejurimile orașului, câmpiile și nemărginite păduri de brazi (sic!) și de stejari secolari, care accopere celle mai înalte culmi alle gigantului șir al Carpaților. Compania vapoareelor întreține aci un agent și un cantor (?). Este foarte comercial și servă ca întrepriză mărfurilor ce se importă în parte prin Orsova".

ADIO LA CERNETI! — Înainte de a continua a urmări evoluția mereu ascendentă a Severinului, să ne luăm rămas bun dela bătrânul Cernet. Am arătat că la 1856 s'a aprobat suplimentul de plan cu locurile care să fie date spre strămutarea cernătenilor. Boerii, latifundiați unii, alții negustori cărora nu le convenea să se strămute la periferia Severinului, centrul noului oraș fiind ocupat de străini, refuză și de data aceasta strămutarea.

La 1857 primăria din Severin scoate la mezat (licitatie) locurile virane din suplimentul de plan. Dintre Cernăteni vin câțiva și cumpără locuri în noul oraș, cei mai mulți însă, mai ales negustorii continuă a refuza mutarea. Pela 1859—60 raportul dintre cele două orașe rivale era următorul :

1) A. D. Damianoff — Ridicarea economică a orașului Turnu-Severin (Buc. 1912).

T-Severin	Cerneți
Cap de familie 468	425
din care	
Bărbați 424	327
Femei 44	98

Teodor Margot, despre care am vorbit mai sus, spune și despre Cerneți: «Cerneții vechi capitală a districtului, se află într'o prea mică depărtare de Severin. O minunată șosea, foarte dreaptă, bine ținută, întreține comunicațiunea între cele două orașe și servă de preumblare locuitorilor. *Orașul acesta este vechiu, puțin arătos și foarte trist* și numai în timpul verii este înveselit, animat ceva prin trecerea viatorilor ce se duc la băile din Mehădia, în Germania, sau prin sosirea străinilor ce merg la București prin Craiova. Se mai văd încă într'insul câteva case frumoase, depărtate unele de altele, așezate lângă niște ruine . . . Stradele sale sunt strâmte, înguste, cote și rău ținute, Nu posedă nici un edificiu demn de însemnare.

La 1864 cea mai mare parte din Cernăteni par hotărâți a se strămuta îmboldiți probabil de avântul economic al Severinului și de decadența totală a urbei lor. Ei fac intervențiuni în acest scop, care par a fi încununate de succes, căci se hotărăște a li se alocuri în partea de răsărit a orașului, chiar și pe ruinele vechii cetăți Drubeta, fapt care stârnește protestele energice ale Severinenilor, care, sub pretext că apără ruinele Drubetei de distrugere tindeau de fapt să împiedice strămutarea în masă a unor negustori concurenți. În acest timp raportul dintre cele două orașe era următorul:

T-Severin	Cerneți
Nr. familiilor 555	660
Nr. caselor 555	660
Nr. bisericelor 3	3
Nr. contribuabililor . . . 601	419

După câțiva ani, în sfârșit, Cernătenii se strămută în Severin, ocupând locurile modeste dela periferie, mulțumindu-se așa dar cu rosturile cenușeresei din poveste, cu o situație de învinși.

La 1880, primar al Severinului fiind Nucșoreanu, se cere alipirea Cernețului la Severin, ceea ce se admite. (1).

Cernețul, rămas acum de fapt un sat de plugari, trăiește din punct de vedere administrativ în dependență de oraș. Chronos a fost biruit de fiul său Zevs, care i-a luat tronul olimpic și l-a exilat pe pământ!

Severinul până la 1886. Să urmărim cronologiceste dezvoltarea Severinului până la 1886, anii în care se produce războiul vama cu Austria, războiu care are repercusiuni și asupra acestei dezvoltări.

La 1853 Severinul cunoaște rând pe rând trei invazii: a Rușilor, a Turcilor și apoi a Austriacilor. Se iscăse războiul Crimeii. Oștile țarului înaintară pretutindeni în Muntenia și Oltenia și o

1) Iată ce scrie în acest an în „Geografia jud. Mehedinți“ V. Dumitreșcu: Cernețul . . . până acum a purtat numele de comună urbană, cu 560 locuitori . . . Astăzi este în desăvârșită ruină, toți orașenii s'au mutat la Severin, afară de câțiva mărginași, cultivatori de pământ.

avant-gardă a lor sosi la Severin. La vestea că vin Rușii în oraș — ne spune Dr. Severeanu în amintirile sale — bărbații din oraș și chiar copiii luară în cap șepci căzăcești, ca să pară simpatici Rușilor, iar după câteva zile, când Turcii dela cetatea Fetislan (Cladova), porniră la contra-atac și tăbărâră pe locurile „agenției” vapoarelor, toți orașenii se simțiră datorți să lapede șepcile și să ia în cap fesuri. Pasă-mi-te tinărimea nu se putuse încă debarasa de mentalitatea servilă, iobăgistă a moșilor și strămoșilor săi. (1).

La 1854 orașul e ocupat de Austriaci, ale căror catane, înainte de a pleca se îmbolnăvesc de holeră și mor cu duiumul și sunt îngropate la câțiva kilometri spre est de oraș între Cerneti și Simian, unde li se va înălța și un modest monument. La încheierea păcii dela Paris, iluziile diplomației dela Viena, care de mult, de când cu înființarea pe Dunăre a celei mai puternice linii de navigație, tindea să-și asigure hegemonia, dacă nu asupra Țării Românești, cel puțin asupra fluviului, se spulberară.

Imediat după plecarea trupelor Austriace se iau măsuri pentru pavarea străzilor orașului, dupăcum ne-o adevărește și un călător francez Thibault Lefebvre, care în trecere prin Severin arată între altele și amănuntul că la picioarele podului lui Traian a găsit un cap al lui Cesar August încununat cu laurul imperial, lucrat într-un stil foarte bun. (2).

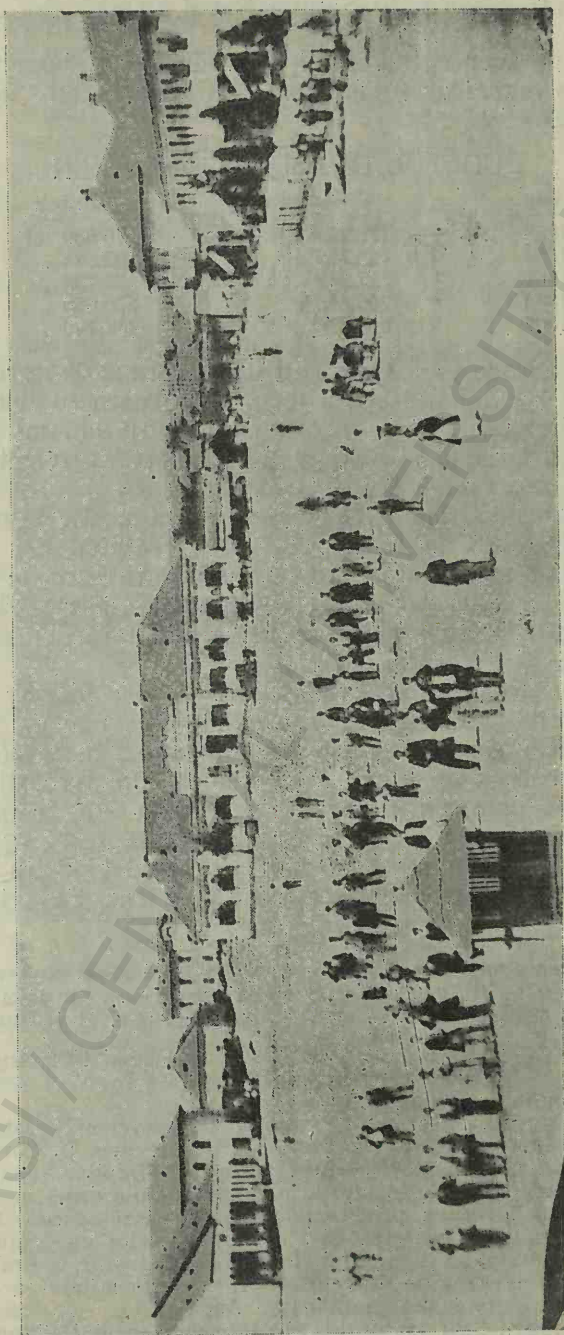
După pacea dela Paris, Serbia își întinde teritoriul și peste ținutul Crainei (locuit în majoritate de Români), cel așezat în flata Mehedințului. Până aci granița între Craina turcească și Mehedinți era formală numai. Țăranii români treceau în voce de pe un mal la altul; avea loc un întreg schimb de populație, care nu e locul să-l descriem aici. Însăși Severinenii cumpărau var și lemne de foc. (1) de peste Dunăre. (3)

De când Sârbii însă intră în stăpânirea Crainei, granița devine implacabilă. Severinul e silit să-și caute în propriul său județ varul și lemnele de foc, care-i erau necesare. Severinul devine un oraș între două granițe, din care cea dinspre Serbia, moartă pentru orice transacțiuni economice. Cu toată această împrejurare protivnică orașul se află în plină înflorire, aceasta datorită tuturor acelor cauze, pe care le-am enumerat mai sus cât și altora care le adăugăm acum: 1) Severinul centru administrativ, 2) șosea cu Craiova, 3) concurența Cernetului înfrântă, 4) Târgușorul se apro-

1) Mai curagioși s'au arătat acum locuitorii din sudul județului, care atâțați de pașoptistul Magheru, au schițat o mică revoltă în comuna Gârla Mare, proclamând independența Țării și arborând drapelul tricolor pe turla bisericii aceluia sat.

2) Thibault Lefebvre — La Valachie au point de vue économique et diplomatique 1858.

3) Ion Ionescu dela Brad-Op. citat.

Severinul la 1867
în fund se vede vechea primărie a oraşului, în faţă, o piaţă pe unde azi e parcul Tudor Vladimirescu

vizionează spre Severin, 5) Șantier Naval, 6) mai ales comerțul tot mai activ cu Austria ¹⁾.

Cât de prosper e Severinul se vede și din bugetul orașului, care, în curs numai de 9 ani dela 1858 până la 1867, se triplează și împătreste.

BUGETUL ORAȘULUI T-SEVERIN

Anul	Venituri	Cheltueli
1858	176.285 lei	76.609 lei
1859	145.710 „	102.384 „
1861	127.548 „	126.703 „
1865	206.656 „	236.656 „
1867	508.838 „	416.749 „

Inovații apusene. — Am văzut că Severinul e o creație a burgeziei, care l-a înființat și l-a făcut să crească în tiparele materiale și spirituale ale timpului. El nu s'a împrumutat formele de viață dela patriarhalul și medievalul Cerneți, decât într'o măsură mică de tot, abia vrednică de însemnat.

După războiul Crimei, el achiziționează și alte forme de viață din apusul Europei. În orașul cu străzi rectilinii, cu piețe largi, spațioase, încep să dispară rând pe rând toate semnele de orientalism, pe care le aduseseră aci cei câțiva locuitori strămutați din Cerneți sau Sârbii și Grecii emigrați aci din sărăcicioase crește și văi balcanice.

Dar să dăm cuvântul unuia, care a fost martor al acestor timpuri: „Portul era oriental. În familiile cele mai de seamă bărbatii se numeau **jupâni**, iar femeile **jupănese**... în urma războiului din 1855, bărbatii și-au schimbat costumele, din turcești cum erau, au adus haine nemțești și cum prin Rușava era drumul cel mai drept și cel mai scurt la Viena, se aduceau de acolo. (2)

La 1855 la „Agenția vapoarelor” s'a instalat pentru prima dată telegraful prin care se comunica chiar cu Viena. Severinenii cobo-

1) Se făcea comerț până și cu lipitori. Când acest comerț a fost prohibit, s'a continuat prin contrabandă, după cum reese dintr'un act administrativ din anul 1859, publicat în arhivele Olteniei (Nr. 41-42 anul 1929):

București 1859 August 27

Principatele Unite Tarra Română

Domnule Administrator,

Domnul Ministru Secretar de stat la Departamentul Ostășesc, prin adresa Nr. 3434 îmi comunică raportul ce a primit dela D. Comandiru Punctului Vârcoșova, coprinzător că încă nu s'ar fi împlinit dela comersantul Dumitru Aldea din Orșova ștraful la care se supune după legi pentru lipitorile ce a voit a strecura prin taină peste frontieră și cere D. Ministru a se împlini fără zăbavă acel ștraf și a se împărți celor cu drept. Aceasta comunicându-se dumitale, ești invitat, D-le Administrator, a grăbi împlinirea acelui ștraf și împărțirea lui doveditorilor, în conformitate cu dispozițiunile ordinului Nr. 2252 din 1 ale corentei luni August.

Membru Secretar de Stat al Departamentului Finanțelor
ss. (Indescifrabil)

Demnule Administrator de Mehedinți.

2) Dr. C. D. Severeanu—Din amintirile mele 1929.

rau cu toții în port să vadă aparatul miraculos și nu le venea să creadă ochilor și urechilor. Și în materie de iluminat orașenii se modernizează. Până aci casa se lumina din focul din vatra, în care ardeau lemne „lungi de un stângen și în fața căreia stătea întreaga familie. Câte odată se întrebuințau și feștile sau opainite (opaite) punându-se seu în câte o strachină și adăugându-se o treantă, mijloc de iluminat absolut nepractic și care producea mai mult fum decât lumină. La 1855 s-a revoluționează și mijloacele de luminat aducându-se pentru întâia oară lumânări de seu. „A fost o minune — adaugă Dr. Severeanu — o minune? Desigur. Minunea desăvârșită va fi atunci, când se va introduce, mai târziu lumina electrică.

Dar introducerea lumânărilor de seu are și un episod umoristic. „Damele“ (cum li se ziceau femeilor din familiile înstărite), încep să întrebuințeze mucurile lumânărilor ca să-și facă sprâncenele, iar bărbații, foști kîr și jupân, ca să-și înegrească mustățile.

În administrație titulatura funcționarilor rămâne până sub Cuza tot cea arhaică sau cea regulamentară; primarul orașului se cheamă *maghiștrat*, prefectul se cheamă *ispravnic*, iar administratorul financiar *sameș*. Tot un funcționar important era și „căpitanul de poștă“ cel care avea pe seama sa „poșta“, care va dispărea abia două decenii mai târziu odată cu apariția trenului.

Se vede însă că oamenii împrumutaseră numai formele exterioare ale civilizației, nu și pe acelea care presupun o mai mare sfortare și care poartă numele generic de cultură, căci ne spune Dr. Severeanu: „Slujbele se cumpărau“.

Suprastructura spirituală era așa de viciată de năravuri vechi, greu de desrădăcinat, pe care numai cultura le-ar fi putut extirpa. În locul „zaiafeturilor“ cu lăutari vestiți, pe care le făceau boerii din Cerneți, avem acum „soarelele“, în care se adună damele, cele cu sprâncene înegrite cu mucuri de lumânări de seu, avem locul de cărți care își face acum apariția, precum și petrecerile câmpenești, pe care le aduc lucrătorii nemți, așezați în oraș. Un alt obicei ce ia ființă acum, e plimbarea orașenilor în fiecare Duminică pe malul Dunărei, în dreptul vămei, mai ales atunci când era de așteptat „Vasul cu vapor“. La 1857 Severinenii și Mehedințenii fac și cele dintâi exerciții electorale mai serioase, când aleg deputații pentru Divanul Ad-Hoc al Munteniei. Iată și numele deputaților aleși atunci: Serdarul Ioan Ipcianu și Pitaru Gr. Niculescu ca reprezentanți ai latifundiarilor, Costache Cârjeu, proprietar mic, Ioan Roates (din Scăpău), deputat țărân și Pitaru D. Vișoreanu, deputat de oraș.

Punctul culminant al dezvoltării economice a Severinului va fi atins în epoca, care începe dela 1853 și care sfârșește pe la 1886, când izbucnește războiul vama cu Austria. În tot acest timp exportul de vite, de carne și de cereale anima foarte mult viața economică: „Între 1871—1875 România exporta anual în Austro-Ungaria vegetale în valoare de lei 34.000.000, iar produse animale în valoare de lei 23.500.000. Iar Austro-Ungaria importa anual în România mărfuri în valoare de lei 41.000.000... Condițiunile economice favorabile care au durat până la 1880, făcuse din Turnu-Severin un centru pentru comerțul de vite și de cereale. Negustorii din Mehedinți Gorj și Dolj,

veneau aci cu vitele lor și le duceau în Ungaria. Goriienii neavând nici o legătură mai directă cu restul lumii, se aprovizionau cu mărfuri din T-Severin. Toate mărfurile, care li se expediau din străinătate soseau în T-Severin. Această stare de lucruri a durat până la construirea liniei ferate Filiași—Tg.-Jiu. Convențiunea cu Austro-Ungaria expiră la 1886, când a și izbucnit războiul vama¹. (1).

Tot în acest timp se mai adaugă un factor care va influența viața economică a Severinului: înființarea drumului de fier, a unei mari stațiuni și a unui atelier de reparațiuni cu numeroși lucrători.

Pentru săparea terasamentului noiei linii ferate s'au adus numeroși lucrători italieni. Ei aveau obiceiul de se aduna în două hanuri de pe Calea Traian: „Bella Italia” (colț cu Cicerone) și „Italia Unita” (colț cu Nerva). Poate nostalgia țării lor, a satului lor natal i-a îndemnat să boteze hanul cu numele duios de „Bella Italia”.

Bineînțeles înființarea căii ferate care lega Severinul cu Craiova, cu satele din mijlocul județului : Strehăia, Butoești, Tâmba, Prunișor, cu Banatul (măcar că granița era o piedică, nu prea serioasă însă până la 1886), va avea efect și de moment asupra dezvoltării Severinului, sporind și mai mult circulația bunurilor, dar tot mai durabile vor fi efectele mai târziu.

Ca o urmare a prosperității acesteia a orașului, vedem că ia ființă în Severin înainte de 1880 cea dintâi tipografie și se tipăresc primele ziare.

Severinul acesta în plină eflorescență economică, avea totuși și unele rele, unele boli inerente oricărui organism în creștere sau altele specifice alcătuirii sale apusene. De pildă partiarhalul Cerneti n'a cunoscut *prostituiția*. Severinul o are însă și existența ei e constatată încă din 1875 când medicul orașului (2) într'un judicious raport (tipărit în rezumat) spune : „Dacă este ceva de care putem cu drept cuvânt a ne plânge, în ceea ce se atinge de îndeplinirea îndatoririlor reclamate de legea sanitară și regulamentul Consiliilor de Hygienă este questiunea prostituatelor. În statele Europei de unde s'a copiat mai toată legislațiunea noastră, fără a o pune în relațiune cu spiritul de cultură, cu moravurile și cu dorința d'a se pune în aplicare acelei legi, în acele state unde gradul de cultură al centrurilor de populațiune este mai înaintat și mai cu seamă în classa industrială și agricolă care formează massa populațiunei, autoritățile în drept au căutat să îndrepte solitudinea lor prin respectarea și aplicarea sinceră a regulmentelor sanitare și de polite Urbană, spre ferirea populațiunei de morbi contagioase și infectioși între care se prenumără și morbi venerici și siphilitici.

O revisiune strictă și conștiincioasă a prostituatelor, reținerea lor în spitale când se găsesc bolnave la vizitațiunea regulamentară, interzicerea d'a esercită trista și degradatoarea lor profesiune în cas de boală, amendarea și condamnarea antreprenorilor de *Bordeluri*.

1) A. D. Damianof—Op. cit. pag. 6.

2) Rezumat extras din Raportul general al serviciului sanitar al Urbei Severin pe anul 1875 de M. Millotianu.

în cas de abatere.. Din nefericire în Urba noastră acest control de utilitate publică incontestabilă a trebuit fatalmente se lase totul de dorit... și aceasta din cauză că Poliția nu a corespuns a îndeplini prescripțiunile regulamentului sanitar de Urbe“.

Cum se vede din aceste rânduri, Apusul se hărăziă între formele de viață liberale și părțile rele ale nouilor alcătuiți de viață, între care eră și prostituția.

Orașul T.-Severin pe deasupra era și prost gospodărit, căci iață ce ne relatează acelaș prețios doctor Milloteanu : „Pietele principale precum cea centrală unde se vând sustanțele alimentare de prima necesitate se țin (sic) în o stare de necurătenie foarte mare ; pietele de bucate, lemne, fânete, nepavate asemenea.. Stradele nu se mătură sau dacă această operațiune se efectuează câte odată, gunoarele rămân grămădite sau în mijlocul stradelor sau la marginea lor“.

Severinul Contemporan

II. POPULAȚIA

D. Simeon Mchedinți tălmăcia tendințele imperialiste ale unora dintre state ca pe o „foame de spațiu“. E așa de mare foamea de spațiu, spunea d-sa, încât statele europene și extra-europene se ceartă până și pentru stăpânirea gheturilor polare.

Severinul — căci noi revenim mereu la el — a cunoscut aceeaș foame de spațiu, dar de altă origină, din acel instinct al foamei de pământ pe care nu și l-au putut lepăda orașenii a căror origină, era direct țărănească „...interes rău calculat căci ce folos poate trage cineva a avea mult pământ într'un oraș puțin populat“. (1)

Astfel, pe când în 1850 suprafața orașului era de circa 90 hectare (neîntinzându-se decât într'un dreptunghi care ar țină din strada Grecescu, până în Calomfirescu și Smârdan), la 1881 el numără peste 194 hectare, iar în 1930 are 297 hectare, suprafața clădită sporind din zi în zi.

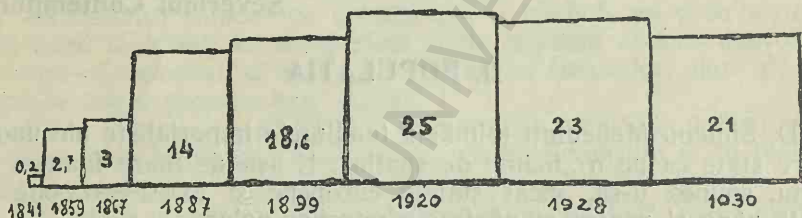
Dacă ne-am americaniză vre-odată orașul nu s'ar mai întinde în sens orizontal. Am avea atunci o întindere în sens vertical, adică în locul caselor de azi care răsar drăgălașe ²⁾ din pământ, cu grădinița lor minusculă de jur împrejur, am avea casele sumbre de 7—8 etaje suprapuse, o mahala întreagă într'o singură clădire. Această evoluție n'ar putea avea loc așa după capriciul sau după planul cuiva, ci numai ca o urmare a unei eventuale desvoltări a industriei, industria fiind aceia care are nevoie de masse mari și compacte de oameni.

1) V. Dimitrescu—Op. citat pag. 38.

2) Unii spun că sunt și igrasioase.

Numărul locuitorilor. — O întindere în sens oriental a unui oraș nu trebuie să presupună neapărat și un spor proporțional de populație. În cazul Severinului, cel puțin până în anul 1920, se poate spune că, pe măsură ce orașul a crescut în întindere, i-a sporit și populația. La 1920 avem însă o proporționalitate inversă: întinderea locuită crește, populația scade.

În afară de această legătură între întindere și numărul populației, mai putem stabili una și anume corelația între dezvoltarea vieții economice și mișcarea populației. Dezvoltarea vieții economice, care cu oarecare petecinări a mers la Severin până în 1920 în linie crescândă, a adus după sine și o creștere a populației. Depresiunea economică manifestată de atunci încolo, marasmul industriei și comerțului, a atras după sine și o scădere a numărului locuitorilor. Dăm acum și un tablou, după care se poate urmări creșterea sau scăderea populației Severinului modern în cursul celor 100 ani ai existenței sale.

Cifrele din acest tablou comparativ sunt luate pentru anul 1841 din „Gheron Netta : Cercetări economice asupra regiunii Orșova-Severin”, pentru 1859 și 1867 din lucrarea citată a lui Ion Ionescu (de la Brad); pentru 1887 din „Geografia județului Mehedinți” de Demetriu Stăncescu; pentru 1920 din „Expunerea situației jud. Mehedinți” făcută de Jean Atanasescu; iar pentru 1930 utilizăm datele furnizate de Serviciul Statisticii, cu prilejul recensământului din Decembrie 1930.

Numărul actual al locuitorilor orașului nu ne este cunoscut. Trebuie însă să primim cu resemnare cifra pe care, după protestul nostru ne-a dat-o statistica oficială: 21.015 suflete.

În Decembrie 1930 s'a efectuat un recensământ al populației orașului aceasta concomitent cu recensământul din întreaga țară. Se vede treaba însă că numărătoarea aceasta s'a făcut așa de mântuială, de oameni care nu știu ce lucru migălos e o statistică și ce importanță covârșitoare are ea. De aceea la facerea socotelilor ne-am pomenit că ni se dă cifra de 19 mii și nu știm câte sute ca populație a Severinului. Un grup de profesori (E. Nemiș, C. Tintaru, D. Giurescu, C. Pajură, I. Boceanu și alții) am protestat atunci trimițând în acest scop, printr-o delegație, o petiție primarului orașului d-l P. Nistor. Primarul a trimis această petiție la Direcțiunea Centrală a Statisticii care a recunoscut că recensământul populației a fost făcut la Severin în chip neregulat. La 30 Noembrie 1931 ea ne-a mulțumit printr-o adresă oficială în care recunoștea că: „Unii recensori și-au întocmit la iuteală bordourile și controlorii locali n'au supravegheat lucrările recensorilor, lăsând să se strecoare greșeli. Verificându-se acum la Direcțiune listele de menaj, populația orașului T-Severin se ridică la cifra de 21.015 suflete.

Migrațiuni. — Am arătat că în linii mari oscilațiile vieții economice au repercusiuni asupra populației în oraș, că o viață economică din ce în ce mai intensă presupune și un spor de populație și că crizele atrag după sine scăderea numărului locuitorilor. Sporul de populație poate fi căpătat pe de o parte printr'o natalitate puternică și printr'o mortalitate mică, pe de alta printr'o migrațiune în oraș a unor elemente de obicei rurale. În genere se poate spune că Severinul, ori de câte ori a înregistrat sporuri de populație, acestea nu se datorau atât diferenței dintre morți și noi născuți, cât migrațiunilor în oraș a unor elemente din afară.

În primele timpuri, când a avut loc formarea acestei burghezii severinene, am avut o invazie de lucrători și de funcționari germani și unguri, accentuată apoi când s'a înființat Santierul Naval. În același timp negustorii au fost furnizați mai ales de către Peninsula Balcanică.

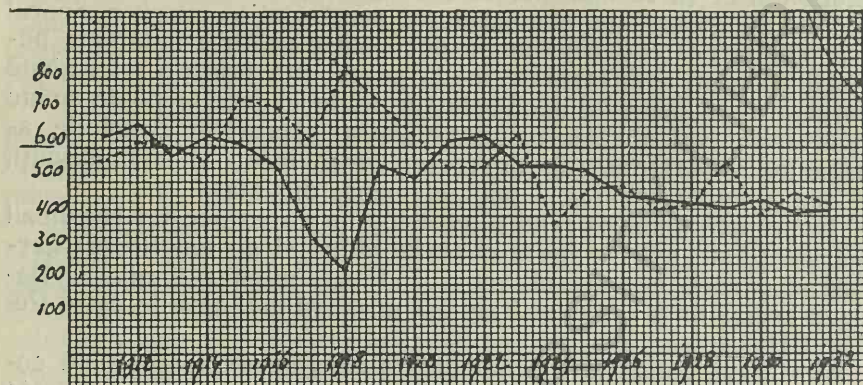
Mai târziu, când viața economică a căpătat amploare, când comerțului și industria au simțit nevoie de brațe de muncă, aceste brațe de muncă au început a fi pompate din populația rurală mehedinteană. La rândul său aparatul administrativ, tot mai complicat în oraș a reclamat și el funcționari cât mai mulți, fapt care și el a determinat o migrațiune din sate spre oraș. Severinul a devenit astfel cu timpul, pentru populația țărănească a „Hinterland-ului“ mehedintean, un mare centru de atracție, de polarizare. Toate elementele, pe care le măcină viața urbană cu complicațiile ei multiple, căci viața urbană ucide după două-trei generații, erau înlocuite, înprospătate dacă vreți, de acele armate de rezervă, care veneau din câmpii, de pe dealuri și mai ales din podișul sărac al Mehedințului, spre orașul mirific, ispititor.

Acest curent de migrațiune țărănească eră determinat, așa dar, de mai multe cauze: 1) natalitatea mică și mortalitatea mare cereau mereu în oraș noi elemente; 2) creerea de funcții economice sau administrative noi reclamă și ea un plus de elemente; 3) sărăcia unora dintre sate, care aveau nevoie să reverse undeva surplusul de populație. Și fiindcă Severinul arată mereu un vid de populație, migrațiunea pornea într'aci.

Curentul acesta de migrațiune a încetat în mare parte odată cu marasmul vieții economice din oraș, cam după 1925. De aceea vedem că, după acel an, populația orașului e în scădere. Ba criza economică a fost și este atât de cumplită, încât a produs un contra-curent, mai slab desigur decât curentul inițial, dar destul de perceptibil, dela oraș înapoi la sate.

Natalitate și mortalitate. — Am arătat din capul locului că surplusul de populație al Severinului nu eră datorit unui eventual excedent de nașteri, ci migrațiunei în oraș a unor elemente din afară. Să trecem acum la o analiză mai amănunțită a natalității și mortalității și să constatăm cum de un sfert de veac și mai bine numărul morților este în genere mai mare decât al născuților, că avem dar un deficit de populație și aceasta datorită faptului că la

Severin mortalitatea este înspăimântător de mare. Diagrama de mai jos e de altfel concludentă.

— Născuți
 - - - - - Morți
 (numerele verticale indică morții sau născuții; numerele orizontale indică anii)

Intr-o perioadă de 20 ani, 1912—1932, am avut în Severin un număr de 10.052 născuți și un număr de 11.279 morți, un deficit prin urmare de 1227 suflete ! Și când ți se înfățișează astfel de cifre poți spune, fără a exagera prea mult realitățile, că într-adevăr orașul „macină“ trupurile și sufletele omenești, cel puțin orașul în actuala lui conformație, că valurile de oameni pe care tentaculele sale le-au făcut rând pe rând, să-și părăsească viața lor etnografică și să se îndrepte spre dânsul, puteau să-și șoptească ca umbrele din Infernul lui Dante : „lasciate ogni speranza voi che 'ntrate“.

Diagrama de mai sus ne arată și când anume numărul morților a fost mai mare decât al născuților și când cel al născuților a biruit moartea. În genere se poate spune că anii de războiu și cei din preajma lor, 1915—1920, au însemnat un mare triumf al morții. Deasemeni de pe la 1925, de când criza economică s'a deslănțuit mai aprig, numărul morților se menține aproape în chip constant superior nașterilor. Această criză economică, nu numai că a micșorat nașterile și a favorizat moartea, dar a împuținat și numărul căsătoriilor. Tabloul de mai jos e desigur edificator.

Anul	Numărul căsătoriilor
1920	307
1928	225
1929	221
1930	186
1931	195
1932	197

Este de remarcat iarăși un fapt că, pe când numărul căsătoriilor e mereu în descreștere, numărul divorțurilor se menține ferm în fiecare an în jurul cifrei de 38—40.

Anul	Divorțuri
1920	37
1921	51
1922	41
1923	34
1924	36
1925	39
1926	37

De unde la 1920 așa dar numărul căsătoriilor celebrate la Severin era de 307, după 10 ani în toiul crizei la 1930, ele scad la 186! Trebuie să presupunem în schimb o sporire a prostituției oficiale și clandestine și a concubinajului. ¹⁾

Dacă la prostituția și la concubinaj amândouă sporite adaugăm acum deoparte divorțurile, de alta avorturile, pe care trebuie să le presupunem din ce în ce mai numeroase (teoria lui Malthus aplicată!) vedem că criza economică determină conturarea unui trist și descurajator tablou demografic.

Prostituția. — Am văzut că la 1875 dr. Milloteanu constată existența în oraș a prostituatelor și cerea măsuri de îndreptare, pentru a atenua răul pe care l'ar fi putut face acest nou agent de desagregare socială. La 1884 Primăria a luat dispoziția ca bordelurile prostituatelor să se mute de pe strada principală (Calea Traian) în locuri mai dosite. De după războiu prostituatele, care mai toate locuiesc în hoteluri și hanuri, au fost obligate să vină la vizita medicului Primăriei. În cursul anului 1929 erau în Severin 155 prostituate.

Boli sociale. — Am arătat cum mișcarea populației depinde indirect de starea economică. Când aceasta se înrăutățește, sporesc bolile sociale și pricinuesc în mod direct o mărire a moralității. Să vedem acum care sunt bolile, care dau formidabilul contingent de morți pe care l'am constatat la Severin.

M. Milloteanu medicul orașului, scrie în raportul lui din 1875, despre care am vorbit aici: „Morbele care au dominat în Urbă în cursul anului au fost, după ordinea frecvenței, febra typhoidă, Pneumonia, Gastro-Enteritele, Bronchitele, Dysenteria, afecțiunile eruptive, printre maladiile acute, la care trebuie a se adăuga seria variată a manifestățiunilor infecțiunei paustre; Tuberculoza, Hydropsiile de diferite naturi, etc., printre morbiile cronici”

1) Fenomenul descreșterii căsătoriilor a fost observat și de d-l N. T. Ionescu în „Arhivele Olteniei”, anul 1925 pagina 199. D-l Ionescu care a studiat chestiunea hologică, adică privind fenomenul în toată întinderea lui în România constată că în decurs de 4 ani, 1920—1923 căsătoriile sunt într-o vădită scădere, după cum se vede din tabloul, pe care d-sa ni-l dă și pe care îl reproducem mai jos;

Anul	Numărul căsătoriilor în România
1920	206.476
1921	197.998
1922	169.797
1923	165.216

Tuberculoza a cărei întâietate printre boalele cronice din oraș o constată și dr. Milloteanu la 1875, când orașul era în faza de tinerete, și-a păstrat și mai târziu tristul ei primat.

Ea bântue acum mai ales în cartierul străzilor Calomfirescu și Brâncoveanu, cartier periferic până la războiul cel mare, locuit mai ales de lucrători cu ziua, de căruțași și birjari și de familii modeste de pensionari. Dăm acum și o statistică de morții de tuberculoză din orașul nostru, întocmită de Serviciul Sanitar al orașului.

Anul	Morți de Tuberculoză	Anul	Morți de Tuberculoză
1914	88.	1923	78
1915	98	1924	67
1916	36	1925	65
1917	96	1926	66
1918	110	1927	45
1919	108	1928	72
1920	98	1929	91
1921	60	1931	62
1922	73	1932	66

Raportând acum numărul de tuberculoși morți la numărul total al morților din oraș căpătăm următoarea situație :

Anul	No. total al morților	No. morților de t. b. c.	Proporția la % morților t. b. c.
1914	569	88	15 — %
1915	781	98	12,5 %
1916	754	36	5 — %
1917	621	96	15 — %
1918	837	110	13 — %
1919	754	108	14 — %
1920	648	98	15 — %
1921	542	60	11 — %
1922	550	73	13 — %
1923	637	78	12 — %
1924	396	67	18 — %
1925	483	65	13,5 %
1926	495	66	13 — %
1927	436	45	10 — %
1928	457	72	15,5 %
1929	563	91	16 — %
1930	436	62	14 — %
1932	384	66	17 — %

În genere se poate spune dar că circa 15 la stua din numărul dceselor din oraș sunt datorite groasnicului flagel al tuberculozei.

Cât despre numărul total al bolnavilor de tuberculoză aflători în oraș, el eră evaluat pentru 1926 (evaluare făcută de dr. Lecca, medic primar al orașului) la cifra de 1350.

Evaluarea se face luându-se media anuală a morților de tuberculoză și înmulțindu-se cu indicele 18 stabilit în mai toate congresele medicale. Și acum fiindcă veni vorba de evaluări, să facem și noi una. Dacă populația orașului e între 21.000 și 22.000 locuitori, dacă orașul are prin urmare vre'o 4200 familii, însemnează că aproape la fiecare 3 familii avem câte un tuberculos ! E uluitor, nu-i așa ?

Sifilisul. — Un alt flagel care bântue în populația orașului e sifilisul sau „morbil sifilitic” cum îi zice dr. Milloteanu la 1875.

Ca și în Africa unde penetrația civilizației europene, aduce printre negri și nenorociri ca rachiul sau ca bolile venerice, tot așa și în noul oraș, Severin, civilizația aduce sifilisul, bordelurile, casele de rendez-vous, degenerarea, etc.

Numărul total al sifiliticilor din oraș nu poate fi cunoscut decât cu aproximație. Serviciul Sanitar a înregistrat în 1931 existența a 346 bolnavi de sifilis, iar în 1932, 455 bolnavi. Cum desigur sunt mulți bolnavi, mai ales din păturile avute ale orașului care nu recurg la oficiile Serviciului Sanitar, ci se îngrijesc cu medici particulari, trebuie să socotim numărul total al bolnavilor de sifilis ca trecând mult peste 500.

Dacă ne gândim acum și la numărul desigur mare al celor bolnavi de blenoragie, tratați și netratați, cunoscuți și mai ales necunoscuți, ne facem o palidă idee despre dezastrul pe care-l cauzează în populație boalele venerice. Vom încheia acest capitol al lucrării noastre vrbind despre alte două boli sociale, cu efecte, dacă nu atât de cumplite ca ale celor dintâi pomenite aici, cel puțin destul de îngrijitoare și care sunt alcoolismul și tabagismul.

Înainte de a vorbi despre ele să pomenim ceva despre celelalte boli din orașul nostru : scarlatina, anghina difterică, tifosul, disenterile, etc. într'un cuvânt epidemiile, cari nu ne dau cazuri prea numeroase de mortalitate, dar care contribuie la degenerarea rasei. Ce sunt acei copii și acei tineri palizi, pe care îi întâlnim pretutindeni, ce sunt obrajii lor scofâlciți, trupurile lor slabe, netrebnice, decât semnele unei profunde degenerări ?

Scarlatina, dintre boalele epidemice din orașul nostru, ocupă rândul întâiu, dând un contingent destul de mare de bolnavi, mai ales copii și mai ales în timpul lunilor de iarnă. E o epidemie sezonieră așa dar. De câțiva ani încoace scarlatina înregistrează un spor formidabil. De unde în 1926 n'au fost decât 20 bolnavi de scarlatină în tot orașul, în 1931 numărul lor a fost de 145, adică de 7 ori mai mare ! Poate că criza economică declanșată în ultimii ani și care a redus mijloacele de traiu ale locuitorilor, făcând ca copii să fie sub-alimentați, slăbiți și predispuși a contracta diferite boale, să fie cauza primordială a acestei stări de lucruri. Reproducem aici și o statistică de numărul bolnavilor de scarlatină între anii 1925—1931 :

Anul	Numărul bolnavilor
1925	52
1926	20
1927	20
1928	56
1929	85
1930	70
1931	145

Febra tifoidă (18 bolnavi în 1928), difteria, pojarul, tusa convulsivă dau în general contingente mici de bolnavi.

Paludismul. — Ceeace pare curios însă e faptul că în oraș se găsesc numeroși bolnavi de paludism. Noi credeam că boala aceasta e un apanagiu exclusiv al satelor, că o campanie antimalarică dusă în județ prin 1920 să fi distrus germeii boalei, că, într'un cuvânt paludismul e cu totul străin de orașul nostru și când colo în 1931 Serviciul Sanitar al orașului înregistrează 68 bolnavi de paludism.

Medici, medicamente, etc. — Am văzut boalele care bântue prin oraș și care în acelaș timp măresc mortalitatea sau dau contingente mari de tineri degenerați. Contra boalelor există două mijloace de luptă, unul profilactic, altul de combaterea boalelor atâta vreme cât un cartier întreg cum e „Cartierul Nou” necesită efortări și cheltuieli foarte mari, fapt pe care de altfel îl constată și dr. Lecca, într'un raport al său din 1930 în care spune: „Ameliorarea stărei igienice a periferiei, mai ales la noului cartier, unde nu s'a făcut nimic, ar trebui să fie prima grijă a autorităților comunale, deoarece clasa muncitorească ce locuiește acolo este cea mai bântuită de tuberculoză”. Acelaș medic Lecca constată în 1926 că'n Severin sunt 500 case cu totul insalubre.

Pentru combaterea boalelor sunt în oraș în total 35 medici (plus doi sau trei dentiști), număr absolut insuficient pentru că vine *un medic la 630 locuitori* și dacă din numărul de 35 al medicilor scadem vre-o 8 medici militari, care n'au contact direct cu populația orașului, ajungem la proporția de aproape 1000 locuitori la un medic. Personalul sanitar inferior e și el redus de tot. Nu sunt în oraș decât 10 subchirurgi și agenți și 10 moașe. Tot insuficient e și numărul paturilor (60) dela Spitalul Grecescu, mai ales că de aceste paturi se servesc în bună parte și bolnavii veniți din județ.

Primăria orașului oferă pentru populația săracă, consultațiuni gratuite. Numărul celor care cer astfel de consultații sporește din an în an, după cum se vede din tabloul de mai jos :

Anul	Numărul consultațiilor gratuite
1922	1510
1923	2200
1924	2250
1925	3020
1926	2450
1927	3000
1928	3800
1929	4400

Este aci o notă bună pentru Serviciul Sanitar al orașului, dar și un prilej pentru noi de reflexiuni amare, pentru că acest spor de consultații gratuite poate însemna o pauperizare progresivă a cetățenilor, care nu-și mai pot permite luxul de a consulta un medic particular cu plată.

Alcoolismul și tabagismul. — Am vorbit despre atâtea plăgi sociale, care sporesc mortalitatea în Severin într'o proporție spăimântătoare, tuberculoza, boalele venerice ; am vorbit deasemenea despre

diverse epidemii care isbucnesc în oraș și care contribuie la degenerarea trupeză a locuitorilor. Mai avem de adăugat două, care dacă nu sunt generatoare de războaie, așa cum tendințios sustine Tolstoi într'unul din articolele sale, au totuși o influență nefastă asupra sănătății poporului. Nu știm cantitatea de băuturi spirtoase care se consumă în oraș. O bănuim însă foarte mare, aceasta după numărul mare de debite, repartizate astfel : 6 debite pentru vânzarea en-gros, 119 cârciumi sau bodegi și 14 ca accesorii la restaurante ¹⁾. Dintre localitățile urbane vecine *Strehaia* are o cârciumă la 416 locuitori, *Craiova* una la 206, *Băia de Aramă* o cârciumă la 134, iar T.-Severin are o cârciumă la 158 locuitori.

Dintre țările străine au :

Franța	1	debit la	75	locuitori
Italia	1	" "	170	"
Germania	1	" "	246	"
Suedia	1	" "	5000	"
Norvegia	1	" "	9000	"

Cât privește *tutunul*, el are în T.-Severin numeroși consumatori. Nu știm precis cantitatea de tutun ce se consumă în oraș. Totuși notăm aici unele cifre care pot să ne dea măcar cu aproximație o idee de cantitatea consumată. În anii din urmă (1926—1928) s'au descărcat anual în gara T.-Severin câte 166 sau 161 tone de tutun după cum se vede din următorul tablou :

Anul	Tone de tutun
1927	166
1928	166
1929	161

Bineînțeles această enormă cantitate de tutun n'a fost consumată numai în T.-Severin, ci și în satele din împrejurimi, strâns legate economiceste de oraș, restul județului rămânând să se aprovizioneze prin alte stații de cale ferată, *Strehaia* mai ales. Cât privește valoarea totală a tutunului și a foitei de țigări consumate în Severin, constatăm că în 1929 ea se ridică la suma de lei 20.000.000, o sumă cu drept cuvânt fantastică.

Socotind că în oraș avem 8000 fumători, însemnează că fiecare din ei cheltuie anual pentru tutun 2500 lei, un impozit pe care fiecare și-l impune benevol și-l suportă cu stoicism, măcar că-i e atât de dăunător sănătății.

UN ISTORIC AL INSTITUȚIILOR SANITARE

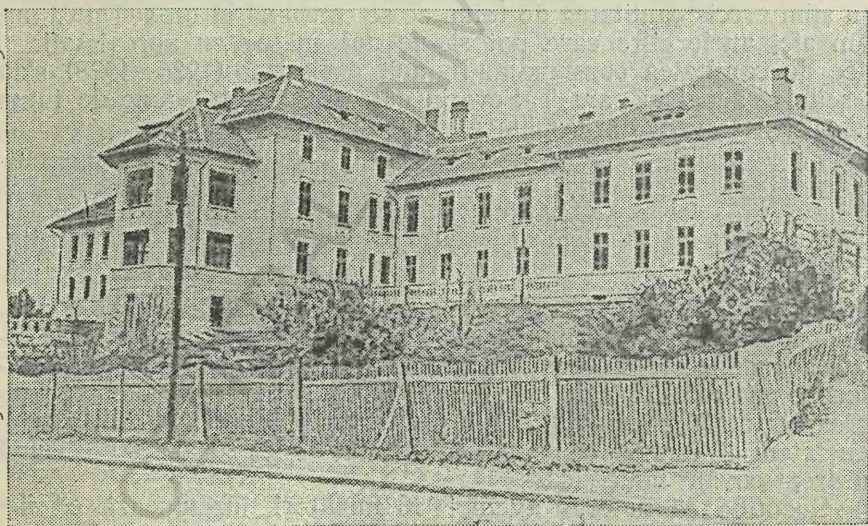
Carantina. — Cea dintâi instituție sanitară a orașului a fost carantina înființată potrivit Regulamentului Organic la anul 1836 și care avea un scop preventiv și anume acela de a opri intrarea în țară a boalelor, care bântuiau aiurea.

1) Datele acestea sunt luate din „Dară de Seamă asupra activității Camerei de Comerț și de Industrie T.-Severin pe anul 1929“.

„Localul carantinelor era o casă veche dărăpănată care nu corespundeă menirii ce i se dedese”.¹⁾ Personalul ei eră foarte restrâns, compunându-se decbiceiu dintr’un administrator, un medic și câțiva servitori. Cel dintâiu director al ei a fost B. Strâmbeanu, iar cel dintâiu medic dr. Tsin Carol.

Carantina era așezată lângă Turnul lui Sever, pe locul ocupat azi de reședința Diviziei, cel puțin așa afirma dr. Mangiurea în Istoricul spitalului Grecescu. Cu timpul, pe lângă administrator și medic s’a mai adăugat la personalul carantinei și o moașe. La 1859 e pomenită o oarecare Anica Basta ca fostă moașe a carantinei.

Pe timpul ocupației austriace carantina a fost înzestrată cu mai multe paturi pentru bolnavii din oraș și județ. Aveam de a face, așa dar, cu un început de spital județean. La 1859 se iau măsuri ca să se construiască o clădire mai confortabilă, care să adăpostească atât carantina cât și spitalul. La licitația ce se face, nu se prezintă însă nici un ofertant, așa că lucrurile rămân baltă.

Spitalul Grecescu (noul spital)

Dela 1863 la 1869 funcționează ca medic al micului spital dr. Hacek, fost medic în armata austriacă, rămas în Severin după retragerea trupelor de ocupație habsburgice. În acest timp spitalul avea 25 paturi pentru bolnavi. Lui Hacek i-a urmat ca medic primar dr. N. Gavrilescu, sub care s’a clădit localul spitalului Grecescu, numit așa după numele filantropilor, care l’au ridicat pe

1) Dr. St. Georgescu-Mangiurea — Istoricul spitalului Grecescu din T-Severin. (Tipo-Lit. Samitca T-Severin 1906).

cheltuiala lor : Ioan Stoian Grecescu cu tânăra-i soție Ioana Grecescu.

Un vizitator de pe la 1858 (Theodor Margot) însemnează: „Severinul posedă și un frumos lazaret, prea bine întreținut și prea curat“, ceea ce era o laudă aproape gratuită. Spitalul Grecescu, construit în deceniul următor și adăugit în vremea noastră, ar fi meritat însă cu adevărat multe laude.

E drept că la acest spital numărul nărilor bugetare pentru bolnavi e abia de 60 și că în această privință era de datoria tuturor să se străduiască să facă ceva mai mult, mai ales că numărul bol-

D. Mareșal Averescu punând piatra fundamentală la noul spital

navilor tratați în spital e covârșitor. În afară de 5—6000 consultații gratuite, medicii spitalului — dr. I. Trăilescu dela 1904 și până azi și alții — au de tratat anual un număr de 1600 până la 2000 bolnavi, din care aproape jumătate sunt din T.-Severin, iar restul din județ :

Anul	Numărul bolnavilor	Bolnavi din T.-Severin	Bolnavi din Județ
1927	1721	614	1107
1928	1783	535	1248
1929	1845	715	1130
1930	2047	678	1369
1931	1903	734	1189
1932	1870	639	1231

E o strădanie acolo a medicilor, care merită multă laudă. În încheiere trebuie să menționăm și activitatea soc. Principele Mircea, ale cărui rosturi sunt să ajute pe copiii orfani, lepădați de părinții lor și în genere să acorde asistență gratuită tuturor copiilor familiilor sărace.

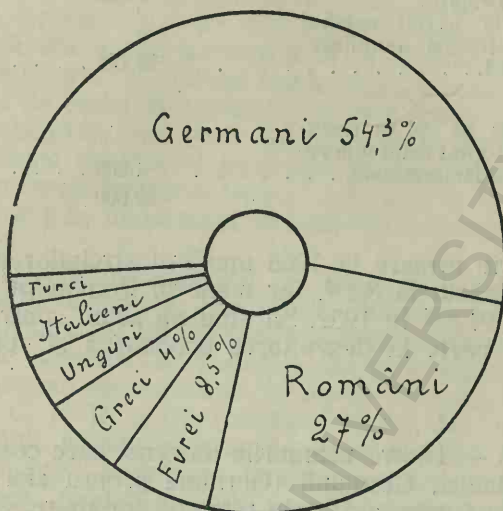

Asistența socială la soc. Principele Mircea

NĂȚIONALITĂȚI ȘI CONFESIUNI. — Am arătat în altă parte că locuitorii din Cerneți au refuzat să se strămute în Severin. Orașul s'a alcătuit deci în cea mai mare parte din străini, fie Germani sau Unguri aduși de Compania de Navigație austriacă, care stabilea aci o stație pentru vapoarele sale și un Santier Naval, fie Sârbi, Greci și Bulgari veniți din Peninsula Balcanică.

Cernețul acela medieval, care s'a arătat atât de inadptabil înoirilor apusene, încât a trebuit să piară, era alcătuit dintr'o masă compactă de Români. Totuși constatăm și într'însul unele infiltrațiuni etnice streine. Trebuie să admitem de pildă că în Cerneți, pe lângă negustorii, în imensă majoritate Români, erau și câțiva negustori Greci, de aceia, când la 1806 Hagi Iordache sau Iorgaki lasă prin diată ca din averea sa să se înființeze trei școli două în Cerneți și una în Banovița, el cere ca una din aceste școli să fie de limbă grecească. Mai târziu, cam pe vremea când a luat ființă Severinul și până pe la 1865 constatăm la Cerneți și o influență germană. La 1848 de pildă când după înfrângerea guvernului revoluționar se vor închide școalele din toată Muntenia, numai două școli germane din Cerneți își vor continua cursurile. Pe la 1860 întâlnim la Cerneți ca profesor de limba germană pe un oarecare August Ohnesorg.

De aceea nu e de mirare că pe la 1865 se găsesc în Severin la un total de 519 familii, 139 familii românești, 282 familii nemțești însă, 44 evreiești, 20 grecești, 18 ungurești, 10 italiene și 6 turcești.

Populația orașului Turnu Severin pe la 1865

De atunci și până acum s'a petrecut treptat-treptat un fenomen de românizare a orașului, fie prin desnaționalizarea străinilor sau prin plecarea lor din localitate, fie prin imigrarea în oraș an cu an a o mulțime de elemente țărănești.

La cele 22-000 suflete cât bănuim noi că există în Severin. Români sau mai bine zis „cetățenii români“, sunt azi în număr de 20-195, restul de 1805 suflete fiind alcătuit de 196 persoane, care au obținut cetățenia română, 144 „heimatlose“, născuți în țară și care au făcut armata în țară și care așteaptă rândul la încetățenire și în sfârșit 1465 cetățenii străini repartizați astfel :

Numărul capilor de familie cetățenii străini	Câți sunt comercianți sau industriași	Câți au alte profesii
256 Jugoslavi	208	48
79 Italieni	55	24
52 Greci	24	28
37 Cehoslovaci	25	12
36 Unguri	20	16
34 Bulgari	18	16
28 Germani	8	20
20 Austriaci	8	12
19 Francezi	3	16
16 Albanezi	16	—
13 Englezi	1	12
12 Armeni	12	—
11 Elvețeni	3	8
6 Polonezi	2	4
3 Ruși	3	—
1 Suedez	1	—

Recapitulând acum datele privitoare la configurația etnică a orașului căpătăm următoarea situație :

1) Cetățeni români. (y compris evreii români și naționalitățile asimilate de Români).....	20.195	91,8%
2) Streini. (y compris pe cei ce decu- rând au adoptat cetățenia ro- mână și pe Heimatlose).....	1.805	8,2%
	22.000	100%

De unde prin urmare la 1865 numărul streinilor era covârșitor 73%, astăzi a scăzut la 8,2%, iar numărul Românilor s'a urcat din 22% în 1865 la 91.8% în 1932. Să studiem acum contribuția fiecărei naționalități în parte la dezvoltarea economică și spirituală a Severinului.

GERMANII. — Dintre neamurile alogene, care contribue la dezvoltarea Severinului, Germanii (Germani propriu ziși și Austriaci), ocupă un loc de frunte, atât prin numărul lor mare, cât și prin puternica influență pe care au exercitat-o asupra moravurilor locuitorilor. Ei au venit în Severin ca funcționari ai agenției vapoarelor austriace și ca lucrători ai Șantierului Naval. Erau atât de numeroși în 1865 încât Severinul părea atunci un oraș deadreptul nemțesc. Asociațiile cu caracter politic fiindur-le interzise, Germanii aceștia cată a se organiza din punct de vedere confesional. Deosebit de organizațiile religioase ei mai dau naștere și la o mulțime de asociații de meseriași. Acea deviză de pomină a imperialismului german: „Drang nach Osten“ găsea la Severin teren prielnic pentru realizare. Din punct de vedere confesional Germanii s'au organizat în două comunități, una româno-catolică, alta germano-evanghelică.

La 1858 comunitatea catolică număra 600 suflete. La 1861 ea avu pe cel dintâiu preot al ei în persoana călugărului franciscan Peter Szabo. La 1870 urmează preotul Gottfried Zsak, care însă nu șade în Severin decât 3 ani. La 1873 vine la Severin preotul Felix Martucci care are aci o lungă sedere, cam de vreo 20 ani, și sub care comunitatea catolică înființează o școală primară și înalță o catedrală care se inaugurează la 1887. O școală de fete a călugărilor catolice s'a fundat în 1894. În 1914 ea se mută într'un local propriu un imens palat.

Primi Germani de confesiune evanghelică apar la Severin pe la 1850, adică aproape odată cu începuturile orașului. La 1861 ei erau destul de numeroși ca să poată alcătui o comunitate, ceea ce ajutându-se în grădina farmacistului Bömches și hotărînd alcătuirea comunității lor: „deutsch-evangelische Gemeinde“.

La 1865 ea deschide o școală primară de ambe sexe numai cu 7 elevi, dar care trei ani mai târziu, în 1868, avu 21 copii ca mai târziu să sporească și mai mult. La 1868 comunitatea înalță și o bi-

serică, obținând în acest scop ajutoare și dela Regele Prusiei și dela regele Carol I, care subscris 400 lei.

Au fost atât de numeroși Germanii în oraș, încât toată partea de apus a Severinului purta numele de „Mahalaua nemtească”. Grație numărului lor mare a celor trei școale germane și a bisericilor, limba germană era foarte întrebuintată la T-Severin, după cum o constată la 1904 prof. V. Vârcol într-o lucrare a sa („Privire etnografică asupra județului Mehedinți”), în care spune: „Influența nemtească e bine simțită; mai peste tot se aude și înțelege limba germană. Ea e limba de afaceri în orașul nostru și chiar Bulgarii, ce vând zarzavat și-au însușit-o binisor”. Și mai la vale: (Germanii) formează factorul de importanță în atelierul de construcții navale de pe Dunăre”.

ASOCIAȚII DE MESERIAȘI. — Dacă burghezia nemtească a creat școalele și bisericile, lucrătorii germani au adus și ei un spirit de organizare. Ei au întemeiat o mulțime de societăți de ajutor reciproc de economii, de ajutor în caz de boală și pentru înmormântări. La început au participat în aceste asociații numai lucrători germani dela C. F. R. și din Santierul Naval. Mai târziu au intrat în ele și Români. Notăm în treacăt câteva societăți de felul acesta: „Mina și Pădurea” societatea lucrătorilor mecanici, înființată la 1888, „Schintea” fondată la 1900 cu 436 membri societari și având în comitetul de conducere mai mult lucrători germani: Iosef Maly, Fr. Schlesinger și Vilhelm Ross, pe lângă care găsim și doi români, Mihail Oborcea și Ion Cividu, apoi alte societăți ca: „Furnica”, „Fulgerul”, „Concordia”, „Vulturul”, în care începe să predomine elementul românesc.

ALTE INFLUENȚE GERMANE. — Intre efectele influenței germane trebuie să socotim și unele moravuri deosebite, pe care nu le întâlnim aiurea. De pildă serbarea *Carnavalului* s'a făcut în Severin în toți anii până la războiu, cu mult și deosebit fast. Bărbați și femei mascate, umblau în ziua hotărâtă fie pe jos, fie mai ales în trăsură, cam dela Colțul Repede până la Primărie, și asvârleau sutelor de copii: mere, nuci și bani. Măștile, căci așa li se zicea, făceau și fel de fel de giumbușlucuri, care stârneau râsul și al copiilor și al domnilor și damelor care veneau să asiste anume la această defilare.

Alt obicei pe care Germanii l'au transplanta la Severn era acela al petrecerilor câmpenești primăvăratece, așa numitele de ei „*Majalus*”, fiindcă aveau loc de obicei în luna Maiu.

Majalusul era organizat de diferitele societăți de lucrători germani. Duminica dimineața grupul organizator cu muzica în frunte cutreera străzile principale ale orașului și se îndrepta spre locul destinat petrecerii, care de obicei era în pădurea Crihala. Pe la amiază soseau la Chrihala rând pe rând și participanții la serbare. Mâncau în pădure, petreceau și dansau în sunetul muzicii. Seara serbarea lua sfârșit.

Era așa de puternică influența germană, încât și'n jocurile copiilor răsunau deseori cântece nemțești. Fete și băieți se făceau roată și mergând în cadentă cântau un cântec, care se termina cu cuvintele:

„Welche mir die liebste ist
„Diese soll ich küssen“.

În mijlocul roatei se afla un copil. Acesta, când cântecul se sfârșia, se repezea la una din fetele care era în horă și o săruta spre hazul tuturor celorlalți copii. Mai circulau printre copii și alte cântece ca de pildă vestitul „O du lieber Augustin“, pe care le rosteau și Românii, măcar că aceștia nu înțelegeau mare lucru din ele. Până și jocul cu mingea era tot de origină germană. I se zicea „Ipsigot“.

O altă inovate, care s'a datorat tot acestor lucrători germani, pe care i-am văzut atât de dornici de petreceri și voie bună, e aceea a pomului de Crăciun. La 1868 școala comunității evanghelice a serbat pentru prima oară pomul de Crăciun. Obiceiul acestei serbări a trecut apoi treptat-treptat în patrimoniul tuturor severinenilor.

În sfârșit tot lucrătorilor germani din Severin li se datorește înființarea unei societăți corale: „Frohsinn“, care da din când în când câte o serbare în oraș. A activat cam de pe la 1900 și până înainte de războiul cel mare. Președinte era Anton Blossel. Membrii erau și Germani și Români.

Desigur că acești Germani vor fi adus în Severin, pe lângă atâtea obiceiuri noi, pe lângă atâtea petreceri în care exploda nevoia lor de veselie și care, în afară de Carnaval care a dispărut, au fost adoptate și de ceilalți severineni, vor fi adus ziceam, și spiritul de ordine, de muncă și de curățenie cu care erau deprinși în locurile de origină.

Numărul Germanilor din T.-Severin e în scădere. Abia sunt vre o 48 familii în oraș, care recunosc cetățenia germană sau austriacă. Dacă mai punem la socoteală încă vre o trei-patru duzini de familii care au adoptat cetățenia română și care sunt pe cale de desnaționalizare, căpătăm cifra aproximativă de 400 Germani în întreg orașul nostru.

ALTE NAȚIONALITĂȚI. — Roluri covârșitoare în desvoltarea Severinului n'au jucat decât Românii și Germanii. Importanța celorlalte naționalități e mult mai ștearsă. *Sârbii* au venit în Severin după 1865, căci până atunci nu întâlnim nici o familie sârbească în oraș. Luptele civile din Serbia de mai târziu, cu dușmânia atroce dintre cele două familii Obrenovici și Karagheorghevici, au silit pe mulți sârbi să treacă Dunărea și să se așeze în Turnul Severin ca negustori și ca meseriași. Pe după 1880 erau atât de numeroși încât se organizează într-o comunitate, iar la 1882 înființează o școală primară sârbo-slavă, care a dăinuit până la 1916 și care a avut ca institutori pe emigrantul *Stefozar Popadici*, licentat în drept de la Paris, iar în 1892 pe alt emigrant, pe marele poet elegiac sârb *Voislav Ilici*, care întrunele din elegiile sale a luat și motive severinene.

În aceiași vreme Sârbii au înființat și o societate corală, care a avut destul ecou în vremea ei. După războiul cel mare mulți sârbi erau ca și desnaționalizați. Mai există totuși în Severin un număr de 256 capi de familie cetățeni ai statului iugoslav, ceea ce înseamnă că actualmente Sârbii sunt străinii cei mai numeroși din Severin.

Evreii, erau stabiliți la Cerneti încă înainte de întemeierea Seve-

rimului. Nu jucau însă nici un rol pentru că nu erau decât vreo 12 la număr. După fundarea oraşului au venit destul de mulţi mai ales de prin oraşele balcanice, evrei spanioli, apoi din restul ţării sau de prin Austro-Ungaria, evrei de rit occidental. Se ocupau cu comerţul de cereale, cu comerţul de obiecte de îmbrăcăminte, librărie, şi altele.

Până pe la 1900 numărul Evreilor a mers în creştere, de atunci scade, după cum se vede din următorul tablou :

La 1831	12	Evrei la Cerneţi
" 1838	13	Evrei
" 1860	15	Evrei la Cerneţi
" 1860	101	Evrei la T-Severin
" 1899	815	" " "
" 1925	610	" " "
" 1929	531	" " "

Evreii au avut şi două şcoli primare, una evreiască — spaniolă înfiinţată la 1871 şi care a durat până mai deunăzi, iar alta evreiască-germană înfiinţată la 1878 şi care a avut o viaţă scurtă de tot.

De după războiul cel mare mai toţi Evreii au devenit cetăţeni români.

Grecii, în număr restrâns desigur locuiau şi în Cerneţi, unde se ocupau cu comerţul. După înfiinţarea noului oraş, au venit şi ei în număr relativ mare, unii, cei mai mulţi din Epir, alţii mai puţin numeroşi din Macedonia. Mulţi dintre aceşti din urmă erau Aromâni grecizaţi. Erau atraşi de perspectivele economice ce redeschideau Severinului, în urma intensificării comerţului de cereale şi de vite.

La 1865 numărul familiilor greceşti era de 20. Se ocupau cu băcănia, plăcintăria şi cu cârciumăritul. Intre 1901—1907 au avut şi o şcoală primară.

Asupra inaugurării şcoalei eleno-române şi asupra negustorilor Greci care au contribuit la înfiinţarea ei, găsim date în ziarul „Candela” din anul 1901: „Colonia Elenă din Severin având un comitet bine constituit, au (sic) ales ca preşedinte al ei pe d. Gh. Pantazopol, mare proprietar şi de vice-preşedinte pe d. Gh. Lecea comerciant de frunte. În dorinţa de a cutliva pe fii lor — pe lângă limba noastră română şi în limba patriei lor, cu mari stăruinţe au obţinut prin concursul neobositului revizor şcolar d. D. Bungeteanu permisiunea de a se înfiinţa o şcoală.. cu curs primar în românesce şi grecesce”.

Cu acest prilej au luat cuvântul D. Bungeteanu, pr. V. Gh. Durak, T. Ruju, D. Anagnostopol, Licea, Pantazopol, Protosinghelos şi alţii.

Astăzi trăeste în Severin un număr de 52 capi de familie supuşi ai statului grecesc.

O mare parte dintre Grecii veniţi în decursul timpurilor la Severin, au plecat în ţara lor, după ce bineînţeles se îmbogăţiseră. Alţii însă, mai ales cei care au depris arendaşia, sau cei care au învăţat cartea românească, s'au desnaţionalizat. Un grec, fostul comerciant Apostol Ghiculescu a donat comunei localul în care se află acum liceul de fete, iar altul Mihai Polibroniu localul dela Bariera Craiovei, unde e instalat un cămin de ucenici.

Armenii, întotdeauna puțini la număr, așa cam câte o duzină, au trăit mereu într'o „splendidă izolare”, ocupându-se cu comerțul de cafea măcinată. Astăzi sunt în Severin 12 familii de armeni.

Turcii, până la războiul Crimeei, până când malul drept al Dunărei a stat sub stăpânirea Sultanului, puteau trece în voe să se așeze în noul oraș. Mai târziu au venit alții de pe la Ada-Kaleh. N'au jucat însă un rol prea mare în viața Severinului. S'au ocupat și se ocupă cu alvițaria și bragageria, *braga*, fabricată de Turcii din Severin.

Biserica Grecescu (catedrala)

fiind socotită ca cea mai bună din țară. Grație vecinătății malului turcesc, mehedinteni și după ei severinenii au rămas în graiu cu cuvinte turcești ca : *bunar*, care însemnează put și *cîșmea* care însemnează fântână. Turcii așezați în Severin au deprins pe locuitori nu numai cu braga, ci și cu alte bunătăți gastronomice, *baclavale* și *sugiucuri*, care fac deliciul copiilor și se vând nu numai în prăvălii anume, ci și de vânzători ambulanți care umblă cu tava în cap pretutindeni unde e adunată lume multă.

Religia dominantă în T-Severin este cea creștină ortodoxă. Ea e deservită de 3 biserici, Biserica Maioresci, despre care am vorbit în altă parte, Biserica Grecescu (Catedrala) zidită cu cheltuiala aceluiaș Ion Grecescu care a înființat și spitalul și Capela dela cimitir.

De reținut faptul că picturile dela Catedrala Grecescu sunt executate cu multă măiestrie de pictorul Tătărescu.

În oraș se mai găsesc creștini catolici având la îndemână o catedrală destul de impunătoare, protestanți cu o bisericuță lângă Focșorul de foc, evrei cu două sinagoge una de rit occidental și alta de rit spaniol și câțiva mahomedani.

STATISTICĂ CONFESIONALĂ

După datele oficiale ale Institutului de Demografie și Recensământ din București, populația severineană se repartizează după confesiuni astfel:

După religie

Ortodoxă	18.440
Greco-Catolică	113
Romano-Catolică	1.257
Reformată-calvină	20
Evangelică-luterană	109
Mozaică	436
Adventistă	24
Baptistă	14
Alte religii, secte	65
Nedeclarată	24

VIAȚA CULTURALĂ

ȘCOALELE

S'a făcut de mult o distincție și anume aceea care există între civilizație și cultură, civilizație însemnând mai mult suma achizițiilor materiale ale unui popor, sau a unor achiziții spirituale de suprafață, iar cultură toate achizițiile adânc spirituale, care schimbă în chip temeinic mentalitatea poporului, care l'a deschis lui sau cel puțin unei minorități orizonturi mai largi de simțire și de cugetare.

Orice formațiune socială nouă achiziționează întâiu formele civilizației, ca unele care fiind de suprafață, ușor se pot asimila de mulțime. Asimilarea unor forme de viață culturală vine mult mai târziu. Aceest fenomen îl putem observa și în dezvoltarea Severinului modern. Să studiem acum în parte pe fiecare factor al vieții culturale din Severin, dela primele licăriri ale acestei vieți și până azi.

Să vorbim întâiu despre școală. Am văzut că Cernetul își avea școalele sale, că la 1804 un negustor e acolo Hagi Iordache, lasă prin testament ca din veniturile averii sale să se înființeze două școli în Cernet, una românească și una grecească, precum și o școală în suburbia Banovița. Se pare că acest negustor avea și rang de boerime, fiindcă-l găsim pomenit mai târziu cu titulatura „Medelniceru Hagi Iorgaki Severineanu”.

Pe la 1827—1830 la școala din Cernet (căci se pare că a luat ființă numai una în loc de trei cum testase Hagi Iordaki), găsim ca profesor pe un carecare *Kiriță Barbu*. Școala avea 150 elevi.

Ca să se poată ști cât de grele erau începuturile școlare dăm aici o anafora (jalbă) a locuitorilor din Cernet prin care cer înlocuirea dascălului Kiriță.

„Către prea cinstita eforie a școalelor naționale“.

„Noi boeri, boernași și neguțatori împreună și toți locuitorii din orașul Cernetei sud Mehedinți cu multă plecăciune, facem prea plecată arătare prea cinstitei Eforii, că dupe întocmirile ce sunt făcute din partea stăpânirii, sub îngrijirea prea cinstitei Eforii, ca la fies-care oraș în județe să fie câte un dascăl național pentru învățătura copiilor la carte românească și altul dintre psaltis (1), pentru învățătura cântărilor, au fost împărțăsit și orașul nostru cu o asemenea dascăli, cu plată de leafă dela prea cinstita Eforie precum și acum avem dascăl de învățătura cărții pe un Kiriță Berbovici Brabeteanu, iar dascăl de cântări din vremea ce ne-au ars orașul în leat 1828 au lipsit cu totul, ne mai trimitându-mi-se altul în loc. Dascălul Kiriță ne-au arătat că fiindu-i leafa puțină dela Stăpânire și trebuință având să mai aibă un ipodidascăl (2) pentrucă s'au strâns mulți copii în școală, nu mai poate sluji de nu i se va da simbrie mai multă peste aceia ce are și așa urmează să ne rămâe copii fără învățatură... Și pentrucă dascălul Kiriță nu mai voește a fi dascăl să se chibzuiască de pera cinstita Eforie a se alege un bun dascăl cu știința de învățătura cărții românești, de va fi cu puțință să scie și carte grecească i frantoească ; iar pentru cartea grecească i se va da de noi pământenii taleri una mie două sute pe an din venitul școalei *elinesci*, ce este aferosit de răposatul Medelniceru Hagî Iordake Severineanu, cum și pentru frantoească ne vom tocmi cu dascălul, părintii copiilor și una mie oca zaherea (3), casa de sedere pentru învățătura copiilor. Asemenea cu umilintă ne rugăm să ne orânduiască și dascăl de cântări“.

Semnați : Ștefan Miculescu, serdar ; Vtori Logofăt Petre Buri-leanu ; Ștefan iuz-serdar Jianu ; Vasile Strâmbeanu, clucer za-arie ; Mihalache Ciupagea, sluger ; Treti Logofăt Ion Gărdăreanu ; Stamate (4) staroste de negustori (5).

Dela 1834, înființându-se școalele sătești, cea dela Cerneti, printrivit Regulamentului Organic pe atunci în vigoare, ia titulatura de școală normală. La ea vor veni toți dascălii de biserică din județ spre a urma cursuri de câteva luni, spre a putea apoi să fie numiți ca învățători ai școalelor sătești, sau începătoare, cum li se zicea.

Printre profesorii pe care îi găsim în acest timp la Cerneti adecă după 1833, trebuie să însemnăm pe Grigore Pleșoianu, și pe Ion Maiorescu.

Grigore Pleșoianu (1808—1857), a fost mai înainte profesor la Craiova. La 1828 el dăduse la iveală o carte de petire sub titlul „Cele dintâiu cunoștințe pentru trebuința copiilor care încep a citi, traduse din franțoește și adăugate de Grigore P. Pleșoianul, profesorul de împrumutat învățătura al școalelor naționale din Craiova“.

Despre Pleșoianu, d. N. Iorga într'un articol citat de noi, scrie :

- 1) Cântăreț bisericesc.
- 2) Ajutor de profesor.
- 3) Provizii, alimente.
- 4) E vorba de Stamate Părvulescu, despre care am vorbit în cursul acestei lucrări.
- 5) V. A. Urechia—Istoria școalelor Tom. I.

„A lăsat un mare număr de nuvelete tălmăcite din franțuzește, cu destulă cunoștință a limbii și cele mai bune gânduri de a folosi prin această osteneală a sa: *Aneta și Lubin, Telemac, Genoveva de Brabant, Copilul pierdut și Licuriciul, Canarul*. Învățase la Gheorghe La-

Grigore Pleșoianu

zăr în școala românească „națională” din București și funcționează mai târziu și ca inginer făcând și o hartă a poștelor. Era un om foarte cuminte, numele lui se cuvine a fi pomenit cu recunoștință...”

Ion Maiorescu, născut în satul Bugerdea din ținutul Blajului în anul 1811 a studiat la Blaj, la Cluj, la Pesta și la Viena, iar la 1836, vinând în țară, a fost numit ca profesor la școala din Cernetei, unde a stat până în anul următor 1857, când fu mutat la Craiova. El este tatăl lui Titu Maiorescu.

Această școală „normală” din Cernetei își continuă existența până la 1848. În afară de ea însă mai există în Cernetei și două școli particulare, una grecească și alta germană.

Rezultă, din darea de seamă pe care Petru Poenaru o face la București în Iulie 1839 cu ocazia distribuirii premiilor, că în acel an școlar au fost 51 promovați la școala publică românească și 42 elevi promovați la cele două școli particulare. În anul următor (1839) găsim ca profesor la școala publică pe I. Popovicescu, despre care însă nu avem amănunte biografice.

În Decembrie 1842 întâlnim ca profesor pe *D. Frumusanu*, trecut în statul de leafă cu lei 200 lunar, patru sute lei fiind prevăzuți pentru cheltuielile anuale ale școlii.

În 1845 numărul elevilor, care frecventau școlile din Cernetei, era de 128, din care 95 la școala „normală” și 33 la școlile particulare, grecească și germană. O dare de seamă din anul următor (1 Iu-

lie 1846), ne arată că școalele acestea erau în progres, dacă nu un progres privind calitatea învățării, cel puțin unul privind numărul elevilor, căci găsim 165 elevi, din care 135 la școala românească și 30 la cele două școli particulare.

Revoluția din Iunie 1848 va surprinde la Cerneti ca profesor pe *I. Ruptureanu*, care i se dă cu trup și suflet împreună cu alți învățători din județ. Așertiunea că la 1848 Mehedințul a fost cu totul pasiv în fața marilor evenimente politice, este așa dar gresită. Despre acest Ruptureanu vom avea prilej să mai vorbim, căci va funcționa mai târziu ca profesor la Severin. Reacțiunea triumfă în Septembrie 1848 și școalele, care se închiseseră pe tot timpul verii din cauza vacanței, rămân închise în toată țara și aceasta pentru mai mult timp. În 1848 găsim totuși la Cerneti două școli germane, una de băieți „plătită din interesul fondului de 23.000 lei, ce posedă școala” și una de fete (tot germană) care ia ființă probabil acum și care se întreține din taxele pe care le plăteau părinții fetelor. Starea aceasta de lucruri a durat până la 1851.

ȘCOALELE PRIMARE DIN SEVERIN. — În Aprilie 1851 orășenii din Craiova și din celelalte centre oltene se plâng domnitorului Barbu Știrbei de faptul că școalele din orașul lor stau încă închise. La 9 Mai 1851 Eforia face un raport către Domnitor prin care cere strămutarea în Severin a școlii din Cerneti, acest oras nemai fiind acum capitală a județului Mehedinți, ceea ce Domnitorul aprobă la 24 Mai ale aceluiași an. În cursul primăverii anului 1851 a funcționat însă la Severin o școală particulară cu un oarecare S. Mănculescu. Era de altfel de neînchipuit ca un oraș care crește zi cu zi, să nu simtă nevoia unei școli primare și dacă inițiativa oficialității lănceza, nevoia populației făcea să se nască o școală particulară căci funcția crează organul.

În toamna anului 1851 se strămută în sfârșit școala din Cerneti la Severin. Cernătenii protestează în Octombrie al acelui an și cer restabilirea școlii lor, protest care pare a fi avut ecou, căci se numesc în același timp doi institutori la Severin și doi la Cerneti (D. Șerbănescu și Pitarul D. Frumușanu).

La 27 Februarie 1852 Eforia dă poruncă mai multor școli din țară între care și cele din Severin ca să nu mai primească pe fete la cursuri. Dăm aci și cuprinsul acestui curios ordin al Eforiei, care văzut prin prizma ideilor pedagogice înainte ale timpului nostru, are o salvare particulară.

„S'a văzut din cataloagele ce ați trimis la Eforie, că între școlari băieți ce urmează în acea școală sunt și fete în vârstă până la 12 ani. Eforia considerând că este împotriva bunei orânduiri, că sexul femeesc, mai vârtos când este de o vârstă așa de înaintată, să fie împreună cu partea bărbătească și că deocamdată nu sunt încăperi deosebite pentru sexul femeesc, pune îndatorire D-le, ca de acum înainte să nu mai primească fete în clasele acelei școli, și depărtând pe cele ce acum se află, să primească băieți în locul lor”.

În curând isbucnind războiul Crimeii (1853) școalele iarăși se închid și vor sta așa până în 1855.

PROGRAME ȘI GOSPODARIE ȘCOLARĂ. — Școala din Severin se redeschide în 1855; după retragerea armatei de ocupație austriace. De rândul acesta e numit ca profesor *I. Raptureanu*, cel care participase la revoluția din 1848 și care din această cauză, fusese prigonit până aci. În loc însă să urmărim cronologic desfășurarea evenimentelor din lumea școlară a Severinului, să căutăm să zugrăvim o iconă a ei din acele vremuri.

Programa de studii era foarte redusă, mărginindu-se al clasa I-a și a II-a la învățarea scrisului și cititului și la memorizarea rugăciunilor.

Iată programa definitiv adoptată la 1850 pentru școalele primare urbane :

CLASA I

- 1) Silabisire, cetire și scriere.
- 2) Învățătură pe din afară a rugăciunilor.
- 3) Deprindere la scrierea și însemnarea numerelor aritmetice.
- 4) Principiuri de numerotație și calcul din gând.

CLASA II

- 1) Citire pe extracte din sânta scriptură.
- 2) Scriere după modelul de caligrafie și dictando.
- 3) Catehismul.
- 4) Aritmetica (cele patru lucrări cu nemere întregi).

CLASA III

- 1) Cetire cu înțelegere și explicație pe deosebite cărți religioase și morale.
- 2) Caligrafia.
- 3) Istoria sfântă în prescurtare.
- 4) Aritmetica (cele 4 lucrări cu frângeri și explicația sistemului măsurilor și greutateilor obicnuite în țară.
- 5) Elemente de geografie fizică (cele de căpetenie împărțiri ale globului cu o scurtă descriere a statelor Europei și mai amănunță.
- 6) Inceputuri de gramatică.

CLASA IV

Cetire cu explicație pe cartea intitulată „*Prietenul tinereții*“, și altele.

- 2) Elemente de geografie îmbinată cu principii de desen liniar.
- 3) Elemente de geografie civilă a tuturilor părților globului, cu o mai amănunță descriere a statelor Europei.
- 4) Elemente de gramatică.

Atât materialul didactic cât și metoda întebuintată de educatori erau arhaice. Metoda era bazată pe principiul lancasterian. Copii mai inteligenți (monitori) erau datori să examineze pe elevii mai slabi. Rolul educatorului era redus de tot. Literele se învățau pe nisip. O

inovație era aceea a însemnării literelor cu degetul în aer. Bătăia era în floare, măcar că o circulară din 1851 a Eforiei o interzisese.

Dăm acum și o notă de zestrea școalei primare de băieți din T-Severin la 1864, o zestre destul de modestă, dar nespuns de bogată în comparație cu aceea aproape inexistentă a școalelor sătosești din acel timp :

- 10 sobe feru.
- 32 bance pentru clasele școalei *din care 6 stricate.*
- 2 catedre.
- 4 table de scrisu și socoteală de părete.
- 7 semicercuri pentru clasul I-ii.
- 18 table lancasterice.
- 1 hartă a Principatelor Unite.
- 5 charte ale continentelor și un planiglobu din care charta Europei stricată.
- 1 iețu cu pele îmbrăcatu.
- 2 portrete ale Domnitorului.
- 1 masă de bradu.
- 2 dulapuri vâpsite pentru biblioteca școalei precum și pentru chartiele cancelariei.
- 1 sfeșnicu pentru cancelaria.
- 118 volume și broșure, cărți în biblioteca școalei depuse prin deosebite adrese precum și de institutorul superioru.
- 8 scaune de lemn.
- 1 pereche călimări.
- 1 secure și un feresteru de tăiatu lemne.

Scoala de fete din T-Severin, înființată la 1860, n'avea nici măcar pe jumătate din acest material.

ȘCOALELE PRIMARE DELA 1860 PANA IN PREZENT. — În Iunie 1860 existaseră în Severin 4 școli primare, din care una de stat și 3 școli primare particulare, având în total 256 elevi și eleve și 7 institutori și institutoare după cum se vede din tabloul de mai jos:

1 școală primară de stat	cu 2 institutori și	148 elevi (băieți)
1 școală de băieți particulară	cu 2 " "	35 elevi
1 școală de fete	" 2 " "	20 eleve
1 Institutul Săvoiu	" 1 " "	53 "
4 școale primare	cu 7 institutori și	256 elevi

Localul școalei primare de stat era întreținut de primărie, după cum se vede din următoarea hârtie, pe care I. G. Ruptureanu, institutorele claselor III și IV ale școalei din Severin, o adresează primăriei :

Nr. 13

Annu 1859, febru 9.

Onorabilei Municipality a orașului Severin.

Subsmnatulu amu ținutu sau plătitu tote cheltueile reparatiunilor ce au trebuit a se face școalei publice a acestui orașu în cursu

de unu anu și mai bine prin înțelegerea ce anu avutu cu Onorabilului președinte a susu - dissey Municipalității : spre a se responde subsemnatului costul fiindu o atribuția a Onorabilei Municipalități conformu institutioniloru în această privinția și ordinei tinută pînă acuma.

De aceia sub-semnatu face rugăciune Onorabilei municipalități spre a pone la calle celle de cuvintia spre a se responde cele de cuvintă spre a se răspunde sub-semnatul acesta costu care însumeadia dece galbeni și jumătate.

Institut. clas. III și IV-a *I. G. Ruptureanu*.

Sovăitor la 1860 învățământul primar s'a întărit la Severin treptat-treptat. De unde pe atunci nu exista decât o singură școală primară de stat, numărul școalelor a sporit în anii din urmă la 8. Numărul elevilor a crescut și el dela 256 la 1168 în 1898 la 1537 elevi în 1928-1929 și 1730 elevi în 1931—1932.

Dintre institutorii școalelor primare sunt de menționat: *Axente Arton*, născut pela 1830 în Frâna (Ardeal), mort la 1909. A fost chemat în țară la 1860 de Papiu Ilarion și numit ca institutor la T-Severin. La 1848 participase la lupta pentru libertatea politică a Ardealului.

V. Dimitrescu, a fost un autodidact. Activitatea lui extra-scolară merită toată lauda. Poligraf, a dat la iveală o mulțime de scrieri cu subiect local ca: „Geografia districtului Mehedinți“, (1881). „Muzeulu Severinului sau Antichitățile jud. Mehedinți“ (1881). „Viitorul Societăților judecat după presinte sau ceva despre societatea de Istorie și arheologie din județul Mehedinți“ (1882). „Istoria orașului Severin“ (1883).

G. Brăileanu, a fost coleg cu Axente și cu Dimitrescu. Om de cultură temeinică, a colaborat la „Curierul de ambe-sexe“ al lui Heliade și a lăsat în urma sa numeroase traduceri din limba germană, care ar merita să fie cercetate. Dintre revizorii școlari ai județului menționăm pe :

Dem. Stăncescu (1885—1931), care a fost mai întâiu institutor la Cerneti, apoi revizor școlar al județelor Mehedinți, Gorj și Vâlcea, într-o perioadă de timp foarte lungă de pe la 1884 și până la 1891.

E autorul unei geografii a județului Mehedinți.

N. D. Spineanu (1836—1923) a fost prima oară revizor școlar între anii 1891—1892. Revizor a doua oară la 1899—1901 a prezidat la înființarea celor dintâi bănci populare sătești și a introdus în școală obiceiul sădirii pomilor. Autor fecund, a tipărit o mulțime de broșuri: 1) Catalog anual pentru classa I (T-Severin 1881). 2) Urme romane în Mehedinți și Mehadia (T-Severin 1896). 3) Lumina în istoricul întemeerii băncilor populare din regatul României (1903); dar opera sa de căpetenie e *Dictionarul geografic al jud. Mehedinți*, premiat de Academia Română (1).

Dem. C. Bungețeanu (1850—1926), ca institutor a înființat între 1882—1884 împreună cu alți colegi *cursuri de adulți*, la care au par-

1) Un pasagiu din acest dicționar a fost reprodus ad-litteram de Vlahuță în „România Pitorească“ fără ca marele maestru să facă cuvenita mențiune.

ticipat 175 tineri severineni. A tipărit mai multe broșuri, precum și o geografie a județului în colaborare cu P. Condeescu, Gh. M. Sprâncenatu și D. Chiser.

Manliu Stăncescu s'a născut la Strehaia în anul 1883 și a absolvit școala normală de institutori din Bârlad la 1904. A fost învățător la Strehaia (1906—1909), apoi institutor la Corabia, la Sofia (1915—1916) și la T.-Severin. A fost revizor pentru puțină vreme în anul 1919.

Dem. Stăncescu

În anii de după războiu revizorii se schimbau ca în epoca dela 1885—1901 odată cu partidele, care veneau la guvern. Lucrul în sine e explicabil, dacă ne gândim că acum e momentul în care s'a dat votul universal, care a adus pe țărani și pe conducătorii lor învățătorii în arena politică. Politicianii gândiau că având un om al lor în fruntea școalelor județului, implicit vor avea în mână și pe învățători. Socoala aceasta câteodată din nenorocire a reușit, alte ori însă nu, căci s'au găsit împrejurări în care atât revizorii cât și subalternii lor învățătorii au dat dovadă de spirit de independență, de curaj cetățenesc.

Gh. I. Ghiță, funcționează ca revizor în 1919—1920. Născut în Lupșa la 1876, a urmat cursurile Școalei Normale a Societății din București, terminându-le în 1896. A activat în tinerețe în mișcarea socialistă, scriind și articole în „România Muncitoare”. La 1900 a trecut cu ceilalți generosi în partidul liberal, unde a rămas tot timpul. A fost mai întâiu revizor de cl. II-a pe timpul lui Bungeteanu și a luat parte la campania de construcții școlare din 1905—1908 a lui Theodor Costescu. În anii din urmă a fost și senator de Mehedinți.

Gh. M. Sprâncenatu, a condus revizoratul școlar în cursul anului 1920. S'a născut în 1873 la Dârvari-Mehedinți și a absolvit Școala Normală a Societății din București la 1895. A fost învățător la Cujmir și satul natal, de unde a trecut ca institutor în orașul nostru. La 1901 a publicat „Impresiuni de călătorie”, în care consemnează impresiile d-sale dintr-o călătorie în Banat. La 1911 colaborează cu Bungețeanu și alții la o geografie a județului Mehedinți, iar la 1930

Școala primară de băieți No. 1

cu C. Papacostea-Pajură la altă geografie a județului. A publicat numeroase articole prin reviste (*Albina*) și prin ziarele locale; *Secera*, *Cafeneaua* politică și literară, etc.

În 1922—1923 stă în fruntea revizoratului *Sava Bărbătescu* născut la 1884, absolvent al Școlii Normale din Craiova. Este autor didactic și titular al postului de revizor al județului Arad.

Mihail C. Bănescu, s'a născut în anul 1882 în Pleștina-Mehedinți, fiu al învățătorului C. Bănescu. E absolvent din 1901 al Școlii Normale al Societății din București. Conduse revizoratul, cu mici întreruperi în care locul i-a fost disputat de pretendenți vremelnici, timp de un deceniu așa ca predecesorii Stăncescu și Bungețeanu. S'a distins printr'un spirit de largă toleranță față de opiniile atât de felurite ale subalternilor săi. A dat la iveală împreună cu alții o culegere de povestiri „Comoara copiilor” (1928), și alte lucrări cu caracter didactic.

ȘCOLI MINORITARE. — La 18 Aprilie 1865 primarul urbei Cernetești trimite revizorului școlar următorul raport prin care cere numirea lui Pavel Ionovici ca profesor de limba germană la școala primară din Cernetești, în locul demisionatului August Onesorgh.

Domnule Revidore !

D. Pavel Ionovici prin suplica înregistrată la Nr..... și care în copie să a'lătură de acesta, exprimânduși dorința ce are de a înbrățișa cariera de Institutator de limba germană în această Urbă în locul d-lui Augustu Oneșorgh celu dimisionatu carele primia salariul de lei 200 pă lună din fondu ce este destinat pentru acestu sfîrșitu, și fiindcă tineri Elevi din această urbă suferă, din lipsa unui învățător, subsămnatul recomandîndul, vă aduce cu onore pof-tire, să binevoiți a luca Inițiativa întru a'si putea dobândi recoman-datul Ionovici dreptu de a intra în acestu serviciu celu putinu pro-vidoriu până la Ecsamen :

Primiți Domnule Revidore încredințarea osebitei noastre Con-siderație.

Primarul (ss) V. *Strâmbeanu*

Secretaru (ss) *Naie N. Alecsescu*

De fapt la 1865 era la Cerneti o tradiție ca să existe și un pro-fesor de limba germană, pe lângă școala primară locală. Încă cu 20 ani mai înainte la 1845 găsim pomenită școala germană din Cer-neti.

Cea mai veche școală cu limbă de predare streină nu e însă cea germană, ci școala grecească a cărei înființare o preconiză dona-torul Hagi Iordachi din Cerneti la 1804.

Această faoare (mai mult încă acest privilegiu) de care s'a bucurat limba grecească e explicabilă, dacă ne gândim că sub dom-nia fanariotă limba greacă modernă era limba oficioasă a statului, a casei domnului, a boerilor dela curte și a tuturor tinerilor de bon-ton, și dacă mai avem în vedere și un considerent de ordin local : la Cerneti se aflau destui negustori greci.

La 1830 Cernătenii cer înlocuirea institutorului lor cu unul care să cunoască pe lângă limba elinească și pe cea „frantozească“. Începea așa dar să se resimtă și pe aceste meleaguri influenta culturii franceze. Atât pentru cursurile de grecește sau mai târziu de nem-țește existau la Cerneti fonduri speciale, din care erau plătiți das-călii respectivi.

Totuși de un învățământ minoritar în sensul adevărat al cuvân-tului nu poate fi vorba decât după 1860. Acesta se desvoltă la Turnu-Severin, oraș care dela înființare era covârșit de elemente eteroglo-te, mai ales germane.

În răstimpul dela 1865 la 1875 două școli germane se înființea-ză la Severin, una evanghelică (1865), alta catolică, amândouă de curs primar.

Școala comunității evanghelice se desvoltă repede. În anul în-ființării nu avea decât 7 elevi, iar peste trei ani în 1868 numărul ele-vilor se urcase la 21. În Decembrie 1868 această școală serbează *pomul de crăciun*¹⁾, o inovație care avea mai târziu să prindă și în școalele românești din Severin.

1) Geschichte der Deutsch — evangelischen Gemeinde Turn-Severin 1861-1911

Școala catolică a luat și ea ființă în vremea aceasta grație pe deoparte faptului că'n oraș erau numeroși germani catolici, pe de alta grație stăruinții preoților Peter Szabo și a urmașului său Felix Martucci, care veni în Severin în 1873. După 1870 se înființează de-a-semeni și două școli primare israelite. Iată un tablou al școalelor primare minoritare în anul 1877—1878.

Denumirea școalei	Anul înființării	No. profes.	băieți	fete	Total
1) Sc. Romano-Catolică	1867	3	58	27	85
2) Sc. Evanghelică	1865	1	30	12	42
3) Evreiască (spaniolă)	1871	2	52	6	58
4) „ (germană)	1878	3	39	6	45
4 școli		cu 9 profesori și		230 elevi	

Școala Evanghelică

La 1906 învățământul particular minoritar nu e deloc în progres. Școala primară romano-catolică condusă de **Iulius Hering**, are 130 elevi, școala evanghelică ((deutsche-evangelische Schule) condusă de **Arthur Hirsch** are 69 elevi și două săli de clasă.

La școala evanghelică tot ca și la celalalte școli minoritare, nu urmau numai elevi de naționalitate germană, ci și unguri, evrei, bulgari precum și numeroși români. Limba de predare era cea germană; se făceau însă unele lecțiuni și în limba românească. Erau în această școală unele procedee didactice, care în Severin constituiau o inovație. Am vorbit în altă parte despre serbarea pomului de Crăciun, când li se împărțiau elevilor diferite daruri, mai ales cărți de citire în limba germană. Excursiile școlare (Spaziergang) erau deasemeni utilizate ca mijloc de educație. Se organizau excursii în împrejurimile orașului (Schela Cladovei, Gura Văii, etc.) elevii având în fruntea lor o fanfară, cu elevi exersați în acest scop de institutorul german, care totdeauna avea și cultură muzicală. La predarea lecțiilor se utilizau tablouri intuitive, iar pentru geografie elevii erau obligați să aibă atlasuri speciale. Școala păcatia totuși prin tendința pe care o avea de a inocula în spirite șovinismul prusian.

La ambele școli funcționează ca institutori de limba română Ion Ciuciu (mort la 1931). Tot la 1906 mai găsim o singură școală evreiască și anume pe cea spaniolă. Era așezată în Str. Cantemir, avea două săli de clasă într-un local propriu, numărul elevilor era de circa 50, iar director d. Const. Baloescu, care funcționează aci dela 1900 și până la 1924, când școala se desființează.

Mai existau în Severin o școală grecească și una sârbească. Școala sârbo-slavă a fost înființată în anul 1882, primul institutor fiind **Sfetozar Popadici**, licențiat în drept din Paris, emigrat din Serbia din cauză că era dușman al reginului Obrenovici. La 1892 găsim ca institutor pe marele poet Voislav Ilici, care se va fi simțind în Severin ca Ovidiu la Tomis. A compus aci trei din poemele sale, dintre care una are ca motiv de inspirație ruinele Turnului lui Sever. La 1906 întâlnim alt nume de institutor la această școală : **Amelie Toșchici**. Școala sârbo-slavă era situată în Str. Libertății (lângă piața de fân) și avea în 1906 un număr de 116 elevi. Era susținută materialmente și moralmente de diferiți fruntași ai comunității sârbești din Severin (**A. Stoianovici**, **Dusan Popovici**, etc.) Ea s'a închis definitiv în 1916, când trupele germane i-au devastat localul, mobilierul și arhiva. După război localul a fost donat Bibliotecii Bibicescu din T-Severin. Dăm acum și un tablou al școalelor minoritare din 1906.

Numele școlii	Directorul	Profesori	Elevi	Observațiuni
1. Institutul Sft. Maria	Eugenia Klinger	7	144	curs primar și secundar
2. Sc. Eleno-Română	Haralambie Coșiva	2	20	
3. Sc. Evanghelică	A. Hirscht	3	69	
4. Sc. Evreiască (span.)	C. Baloescu	3	50	
5. Sc. romano-catolică	J. Hering	4	130	
6. Sc. sârbo-slavă	A. Toșkici	2	116	

Mica colonie grecească din T-Severin imitând exemplul celorlalte naționalități, care își aveau școalele lor primare, a socotit necesar să înființeze și ea o școală.

Aceasta a avut însă o durată foarte scurtă (1901—1907). Era instalată în casele Rasol din Piața de fân a Severinului și avea ca institutor de limba elenă pe **Haralambie Coșiva**, iar ca institutor de limba română pe **Pr. V. Durak**.

În anul 1913—14 starea școalelor minoritare (curs primar) e următoarea :

1) Școala primară catolică	114 elevi
2) „ „ evanghelică	41 „
3) „ „ evreiască	37 „
4) „ „ sârbo-slovă	33 „
	<u>225 elevi</u>

la care trebuie să adăugăm elevele care urmau cursul primar la institutul călugărițelor catolice S-ta Maria.

Treptat-treptat dispar atât școala sârbo-slavă (1916) cât și cea israelită și cea germano-evangelică.

În anul școlar 1928—29 se mai găsesc două școli primare, amândouă catolice :

Școala romano-catolică de băieți cu 76 elevi	
Institutul Santa Maria cu	115 eleve (curs primar)
total	191 elevi

Dacă numărul școalelor minoritare a scăzut, în schimb numărul elevilor care urmează la școalele rămase în ființă e aproape tot atât de mare ca și în trecut, cel puțin în comparație cu anii 1913—14. Faptul e lesne explicabil. De unde până la războiu, când streinii erau numeroși în Severin, școalele minoritare erau populate de copii, destul de mulți ai acestora și de prea puțini copii de români, după războiu, când streinii au emigrat sau s'au asimilat, școalele confesionale minoritare sunt populate de copiii cetățenilor români, care-și trimit odraslele la aceste școli. S'ar putea spune că pe cât de numeroși erau copiii streinilor și de puțini la număr ai românilor înainte de războiu, pe atât sunt acum de mulți copiii românilor și de puțini numeroși streinii.

Poate că la mijloc să fie un simplu snobism. Poate să fie dorința părinților de a deprinde pe deoparte copii lor cu o limbă străină, pe de altă de a-i feri de contactul cu elevii din clasele sărace care frecventează școlile primare ale statului. Poate la urma urmelor să fie toate aceste pricini la un loc.

Următoarea statistică e dealtfel concludentă.

În 1928—29 au urmat în cursul primar al călugărițelor catolico-germane Santa Maria 115 eleve; din aceste 115 eleve, 90 sunt românce, 1 sârboaică, 1 bulgăroaică, 3 grecoalice, 5 evreice și 15 alte naționalități.

Și fiindcă s'ar putea presupune că în numărul de 90 de fete de cetățeni români, ar fi unele de naționalitate germană, vom sublinia faptul că din cele 115 eleve, abia 13 sunt de religie romano-catolică.

Noi nu vom cădea în păcatul lui Varan, institutorul din Cerneti, care la 1861 declară că nu e util ca elevii săi să învețe limba germană; vom stăruii însă în părerea că e un anacronism ca copiii cetățenilor să ocoliască școala lor laică cu programele bine studiate, cu corpul didactic selectat după multe examene, spre a alerga la niște școli confesionale în care și programa de studii și corpul didactic sunt și rămân cantități discutabile.

Dealtfel numărul extrem de redus al școlilor confesionale minoritare, izolate într'un singur punct al județului la Turnu-Severin numărul proporțional mic al elevilor acestor școli, ne arată cât de modestă e astăzi însemnătatea școlilor confesionale. Într'un viitor cât mai apropiat ele vor fi covârșite de școala laică românească.

Înainte de a încheia acest capitol ținem totuși să relevăm un

fapt că școalele minoritare laice (cea sârbească și cea grecească) sau confesionale (cea catolică, evanghelică și cele evreiești) au și ele o însemnată istorică, pentru că Severinul alcătuit în secolul trecut, aproape numai din elemente eteroglotte, au adus o importantă contribuție culturală.

ȘCOLI SECUNDARE. — Cele mai vechi școli secundare se-verinene sunt : o școală normală și o școală de meserii, pomenite amândouă pe la 1880 și care au avut o viață efemeră. Școala normală a avut între alții ca profesor pe **Petre Dulfu** (născut la 1756 în Ardeal) care prin activitatea sa extrașcolară i-a dat strălucire. În 1879 el tradusese în românește „Ifigenia“ iar în 1881, când fu numit ca profesor la această școală, se ocupă cu studii în limba maghiară asupra lui Alecsandri.

Care era starea școalelor, o vedem dintr'un articol al ziarului local „Topolnita“ din 18 Oct. 1881, în care, dacă facem abstracție de unele exagerări de limbaj, inerente luptelor politice, trebuie să socotim că e și mult adevăr : „Școala de meserii, un local foarte puțin apropiat pentru școala de meserii, n'are camere în destule, n'are loc de atelier, căci în acesta din urmă e imposibil de lucrat din cauza gerului. ... Școala normală „Traian“, departe de verice centru, puțin apropiată pentru o școală și pentru care se plătește (ca chirie N. A.) 2350 lei pe an. Două școli primare de băieți și două de fete așezate în diferite case mai mult sau mai puțin igienice, camere mici, în care eara abia poți resuffa și se plătește 3500 lei pe an plus reparațiile“.

Mai de temelie a fost gimnaziul înființat în 1883 cu profesorii **Hergot** și **St. Bodiu** și care avea să devină mai târziu vestitul liceu „Traian“. Începuturile, grele de tot, ale acestui liceu le găsim descrise cu destulă îndemănare în „Istoricul Liceului Traian din T. Severin de Ștefan Bodiu“ (Tip. Cuțui 1904).

...dorința neînfrănată de școală primă ori ce alte considerațiuni. Mai ales capitalele de județ erau neînduplecate. Trebuia să li se dea gimnazii cu orice preț. Guvernele poate vedeau neajunsurile, însă ce erau să facă în fața reprezentanților națiunii. Cedau și înscrăiau în buget o sumă oarecare, sau lăsau pe comune să înființeze un gimnaziu trecut între cheltuielile facultative.

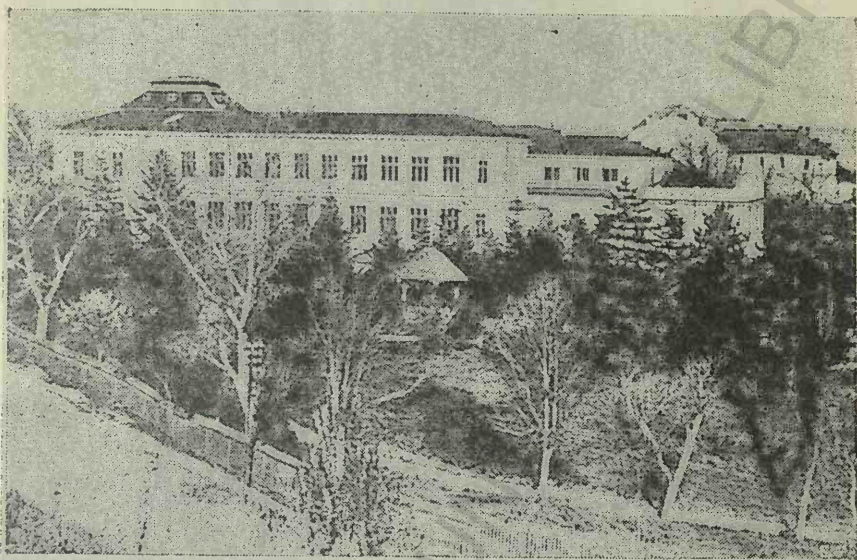
Odată școala înființată pe hârtie începea vânatoarea după local și dascăli. Câte vreo ruină sau vreo fostă cârciumă se prefăcea numai decât în templul Minervei.

Cât pentru dascăli, mai cu momeli, mai cu cârpei, se găseau și dâșii. Și dacă erau destui de tari și hotărâți, răbdau cu tenacitate infernul pregătit de lipsuri și de pretențiunile și ridiculul coteriilor politice. S'au văzut gimnazii comunale, unde leașa profesorilor se menținea sau micșora în buget după considerațiuni electorale.

...,La 1 Septembrie 1883 se înființează clasa I gimnazială cu **M. N. Hergot** și **Ștefan Bodiu** și cu 79 elevi. Localul se stabilește într-o fostă cârciumă din piața de fân, iar băncile de diferite soiuri și mărimi, precum și unele dulapuri se adună, parte dela desființata școală normală, parte dela desființata școală de meserii, și parte dela societatea arheologică deasemeni desființată. Tot dela suszisele instituții s'a încherbat și materialul didactic: vreo două glo-

buri geografice, dintre care unul fusese cândva în relief; niște hărți odinioară colorate și niște aparate de fizică cu totul neutilizabile.

Localul actual al Liceului s'a început la 1889, inaugurându-se în anul 1892.

Liceul «Traian»

Elevii păzeau un fel de disciplină după moda prusacă : aveau arme cu care făceau exerciții, purtau galoane și haine cu vipușcă și erau clasați după „grade” : caporal, sergent, sergent major, etc.

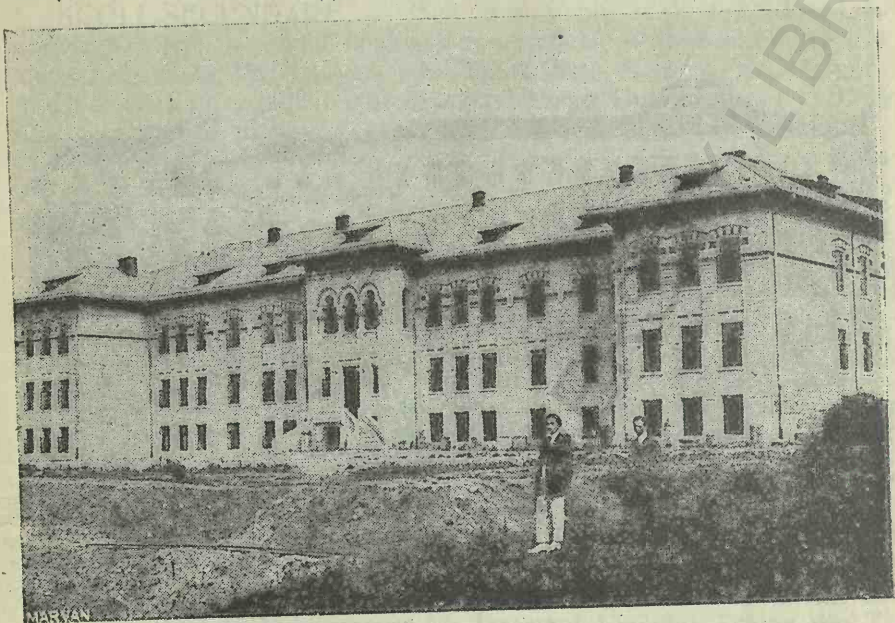
Dintre directorii Liceului, cel care a avut o activitate mai îndelungată, mai rodnică și mai plină de răsunet, a fost Theodor Costescu, numit în această funcțiune în anul 1892.

Theodor D. Costescu, s'a născut la 30 Martie 1864 în comuna Rovinar din județul Gorj și e licențiat al facultății de științe. A fost numit întâia oară în învățământ la 1887 la Craiova; în anul următor a trecut la giminaziul din T-Severin, pe care l'a organizat, l'a dotat cu o fanfară, vestită în vremea ei și cu o grădină măreață. A fost prefect, deputat și senator. La 1906 a fost decorat cu „Răsplata Muncii” pentru învățământul secundar și cu aceeași decorație pentru învățământul primar, ca unul care a pus la cale înzestrarea județului Mehedinți cu clădiri școlare. Tot lui T. Costescu i se datorește înființarea unui internat pe lângă Liceul Traian. Iată ce zice în această privință ziarul „L'Echo de Turn-Severin” din 30 Octombrie 1897:

„Avem și un internat în orașul Severin; l'am vizitat și vă putem asigura că tinerii care au reușit să ocupe locurile . . . nu se vor putea plânge . . . pentru înființarea acestui internat d-l Costescu a trebuit să lupte contra relei voințe a multora”.

La Liceul Traian au fost profesori valoroși, dintre care unii și directori pentru mai multă sau mai puțină vreme : Vasile V. Chi-

rac, C. Armașu, Valeriu Hulubei, Ștefan Nanul, V. Vircol, Fl. Stoerescu, C. Lăcițeanu, Gh. Popescu-Sura, Dr. D. Rubin, D. Păpădopol, Al. Bărcăcilă, C. D. Ionescu, despre care vorbim în altă parte, deasemeni: Petre Marinescu, (născut la Murgășu-Dolj în 1877, azi inspector general al învățământului secundar), Pandelescu

Internatul Liceului Traian

Pârșcoveanu (n. 1872 la Caracal, revizor școlar al jud. Mehedinți în 1895—1896), Raul Băliușchi, profesor suplinitor de franceză în primăvara anului 1907, azi profesor secundar la Ploiești, George Oprescu, numit la 1909 ca profesor al Liceului, azi profesor universitar la Cluj, D. Iotta, profesor de limba franceză, azi pensionar; și în sfârșit D. Horvat (născut 1863 la Oradea) un om care a căutat toată viața să se comporte așa ca un înțelept și dela care au rămas din păcate puține lucruri scrise, dar toate pline de miez ca de pildă rândurile de mai jos pe care le extragem din „Anuarul Liceului Traian 1906—1907”: „Cine trăiește pentru binele oștesc acela n'are vreme să se cântărească pe sine, dar la tot cazul își cântărește tovarășii de muncă, și nu-i cântărește după strălucirea locului ce ocupă, ci după vrednicia cu care răspund chemării. fie ea cât de modestă”.

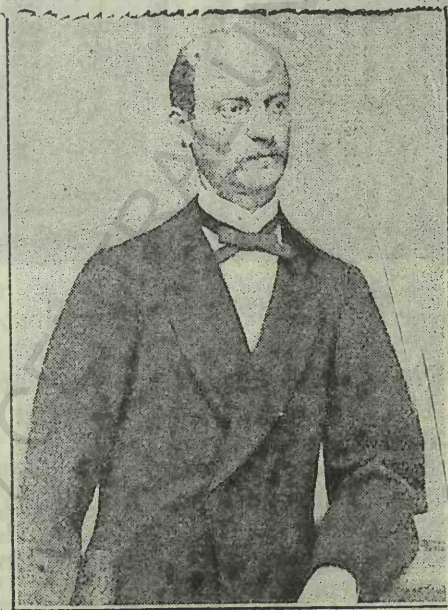
Rând pe rând s'au înființat în T.-Severin și alte școli secundare: Școala Profesională (1892), cu frumoase expoziții de lucru, Școala Comercială, scindată la 1924 în Școala Comercială Elementară și Școala Comercială Superioară, Liceul de Fete, Școala Normală de Băieți, Școala Normală de Fete, Școala de Meserii și Școala de Menaj.

ȘCOALA COMERCIALĂ din T.-Severin, a avut dela înființarea ei (1898) și până astăzi, o activitate rodnică pregătind mume-

V. V. Chiriac

roase elemente, care au intrat în comerț și industrie. Are un local

Franz Mălescu

frumos, cu clase spațioase și bine mobilate, donație a lui Franz Mălescu și a soției sale Eliza. A avut directori și profesori capa-

bili ca: V. V. Chiriac, Ilie Purcariu (astăzi director al învățământului profesional), E. Nemiș și I. V. Boceanu. Școala Comercială Elementară mai posedă astăzi și o vastă bibliotecă, iar elevii ei sunt organizați într-o societate de lectură.

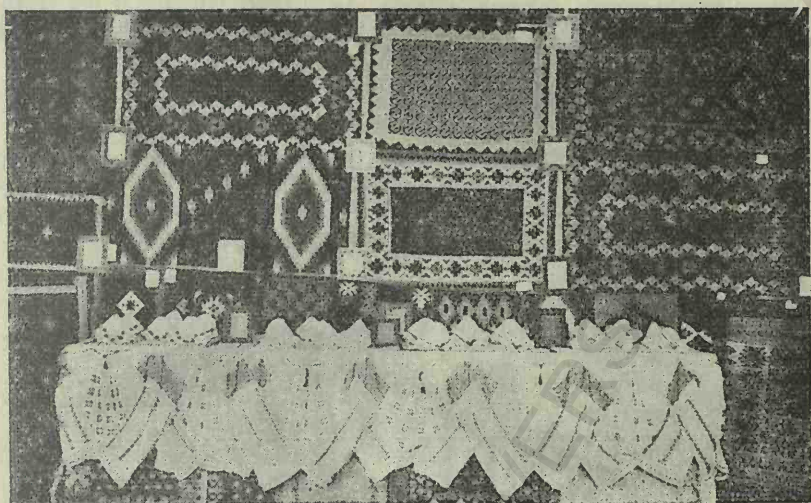
Școala Elementară de Comerț

ȘCOALA NORMALA DE BAȚI, s'a reînființat în 1912 sub conducerea lui V. Gr. Borgovanu, cel satirizat atât de crud de Caragiale în „Un pedagog de școală nouă” din volumul „Schite ușoare”. După războiu, această școală care avea multe elemente de valoare, a fost condusă de d-l C. Lăcrițeanu, azi profesor în București și autor didactic. La 1 Noiembrie 1930 sub directoratul d-lui D. Dicu (azi profesor la Liceul Traian) a fost lovită de desființare.

ȘCOALA NORMALA DE FETE, înființată în anii de după războiu și condusă cândva de energica d-soară Sofia Andreescu, agonizează acum, fiind în parte lovită de desființare.

Școala de meșerii înființată la 1921 și condusă acum de d-l Mihail C. Botez, execută comenzi care se expediază în toată țara. E

o activitate acolo, care merită multe laude. Am văzut în oras mobile și în județ stuți sistematici lucrați în chip admirabil de elevii acestei școale.

O expoziție de lucru a școalei profesionale

STATISTICA ȘCOLARA. — Numărul total al elevilor școalelor din T-Severin se ridică în 1933 la cifra impozantă de 4.193. repartizați astfel:

Elevi curs secundar	2230
" " primar	1963
Total	4193

Datorită unor cauze multiple, care toate își au obârșia în criza economică de acum, populația școalelor secundare a scăzut în cursul ultimilor 5 ani cu o treime, dela 3199 la 2230 elevi, după cum se vede din tabloul de mai jos:

Școala	1928	1933
Liceul Traian	853	658
Liceul de fete	401	309
Școala Comercială Elementară	562	217
Școala Comercială Superioară	236	282
Școala Profesională	294	244
Școala Normală de băeți	242	—
Școala Normală de fete	267	233
Școala Industrială Nr. 1	94	80
Școala Industrială Nr. 2	120	80
Școala de Meserii	50(?)	60(?)
Școala de Menaj	—	24(?)
Institutul St. Maria	69	43
	3188	2230

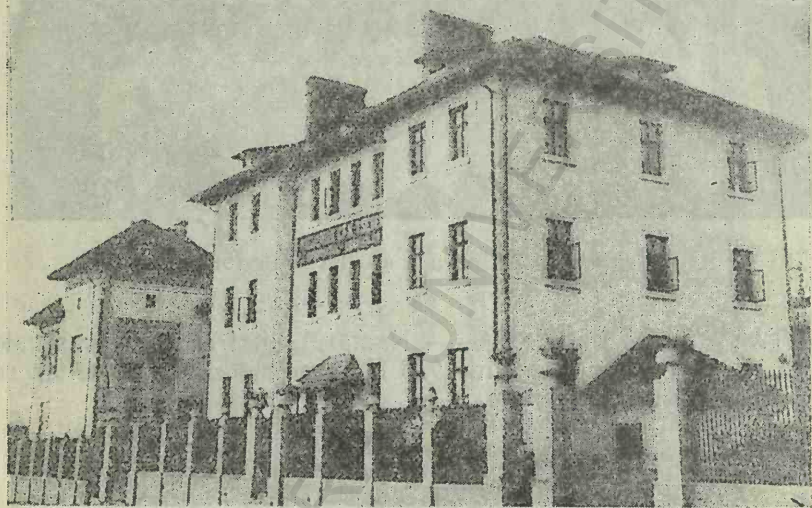
După sex elevii școalelor secundare se repartizează astfel :

Băieți	1377	61%
Fete	853	39%

După felul școalelor elevii de curs secundar se pot repartiza astfel :

La școli de cultură generală	1243	53%
La școli practice	987	47%

Printre elevii școalelor practice am socotit și pe cei care urmează la cele două școli industriale, care țin cursuri de seară. Elevii sunt cu toții ucenici, fie la Șantierul Naval, fie la diferite întreprinderi în oraș.

Căminul de ucenici C. F. R.

Pentru găzduirea și întreținerea ucenicilor din oraș există un cămin în localul donat de M. Polihronic și situat la Bariera Craiovei, pendinte de Ministerul Muncii, iar pentru ucenicii dela gară un alt cămin a cărui fotografie o publicăm aici. dependent de administrația C. F. R.

Ambele cămine satisfac o imperioasă cerință socială, dând posibilitatea micilor ucenici din industrie și meserii să ducă o viață mai bună.

Primăria orașului și Camera de Comerț și de Industrie T-Severin participă dasemeni la opera de asistență școlară. Primăria acordă în lunile de iarnă hrană, mai ales lapte elevilor săraci dela școalele primare ; iar Camera de Comerț și de Industrie acordând în toți anii însemnate subvenții învățământului profesional și practic din orașul nostru.

ANALFABETISMUL — Ca și în alte orașe și la T.-Severin s'a dus luptă contra analfabetismului. Revizorul Bungețianu a organizat cursuri de adulți, deasemeni și institutorul G. Cernăianu dela școala No. 3 de băeți, azi pensionar. Grație acestor stradanii și grație mai ales aportului, pe care l-au dat și celelalte școale, Severinul are astăzi un procent mic de analfabeți de 20,8 la sută, după cum se vede din tabloul de mai jos, alcătuit de Institutul de Recensământ din București.

Bărbați

Totalul bărbaților dela 7 ani în sus	8.425
Știutorii de carte	7.523
Procentul știutorilor de carte	89,3

Știutori de carte

Instrucție extra școlară	102
Instrucție primară	4.935
Instrucție secundară	852
Instrucție profesională	1.114
Instrucție universitară	243
Școli superioare	241
Instrucție nedeclarată	36

Femei

Totalul femeilor dela 7 ani în sus	9.631
Știutoare de carte	6.776
Procentul știutoarelor de carte	70,4

Știutoare de carte

Instrucție extra-școlară	160
Instrucție primară	4.478
Instrucție secundară	1.212
Instrucție profesională	748
Instrucție universitară	116
Școli superioare	20
Instrucție nedeclarată	42

RECAPITULARE GENERALA — Populația dela 7 ani în sus
(bărbați și femei)

Cifre absolute

Total	18.056
Știutori de carte	14.299
Neștiutori de carte	3.757

Procente

Știutori de carte	79,2
Neștiutori de carte	20,8

Numărul mic de analfabeți, pe care-l găsim la Severin face cinste orașului în genere și mai ales corpului didactic și celor care s'au ocupat cu dezăbrelirea suflutească a poporului.

PUBLICAȚIILE PERIODICE

În Martie 1839 Alexandru Popovici, *inginerul noului oraș Severin*, cere să editeze un jurnal cu titlul : *Dacia veche și nouă*. Spune că se va ocupa în coloanele gazetei cu cercetări arheologice și că, mai ales va da la iveală capitolele acelea din scriitorii antici, care privesc regiunea Daciei. Cererea a fost înregistrată la Craiova (1). Acest ziar proiectat de inginerul noului oraș Severin, n'a apărut niciodată și nu atât din cauza cenzurei, pe care a introdus-o guvernământul lui Kiselev, cât mai ales din cauza altor împrejurări. Să ne gândim în primul rând că presa era chiar la București abia la începutul ei. Trebuia ca Severinul să ia efectiv ființă, să se întrezeze din punct de vedere economic, să intre în legături comerciale cu restul țării și prin Dunăre cu străinătatea, trebuia de asemenea ca alte centre din țară București sau Craiova de pildă, să reflecte o viață culturală puternică, pentru ca Severinul, fie din nevoile pe care i le creiau nouile forme de viață mercantilă, fie din imitarea servilă a manifestațiilor spirituale din celelalte orase, care erau mai în progres, să simtă nevoia slovei tipărite.

PRESA SEVERINEANA. — De aceea primul ziar severinean apare abia la 1871.

Până într'acest timp revistele și cărțile didactice erau trimise pe cale oficială din București. Gustul citului era infiltrat așa dar cu toroipaul. Căpitanul de județ avea grije să aboneze pe primar, pe consilierii comunali și pe ceilalți funcționari iar revizorul școlar pe învățători :

„Principatele Unite.

Domnilor,

După invitația ce vi s'a făcut prin adresa Nr. 3629 nevăzându-să nici un efect asupra abonamentelor la jurnalul Isis sau Natura. Vă invit și printr'aceasta ca să faceți a corespunde cu cele ce vam invitat și a încuviința resoltatelor.

Administrător Distr. Meh.

Căpitan K. Maleski.

Nr. 27187

Anul 1859 Iunie I

*Domnilor Membri ai
Municipalității Severinului“.*

Până în acel an (1871) severinenii vor fi utilizat, mai ales pentru măruntele lor polemici cu caracter politic, ziarele din București și în special „Românul” lui C. A. Rosetti.

GAZETA SEVERINULUI, organ politic și comercial, apărută întâia oară în Decembrie 1871, ca foaie bisăptămânală, trebuie socotită ca o venerabilă mamă a presei severinene. Se imprima în „Tipografia Macinca & Samitca” din T.-Severin și a avut o viață relativ lungă (1871—1876). De o vechime tot atât de respectabilă ca și Gazeta Severinului sunt două ziare apărute înainte de 1880 și anume

1) V. A. Urechia. — Istoria școalelor. Tom. II Buc. 1892.

Poarta de Fer (T. Severin 1872) și *Topolnița*, ziar politic, comercial, industrial și literar, care apare din Septembrie 1879 și până la 23 Decembrie 1883 condus de N. C. Cantacuzino.

Publicațiile periodice apărute în Severin dela 1871 și până la 1906 sunt în număr de peste 70, iar până la 1916, 85. Ceia ce face o trăsură de unire între ele, cea ce e un caracter comun al lor, este efemeritatea. Nici una nu e în stare să apară un timp mai îndelungat. După 3—4 numere sucombă frumos. Abia câteva au meritul de a fi apărut câțiva ani consecutiv, dar și acest merit e întunecat de faptul că redacția trebuie să facă compromisuri, să treacă cu arme și bagaje dintr'o tabără într'alta și înapoi. O altă trăsătură caracteristică lor e neregularitatea apariției. Își zice ele, e drept, ziare săptămânale sau lunare, dar nu apar de fapt decât din când în când, forma uneia din ele (*Falanga* 1885) „apare la necesitate”.

După conținut ziarele din Severin ar putea fi împărțite în patru

Gazete severinene ante-bellice

grupe : 1) ziare politice, 2) umoristice, 3) de informații, 4) literare. Bineînțeles, clasificarea noastră are riscurile ei. Fiecare din aceste gazete cată să ese din cadrul pe care i-l impune caracterul inițial și dacă e politică face și ceva literatură sau dacă e literară abundă în informații felurite. Toate aceste gazete, sau măcar cele mai multe vor să fie „cioclopedice”, cum își zice una din ele, poate în derădene, „*Măseaua*”, care apare pe la 1894—1895.

Gazetele politice aparțin până la războiul cel mare mai ales celor două partide de guvernământ: liberal și conservator. Apar totuși câteodată și gazete tachiste, una socialistă și una iorghistă.

Dintre ziarele liberale sunt de însemnat: *Vointa Mehedintului* (1885), *Severinul* (1889), *Carpatul*, care apare în 1895—1896, continuat apoi cu „*Intransigentul*” (1897), *Libertatea* (1905—1906), *Inainte* (1911) la a cărei redactare a contribuit zice-se chiar I.

Miralescu, marele poet și în sfârșit dela război încoace, apărând aproape fără întrerupere și bătând recordul longevității „*Tribuna*”, condusă de Gh. Focșan și având colaboratori ca Iorgu Popescu, doctor dela Paris, Sever Ghiată, avocat, Petre Ghiată, St. Brebenaru, etc.

Dintre ziarele conservatoare notăm : *Gazeta Mehedințului*, condusă de Grigore Constantinescu, Costică Rădulescu, C. T. Georgescu, I. G. Isvoranu și I. D. Spineanu. La 1896 i se interzice intrarea în Ungaria, *Progresul* (1898) condus de Costică Rădulescu, *Actualitatea* (1900), și *Mehedințul* (1901—1902) sustin și ele vederi conservatoare. La 1902, pentru că Mehedințul își schimbase patronii politici, conservatorii fac să apară *Tribuna Conservatoare* (1902—1903 și 1909—1911). În sfârșit, tot printre ziarele conservatoare trebuie să prenumărăm și *Desteptarea Mehedințului* (1911) condusă de Magnus Băileanu și *Ordine și Progres*, organ al partidului conservator progresist, condus de St. Frumușanu. E ultimul ziar conservator „Cântecul Lebedei”.

Cel dintâiu ziar socialist în Severin este „Socialistul”, care se intitulează „organ al muncitorilor” și care apare întâia oară la 24 Martie 1888 redactat de D. V. Sacară. Alt ziar socialist va fi „*Cuvântul Socialist*”, apărut în 1919, continuat în 1920 de *Oltenia Socialistă* și la a cărei redactare contribuie N. Gorniski și M. Macavei. Naționaliștii iorghiști vor avea la îndemână o foaie intitulată „*Indreptarea*”, care apare în anii de dinainte de război și la care colaborează oameni care mai târziu vor părăsi ziaristica și partidul iorghist. Menționăm pe câțiva dintre colaboratori: I. Răiculescu, un intelectual distins, azi președinte la Tribunalul Mehedinți, Gh. Stănică azi președintele Camerei de Comerț și de Industrie T.-Severin, Gromoslav Mladenatz, devenit în anii de după război unul din îndrumătorii cooperăției, I. Fortuneanu și alții.

Dintre ziarele politice de după război mai vrednice de însemnat sunt: *Cerna*, condusă de profesorul C. Lacriteanu, și având colaboratori între alții pe C. Dimitrescu-Iasi (Coco), pe Elena Delurintu, care publică versuri sămănătoriste, Al. Bărcăcilă și pe alții. *Cerna* deși își zice independentă, totuși militează în chip fățiș pentru partidul liberal; *Gazeta Poporului*, organ al Ligii poporului și apoi al partidului poporului (averescan) redactat întâi de I. Neacsu, apoi de dr. Trăilescu, Gh. Popescu-Sura, (profesor la liceul Traian și bun epigramist), P. Muraru și alții; *Secera Mehedințului* (1924)—(1929) organ al partidului țărănesc, apoi național-țărănesc, *Etava*, ziar politic independent condus de I. Neacsu și scris în întregime de acesta, cu satire caustice împotriva unora dintre politicieni; *Căfeneaua politică și literară*, condusă de C. Pajură și având colaboratori pe dr. D. Rublu și Gh. Popescu-Sura profesori, Stefan Damianoff, N. Bocsa, I. D. Pârșan, Liana Cedru, Al. Bunescu, N. Popescu-Meriș, D. Păsărescu și alții (1929—1933).

Ceia ce caracterizează aproape toate ziarele politice severinene e orizontul lor mărginit, un adevărat microcosm. Cele mai multe din ele rămân opace la marile frământări ale lumii și nu se preocupă decât de trivialele inamicități ale politicianilor locali: primarul

a furat, prefectul a făcut cutare lucru, opozantul cutare e prost și ridicol, celălalt e așa și pe dincolo, parcă întreaga lume s'ar fi învârtit în jurul acestor minusculi politicieni. Dăm acum și câteva extrase caracteristice:

Ziare severinene

Gazeta Mehedințului (conservatoare):

„În județul Mehedinți se găsesc destui oameni capabili, care vor putea ștergea reaua impresiune lăsată de Ghelmegianu, Uzescu, Cutudache și Sefendache...”

„Cei dela Primărie parc'au început a vedea că, în adevăr, orașul Severin, sub dânsii, a început a da înapoi grație unei administrații comunale inepte, incapabile și necinstite...”

(6 Octombrie 1896)

Înainte (liberal).

„Douăzeci și doi de agenți secreți sunt postati pe la portile membrilor opoziției unite, cari nu pot eși din casă, fără să nu fie insultați în mod trivial de către acești paraziti ai regimului. Restul bandelor este complectat de câțiva naufragiați sociali ca Petrache Pescaru, Petrică Scăueru, Măciucă Petrescu, samsarul Coriu Constantinidis și alții, cari pun stăpânire pe cafenele și restaurante și provoacă scandaluri de față chiar cu procurorii...”

Ziare umoristice au apărut destule în Severin. Unele nu sunt decât niște ediții satirice ale ziarelor politice, altele sunt scrise pentru a reflecta micile cancanuri ale mahalalelor, pe care dacă nu le ridică din punct de vedere intelectual și etic, le deprinde totuși cu

titul, ceea ce tot e un câștig. Dealtfel simpla enumerare a titlurilor lor e edificatoare:

„Măseaua” (1895), condusă de Sever Gr. Miculscu, „Cărlăonțu”, ziar vesel și plin de haz (1901), „Zdrâncu, spaima dracilor” (1901), „Castronul, jurnal tivilo-cazon” (1903), „Amorul, ziar umoristic” (1904), „Pacostea Amorezaților” (1904), „Pricoliciul Feteilor” (1903), „Mahalaua” (1933), „Maidanul” (1933), etc.

Cărlăonțul a avut totuși și a bună ținută literară. Era condus doar de Victor Antonescu, azi societar el. I-a la Teatrul Național din București.

În coloanele acestei gazete Victor Antonescu a polemizat cu Căpitanul Matei Eminovici (fratele poetului Eminescu), care scria la gazeta conservatoare „Progresul” și care se bucura în Severin de o oarecare autoritate, nu pentru că era frate al marelui poet—nici o stradă din Severin nu poartă numele de Eminescu—nici pentru că era gazetar, ci pentru priceperea lui pe atunci neîntreentă în epigrafie și la jocul de șah.

Dintre ziarele de informații și dintre cele comerciale însemnăm numai pe câteva dintre ele. Cel mai însemnat a fost „Dreptatea” care dela 1893 apare vre-o 7—8 ani consecutivi, editat de Al. C. Vrăbcescu, acelaș care la 1905 va da la iveală un alt ziar și anume „Viitorul Mehedințului”. Dreptatea a fost o gazetă, pe care colaboratori de seamă au făcut-o să ese din comun: *Varia* (Maria Nicolau), Leontin Iliescu și Siniol (Isac Eschirasny), toți trei poeți de talent, I. Iujescu, Victor Antonescu, dr. I. Duscian și alții.

Alte ziare de informații mai vrednice de însemnat sunt: „Steaua Dimineții”, condusă de N. D. Spineanu, care a fost cândva revizor școlar, președinte al secției Severin a Camerei de Comerț și în anii de după război, deputat; „Alarma Mehedințului”, apărută în 1916, întreruptă apoi din cauza războiului și a ocupației germane și reapărută în Decembrie 1918. Era condusă de d-l C. Nicolau și Gh. Lungulescu.

Alarma Mehedințului, în 1916 pleda pentru intrarea în război a României împotriva Austro-Ungariei și Germaniei. Din cauza aceasta, când germanii în Nov. 1916 au intrat în Severin, au arestat și deportat între alții și pe C. Nicolau.

Dintre ziarele care apar și acum e vrednic de însemnat „Cuvântul Nostru” al d-lui Em. Lega, care aduce informații nu numai din oraș ci și din județ, articole diverse și insertii de ale comercianților. Are și un colaborator reemarcabil care semnează Em. Gicană (Emil Maroiu).

Un ziar pur comercial va fi „Sfatul Negustoresc”, editat de organizația cu acelaș nume, (Mai—Nov. 1932) unde întâlnim nume ca: St. Damianoff, C. Pajură, S. Sabetay, C. Cioabă și alții și ale cărui titluri de articole ne pot da o idee vagă de cuprins: „Creditele se destramă?”, „40%”, „Jaf în banul public”, „Impozitul cifrei de afaceri”, etc.

ZIARELE ȘI COMERTUL. — Am arătat că cea dintâi gazetă severineană apare pe la 1871. Adăugăm că cea dintâi carte tipărită în Severin iese de sub teasc cam în aceeași vreme și anume la 1880. Faptul în sine e semnificativ, pentru că aceste date coincid cu un apogeu al vieții economice severinene. Din capul locului, așa dar, se poate stabili o corelație între eflorescența economică și nevoia tipăririi gândului și a împrăștierii lui în multime. Dacă cercetăm o colecție de ziare severinene, vedem însă în chip mai lim-

Ziare severinene

pede cât de mare au fost serviciile, pe care le-au adus reciproc comerțul și presa din T. Severin.

Prin presa locală negustorii și-au satisfăcut nevoia de reclamă, nevoie tot mai ascuțită pe măsură ce se înmulțiau negustorii și creștea concurența.

La rândul ei o mare parte din presă nu mai prin contribuția negustorilor a putut să trăiască. Cele mai multe ziare ante-belice au câte o pagină întreagă plină cu reclame comercianților severineni. După război comerțul de bancă a furnizat și el indirect sub sidii presei locale, în care, în schimbul unei plăți bune, băncile își publicau bilanțurile și publicațiile de vânzare a averii debitorilor insolvari.

În anul, fatidic din punct de vedere economic, 1929, erau ziare care apăreau exclusiv din venitul publicațiilor de vânzare, pe care le făceau să apară băncile sau creditorii particulari.

Înainte de a încheia acest capitol ținem să relevăm câteva embleme ale negustorilor de dinainte de război, așa cum le găsim inserate în ziarele locale. Sunt embleme pitorești și care denotă un

spirit inventiv la negustorii din orașul nostru: „La butoiul roșu“, „La butoiul verde“, „La ploșca de aur“, „La papagalul verde“, „La doi călărași“, „La bunul gust“, „La cocos“, etc.

Să spiciuim acum câteva din reclamele pe care le fac negustorii în ziarele din jurul anului 1900. (Pentru francezul Paul Morand 1900 a fost un an de belșug și de bună stare. El a dat în anii din urmă și un volum intitulat „1900“ în care cerea să zugrăvească starea de lucruri de atunci, la care Europa de astăzi, după părerea sa ar trebui să jinduiască).

Unele reflectă moravurile epocii, gradul de cultură al orașenilor, dorințele lor de confort și strălucire, etc.:

„Cel mai elegant salon de ras, tuns și frizat, tuns care și bombé, Nicola Stoianovici, frizer“, sau această reclamă, în care ni se indică și prețurile timpului, prețuri care ar face să suspine pe bietul client modern:

„Marcus Spiegel, bijouterie și ceasornicărie. Ceasornice de nichel, franci 12—40; ceasornice de nichel remontoar franci 20—25, ceasornice de argint cu două capace 25—30 franci; ceasornice de aur cu două capace, franci 100—300; toarte de aur, franci 5—50; toarte de aur cu diamante și briliante franci 30—300, etc.“

Dăm acum și una din acele reclame, care făceau desigur cu ochiul gastronomilor și prietenilor lui Bacchus:

„La magazinul Iani Sachilaridis & Anagnostopol se găsește totdeauna proaspete (sic): salam de Sibiu, brânzeturi străine și indigene, bogat asortiment de sardine franceze, comestibile de calitate cea mai (sic) superioară, cognacuri franceze, române și grecești, rom englezesc în sticle și cu litru, etc..“

REVISTELE DIN T.-SEVERIN. — Cea dintâiu revistă literară din T.-Severin a apărut în Ianuarie 1887 și se chema „Viitoriul“, revistă științifică și literară, având ca redactor pe profesorul S. Bodiu și pe D. Sacara, același care a editat și ziarul „Socialistul“ la 1888. În articolul program al revistei redactorii fac un rechezitoriu aspru societății contemporane și conchid:

„Publicând revista noastră noi nu cerem decât aceia ce deja ilustrul geograf Elisée Reclus a cerut, când a zis: „Neleguiți ce suntem, noi nu vom înalta, decât pentru cei ce se vor naște: pâne, libertate și progres“.

Lectura, apare în anii 1895—1896 cu colaborarea tot a lui St. Bodiu și a alor câțiva tineri intelectuali locali. I. D. Spineanu publică folclor din Craina; St. Frumuseanu se ocupă cu chestiunile sociale și muncitorești (Revedicațiuni sociale); Alex. Libianu dă la iveală nuvele, iar Ioan Capelleanu și Carin (C. Armașu) versuri.

O altă revistă e *Scoala Secundară*, condusă de profesorul St. V. Nanu și are un caracter didactic, publicându-se într-însa lecțiuni, dări de seamă al congreselor profesorilor, cuvântări ocazionale și ceva folclor. Colaboratorii sunt: D. Horvat, Fr. Debetz, V. Vârcol, Al. Resmeriță și alții.

Timp de 13 ani de aci înainte nimeni nu mai încearcă să scoată o revistă în Severin. E poate de vină lipsa unor intelectuali de ini-

tiativă, poate mentalitatea placidă a majorității cetățenilor, cauza care împiedecă o atare manifestare. Trebuie să așteptăm abia anul 1919, ca să vedem apărând aproape concomitent două reviste, una cu o viață foarte scurtă, *Școala Nouă* și care își zice „Revista Corpului Didactic Primar din Mehedinți” și publică articole semerate: Manliu Stăncescu, P. Nicolaescu-Cranta și D. G. Niculescu și alta „*Izvoarașul*, revistă de muzică, artă națională și folklor”, care avea să treacă mai târziu peste granițele strănte ale județului și să devină o publicație cunoscută în toată țara.

Reviste severinene

„Izvoarașul” se va tipări în Severin până în 1928, când directorul revistei Dumitrescu-Bistrița va înființa o tipografie în satul Bistrița, în acelaș sat în care d-sa funcționează ca preot și ca învățător. Dacă încercarea lui Nicolaescu-Cranta și Manliu Stăncescu de a strânge în jurul revistei „Școala Nouă” pe învățătorii din județ s’a ratat, nu acelaș lucru se poate spune în privința „Școlii Mehedințului, pe care acelaș Nicolaescu-Cranta o scoate în 1925.

Școala Mehedințului, (1925—1927) a publicat articole de pedagogie și de interes didactic, înmănunchiind pentru moment cel puțin pe cei mai mulți dintre profesorii și mai ales învățătorii mehedințeni, care cu condeii luptă pentru mai bine. Dintre colaboratori însemnăm pe: D. Macovei, directorul Școlii Normale de băieți, care publică maxime, N. Zaharia, profesor, articole cu privire la libera cugetare, C. Pajură (Pedagogia utilitaristă și individualitatea, Folioasele învățăturii pentru fete, Dorurile etc.), D. Papadopol, (Educația individualistă), P. Vuescu, Gh. Stoican, N. I. Uidilă, (Bătaia

în școală), D. Gogoșanu, Nistor Alexandrescu, etc.

Clopotul (Oct. 1926—Iulie 1927) apare la început la Strehaia, se strămută apoi la Severin. E condusă de C. Pajură și în scurta ei existență reușește a obține colaborarea unor scriitori români consacrați ca: *Leon Feraru, Al. T. Stamatiad, Gh. M. Zamfirescu, Ion Pas, George Silviu, Sarina Cassvan* care publică poezii și articole inedite, precum și aceia a unor intelectuali mehedinteni ca: *Gh. Isvoras* (pr. Dumitrescu-Bistrița), *I. B. Mihut, D. Gemescu-Greci, Lilica Dumitrescu*, etc.

În ultimul timp s'a mai încercat o revistă literară „Rânduri”, la care a colaborat și d-l dr. D. Rubin, dar care a avut o viață scurtă, prea scurtă.

Dincolo de cadrul literaturii, o revistă care birue greutatea timpului și care apare cu o regularitate matematică în fiecare lună e „*Buletinul Camerei de Comerț și Industrie, T-Severin*”. Primul număr a eșit în Martie 1926. Pe atunci acest Buletin nu cuprindea decât tabloul de polițe protestate, acte de notariat, și tablouri de firmele înregistrate de Camera de Comerț. Cu timpul însă s'au adăugat articole privind starea economică a orașului, statistice, etc. Pe lângă acest Buletin Camera de Comerț și de Industrie mai editează și o broșură intitulată „*Starea Economică a județului Mehedinți, Dare de Seamă asupra activității Camerei de Comerț și de Industrie T-Severin*”, în care se publică articole și statistici întocmite de d. Gh. Stănică președintele Camerei și de D. Giurescu secretar și a căror consultare e obligatorie pentru ori cine vrea să aibe o oglindă fidelă a evoluției din ultimii ani a orașului și a județului.

LITERATURA. — O viață literară intensă n'a existat niciodată la T-Severin. Literatura, cu toate deliciile ei, a fost apanajul câtorva privilegiați, care au trăit mai mult sau mai puțin izolați de mulțime.

Încă și pe acești privilegiați trebuie să-i tratăm cu multă blândețe și să le amintim aici numele nu pentru valoarea pur literară a operei lor, valoare care e destul de modestă, dar nu chiar nulă, ci pentru a oglindi aci cât mai bine și cât mai veridic tabloul societății severinene.

Cel dintâi versificator severinean e desigur *Pitarul Gr. Miculescu*, fost deputat în Divanul ad-hoc, dela care ne-a rămas o poemă intitulată „*O noapte pe ruinele Severinului*”, cu strofe care amintesc când pe Bolintineanu sau Cârlova, când pe Heliade, după cum bine se vede din rândurile citate de mai jos :

„Al Cladovei orologiu anuntă miezul nopții
„Și o tăcere mare domnește peste tot...”

Sau

„Un spirit de dreptate circulă 'n omenire:
„Ast spirit de dreptate pe populi a 'nfrățit”.

Omonimul lui Grigore Miculescu anume *Simeon Miculescu* (1852—1877) posedă un stil mai limpede, dar acelaș retorism pasoptist. Iată de pildă câteva strofe din poezia sa intitulată: *Primi-*

Simeon Miculescu

rea anului 1874, care pare o replică severineană a vestitei poezii „Anul 1840” a lui Grigore Alexandrescu:

„Pre-al lumii tron de aur c'o falnică grăbire,
„In vastele-ti regate, o an, vii să domnesti :
„La tine omenirea împloră fericire,
„Din bunurile tale cerând s'o 'mpărătăsești !

„Porti facla libertății.. Popoare perdute
„In somnul de sclavie cătând a lumina?
„Ori biciul tiraniei prin negure tăcute,
„Sub sarcini rușinoase pre om a-l înclina ?”

Grigore H. Grădeanu (1843—1897), care s'a bucurat de un oarecare renume în vremea sa și care va fi revizor școlar al județului Mehedinți între 1871 și 1872 va da la iveală în T.-Severin un roman intitulat „Fulga” (1872).

Cam pe la sfârșitul veacului trăește în Severin, ocupându-se din când în când cu literatura, Ion G. Capelleanu, care traduce din Soulié și publică o dramă în trei acte intitulată „Bastardul din Roquemure” (T.-Severin 1888) și care colaborează la revista literară „Lectura”, dând la iveală poezii erotice de o factură destul de slabă.

„Unul după altul, patru ani trecură
„De când grele chinuri, sufletu-mi umplură :
„Căci mereu m'agită suvenirul ei,
„Și-abundente lacrimi varsă ochii mei...”

Enumărarea noastră n'ar fi completă, dacă n'am pomeni aici, cu titlu de document, încă vre-o câteva nume, modeste desigur, ale unor literați locali.

Astfel în „Istoria orașului Severin” de V. Demetrescu găsim niște versuri, pe care Demetrescu spune că le-a citit săpate sau scrise cu mâna pe unul din chioscurile ce erau odinioară în Grădina Publică a orașului T.-Severin. Versurile sunt semnate Gr. Busuioceanu și au data 1857.

*„Pe voi contamplu, ruine !
„Mi-e drag să vă privesc ;
„Căci, rechiămați în mine
„Un trecut dumnezeesc !
„Voi astăzi sunteți ruini
„Si tot infrunțați vântul ;
„Noi, deși suntem oameni,
„Păcat c'avem cuvântul”.*

1857

GR. BUSUIOCEANU

Versurile se referă la ruinele turnului lui Sever, aflător în Grădina Publică din T.-Severin.

Alte nume mai puțin vrednice de relevat, măcar că vor fi resimțit din când în când farmecul zămzeetului liric sunt: G. Băileanu, institutor la școala din T.-Severin, care a publicat în „Curierul” lui Heliade poezii traduse din franceză, Căpitanul Merișescu, care are un volum de versuri în a doua jumătate a secolului trecut și Dem. Șurculescu.

Dela Dem. Șurculescu (la 1880 profesor la școala normală din Severin) ne-a rămas o poemă patriotică foarte nedesăvârșită ca formă și ca fond intitulată „La Români” și publicată la 1890 Februarie 20 în T.-Severin în care cearcă să facă apologia mehedintenilor care la 1854 au opus rezistență invaziei trupelor tariste :

*„La cinci-zeci și patru teara să inundă
„De trupe streine, de tigri și scorpii.*

*„...Si românii ageri printre ei pătrund
„Steagul libertății vrednici arborează...”*

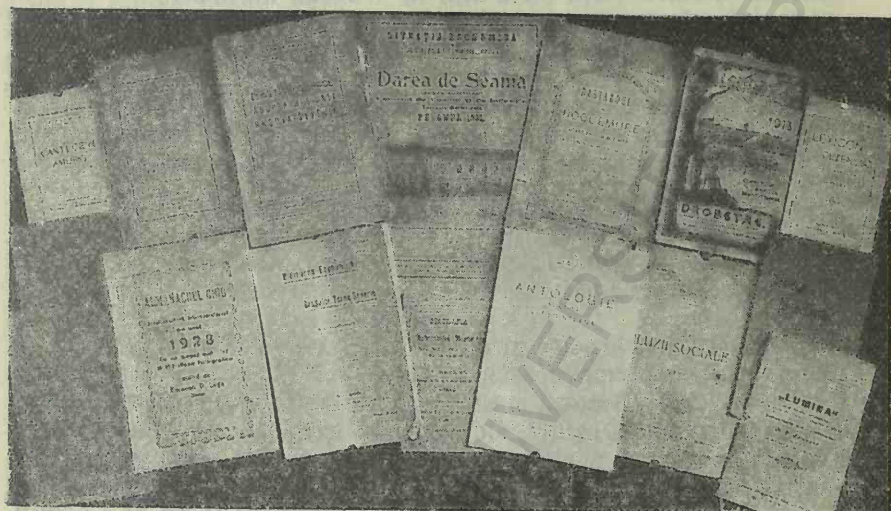
Despre Șurculescu știm deasemeni că era un bun violonist, că, după ce Școala Normală s'a desființat, el a fost directorul unui pensionat din T.-Severin, că este tatăl ziaristului mort în 1932 I. Dem. Șurculescu dela „Universul”.

Aceștia ar fi „literatorii”, sau ca să nu întrebuițăm acest cuvânt proscris, literații pe care Severinul îi are până pe la 1890. Despre alții (ca Petre Dulfu), care strălucesc mai mult pe terele didactice decât literar, vorbim în altă parte.

Sfârșitul veacului trecut și începutul celui nou va fi marcat la T.-Severin printr'o intensă activitate culturală. Apar acum unele nume de persoane, care prin activitatea lor de mai târziu, vor depăși

cadrul strâmt al modestului Severin și se vor afirma puternic în viața culturală sau literară a țării, iar altele care vor rămâne cunoscute numai severinenilor, la a căror ridicare intelectuală au contribuit și pe care natura lucrării de față ne obligă a le aminti.

Aceste energii tinere, care pornește am putea zice o ofensivă cul-

Câteva broșuri tipărite în Severin

turală și literară, sunt concentrate în jurul a trei manifestări: ziarul „Dreptatea” al lui Vrăbcescu, ziarul literar și modern „L’Echo de Turnu Severin” și Mișcarea Socialistă, care de când D. Secară scosese împreună cu profesorul Bodiu la 1887 revista „Viitorul” și apoi ziarul „Socialistul”, prinsese oarecare consecință, câștigând adepți nu numai printre muncitori, ci și printre elevii de liceu.

În jurul ziarului Dreptatea erau adunați pe la 1896: *Costache Demetrescu* *), *dr. I. Duscian* (Dușan Isailovici), *Adolf Clarnet*, *Leon tin Iliescu*, *Victor Antonescu*, *I. Jujescu* (astăzi general, comandant al Diviziei 19-a din T. Severin), *Sîrcolescu* și *Maria Nicolau*, care toți dovedeau pe atunci frumoase aptitudini literare. Partea politică a gazetei o redacta *Al. Vrăbcescu*, adus anume din București de către șeful liberalilor locali, de *Ilaru Isvoranu* („Leul dela Tâmba” cum i se zicea), așa cum obișnuiau mulți șefi de organizații provinciale, care prin aducerea unui ziarist cu renume din București, căutau să dea strălucire vieții politice locale, de altfel destul de meschină.

În „L’Echo de Turnu-Severin”, ziar literar și monden, redactat în franțuzește și românește (1897—1898) și condus de G. Recanlé, care era în acelaș timp consul al Turciei și... fotograf, colaborau poezi

1) mai târziu președinte al sindicatului ziariștilor din București și deputat.

ca *Iosif Nădejde* cu versuri corecte („Urmează-ți calea zâmbitoare de Nios“):

„Copilă cu priviri de inger
in ochii tăi adânci și mari.
„De ce în calea vieții mele atât de fragedă mi-apari?
„Când treci senină, zâmbitoare, cu mersu-ți lenes de copil.
„Și umpli aerul de soare, de raze calde de april“.

Alt colaborator e poetul *Siniol* (Isac Eskenasy), fiul unui modest tinichigiu din T-Severin. Siniol a fost un poet gustat în vremea sa. El publică versuri în genul celor din care reproducem mai jos:

„Nu visul nuri himeră. Sătul de suferințe
„Tu cauți mângăiere și 'n vis ea se găsește.
„Să nu mai ști ce-i farmec, delicii, năzuințe?
„Atunci realitatea nu'naltă, ci striveste!“

Siniol în colaborare cu prietenul său *Leontin Iliescu* au dat la iveală în traducere românească în foiletonul „Dreptății“ un roman de *Emil Soovestre* „Amorul și arta“. După 1900 atât unul cât și celălalt pleacă la București, unde intră în cenaclul lui *Macedonski*, care locuia pe vremea aceea în strada Sculpturei „la omul de piatră“. Se anunțase un concurs literar al „Nouei Reviste Române“ a d-lui *C. Rădulescu-Motru*. Premiul I a fost luat de Siniol, al II-lea de *Leontin Iliescu*, iar al III-lea de un oarecare *C. Nutzescu*, care sterpelise din versurile lui Siniol, pe care le avea în păstrare, le semnase și luase parte la concurs. Faptul s'a dovedit; Nutzescu a fost descalificat ca plagiator ordinar. Înainte de a încheia aceste rânduri asupra lui Siniol, ținem să amintim că el e și autorul unei poeme de dimensiuni mai mari „Corina“, că a alcătuit împreună cu *Leontin Iliescu*, de care era legat de o prietenie puternică, o piesă intitulată: „O crimă socială“, pe care artiștii vremii o jucau în turneele lor din provincie.

Cât despre *Recanié*, pomenitul director al lui *l'Echo de Turnu Severin*, el alcătuește și publică, pe lângă unele cronici cu caracter edilitar, numeroase cronici galante acestea nu numai în ziarul său ci și în revista „Lectura“, unde colabora sub pseudonimul *Eincar Seegroeg* (*L'éducation du coeur* și alte articole de acest gen).

Strein într-o oarecare măsură de ambele cenacluri e poetul *Carm* (profesorul *C. Armașu*, mai târziu prefect liberal de *Mehedinți* și deputat, care în parlament a susținut cu căldură construirea liniei ferate *T-Severin—Baia de Aramă*) și care publica în „Lectura“ versuri laudabile:

„Ca 'n țintirim tăcere — adâncă.
„Încetîșor din cer se lasă
„Fulgi de omăt pe văi, pe casă..

„Nu mai șoptesc ape sub stîncă
„Nici vezi lumini în taina nopții
„S'a 'ntins brobouda albă — a mortii“.

Al treilea cenaclu literar se înfiripase în jurul mișcării socialiste. Se înființase la Severin un club socialist al cărui președinte a fost ales *Costache Demetrescu*, iar *Victor Antonescu* ca secretar. Membrii fondatori erau: *Adolf Clarnet*, *Leontin Iliescu*, *Iosif Nădejde*, dr. *I. Duschian*, *Surculescu* și *Rapaport*, în casele cărui a încolțit prima idee și unde tinerii socialiști, în majoritate elevi de liceu se întruneau în timpul iernii, vara adunându-se în grădina caselor lui *Surculescu*. La inaugurarea clubului, tinerii au fost vizitați de *Trăian Demetrescu*, marele poet craiovean, iar *Toni Bacalbașa*, le-a trimis o scrisoare foarte însuflețită.

Victor Antonescu

La al III-lea congres socialist, care s'a ținut la București la „Sotir“ (1895), Severinul a fost reprezentat de patru inși: *Clarnet*, *C. Demetrescu*, *Iosif Nădejde* și *Victor Antonescu*. În urma acestui fapt: *Clarnet* a fost expulsat, iar ceilalți trei au fost eliminați din liceu. *Demetrescu* pe 6 luni, *Victor Antonescu* și cu *Nădejde* pe câte 3 luni fiecare.

D-l Victor Antonescu, astăzi corifeu al scenei românești, societar cl. I la Teatrul Național, solicitat de noi, a avut bunăvoința să ne dea prețioase amintiri din viața culturală a Severinului la a cărei promovare a fost odinioară copârtaș: „Pâinea noastră de toate zilele era literatura. Citeam toată ziua și toată noaptea, strângeam ban cu ban, ca la capul săptămânei să cumpărăm toate revistele ce apăreau: „Viața literară“, „Vatra“, „Lumea Nouă Literară“, „Evenimentul“, „Convorbirile“, „Literatură și Știință“, etc. în afară de așa zisele biblioteci populare de sub direcția lui *Hussar*, *Dumitru Stănescu*, etc. Mult ne-a prins cititul d'atunci și ce solidă bază ne-am cimentat la temelia educației și cunoștințelor noastre de mai târziu!

„Când—vara—a venit trupa lui *Leonescu* — *Vampirul* la Severin, am fost vizitat la redacție de *Leonescu*, care mi-a comandat să-i scriu o piesă de actualitate: „Mileniul“ (contra Ungurilor, care serbaseră Mileniul sosirii lor în Europa). Am scris-o și după ce a jucat-o la Severin și a avut succes,

mi-a propus să merg cu el prin țară s'o jucăm. Am plecat. Piesa nu s'a mai jucat nicăieri, eu însă am prins dragoste de teatru și m'am făcut actor. Am stat la el 5-6 luni, apoi la Teatrul Național din Craiova, după care am venit la București, unde mi-am consolidat situația și am intrat în Teatrul Național, unde încet încet am ajuns societar cl. I.

„Între timp am făcut 36 turnee prin țară dintre care două mai de seamă. Unul cu „Drama din Belgrad” cu Radovici, Bulfinski, Stănescu-Papa etc., jucându-se de 318 ori în șir, în toată țara și făcând mare vâlvă din cauză—se zicea—asemănării mele cu defunctul rege Alexandru I, pe care-l interpretam. Prima reprezentație a avut loc la Severin și s'a jucat de 9 ori în șir (record nemaipomenit pe vremea aceea).

În timpul șederii sale la Severin Victor Antonescu a tradus poemele în proză ale lui Turghienieff și câteva nuvele ale lui Emil Zola.

Pe la 1898 mișcarea socialistă din Severin pune la cale înființarea unei asociații culturale denumită „Societatea de liberă cercetare”. În această combinație intrau: *D. A. Teodoru*, care a prelucrat *Marsilieza* într'un imn muncitoresc, *Leontin Iliescu* și *I. D. Păunescu-Paltin*, un muncitor dela C. F. R. bine intelectualizat și autor a unor stihuri, pare-se pierdute, și alții.

Leontin Iliescu

Leontin Iliescu, s'a născut la 18 Iunie 1880 în București, dintr'o familie de obârșie ialomiteană. A urmat atât cursul primar cât și pe cel secundar la T.-Severin, astfel că severinenii îl pot revendica așa ca pe un concetățean al lor. De altfel și poetului îi place să se considere ca atare. A debutat la „Dreptatea”, a luat parte împreună cu Iosif Nădejde și cu ceilalți la mișcarea muncitorească din Severin. De atunci și până azi a rămas un generos.

La 1901 a încercat editarea la T.-Severin a unui ziar de stânga:

„Poarta de Fier“. A alcătuit o piesă intitulată: „O crimă Socială“ și a tipărit două volume de poezii: „Majora Canamus“ (1904) și „Sonetele Iubirii“.

Astăzi e redactor la „Universul“ și publică mai ales cronici intelectuale apreciate.

Reproducem aici câteva rânduri dintr'un articol al lui Leontin Iliescu, publicate în „Poarta de fier“ la 1901, în care se face o frumoasă apologie a bărbaților cari în chip desinteresat își consacră puterea lor de muncă izbânzii adevărului și dreptății: „Și când vrei să-ți sacrifici o viață întreagă pentru idee, când pasiunea adevărului te însoțește pururi și pretutindeni cine-i marmură să nu se înduioșeze la vorbele sincere, adevărata oglindă a sufletului, omul însuși, cum prea bine a zis cândva Buffon: «Stilul e omul însuși».

„Cu părere de rău trebuie să recunoaștem — fără însă a jigni pe cineva — că noi Severinenii nu prea stăm pe roze. Vedeti: păcatul subscrisului e că tot-d'auna a fost prea sincer: azi, în actuala organizație socială e o crimă a fi sincer, iar adevărul — după cum prea bine zice Auerbach — e o imoralitate.

Dacă în articolele sale Leontin Iliescu era un aspru critic social, în poezii însă e un visător delicat, care cântă deliciile iubirii sau care alcătuește frumoase pasteluri ca de pildă, „Ada-Kaleh“ (după numele unei insule de pe Dunăre, nu departe de Severin):

„Cu melancolica-i moschee
„Se 'naltă mistic pe colină
„Ada-Kaleh, cetate veche,
„Ce veșnic lui Allah se 'nchină..

„Se 'naltă mistic pe colină..

„Si pe fantastice ruine
„Dorm pasări triste, cobitoare.
„Ce 'n glsul lor duios de moarte,
„Plâng stinsa Turcilor splendoare..

„Dorm psări triste, cobitoare.. I)

În anii de după războiu d. Leontin Iliescu a compus și un „Imn al păcii“, care a fost tradus în limba germană.

Ca să întregim icoana vieții literare severinene dela sfârșitul veacului trecut și dela începutul veacului de astăzi vom mai pomeni aci însă trei nume: Ștefan Bodiu, d-șoara Maria Nicolau și V. Vircol. col.

Ștefan Bodiu (1853—1922) s'a născut în comuna Mocod din județul Năsăud. Și-a făcut studiile liceale în orașul Năsăud, iar pe cele universitare la București.

Împreună cu profesorul Hergot, el e întemeietor al Liceului Traian din T-Severin (1883). A dat la iveală, pe lângă un manual de geografie, numeroase articole risipite în ziare, și reviste, în care s'a

1) Vezi: Antologie poetică mehedinteană de C. Pajură. T-Severin 1932.

arătat nemulțumit de inechitățile sociale ale timpului său. La 1887 a condus împreună cu socialistul Secară, revista literară „Viitorul”. În 1895 și 1896 colaborează la „Lectura”, care apărea în Severin. La 1903 dă la iveală în traducere românească o nuvelă : Fata lui Simon de Guy de Maupassant, publicată în București în colecția bibliotecii „Școala Secundară” iar în 1904, un istoric al liceului Traian din T.-Severin.

Maria Nicolau

Maria Nicolau, colaborează întâiu la „Dreptatea” lui Vrăbcescu sub pseudonimul „Varia”. Dacă exceptăm pe Ada Umbră (1885—1903), care deși născută în Severin și-a trăit întreaga viață la Romanai, d-soara M. Nicolau rămâne singura poetă severineană.

A colaborat la „Ramuri” și „Drum Drept”, la „Foaia Populară” (București), „Floarea Albastră”, „Revista Noastră” a Constanței Hoș și Viața Nouă a d-lui O. Densușianu.

Actualmente ocupă un post de șefă de serviciu în ministerul Industriei și Comerțului.

Genul în care excelează d-soara Nicolau e pastelul

„O liniște deplină stăpână-a toate pare..

„Departă doar un clopot prelunge răsun'arare..

„O pasăre târzie un zbor grăbit mai tae

„Luceafărul de seară aprinde 'n cer văpae”.

Câteodată însă poeta se depășește pe sine și ne dă ca „In grota care plânge”, versuri pline de gând și care au duritatea oțelului:

„O faclă-aprinsă în grotă întunecată,
„De mâna curiosilor purtată.
„Desprinde neîntinatele vedenii
„Din noaptea lor îndepărtată. —
„In grotă care plânge de milenii..“

V. Vircol, (n. 1879) profesor la Liceul Traian a colaborat la „Viața Nouă“ a lui Ovid Densusianu și a publicat la București în 1903, într-o ediție îngrijită „Comedia vremii“ (Frantuzitele) lui C. Faca.

A mai dat la iveală următoarele lucrări: 24 Ianuar, conferință, tipărită în 1903; Privire etnografică asupra județului Mehedinți (1904) și *Grai și suflet* (1922) în care preocupări de filolog precum pănesc.

Înainte de a încheia acest capitol cu privirea la literatura severineană, vom pomeni aici pentru epoca dintre 1905—1930 încă vre-o câteva nume ale celor pe care criticul Perpessicius îi numește: „puținii poeți mehedinteni: N. I. Herescu, Florea Stoenescu, Gherghinescu-Vania, și C. Pajură“.

Vom remarca un fapt, care tinde să stabilească o evoluție ideologică. De unde la 1900 majoritatea publiciștilor severineni militau pentru ideile de stânga, de unde și un publicist conservator, cum era d-l *Magnus Băileanu* (autor al unei lucrări asupra Rusiei din 1904 și al unui studiu asupra civilizației chinezești) se înduioșă pe atunci de soarta „uvrienilor“, (vezi ziarul „Destepărea Mehedințului“), după război cei mai mulți dintre intelectualii mehedinteni, nu toți desigur, dar cei mai mulți devin tradiționalisti.

Mai amintim aici, înainte de a da câteva extrase din poezii și literații mehedinteni contemporani, că Severinul a adăpostit în anii 1911-1912 pe Ion Minulescu, care și-a alcătuit aici în clipele de răgaz volumul său de nuvele: „Casa cu geamurile portocalii“, restul timpului fiindu-i răpit de redactarea unei gazete literare „Înainte“.

Reproducem acum fără prea multe comentarii câteva poezii sau fragmente de poezii ale diferiților iubitori de muze din T.-Severin.

Florea Stoenescu (n. 1880 la Craiova), profesor la Liceul Traian din T.-Severin și fost director al acestei instituții, a alcătuit poezii originale, de o muzicalitate particulară, dar ne-a hărăzit și traduceri măestre din clasicii latini. A colaborat la „Convorbirile“ d-rei M. Dragomirescu, la revista clasică „Orpheus“ și la alte câteva publicații. Reproducem aici un fragment dintr-o elegie a lui Propertiu, cu care unele motive eminesciene au o surprinzătoare asemănare:

DIN PROPERTIU

Ultima dorință (ad Cyntiam)

„Când moartea-mi va închide pleoapele pe veci.
„Dorința-mi de pe urmă uitării nu o dă.

„Nu voi înşiruie de strămoşesti imagini,
„Nici plânsul van al goarnei să-mi trâmbîteze moartea;
„Nu-mi aşeză sicriul pe pat bogat de fildes,
„Nici mă culca în moarte-mi pe asternut attalic.
„Nu voi nici înşirarea de vase cu miresme.
„Mi-ajungă 'nmormântarea plebeului sărac.
„Măreţ va fi alaiul de m'or urmă spre groapă
„Doar cărţile-mi de versuri, de versuri dragi pe care
„Persêfonei cu daruri voios le-asi hărăzi;
„Lovind cu jale pieptu-ţi urma-mă-vei iubit.
„Chemând fără 'ncetare cu dor numele meu.
„Şi când din vase pline, miresme siriane
„Vârsa-se-vor pe lutu-mi, tu pune 'n clipa sfântă
„Pe buzele 'nghetate supreme sărutare...”

D. Gherghinescu-Vania

Dem. Gherghinescu-Vania, a colaborat la „Biruinta“ (T-Severin), „Clopotul“, „Ramuri“, „Bilete de Papagal“, „Universul Literar“, „Gânduri“ şi „Calendarul“. A tipărit un volum de poezii: „Drum lung“ (Scrisul Românesc, Craiova).

Poemul „Chemare de toamnă“, pe care-l reproducem mai jos a apărut mai întâiu în „Antologie poetică mehedinteană“ (1932).

CHEMARE IN TOAMNA

Vino cu mine pe drumurile trecutului, înapoi.
Să culegem florile de visuri înprăstiate'n cale.
Să ntârziem la popasuri de bucurie şi de jale,
Să deşteptăm împărăţia basmielor adormite'n noi.

*Vino să regăsim pe cei ce-au fost odinioară — vino.
Insetosați, unul pe altul să ne privim, să ne privim,
Cu ochii amintirii în cenușa vremii să scormonim,
Iar tu, — cupa fericirii întinde-o spre mine și'nclin-o.*

*Vino cu mine sus să'ngenunchem pe zările albastre.
Apropiindu-ne cu veche evlavie de Dumnezeu.
Acolo unde e îngropat sufletul tău și sufletul meu.
Pe'nălțimi acolo unde zac frânte aripile noastre.*

C. Pajură, (născut la 1901 în T.-Severin) a publicat: „Zare nouă” poezii (București 1923), „Lexicon Oltenesc” (T.-Severin 1925), „Populația orașului Strehaia” (T.-Severin 1927), revista literară „Clopotul” (1926—1927), „Cântece'n amurg” (poezii T.-Severin, 1927), o geografie a județului Mehedinți și „Antologie poetică mehedintească” (T.-Severin 1932).

UMANITATE

*Insetat de voiu fi prin pustii
Cu năsipul arzând pe sub pleoapă.
Tu aleargă la mine sglobiu
Și-mi întinde o cupă cu apă*

*De mi-oiu pierde cărarea 'n păduri
Prin lumină de cetini difuză,
Tu mi-ascultă strigarea, te'nduri
Și să-mi fii și să-mi fii călăuză.*

*Homo, frate mă scapă de 'nec,
Când protivnic se sbate oceanul
Când stihile 'n urlet se 'ntrec
Și arată-mi, arată-mi Limanul.*

Poezia a mai tentat pe N. Bocșa, (învățător) care în 1932 ne-a dat un volum de satire amare în contra politicianilor severineni: „Demonii Mehedințului” și pe I. Molea, care colaborează la „Arhivele Olteniei”.

Proza cu caracter științific e ilustrată de A. Damianoff („Ridicarea economică a orașului T.-Severin” 1912), Cheron Netta (născut în Martie 1891) care publică: „Viitorul economic al Severinului”, și „Cercetări economice asupra regiunii Orsova-Severin” (1923) în care se dovedește nu numai un specialist meticulos, ci și un ideolog îndrăzneț; C. Lacrățeanu, fost director al Școlii Normale de băieți, care a tipărit lucrări cu caracter fie pedagogic, fie agricol ca: „Principalele varietăți de porumb cultivate în România” (T.-Severin 1915), Sporirea producției agricole (T.-Severin 1922), „Câteva precizări de practică pedagogică” (T.-Severin 1923), etc.

Critica literară e reprezentată de *C. D. Ionescu*, profesor la Liceul Traian, care colaborează la „Gândirea” și care militează pentru tradiționalismul în artă și literatură.

Biblioteci școlare și populare. — Alături de largă și bogată contribuție a școalelor, de aceia a ziarelor și revistelor, de eflorescența literară, trebuie să însemnăm și concursul pe care-l dau bibliotecile populare pentru promovarea vieții intelectuale.

I. G. Bibicescu

La Severin avem una singură „Biblioteca I. G. Bibicescu”. Cea dintâi încercare de a se alcătui o bibliotecă școlară datează din 1881. Câțiva institutori (V. Demetrescu, Dem. Stăncescu, N. D. Spineanu, A. Axente, D. Bungeteanu, Gr. Gregorescu și N. Miculescu) s’au străduit să înființeze la școala No. 2 de băieți o bibliotecă, de care desigur să se servească ei înșiși și elevilor. Încercarea a dat însă greș. Mai norocoase au fost stăruințele de a se crea biblioteci pe lângă școalele secundare. Avem de notat în primul rând biblioteca Liceului Traian, aceia a Școalei Comerciale Elementare (cu 2550 volume), precum și o bibliotecă a Tribunalului Mehedintzi, mai toate (în afară de aceia a Școalei Comerciale) subvenționate de Primăria orașului.

Cea dintâi bibliotecă populară ia ființă în anul 1921, când *I. G. Bibicescu*, fost guvernator al Băncii Naționale, dăruiește severinenilor biblioteca sa particulară alcătuită din câteva zeci de mii de volume.

Dar despre Bibicescu se cade să vorbim ceva mai mult.

Ion Gheorghe Bibicescu s’a născut în orașelul Cerneți la 8 Noiembrie 1848, ca fiu al moșneanului Gheorghe Bibicu din satul Colibaș.

«Părinții săi au moștenit un trup de moșie în comuna Colibaș.

Mai târziu, veniră în comuna Cerneți, unde făceau comerț de manufactură și boianerie. După ce orașul Severin, a fost trasat și încapură a se clădi case, se mutară aci, deschizând o prăvălie de băcănie, brașovenie și depozit de băuturi.

Primele două clase primare le-a făcut la Cerneți, celelalte două la Severin, iar cursurile secundare le-a făcut la liceul Carol din Craiova, și în anul 1870 se înscrie la Facultatea de drept din București.

Fiind copilul unor părinți lipsiți de mijloace, care cu greu își puteau asigura cele necesare întreținerii numeroasei familii, Ion G. Bibicescu, nepotându-se aștepta ajutoare de acasă, ocupă postul de copist la Primăria Capitalei, asigurându-și astfel, întreținerea. Aci, el fu cunoscut de marele C. A. Rosetti, care apreciind zelul său de muncă, cultura și inteligența sa scriitoare, îl numește redactor la «Românul», cel mai mare și mai răspândit ziar de pe acele vremuri, singurul organ al românismului.

Timp de 12 ani cât a fost prim redactor al acestui ziar, Bibicescu, a scris o serie foarte interesantă de articole politice, economice, financiare, în care stăruia la înființarea și întărirea industriei naționale, la crearea de instituții financiare, pentru a scăpa țara de cămătarii streini ce se cuibăriseră și pentru a oferi țaranului, din sânul căruia eșise posibilitatea pe a-și procura unelte agricole moderne, pentru o cât mai rațională exploatare a pământului. Prin scrisul și prin graiul său, a luptat din răspuțeri, pentru ridicarea culturală a păturei țărănești, pentru acordarea de drepturi acestor țărani, pe cari el îi iubea și pe cari voia să-i ridice pe o treaptă cât mai înaltă de civilizație și cultură, fiindcă el, cu mintea-i înțelegătoare, își dădea seama, că țara nu poate propăși decât în măsură ce poporul va fi scos din situația tristă în care se găsea 1).

Ca să avem o oglindă fidelă a activității bibliotecii Bibicescu, dăm mai jos un tablou de numărul cititorilor și al cărților consultate.

Anul	Nr. cititorilor	Nr. cărților consult.
1921	2.566	4.995
1922	10.705	27.989
1923	11.856	20.856
1924	15.938	15.938
1925	6.222	9.409
1926	14.848	25.256
1927	16.666	30.319
1928	15.350	28.186
1929	22.280	47.646
1930	15.351	21.931
1931	14.017	23.950
1932	12.369	26.249

Contingentul cel mai mare de cititori îl dau elevii, profesorii și studenții. Lunile în care se citește mai mult sunt : Ianuarie, Februarie și Martie. În Iunie se citește cel mai puțin.

Dacă avem în vedere sexul cititorilor constatăm :

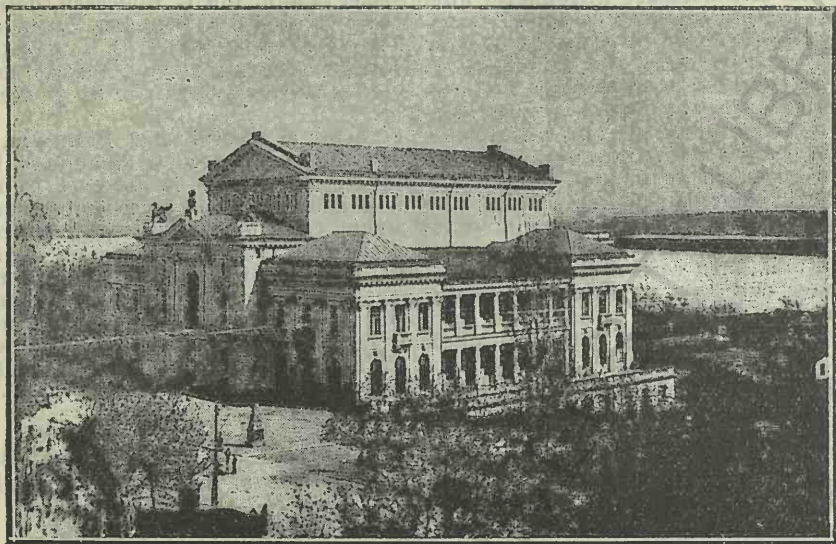
7% cititoare.
93% cititori..

un semn de înapoere pentru femeile severinene.

Biblioteca Bibicescu e instalată în somptuosul local al societății culturale „Teatrul” ; e patronată de d. Teodor Costescu și e condusă de d-nii Pompiliu Costescu și C. Delcescu.

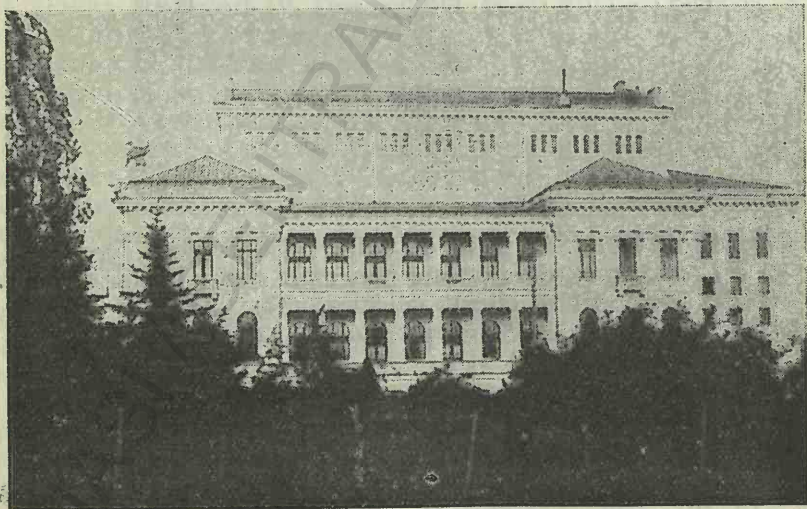
ALTE INSTITUȚII CULTURALE.

Am arătat contribuția școalei primare și secundare la risipirea

Palatul Cultural «Teatrul» (Vedere diu Bulevard)

analfabetismului și la crearea unui mediu cultural, am arătat apoi

Palatul Cultural (văzut din «Parcul Rozelor»)

contribuția presei și a tipăriturilor locale cum și rosturile unei biblioteci publice ca biblioteca I. G. Bibicescu. Tabloul nostru ar fi în-

complect, dacă n'am menționa, fie și în treacăt încă vre-o câteva manifestări care iau parte festivă la crearea mediului intelectual localnic : societăți culturale, muzeele, sportul, muzica și cinematograful.

Teodor Costescu

Cea dintâi asociație cu caracter cultural, a fost o societate de arheologie înființată la 1881 și al cărei suflet a fost institutorul V. Demetrescu. A avut însă un caracter cu totul pasager. Tot așa de efemeră a fost și societatea de liberă cercetare, un cerc de studii al tineretului de stânga de pe la anul 1900.

Mai de tîrziu a fost și a rămas până astăzi înighebară „Teatrul”, care a clădit în T-Severin un imens palat cultural. În fruntea acestei asociații se află d. *Teodor Costescu* fostul director al Liceului Traian și fost prefect de Mehedinți.

În palatul „Teatrului” au zilnic spectacole de cinematograf. Trupele de actori, care sunt în turneu prin provincie, tot aci dau reprezentații, iar diferiți conferențieri anume aleși de d. Costescu țin prelegeri în fiecare Sâmbătă seara. Dintre conferențieri dela „Teatru” menționăm pe d-nii : S. Mehedinți, C. Rădulescu-Motru, Em. Bucuța, Ion Marin Sadoveanu, Valjean., I. Petrovici, I. Simionescu, Gh. Țițeica, (născut în Severin), I. Nistor, P. Sergescu, dr. V. Gomoiu și alții.

Tot palatul „Teatrului“ adăpostește biblioteca Bibicescu și muzeul dr. C. Istrati.

Severinul este dotat și cu două muzee : muzeul dr. C. Istrati și muzeul regional „Porțile de fier“.

Dr. C. Istrati

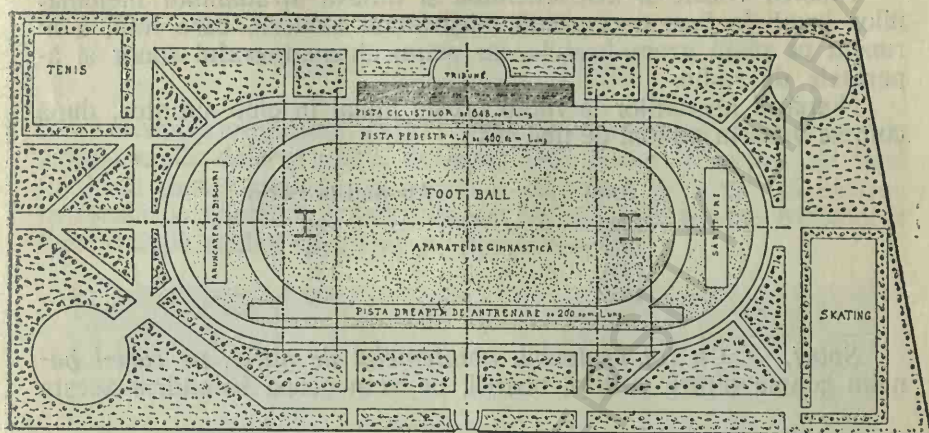
Ideia creării unui muzeu, în care să fie păstrate toate antichitățile atât dela Drubeta, cât și dela Turnul lui Sever, a luat naștere de mult, aproape odată cu începuturile orașului. La 1853 prefectul N. A. Nicolescu, a dispus ca toate sarcophagele romane, care stăteau până aci risipite, să fie adunate în grădina publică a orașului. La 1868 marele latinist A. T. Laurian vizitează Severinul și'n raportul pe care-l întocmește către minister cere ca să se înființeze în grădina publică a orașului un muzeu, în care să se păstreze toate antichitățile locale.

Muzeul dr. C. Istrati a fost cedat „Teatrului“ de către ministrul artelor în anul 1921, după stăruințele d-lui T. Costescu. Cuprinde o secție etnografică, o secție arheologică, precum și numeroase amintiri dela : Cuza-Vodă, Regele Carol I, Gh. Asachi, G. Tocilescu, dr. Carol Davila, B. P. Hașdeu, T. Aman, Grigorescu, Jichide, etc.

Un proverb spune că poți intra într'o casă în care vezi flori. Putem parafraza puțin proverbul spunând că, poți intra fără teamă într'un oraș în care auzi cântece, sigur fiind că vei găsi o bună ospitalitate.

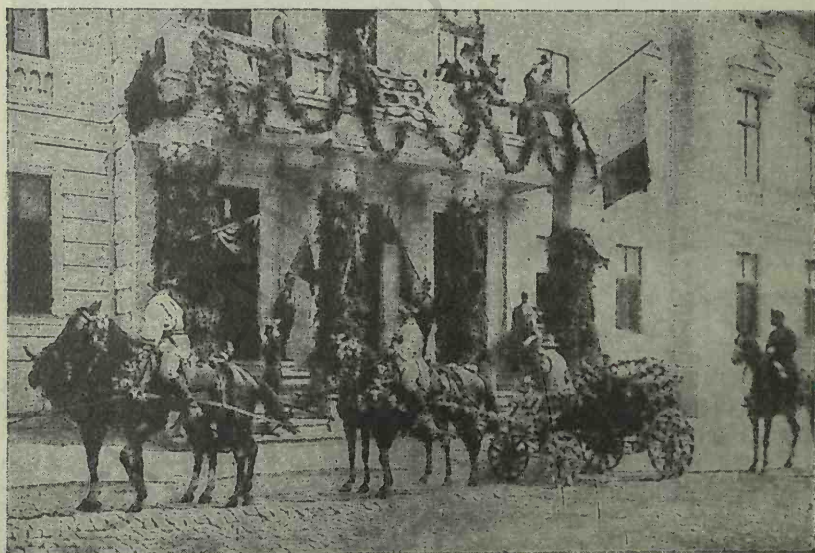
Severinul, fără să fi fost un oraș muzical, în sensul strict al cuvântului, n'a rămas totuși lipsit de cântece. Două asociații corale minoritare „Frohsinn“ a germanilor și „Bratstvo“ a jugoslavilor au delectat multă vreme pe orășeni. Mai târziu a luat naștere și o asociație corală românească „Doina“, care nu s'a multumit să activeze în cadrul strămt al orașului, ci a întreprins turnee și în Banatul stăpânit pe atunci de magnații unguri. „Doina“ este condusă astăzi

de d. prof. P. Severin, după ce câteva decenii întregi i-a dat strălucire d. I. Paulian.

Stadionul dr. C. Angelescu

Severinul are și un modest compozitor în persoana d-lui V. Buică, profesor care a pus pe muzică mai multe marsuri devenite

Principele moștenitor Carol (în costum de cercetaș) vizitând Severinul

populare. Menționăm de asemenea pe d. Jean Ciupagea care a compus și publicat un „Valse du Severin” pentru vioară și pian. Astăzi mai există în Severin, decurând înființată, și o asociație, pentru

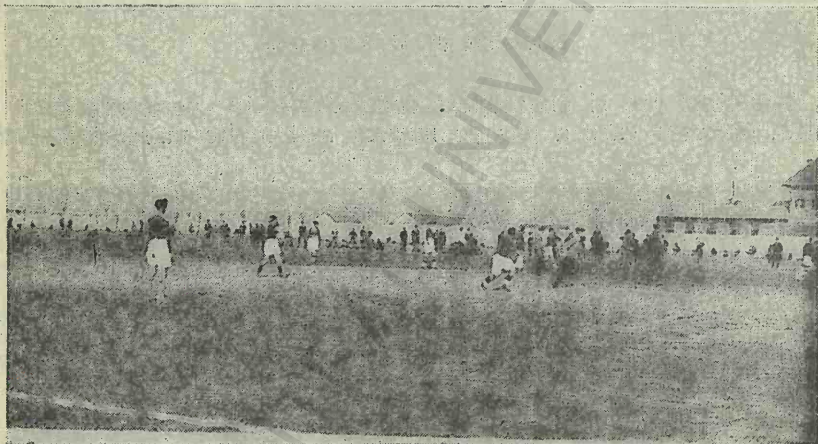
muzica instrumentală „Amicii muzicei“ cu d-nii Pompiliu Băbeanu, Gh. Scăueru, Maior Moșteoru și alții.

Muzicii vocale și instrumentale și tuturor strădaniilor melomanilor locali le face concurență mașinismul modern, care întâi a aruncat pe piață gramofonele, iar acum cinematograful sonor și aparatele de radio.

Numărul abonaților la radio crește anual în chip simțitor, după cum se vede în tabloul de mai jos :

Anul	Abonați la radio
1926	29
1929	84
1931	131
1932	220

Sport. — Cu tot protestul, neîntemeiat de altfel, pe care-l bănuim la unii dintre cititorii noștri, ne vom ocupa în cadrul acesta

Un match de foot-ball

al vieții culturale și de producțiile sportive din T.-Severin, pentru că după părerea noastră, educația fizică face parte integrantă din viața culturală a unei colectivități.

Există în Severin trei asociații sportive : Sborul, Sportul Severinean și Asociația C. F. R., care au un număr total de circa 120 membri, care activează în chip mai temeinic. Fiecare din cele trei asociații dispune de câte o echipă de football, care angajează match-uri nu numai la Craiova, Orșova, Tg.-Jiu și Petrosani, ci și peste graniță la Cladova și Negotin în Jugoslavia și la Vidin. Mișcarea sportivă este totuși abia la început. Ea trebuie de aci înainte să se intereseze și de alte ramuri ale sportului : canotaj, atletism, etc.

Tot o asociație sportivă este și cohorta cercetășilor severineni : „Apolodor din Damasc“, din care fac parte mai ales elevi dela

școalele secundare și care actualmente este condusă de d. căp. Temelcu.

AEROPORTUL T.-SEVERIN

Terenul Aeroportului dela T.-Severin este luat în concesiune de aviația civilă dela primăria orașului. Este situat în patrea de Vest în dosul uzinei electrice și ocupă o suprafață de circa 15 hectare în formă de triunghi. A fost înființat de către Ministerul Armatei imediat după război și predat aviației civile.

Aeroportul T.-Severin. Postul T. F. F.

Separat se află o stațiune de radio-telegrafie modernă a societății „Cidna” cu trei piloni, înființată în 1931 în partea de Nord a orașului când a fost desființat vechiul port dela terenul de aterizare.

Această stațiune de T. F. F. face transmisiuni numai la Belgrad și București. Tot aci este și un post meteorologic sub conducerea d-lui Florea Constantinescu, dependent de Institutul meteorologic central. Acest post face observații zilnice de starea timpului și le transmite atât Institutului meteorologic central cât și companiei „Cidna”.

VIATA ECONOMICA

Despre o dezvoltare comercială propriu-zisă la T.-Severin, nu se poate vorbi până pe la anul 1870. Înainte de această dată se observa aici mai mult o viață de industrie casnică, mici ateliere de cojocărie, cismărie, abagerie, și altele, o parte din ele mutate aici dela Cerneti. Acești meseriași confectionau articole de trebuință pentru populația rurală, pe care le duceau spre vânzare la bălciuri. Este caracteristic faptul că pe acea vreme în special și chiar mai târziu, până la 1890—1900, cea mai mare parte dintre acești meseriași își desfășureau produsele la bălciuri. Comerțul de bălciuri era acela care domina. Din această cauză cel severinean se desvolta cu foarte mare greutate. Comercianții din oraș mergeau la bălciuri mai mult din obișnuință fiindcă s'a dovedit că acest comerț în realitate nu era rentabil. Câștigurile realizate le cheltuiau prin deplasările dela un bălci la altul și în plus se mai pierdea foarte mult timp, element destul de prețios, care pe acea vreme nu intra în calculele comercianților.

Pe lângă micile ateliere mai funcționau în T.-Severin mici magazine, de unde se aprovizionau populația orășenească, funcționarii și lucrătorii agenției vapoarelor și Șantierului Naval, care fuseseră înființate aici de către Societatea austriacă de navigație pe Dunăre (D.D.S.G) la 1850 și care prin consumul lor activau comerțul local.

Pe lângă acestea se mai făceau aici un însemnat comerț de vite și de cereale, care, după cum vom arăta mai jos se exportau în Austro-Ungaria, grație regimului vamal de pe acea vreme, bucurându-se de scutiri de taxe vamale. Acest comerț de export de cereale și mai ales de vite avea o mare însemnătate în acel timp (1870).

La 1872 exportul nostru de vite în Austro-Ungaria atinge suma destul de însemnată de 34.741.602 lei. Cirezi mari de vite dela noi, care se concentrău la T. Severin, treceau granița spre a fi vândute în târgurile Austro-Ungariei. Este destul de cunoscut faptul că turmele noastre de porci se duceau de obicei la târgul din Buda-Pesta.

Acest export de vite a scăzut însă în mod treptat ajungând în 1875 la cifra de 25.523.749 lei, în 1880 la 19.829.942, iar în 1883 la 13.995.735 lei. 1) Cauza principală a acestor scăderi a fost că Austro-Ungaria făcea șicane mari comercianților noștri care mergeau cu vite în târgurile sale și care din această pricină renunțau a mai merge în acele târguri.

Această scădere a exportului a dat mult de gândit guvernanților noștri de pe acea vreme, care au căutat soluții urgente și eficace. Ministrul Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor Ion Câmpineanu, cercetând această importantă chestiune, a ajuns la concluzia că trebuie să se ia măsuri de a înființa și la noi în țară astfel de târguri, în special în punctele principale de graniță, printre care Severinul, Burdujeni și Constanța. Ca urmare, în 1885 a și fost înființat târgul de vite dela T.-Severin despre care vorbim

Date din publicația Primăriei T.-Severin ref. la înființarea târgului de vite la T.-Severin. Tip. Samitca 1885 T.-Severin.

în altă parte. Vom vedea însă, că nici acest târg n'a dat rezultatele aşteptate tot din cauza dificultăţilor Austro-Ungariei.

Cercetând cauzele mai principale, care au provocat o dezvoltare a vieţii economice la T-Severin, constatăm că primul loc îl ocupă Şantierul Naval şi tariful vamal. Datorită înfiinţării Şantierului Naval s'au stabilit aci familiile funcţionarilor şi lucrătorilor societăţii austriace de navigaţie care erau foarte bun consumatori, s'a intensificat traficul pe Dunăre, s'a pus aci bazele unei industrii dintre cele mai importante din ţară în acele timpuri.

Datorită regimului vamal comerţul nostru extern şi intern luase o frumoasă dezvoltare după 1870. Am arătat mai sus că exportul nostru de cereale şi animale în Austro-Ungaria se bucura de privilegiul scutirii de taxe vamale. Deasemenea şi convenţia încheiată cu Austro-Ungaria la 1875 şi care a durat până la 1886 când a izbucnit războiul vamal, permitea importul produselor noastre în aceea ţară tot fără taxe vamale. Cu toate acestea exportul produselor noastre scădea cu cât ne apropiam de anul 1886 fiindcă, după cum arătarăm mai sus, autorităţile ungureşti ne făceau tot felul de si-cane.

În toată această perioadă de timp până la 1880 Severinul ajunsese la o dezvoltare destul de importantă. Devenise un centru de afaceri nu numai pentru judeţul Mehedinţi dar şi pentru judeţele limitrofe Gorj şi Dolj. Pe la T-Severin se scurgeau cerealele şi animalele din aceste trei judeţe către Austro-Ungaria. Aci se opreau mare parte din transporturile de mărfuri care veneau din străinătate. În special cele cu destinaţia pentru judeţul Gorj, care nu avea legături de cale ferată.

«Condiţiunile economice favorabile care au durat până la 1880, făcuse din T-Severin un centru pentru comerţul de vite şi de cereale. Negustorii din Mehedinţi, Gorj şi Dolj veniau aci cu vitele lor şi le duceau în Ungaria. Gorjenii neavând nici o legătură mai directă cu restul lumii, se aprovizionau cu mărfuri în T-Severin. Toate mărfurile care li se expediau din străinătate soseau în T-Severin. Această stare de lucruri a durat până la construirea liniei ferate Filiaşi—T-Jiu». 1)

În perioada dintre 1880 şi 1886 comerţul severinean stagna, deoarece exportul de cereale şi animale, după cum arătarăm mai sus, scăzuse considerabil. Poate că datorită acestei depresiuni economice a Severinului între anii 1880—1886, guvernării au găsit că nu mai prezenta importanţă comercială şi prin noua lege a Camerelor de Comerţ din 1886, au desfiinţat Camera de Comerţ ce funcţiona aci pe baza vechei legi din 1864 şi a ordonantei Domnitorului Cuza din 1865. Prin desfiinţarea Camerei de Comerţ la 1886, judeţul Mehedinţi a fost trecut la Camera de Comerţ din Craiova.

În 1886 izbucnind războiul vamal între noi şi Austro-Ungaria, orice relaţii comerciale au încetat. Acest războiu vamal a durat cinci ani, până la 1891 şi fiindcă pentru ţara noastră era extrem de dăunător, s'a încheiat în acel an cu ţara vecină o nouă convenţie comercială, dar care nu mai era pentru noi aşa de avantajoasă.

1) A. Damianoff «Ridicarea economică a oraşului Turnu-Severin» Buc. 1912.

Cerealele și animalele noastre exportate după 1891 în Austro-Ungaria n'au mai fost scutite de taxe vamale.

Datorită stagnării comerțului severinean din timpul războiului yamal, populația orașului, dar mai ales comercianții și meseriașii, erau într-o continuă surescitare. La 1892 se făceau tot felul de propuneri, pentru sporirea activității. Orașenii cereau să se ia măsuri noi printre care menționăm desființarea bălciurilor, despre care se convinseseră că nu erau e folos nici pentru comercianți, nici pentru săteni. Într'un memoriu 1) al severinenilor din acelaș an relativ la interesele lor generale găsim :

«Bălciurile sunt dar, în adevăratul sens al cuvântului o ruină pentru comerțul onest și serios și pentru țărani asemenea».

«Față cu aceste cauze care sunt adevăratele care au contribuit la ruina economică a orașului Severin, cerem desființarea cu totul de fapt a târgului Strehaia care este de speriat a cugeta cine-va cum o ne-insemnată comună rurală poate să ne-socotească ordinele legale ale autorităților centrale și să lucreze la ruina unui oraș important care este capitala întregului județ.

Tot la 1892 s'a cerut desființarea schelei pentru încărcări de cereale dela Hinova și construirea podului peste Dunăre la T-Severin.

Printre conducătorii mișcării par a fi D. Uzescu, Ioniță Lepădat, Bală Basarabescu, Tudor Gutuleanu și alții.

Se observă pe acea vreme o pronunțată îngrâșire a cetățenilor locali și o permanentă activare a frunțașilor severineni pentru ridicarea economică a acestui oraș.

La 1896 deputatul Basile Ștefănescu într-o broșură 2) formulează noi deziderate pentru înflorirea orașului T-Severin. Printre altele cere înființarea unei școli de meserii a cărei utilitate o justifică astfel : „...căci acum la orice ramură de meșteșuguri ne servim de streini și copiii noștri în lipsa de școală de meserii, toți a-largă la Liceu, de unde ies cerșetori de slujbe“.

În privința dezvoltării comerțului local cere să se înființeze antrepozite în port pentru a încuraja venirea cerealelor în Severin și pentru înlesnirea proprietarilor agricoli :

«Afară de aceasta, dându-se dreptul orașului de antrepozite, în timpul când cerealele nu sunt căutate și prețurile scăzute, aducându-se în magazii Banca Națională și alți bancheri, vor face avansuri pe produse cu procente de 5—6 la sută pe an, fără a mai face complicatele forme ce se cer azi de către alte instituții de credit. Astfel agricultorii noștri găsind această înlesnire bănească mulți își vor aduce produsul pământului la Severin, dând Severinului o mare dezvoltare, căci atunci proprietarii nu vor mai duce grânele la Cetate, Gârla, Calafat, Gruia, Batoși, Hinova, etc.».

Chestiunea antrepozitelor la T. Severin n'a fost soluționată decât ca formă în 1905 când s'a trecut în lege că se vor înființa după intervenția D-lui T. Costescu. Din nefericire n'au fost înființate nici până în prezent.

1) T-Severin Tip. Samita 1892.

2) Tipografia E. I. Knoll T-Severin 1896.

PODUL PESTE DUNARE

În aceeași broșură și tot pentru înflorirea Severinului Basile Ștefănescu cerea, deși chestiunea nu se punea pentru prima oară, construirea podului peste Dunăre între T-Severin—Cladova.

Această chestiune fusese pusă încă din 1892 de către comercianții severineni, care la 19 Octombrie 1892 s'au întrunit în sala „Porțile de Fier” și au întocmit un memoriu din care extragem : 1)

«După discuțiunile ce s'au făcut mai de mult prin ziare și după svonul care circulă în public, manifestăm dorința că dacă vre'o dată s'ar face învoiala cu Serbia și ar realiza joncțiunea unei linii ferate care să lege direct printr'un pod peste Dunăre cele două regate, fiind avantajos și pentru noi și pentru Serbia, iar nu cum se zice să se construiască în altă parte, căci aceasta ar fi un mijloc d'a muta comerțul al acestui mult încercat oraș».

Chestiunea podului peste Dunăre n'a fost soluționată *ca formă* decât în 1898. Încă din 1896 între guvernele României și Serbiei se duceau tratative pentru construirea acestui pod, sub primul ministru liberal prezidat de D. Sturdza și continuată sub acela al lui P. S. Aurelian.

La 6/18 Ianuarie 1898, guvernul de sub președenția lui D. Sturdza a încheiat cu Serbia o convenție relativă la joncțiunea liniilor ferate ale celor două țări. Articolul I din acea convenție prevede : „Se va construi un pod peste Dunăre între Turnu-Severin și Cladova pentru a lega Căile Ferate ale României cu acele ale Serbiei.

Motivele principale care au determinat încheierea convenției erau de ordin economic, pentru legătura țării noastre cu Salonicul prin Niș-ŭskiub și cu Adriatica pe de o parte, și pentru comerțul Serbiei cu Rusia prin punctul Ungheni, cum și pentru accesul Serbiei la portul Constanța.

În expunerea de motive a proiectului de lege pentru ratificarea convenției găsim :

«Afară de aceasta, punctul de joncțiune, pe lângă noua însemnătate ce va da orașului T-Severin, de care sunt legate atâtea glorioase amintiri naționale și atâtea interese politice și economice ale țării, va lega firul istoriei noastre, făcând să reapară, sub domnia Marelui nostru Rege, o lucrare în felul giganticei construcțiuni care a fost sevârșită acum 18 secole sub ordinea Împăratului Traian și care era considerată pe atunci ca o minune a lumii». 2)

Pe baza convenției de mai sus guvernul D. Sturdza a depus în Cameră în ședința din 28 Martie 1898 proiectul de lege pentru ratificarea acelei convenții :

1) Vezi «Lucrările relative la joncțiunea Căilor Ferate Române cu cele sârbe, cu un pod peste Dunăre între Turnu Severin — Cladova» de George Baicoianu Tip. N. D. Mișoșescu Tg-Jiu 1905.

2) Desbaterile Adunării Deputaților din 28 Martie 1898.

«Art. unic.—Guvernul este autorizat a ratifica și, dacă va fi trebuință a face să se execute convențiunea încheiată la 6/18 Ianuarie 1898 între România și Serbia, pentru joncțiunea liniilor ferate ale celor două țări».

«Copie și traducțiune autentice de pe zisa Convențiune se vor alătura la prezenta lege».

Raportor, Em. Porumbaru

Această lege a fost votată de Cameră în ședința dela 29 Martie 1898 cu 71 bile pentru și 13 contra, iar de Senat în ședința dela 21 Aprilie 1898 cu 48 bile pentru și 9 contra.

Și legea și convenția de mai sus au rămas în cartoane.

În 1914 chestiunea a fost reluată în discuție. S'a semnat altă convenție la 12 Ianuarie 1914 între România și Serbia, în care se prevedea abandonarea Severinului și construirea podului între Tigănași și Bârza-Palanca. Nici această convenție n'a fost pusă în aplicare.

În prezent chestiunea este din nou la ordinea zilei și după câte se anunță din cercurile oficiale, de data aceasta se va traduce în fapt.

La 23 Ianuarie 1933, o nouă convenție a fost încheiată între România și Jugoslavia, fixându-se locul de construcție la Tigănași. Ce anume interese au determinat forurile noastre superioare să se decidă pentru acel punct, nu se știe. Circulă tot felul de șvonuri din care se înțelege că Jugoslavia ar fi încheiat convenția numai cu condiția ca podul să se construiască la Tigănași.

Către finele lunii Aprilie 1933 aflându-se această veste, populația orașului a început să se miște și cu drept cuvânt, pentru schimbarea hotărârii luată, fiindcă și-a dat seama că prin construirea podului în altă parte decât la T.-Severin, s'ar da lovitura de grație a acestui oraș.

S'a format un comitet pentru apărarea orașului, compus din persoane marcante din acest oraș, indiferent de culoare politică, în frunte cu d. Grigore Constantinescu, decanul baroului de Mehedinți și senator de drept.

În ziua de 28 Aprilie 1933 s'a ținut o mare întrunire publică în grădina „Teatrului“, la care au participat peste 4000 cetățeni, cerând construirea podului la T.-Severin. La câteva zile a venit în localitate d. Ed. Mirto, ministrul comunicațiilor. Populația era din nou adunată. D-sa a căutat să explice severinenilor, fără a-i putea convinge, că interese superioare de Stat au dictat hotărârea luată.

Comitetul pentru apărarea orașului a ținut mai multe ședințe în palatul Camerei de Comerț, iar o delegație din sânul său a plecat la București pentru intervențiuni. În aceias zi toate instituțiile, toate asociațiile au dat telegrame M. S. Regelui și d-lui prim ministru Vaida Voevod, cerând podul la T.-Severin. Delegații severinenilor au fost primiți în audiență de d. prim-ministru și de d. ministru al comunicațiilor. Ei au arătat doleanțele severinenilor și avantajele din toate punctele de vedere — economic, social, cultural, etc. — ale construirii podului la T.-Severin, evidențiind nedreptatea ce s'ar face Severinului. Deasemenea au dovedit cu cifre că podul la T.-Severin ar costa numai 345 mil. (partea țării noastre) pe când la Tigănași și legătura de cale ferată cu stația Prunișor ar costa 975 mil., iar legate cu Craiova 1400 milioane.

Din nefericire peste tot li s'a răspuns că nu se mai poate face nimic, chestiunea fiind definitiv tranșată.

Cetățenii severineni însă n'au înțeles să dezarmeze și pentru Duminică 21 Mai 1933 a fost convocată a III-a mare întrunire publică, la care s'a cerut din nou construirea podului la T.-Severin. Ei au cerut podul la T.-Severin, ori nicăieri. Cetățenii au cerut deasemenea amânarea serbărilor centenarului orașului T.-Severin, care erau fixate pentru data de 4 Iunie 1933.

Cetățenii severineni nu pot admite ca astăzi să se serbeze centenarul orașului și a doua zi să i se dea lovitura prin punerea pietrei fundamentale a podului în altă parte.

În acest moment nu cunoaștem rezultatul acestei acțiuni, dacă se va putea schimba sau nu hotărârea guvernanteloro, sau dacă se va decide amânarea serbărilor centenarului.

Credința tuturor este însă că, făcându-se podul la Tigănași și legându-l cu Prunișor (sau Craiova) Severinul va decade.

Pe lângă celelalte probleme care preocupau pe Severineni pentru dezvoltarea vieții economice a orașului lor, o chestiune tot așa de importantă ca și celelalte era aceea a construirii liniei ferate T.-Severin—Baia de Aramă. O cereau severinenii pentru că această linie ar fi provocat, cu siguranță, o mare mișcare în acest oraș, prin exploatarea și scurgerea bogățiilor din partea muntoasă a Mehedințului spre Dunăre. Munții Mehedințului care gem de păduri scumpe, ar fi fost exploatați și lemnele aduse la Severin, încărcate în șlepuri și duse acolo unde este nevoie. Aceste lemne putrezesc în munți, neputând fi aduse cu carele dela 80 km.

Credem că această linie ar fi provocat explorarea regiunii muntoase a Mehedințului care, adăposteste diferite minereuri, în special cărbuni.

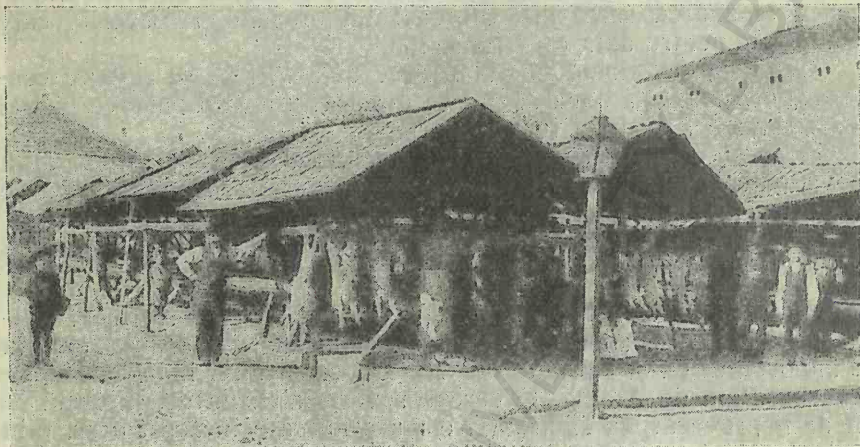
Poate că s'ar fi făcut și legătura mai departe cu Tg-Jiu și Petroșani, Lupeni și dela războiu încoace, cu siguranță că mari cantități de cărbuni din acea regiune s'ar fi putut scurge spre Dunăre. În tot cazul, această linie, T.-Severin — Baia de Aramă ar fi fost o mare binefacere pentru orașul nostru.

În ședința Camerei dela 18 Decembrie 1908, profesorul C. Armașu, pe atunci deputat al colegiului al III-lea de Mehedinți a interpellat guvernul asupra construirii acestei linii:

«Prin faptul că acest județ este împărțit, din punct de vedere administrativ, într'un mod curios, spre munte și șes, el are mai multe focare de viață economică, care fac rău județului în loc să-l întărească. Capitala sa Turnu-Severin este un centru administrativ, însă centre economice se răspândesc în diferite alte părți ale județului, fără să poată servi ca o desfăcere pentru piața oarecum comercială centrală a județului. Județul are un punct de descărcare spre Dunăre la Gruia, care însă nu servește Severinului și nici întregului județ. Are un alt punct de descărcare spre Strehaia».

«D-lor, acest oraș așezat la graniță cu o frontieră veșnic închisă—cum este frontiera către Ungaria — lipsit de regiuni agricole, pentru că regiunea agricolă este spre sud, n'ar avea alt punct și mijloc de desfăcere și prosperitate economică decât linia ferată ce l'ar pune în legătură cu regiunea muntelui. Actualmente comerțul lui stagnează și starea economică e într'o continuă descreștere. El nu poate să respire».

Toate frământările severinenilor în epoca dela 1880 la 1900 erau perfect justificate. Viața comercială a acsetui oraș intrase într-o stare de amorteală. Erau consecințele războiului vamal cu Austro-Ungaria, și de aceea făceau severinenii tot felul de propuneri ca să provoace aci o mișcare comercială.

Vedere din Piața Radu-Negru la 1900
(locul pe care se află Hala de pește)

În perioada dela 1900 până la 1914 când a izbucnit războiul mondial, comerțul a fost mai activ, în special cel de cereale. Se-

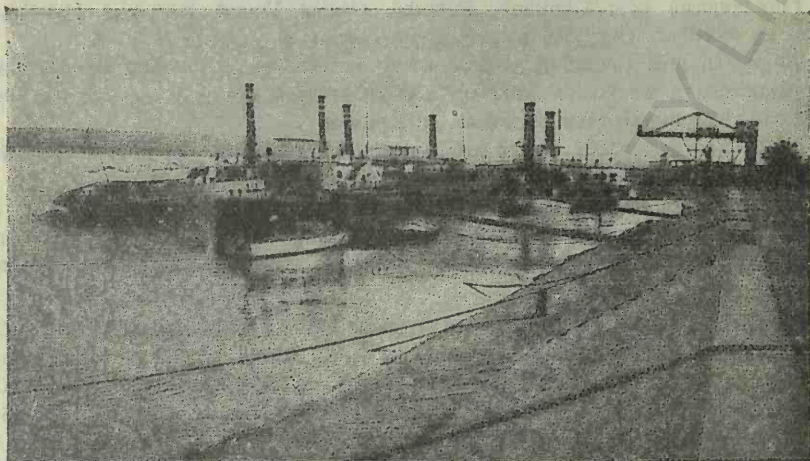

Piața Radu-Negru în trecut

verinul s'a resimțit. Importante cantități de cereale se încărcau în portul nostru. De unde la 1900 s'au încărcat circa 35.000 tone cereale, la 1907 s'a ajuns la 83.500 tone, menținându-se în anii următori la circa 70.000 tone. Deasemenea importul și exportul de măr-

furi dela 1900 până la 1911 oscilează între 11.000—28.000 tone anual.¹⁾

Dar comerțul local simțea în acest timp nevoia de capitaluri. Banca Națională a României Agenția T.-Severin ce se înființase la 1892 și Banca Mehedințului la 1899 nu erau suficiente. Rând pe rând iau ființă alte bănci: la 1904 Banca Severinului, la 1908 Banca

Portul Turnu Severin

Comercială, la 1910 Banca pop. Dunărea, la 1911 Agenția Băncii Comerțului din Craiova și altele după cum vom vedea la capitolul referitor la credit.

Toate instituțiile de credit locale puneau fonduri însemnate la îndemâna comercianților și în special a cerealiștilor. Comerțul de cereale eră din an în an mai activ și celelalte feluri de comerț îl succedau.

Ne reamintim cu drag de coloanele de căruțe cu cereale ce se scurgeau spre portul nostru și este regretabil că astăzi nu se mai pot vedea. În ajunul războiului mondial portul T.-Severin ajunsese la o mare activitate. Sumedenie de vapoare și șleperi se încăreau aci cu cereale, iar elevatoarele lucrau zi și noapte, sgomotul lor amestecându-se cu al mulțimei care furnica pretutindeni.

Astăzi în portul nostru a crescut iarba.

Portul T.-Severin are o lungime de 5 km. 1) începând dela plicorul podului lui Traian (km. 929) până la Oboare (km. 934). Are două platforme cu instalații de labale pentru legatul vaselor și scări de piatră pentru acces la Dunăre. Platformele sunt întrerupte de Șantierul Naval. Cea din aval de Șantier are o lun.

1) A Damianoff op. citat.

1) Vezi „Raport Statistic de mișcarea porturilor României și efectul vaselor marinei comerciale pe anul 1931”. București, Împriimeria Monst. Oi. 1932.

gime de 540 m., cea din amonte de 1091 m., iar restul este mai natural. Vasele pot face încărcări și în partea unde este mai natural.

Prima platformă are 7 dane, putând opera deodată 21 vase, iar cealaltă are 8 dane, putând opera deodată 24 vase.

Portul posedă și două magazine, proprietatea Statului, cu o capacitate de 602 m. c., precum și o linie de garaj de 540 m. putând primi 50 vagoane deodată. Vehiculele pot eși din port pe două șosele bine întreținute.

Funcționează aici: Căpitania Portului, Oficiul Vamă, Serviciul Hidraulic, Poliția de frontieră, Serviciul sanitar, Inspectoratul și Agenția N. F. R.

Munca în port (încărcări și descărcări) se efectuează de către hamali care sunt organizați în sindicate. Transporturile de mărfuri din și în port le fac chirgi, care deasemenea sunt organizați în sindicat.

La 21 Februarie 1922, a fost înființat sindicatul „Cerna” al muncitorilor din port și oraș, azi devenit sindicatul muncitorilor manuali.

Din punct de vedere al condițiilor de efectuare și de plata muncii și transporturilor, sindicatele respective încheie contracte colective cu reprezentanții caselor comerciale din oraș. Plata se face imediat după terminarea lucrului.

După 1910 comerțul de vite începe să fie din nou activ, datorită convenției cu Austro-Ungaria, în baza căreia urma să exportăm vite tăiate, timp de 9 ani până la 1918, și anume câte 100.000 oi anual, 10.000 boi și 50.000 porci în 1910, urmând ca numărul lor să sporească treptat până la 35.000 boi și 120.000 porci în 1918.

În vederea acestui export de vite tăiate s'a început construcția abatorului de export al târgul de rămători (oboare). Acest abator a început să funcționeze, în parte, la începutul anului 1911 și numai în decurs de un an s'a exportat la Viena și Buda-Pesta peste 1.750.000 kg. cărnuri diferite. Prin declararea războiului mondial, activitatea a încetat atât în abator cât și în târgul de rămători.

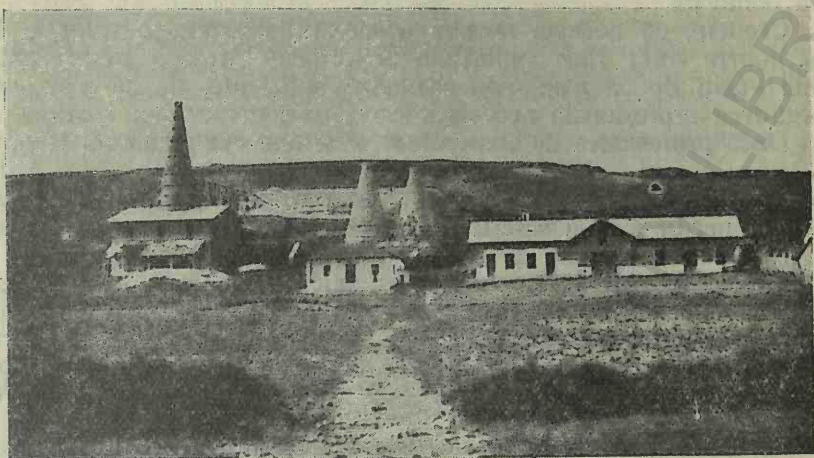
În timpul războiului, comerțul severinean a lăncezit, ca pretutindeni. După război începe aici o nouă eră. Gospodăriile atât cele urbane cât și cele rurale căutau să se refacă. Comerțul de mărfuri devenea din zi în zi mai activ; cererea de mărfuri și în special de articole manufacturate sporea, dar și prețurile creșteau.

Comerțul materialelor de construcții a fost poate cel mai activ, datorită faptului că pretutindeni se ridicau noi clădiri.

În anul 1922 Primăria orașului T. Severin a decis parcelarea unei suprafețe de teren de peste 100 hectare atât în partea de nord a orașului cât și în partea de răsărit în loturi cu suprafață de circa 450 metri pătrați, pe care să le împartă cetățenilor orașului fosti mobilizați. Operațiunea aceasta s'a făcut în baza încheerii Comisiunii Interimare No. 132/922 aprobată de Ministerul de Interne și pe baza legii de împrumut publicată în Monitorul Oficial No. 159 din 18 Decembrie 1921.

Toți acești împrumutați au căutat să-și construiască locuințe pe platurile respective, din care cauză cererea de materiale era mare. În această perioadă de timp pe toate terenurile prielnice din jurul Severinului, la Schela Cladovei, la Podul Gruei, la Șimian, etc. se lucra cărămidă, țiglă și se ardea piatră de var. Fabrica de ciment dela Gura Văii, fabricile de fier, fabricile de cherestea și

de alte materiale de construcție. au găsit în T. Severn o bună piață de desfacere a produselor lor. Toți meseriași zidari, tâmplari, fierari și alții au avut de lucru în acest timp.

Cuptoare de var și cărămidă din jurul Severinului

Dar nu numai mărirea orașului se datorește acea activitate comercială pronunțată în Severin. Un rol mai principal, a jucat în dezvoltarea acestei activități, comerțul de cereale. Se știe că în fiecare an prețurile la cereale creșteau, ceea ce a tentat pe agricultori să cultive suprafețe tot mai mari. Cererea de terenuri, era mare și prețul lor sporea ajungând în medie la 60.000 lei hectarul. Aveau sau nu aveau bani, agricultorii se împrumutau în aceeași perioadă, chiar în condițiuni oneroase și cumpărau pământ, făcând totodată investițiunile necesare, în speranța că din venitul pe 2—3 ani vor achita prețul terenului. Și era natural ca agricultorii să se angajeze în astfel de condițiuni când în 1926 prețul vagonului de grâu trecea de 110.000 lei.

Agricultura prezentă rentabilitate și drept consecință, comerțul de cereale era activ. Agricultorii fiind cei mai buni consumatori de articole industriale, vindeau recoltele cu prețuri bune și își puteau permite oarecare lux în cumpărături, activând prin aceasta comerțul local.

Comerțul de bancă era și el în plină activitate, fiindcă nevoia de credit se simțea peste tot. Rând pe rând, băncile locale și-au sporit capitalurile, plasându-și acțiunile cu ocaziunea acordării împrumuturilor.

Putem spune că în acea vreme toată lumea avea de lucru, putea câștiga și consuma. Comercianții locali aveau din an în an de-
ver mai mare. Mărfurile aduse astăzi în prăvălie erau vândute mâine, cu câștig mare. Rulajul era mare fiindcă cererea era mare. Toată lumea era pornită să facă afaceri și oarecum atrasă de mirajul milioanei.

În această perioadă se observă în orașul nostru, o importantă sporire a numărului negustorilor. Pe lângă negustorii vechi, se stabilesc aci mulți conjuđeteni și streini de județ, cu scopul de a exercita comerțul.

Credem, că această sporire a numărului comercianților, a făcut foarte mult rău comerțului severinean, fiindcă mulți dintre noii veniți fie că n'au avut capitaluri suficiente, fie că n'au avut pregătirea profesională necesară, au dăunat comerțului local.

Dacă profesiunea de comerciant ar fi fost reglementată la timp, în sensul că cel ce vrea să devină comerciant, să fie obligat a dovedi mai întâi că poseă mijloace materiale și pregătirea profesională, comerțul n'ar fi suferit mai târziu atât de mult. Poate n'am fi avut atâtea proteste de polițe, atâtea falimente.

Mulți refugiați din toate profesiunile, și-au găsit locul în comerț, fiindcă nici o lege n'ei oprea să devină comercianți din moment ce erau majori și necondamnați, ca și când altceva nu le'ar mai fi trebuit. Cei mai mulți dintre aceștia s'au angajat peste puterile lor, atunci când se puteau face ușor angajamente înainte de 1927.

Dar această perioadă de ascendență economică — noi credem de „marasm economic” — nu putea să dureze mult. Nici prețurile produselor agricole nu mai puteau crește și în consecință nici prețurile pământurilor; nici prețul mărfurilor nu se mai puteau urca. Reacțiunea trebuia să urmeze.

Din 1927 criza a început să-și arate colții. De atunci toate ramurile de activitate din orașul nostru, ca și din țara întreagă, ca și din omenirea întreagă, se sbat în ghiarele crizei. Nici nu era posibil să se ajungă la alt rezultat când toată lumea se angajase peste puteri în speranța unor câștiguri de care nu erau siguri.

Agricoltura a fost cea dintâi care a dat semnalul că o nouă epocă începe, dar, din nefericire, o epocă de criză!

Față de cererea tot crescândă de cereale în primii ani de după război, agricultura fusese mecanizată în toate țările; milioane de hectare de terenuri noi fuseseră cultivate și oferta de astfel de produse era mult usperioară cererei. Bineînțeles, prețurile au început să dea înapoi; agricultorii s'au văzut în imposibilitate a mai face față angajamentelor oneroase din anii precedenți și si-au redus consumul de produse industriale poate chiar sub strictul necesar.

Imediat după declararea crizei în agricultură, a urmat cea comercială și industrială. Pe piața Severinului prețul vagonului de grâu a scăzut dela circa 110.000 lei în 1926, la 82.000 în 1928, la 44.500 în 1930, la 26.700 în 1931 și chiar sub aceste prețuri. Cu astfel de prețuri la produsele agricole, cu angajamente mari, care grevau pe agricultori și pe comercianți, cu dobânzi mari, care grevau pe agricultori și pe comercianți, cu dobânzi exagerate la care băncile n'au înțeles să renunțe la timp, ori ce fel e întreprindere a devenit nerentabilă: comerțul n'a mai putut fi activ.

Pe de altă parte, în județul nostru, criza a fost agravată și de recolte deficitare. Din această cauză populația rurală s'a îngrijit în primul rând să aibe ce mânca. Comerțul, industria, băncile s'au

resimțit imediat. În această privință iată opinia Camerei de Comerț și de Industrie T.-Severin:

«Dacă însă observăm în general activitatea economică a județului, mișcarea bunurilor, activitatea propriu-zisă a comerțului și industriei care alimentează aceste bănci, constatăm o scădere continuă dela 1926—1929. Explicația o găsim în faptul că în această regiune, criza economică a început de fapt în 1927, când recolta de porumb a scăzut dela 9900 vagoane în 1926, la 2840 vagoane în 1927 și 1815 vag. în 1928.

«Din această cauză populația rurală și-a limitat ori ce cheltuială, grija de căpetenie fiind numai procurarea de porumb pentru hrană și deci consumul de articole de comerț pentru 90% din populația județului nostru a fost redus la limită». 1)

Datorită acestor cauze a survenit acea depresiune în viața comercială, scăderea prețurilor la mărfuri și ori ce rentabilitate în comerț a dispărut.

Pe piața Severinului ca și în țara întreagă, toată lumea era angajată și fiecare în parte avea de încasat și de dat. Cu drept cuvânt a spus d-l Mihail Manolescu că, la noi, țara întreagă este împărțită în debitori care nu pot plăti și în creditori care nu pot încasa, iar mai departe tot d-sa a spus:

«Particularii și întreprinderile atunci când sunt încărcate de datorii exagerate, sunt complet paralizați în mișcările lor. Ei nu mai pot crea nimic nou și nu mai pot produce.

«Iar în acelaș timp creditorii lor care tremură în orice clipă pentru creanțele pe care ni le pot realiza, nu sunt nici ei mai fericiți și mai plini de curaj.

«Iată de ce eșirea din marasmul economic nu se poate închipui fără o asanare radicală și completă în raporturile interne de credit». 2)

La 1929 s'a agravat criza pentru instituțiile bancare, clientela lor fiind din zi în zi mai slăbită și pe de altă parte depozitele la fructificare fiind cerute. Incepuse să scadă încrederea în bănci.

«Incepând din 1929 însă, criza s'a accentuat în lumea întreagă depunătorii au devenit mai bănuitori, încrederea în bănci s'a clătinat și depunerile au început să scadă neconținut ca și plasamentele.

Încă din 1929 în circumscripția noastră a fost suspendat creditul de numerar, iar în 1932 a dispărut complet. Azi nu mai există credit la nici o bancă și aceste instituțiuni lucrează într'o atmosferă periculoasă pentru ele mulțumindu-se cu puținele încasări zilnice, din care deabia pot face față cheltuielilor de administrație și într'o foarte mică măsură să restituie din depuneri. Încasările însă provin mai mult din creanțele orașenești comerciale și industriale, plasamentul agricol nemai dând în 1932 nici dobânzi nici capital. Mult timp însă, nu vor mai dura nici acestea, deoarece cea mai mare parte dintre orașeni dacă își plătesc la curent dobinzile, le plătesc din capital, în așteptarea unor măsuri care să le vină în ajutor. Efortul lor este destul de mare dacă ne gândim la scăderea valorilor, mobilelor și imobilelor cum și a veniturilor din salarii ale funcționarilor și muncitorilor și mai mare încă, dacă ne gândim că împrumuturile lor nu erau exagerate pentru vremurile

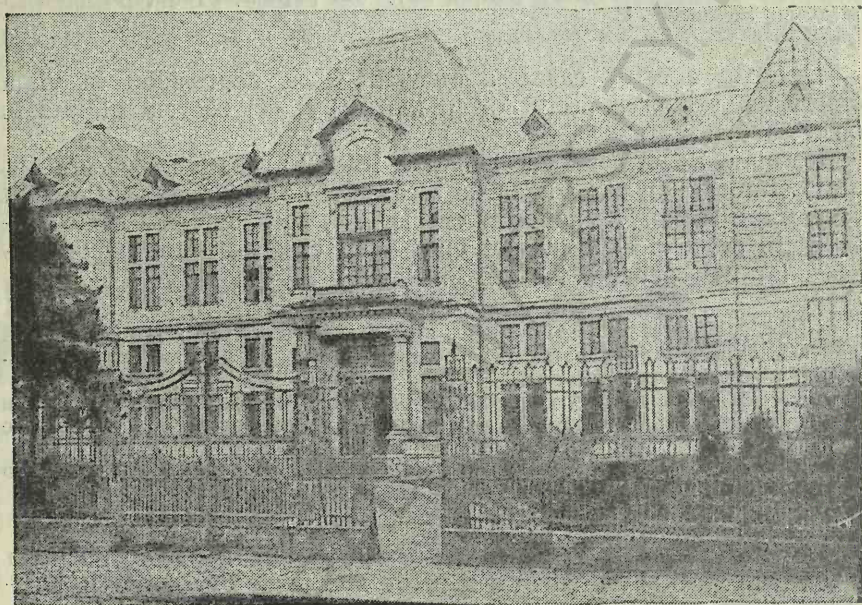
1) Darea de seamă a Camerei de Comerț T.-Severin asupra mersului comerțului și industriei din circ. sa pe anul 1932.

2) Buletinul Uniunii Camerelor de Comerț Nr. 1—2/930.

când au fost contractate, iar astăzi se văd obligați a depune tot ce au agostat o viață întreagă spre a se libera de niște datorii pe care altădată le-ar fi achitat cu ușurință din prisosul veniturilor lor.

«De aceia credem că starea actuală de nesiguranță, de provizorat, este cea mai dăunătoare din câte ar fi putut fi și că o lichidare a tuturor datoriilor din trecut, cu ori câte sacrificii ar fi de preferat chiar pentru bănci și pentru creditori în general».1)

Tot din 1929 cercurile conducătoare ale țării au fost preocupate de găsirea unor soluții pentru combaterea crizei economice.

Palatul de Justiție din T-Severin

S'au făcut tot felul de propuneri în acest scop și s'au lăsat între altele, organizarea unui credit agricol pe baze cât mai largi pentru finanțarea agriculturii pe termene lungi cu dobânzi avantajoase, spre a-i da posibilitatea să-și lichideze angajamentele vechi și să devină ramură de activitate rentabilă.

Însăși Banca Națională a României a recunoscut necesitatea rezolvării acestei probleme:

«Nevoia de rezolvire a acestei probleme este urgentă, nu numai pentru că întârzierea ei ruinează direct agricultura, dar lipsa de putere de consumațiune a păturii agricole, din cauza proporției sale, zdruncină bazele întregii economii naționale».2)

1) Darea de Seamă a Camerei de Comerț T-Severin pe 1932.

2) Raportul consiliului de administrație al Băncii Naționale a României pentru 1929.

Am făcut expunerea de mai sus spre a se putea observa cu ușurință care a fost atmosfera generală, din punct de vedere economic în care a trăit Severinul dela 1927 până în prezent.

Consecința acestei stări de lucruri a fost că atât numărul și valoarea protestelor cât și al concordatelor și falimentelor a crescut.

Pentru evidență, dăm mai jos următoarele situații referitoare la proteste și falimente: 1)

PROTESTE

efectuate la Tribunalul Mehedinți și judecătoriile de ocoale din județ

Anii	Numărul	Valoarea
1926	6.000	50.000.000
1927	8.500	90.000.000
1928	9.064	95.000.000
1929	11.500	108.500.000
1930	10.804	104.913.000
1931	9.175	87.694.297
1932	10.537	106.174.158

FALIMENTE

Anii	Numărul
1926	5
1927	20
1928	15
1929	12
1930	13
1931	16
1932	3

Se observă că în 1932 numărul falimentelor a scăzut foarte mult față de ani precedenți. Scăderea se datorește faptului că a intervenit între timp legea lichidărilor judiciare și la 20 Octombrie 1932 s'a promulgat noua lege a concordatului preventiv (Monit. Of. No. 246/932). Aceste legi cu caracter provizoriu au usurat întru câțva situația comercianților și industrișilor ajunși în jenă financiară și suntem siguri că dacă n'ar fi fost această intervenție a legiuitorului, numărul falimentelor ar fi fost cu mult mai mare.

La sfârșitul anului 1932 se aflau în stare de concordat, pe baza ultimei legi, 59 firme cu un pasiv total de 57.018.674 lei.

Incheiem această expunere asupra veșei economice a orașului T-Severin, cu mulțumirea, că acest oraș deși a străbătut dela înființare, perioade de timp destul de critice, totuși, a ajuns la o dezvoltare frumoasă, din toate punctele de vedere, — ca suprafață, ca viață economică, are edificii mărețe, dintre care unele nu prea au seamăn în țară, dar mai ales viața culturală s'a dezvoltat aci mai mult ca în ori care oraș de tipul lui.

Depresiunea economică care l-a lovit în ultimii ani este generală și putem spune universală și va înceta atunci când situația internațională se va schimba.

COMERTUL ȘI INDUSTRIA

Prosperitatea unei țări este în funcție de prosperitatea ei economică, — agricolă, comercială și industrială — fiindcă este știut că numai o bună stare economică permite un progres cultural, o civilizație. Numai o bună stare economică permite ridicarea standardului de viață al cetățenilor săi.

Dacă comerțul și industria au un rol așa de important în viața unui stat, se impune conducătorilor statului, să îngrijească de o bună organizare și o normală funcționare a acestor factori de avuție națională. Conducătorii unei țări trebuie să urmărească în mod permanent o politică comercială și industrială precisă, bazată pe continuitate și pe libertate, cu alte cuvinte, o politică comercială și industrială de încurajare, realistă. Ori ce fel de îngrădire a libertății comerțului și industriei, nejustificată de împrejurări de ordin excepțional, ori ce fel de măsuri represive, de fiscalitate excesivă, nu pot să ducă decât la ruina acestor ramuri de activitate și prin aceasta la ruina țării.

Nu este locul să arătăm aici dacă politica comercială și industrială care s'a dus până la război și după război, în țara noastră, a avut la bază în măsura necesară, un regim de libertate fără șicane, un regim de protecționism real, o politică muncitorească eficientă, o politică de îmbunătățire a transporturilor și de încurajare a industriilor care întrebuintează materia primă din țară. Nu vom arăta aici consecințele politicii comerciale de după război, politică de represiune prin fixări de prețuri pe cale de decizii sau de ordonanțe.

S'a învinuit comerțul că scumpește traiul fără să se cunoască adevăratele cauze. Situația s'a agravat și mai mult însă când statul a devenit negustor. Statul a importat mărfuri și a făcut concurență comercianților, concurență însă care a fost extrem de păgubitoare pentru stat — ministerul refacerii. Comerțul trebuia deci să lupte cu concurența statului, să suporte măsurile represive, o fiscalitate excesivă și să primească tot felul de ofense din partea publicului consumator, care vedea în comerciant un speculant, fără să cunoască adevăratele cauze ale scumpirii traiului.

În 1925 cu ocaziunea ședinței inaugurale a consiliului Camerei de Comerț și Industrie București, d. dr. St. Cerkez fost președinte al acelei Camere spunea :

« Prin dezorganizarea economică produsă de războiul nostru cel mare comerțul a avut de pătimit ca și industria, ca și agricultura noastră. Ba ceva mai mult comerțul, fiind factorul de distribuție al bunurilor, în contact direct cu consumatorul, a suferit nu numai consecințele unui regim anarhic și distrugător al forțelor economice dar a trebuit să îndure și toată revolta pe care a manifestat-o continuu și pe nedrept publicul neștiutor de adevăratele cauze ale scumpirii traiului.

Comerțul de după război a înfruntat toată urgia unor împrejurări

vitrege, agravate de o întreagă mentalitate isvorâtă din spiritul și dezorientarea acelor timpuri de tristă memorie, în care întreaga noastră politică comercială, se rezumă la un nesfarșit șir de măsuri represive, măsuri de încetare și de distrugere a comerțului național. Teoria fixării prețurilor pe calea artificială a deciziilor ministeriale și a ordonanțelor comunale, concepția stăvilirii valorilor de scumpete, pe care le determinau alți factori de cât comercianții și industriașii țării, prin măsuri represive care pe deoparte paraliza producția, iar pe de altă parte suprima în bună parte funcțiunea socială a factorului numit comerț, — spiritul demagogic care îndrepta contra comerțului național toate săgețile pentru toate relele de care suferea viața economică, — au contribuit la o laltă ca în primii ani de după război, politica noastră comercială să fie redusă la simpla nestatornicie și nedrepte a acelor «măsuri excepționale»

Pentru a putea avea un progres comercial și industrial trebuie să se urmărească în mod permanent, pe lângă realizarea dezideratelor arătate mai sus, o politică de îmbunătățire și de eficientare a mijloacelor de transport, de organizarea deșeurilor interne și externe pentru produsele și materialele prime naționale, să se evite măsurile represive și să nu existe în țară o criză de numerar. Sunt deziderate legitime pentru clasa negustorească.

La 1880 Camera de Comerț din București într'un memoriu asupra activității sale, adresat ministerului menționa :

«Se va arăta Domnului Ministru că în toate Statele care se bucură astăzi de o bună stare generală a populațiunilor și care ca urmare din aceasta stau în fruntea civilizațiunei moderne, s'a recunoscut de mult importanța comerțului și a industriei și se practică cu multă stăruință și vigilență încurajarea lor prin toate mijloacele de care dispune Statul». 1)

Este de dorit să se aprecieze la justa valoare rolul important pe care-l are comerțul într-o țară. Pentru a evidenția acest rol cităm înțeleptele cuvinte ale defunctului I. G. Bibicescu, fost guvernator al Băncii Naționale a României prin care fixează rolul comerțului.

«Comerțul îndeplinește o funcțiune socială. Cercetaș neobosit și în totdeauna veghetor, comerțul prevede trebuințele, le simte și caută a le satisface.

«El duce departe, duce acolo unde este lipsă produsele le ia din mână producătorilor și în locul lor face să revie alte produse necesare sau reprezentarea lor în bani.

«Comerțul, are așa dar, o mare și însemnată misiune. Intr'adevăr marile sfere ale activității omenești se reduc la următoarele trei de competențe : a produce, a fabrica, a schimba. Și cea din urmă sferă de activitate a comerțului e tot atât de folositoare ca și celelalte două și cere ca și acelea, inteligență și aptitudine.

«Comerțul oferă un folos general. E folositor în adevăr celui ce-l face pentru că este un izvor de legitime foloase pentru dânsul. E folositor agriculturii și agricultorului pentru că deschide deșeurul produselor ce prisosesc peste trebuința consumațiunei locale ; e folositor asemenea industriei pentru că-i procură materiale prime și îi dă posibilitatea să exporte produsele manufacturate, e în sfârșit folositor consumatorilor, adică tuturor, pentru că le pune la îndemână obiectele trebuitoare vieții».

1. Chr. Staicovici — activitatea Camerei de Comerț și industrie din București. Tip. Lăzăreanu Buc. 1906 pag. 69.

Menționăm deasemenea considerațiunile din expunerea de motive a legii pentru reorganizarea Camerelor de Comerț și de Industrie din 1925:

„Comerțul și industria sunt izvoare importante de bogăție, de care se află strâns legată prosperitatea națională. Conducătorii unui Stat au decizia de a veghea neconținut la regulata funcționare și propășire a acestor doi factori economici. Pentru exercitarea unei acțiuni cât mai eficace în această direcție, guvernele diferitelor țări au simțit nevoia de a recurge la luminile și sfaturile comercianților și industriașilor, întrucât aceștia, cu experiența și cunoștințele lor practice, sunt în măsură să dea îndrumările necesare soluționării, în chip satisfăcător, a problemelor comerciale și industriale pe cât de complexe pe atât de variate“.

CAMERELE DE COMERȚ ȘI DE INDUSTRIE

Am arătat mai sus rolul comerțului și industriei în general și am citat câteva păreri autorizate. Organele conducătoare ale țării sunt datorate a se informa și a satisface dezideratele acestor ramuri de activitate. Vom arăta mai jos că în trecut guvernul țării noastre au dat o atenție deosebită comerțului, căutând să-l organizeze, prin înființarea de asociațiuni profesionale, prin înființare de Camere de Comerț. Deasemenea în trecut s'a dat mare atenție comerțului prevăzându-se în legea de organizare judecătorească, ca atunci când este vorba să se judece la tribunale afaceri comerciale, completele să fie compuse pe lângă judecători de carieră și din reprezentanți ai comercianților — judecători comerciali. Înființându-se instituția Camerelor de Comerț, s'a realizat cea mai bună cale de colaborare a conducătorilor țării cu reprezentanții autorizați ai comercianților și industriașilor pentru propășirea acestor ramuri de activitate. Prin Camerele de Comerț guvernul au posibilitatea să culeagă toate datele și să se informeze precis asupra stărilor de fapt, iar comercianții și industriașii să-și spună păsurile și să ceară îndreptarea relelor. Așa că în această privință Camerele de Comerț și de Industrie au răspuns unei nevoi reale. Camerele de Comerț și de Industrie, destul de vechi și în țara noastră, au fost alături de comercianți și de industriași în toate manifestările lor. Au semnalat totdeauna neajunsurile, au exprimat și au luptat pentru îndeplinirea postulatelor acestor clase. Trecutul lor în țara noastră este destul de însemnat.

Camerele de Comerț și de Industrie au fost organizate și au funcționat în țară la noi în baza a patru legi speciale:

- 1) Prima „Lege pentru înființarea Camerelor de Comerț“, sancționată prin Decretul No. 1225 din 30 Septembrie 1864.
- 2) A doua „Lege asupra Camerelor de Comerț și Industrie“, sancționată prin Decretul Regal No. 1551 din 7 Mai 1886 și publicată prin Decretul No. 1225 din 30 Septembrie 1864.
- 3) A treia „lege pentru reorganizarea Camerelor de Comerț și de Industrie“ sancționată și promulgată prin Înaltul Decret Regal No. 1450 din 7 Mai 1925 și publicată în Monit. Of. No. 102 din 12 Mai 1925.

4) a patra „Lege pentru modificarea legii Camerelor de Comerț și de Industrie” promulgată prin Decretul Regal No. 403 din 13 Februarie 1929 publicată în Monit. Of. No. 36 din 14 Febr. 1929.

În prezent aceste instituțiuni funcționează sub regimul acestei ultime legi.

Pe la începutul ultimei jumătăți a secolului al XIX-lea comerțul, industria și meseriile se bucurau de o mare atenție și din partea guvernanților și din partea legiuitorului. Guvernantii de pe acea vreme căutau prin toate mijloacele să provoace, să încurajeze dezvoltarea agriculturii, comerțului și meseriilor.

Pe la 1860 se începuse o mare propagandă pentru înființări de asociațiuni profesionale. La 1863, Ministerul Agriculturii, Comerțului și Lucrărilor Publice, Catargiu, prin ordinul No. 6602 din 20 Iunie 1863 către prefectul județului Mehedinți cerea să se ia măsuri pentru înființarea în T.-Severin a unei societăți de comercianți și agricultori, cu scopul de a comunica între ei, de a favoriza dezvoltarea agriculturii, comerțului și industriei. Cităm din acest ordin : 1)

„Desvoltarea spiritului de asociațiune este una din trebuințele cele mai simțite pentru țara noastră.

„Isolarea în care au stat până acum comercianții industriali și agricultori români a fost una din cauzele care au făcut ca agricultura, comerțul și industria isvoare de producțiune ale țării să nu producă încă toate rezultatele dorite, cunoașteți foarte bine D-le Prefect sporul ce a luat producțiune și toate țările unde spiritul de asociațiune s'a desvoltat sub deosebite forme între producători. Socotesc de prisos a vă cita atâtea și atâtea companii comerciale, industriale și agricole, care au ajuns la rezultate adevărat extraordinare și aceasta numai prin unirea capitalurilor prin asociațiune.”

Datorită acestei atențiuni s'a ajuns în anul următor 1864 la votarea legii pentru înființarea de Camere de Comerț despre care am vorbit mai sus.

Arătarăm mai sus de ce atenție se bucură comerțul și industria din partea legiuitorului și anume, legea de organizare judecătorească prevede că din completul tribunalelor trebuie să facă parte și comercianți — judecători comerciali — atunci când este vorba să se judece chestiuni comerciale. Ori de câte ori eră de judecat un proces comercial, președintele tribunalului era asistat de judecător comercial, care nu erau alții decât comercianți de vază din localitatea respectivă, chemați prin rotație după un tablou ce se ținea la tribunal.

În T.-Severin la 1866 erau înscrși pe tabloul din care se recrutau judecătorii comerciali, următorii comercianți : Gr. Sâmboteanu; Radu Popescu; Costea Panaiteșcu, Petrache Aurel, Ioan Stretcu, Costea Papadopulo, Dimitrie Vișoreanu, Nicola M. Furună; Jane Pantazopulo, Vasile Crijanovschi și alții.

1) Dosar Nr. 35/1863 arhiva Primăriei T.-Severin.

Pe baza legii Camerelor de Comerț din 1864 (art. 3), Domnitorul Cuza prin ordonanță domnească No. 990 dată la Ruginoasa la 3 Iulie 1865, Ministrul de Interne, Agricultură și Lucrări Publice fiind generalul Florescu, a decis înființarea a 15 Camere de Comerț și anume: T.-Severin, Craiova, T.-Măgurele, Ploiești, București, Giurgiu, Brăila, Focșani, Galați, Bârlad, Iași, Bacău, Piatra, Botoșani și Ismail.

Prima circumscripție eră a Camerei noastre dela T.-Severin și cuprindea județele Mehedinți, Gorj și Romaniți, iar circumscripția Camerei de Comerț din Craiova cuprindea județele Dolj, Vâlcea și Olt.

Camerele de Comerț, conform legii dela 1864 se compuneau pe acea vreme din câte 5 membri și cel mult 7. Nu puteau fi alegători decât cei care plăteau o patentă de 550 lei pe an. Mandatul membrilor era de 6 ani și la fiecare 2 ani se reînnoiau câte doi.

Camerele nu aveau o autonomie perfectă. Prefectul putea prezida ședințele ori când dorea. Bugetele lor se aprobau de Ministerul Internelor, Agriculturii și Lucrărilor Publice, de care depindeau.

Regimul acestei legi a guvernat până la 1886 când s'a votat a doua lege care nu mai conținea multe din restricțiunile vechei legi.

Expunerea de motive a legii din 1886 cuprindea în mod detaliat însemnătatea Camerelor de Comerț:

„Camerelle de comerț sunt considerate pretutindeni ca reprezentantele naturale și ca organele autorizate ale comerțului și industriei. Din acest punct de privire, li se acordă atribuțiuni importante. Depozitare ale intereselor comerțului și industriei, izvoare atât de însemnate ale avuției unei națiuni, ele sunt menite a fi consilierii cei mai siguri ai guvernului în materie de legislațiune comercială, de taxe vamale, de tarife de transport, de constituire de societăți comerciale, de înființare de bănci și în genere în toate materiile comerciale sau industriale“.

„Ele trebuie să vorbească în numele comerțului și al industriei pentru a arăta păsurile, trebuințele lor, îmbunătățirile pe care le cere“.

Am arătat mai sus că prin ordonanța domnească din 1865 și în baza legii Camerelor de Comerț din 1864 au luat ființă legală cele 15 Camere printre care și cea dela T.-Severin. Aceste Camere însă nu au început să funcționeze imediat. Camera de Comerț din București a început să funcționeze în 1868. Cea din T.-Severin nu știm când a luat ființă de fapt și cât timp a funcționat, deoarece printr'o întâmplare nefericită în anul 1886 în noaptea de 31 Iulie întreaga arhivă și mobilierul acestei Camere și împreună cu casele lui Răducan Trițescu din str. Aurelian, unde eră instalată, au ars complet¹⁾.

Tot în 1886 Camera de Comerț dela T.-Severin a fost desființată prin noua lege din acelaș an și județul Mehedinți a fost repartizat Camerei de Comerț din Craiova de care a depins până în Octombrie

1) Dosar No. 28/1890 arhiva Primăriei T.-Severin.

1925 când a fost reînființată în conformitate cu legea din 12 Mai 1925, având ca circumscripție numai județul Mehedinți.

În tot timpul dela 1886 până la 1925 cât județul nostru a depins de Camera de Comerț din Craiova, a funcționat aici o secție a acelei Camere.

Pe baza legii din 12 Mai 1925 s'a instalat la 9 Octombrie 1925 primul consiliu de administrație al acestei Camere având ca președinte pe d. D. Sbenghe, directorul Băncii Comerțului din localitate, iar ca vice-președinți la secția comercială P. C. Georgescu, decedat în Decembrie 1926 și înlocuit prin d. Iulian Lubineovici și la cea industrială d. Pavel Păcuraru, demisionat în 1926 și înlocuit prin d. Iulian Alexandrescu. Acest consiliu se compunea din 20

Gh. D. Stănică
Președintele Camerei de Com. și Ind. T-Severin
14 Iulie 1929—14 Iulie 1933

membri și a funcționat până la 14 Februarie 1929 când, prin noua lege pentru modificarea legii din 1925 au fost dizolvate toate Camerele de Comerț, s'au numit comisii interimare și s'au făcut noi alegeri.

La 28 Februarie 1929 a fost instalată comisiunea interimară, având ca președinte pe d. Theodor Guilmmain, pe atunci director al Băncii de Scont din T-Severin.

La 14 Iulie 1929, au încetat atribuțiunile comisiei interimare prin instalarea noului consiliu de administrație având ca președinte pe d. Gh. D. Stănică, iar ca vice-președinte la secția comercială pe d. S. Blaga, demisionat mai târziu și înlocuit prin d. D. I. Giurescu, iar la secția industrială pe d. C. Colan. Aceleași persoane sunt în frunte Camerei de Comerț și în prezent.

Actualul consiliu de administrație are un număr de 30 membri dintre care 20 în secția comercială și 10 în cea industrială. Mandatul lui expiră la 14 Iulie 1933.

În timpul mandatului primului consiliu de sub președinția d-lui D. Sbenghe, la data de 22 Mai 1928, Camera de Comerț și de Industrie T-Severin, prin reprezentanții săi legali D. Sbenghe președinte și D. T. Giurescu secretar, a cumpărat la licitație dela most. Radu Popescu fost comerciant în T-Severin, imobilul în care se găsește instalată în prezent, str. Traian No. 76.

Palatul Camerei de Comerț și de Industrie din T-Severin

Prin cumpărarea acestui imobil s'a făcut un act de bună gospodărie, deși Camera nu dispunea decât de 1.500.000 lei și prețul de adjudecare era de 3.500.000 lei, fiindcă pe lângă că s'a dat o destinație bună fondurilor existente, s'a făcut economie mare în bugetele următoare spre a se acoperi împrumutul de 2 mil. lei ce se contractase la Banca Comercială din T-Severin pentru acoperirea pretului și astfel instituția a fost dotată cu un imobil propriu care de altfel produce și un venit important având cinci prăvălii și un apartament închiriate în afară de apartamentul ocupat de Cameră.

Trebue să menționăm că în timpul mandatului actualului consiliu — la 15 Aprilie 1930 — această instituție a contractat un împrumut la Casa de Depuneri de lei 1.388.000 cu o dobândă numai de 7 la sută spre a achita restul ce mai era de plătit la această dată la Banca Comercială la care dobânda era cu 4 la sută peste scontul Băncii Naționale. Prin strămutarea împrumutului s'a făcut de asemenea o operă de bună gospodărie.

În același palat își ține ședințele și Sfatul Negustoresc local. Aci se țin toate consfăturile negustorești, aci negustorii își spun păsus-

rile și de aci pornesc toate intervențiile pentru alinarea suferințelor lor.

Utilitatea Camerei de Comerț nu se poate contesta. Din Buletinele lunare și Dărilor de Seamă anuale, pe care le publică această instituție, se poate vedea activitatea ei.

Am amintit în altă parte că această Cameră a alocat și plătit în fiecare an, dela înființarea ei, importante subvenții și contribuții de tot felul învățământului profesional și practic de toate gradele și diferitelor instituțiuni — Academii Comerciale, Școalelor Politehnice, Școalelor Comerciale și Industriale, locale și din județ, cămine de ucenici, Uniunii Camerelor de Comerț, Camerelor de Comerț extrateritoriale, etc.

Totalul acestor subvenții și contribuții plătite în anii 1926—1932 se urcă la suma de circa 2.250.000 lei, așa că această instituție și-a făcut pe deplin datoria și din acest punct de vedere.

Oficiul Registrului Comertului.

Prin legea pentru înființarea unui registru al comerțului publicată în Monitorul Oficial No. 84 din 10 Aprilie 1931, înscrierea firmelor, care aci se făcea la tribunale în baza legii pentru înscrierea firmelor din 1913, a fost trecută la Camerele de Comerț pe lângă care s'au înființat câte un oficiu special al registrului comerțului, sub controlul unui judecător delegat de tribunal.

În conformitate cu această lege, toate firmele comerciale indiferent dacă au fost sau nu înscrise la Tribunal, au fost obligate să-și ceară înmatricularea în registrul comerțului dela Camera de Comerț.

Prin înființarea oficiului registrului comerțului la Camera de Comerț și de Industrie s'a răspuns unei nevoi reale. Aceste oficii sunt în măsură astăzi să țină o evidență a tuturor firmelor comerciale pe bresle, înmatriculând în mod regulat toate schimbările ce ar surveni în situația firmelor și operând toate radierile comerțurilor încetate fie prin moartea patronului, prin părăsirea localității, etc.

Aceste oficii sunt în măsură să organizeze servicii de informațiuni și să dea relațiile necesare ori cărei persoane sau instituții care le cere.

Pentru a vedea numărul comercianților, industriașilor și meseriașilor precum și societăților comerciale din județul Mehedinți, care au firmele înmatriculate în registrul comerțului de pe lângă Camera de Comerț și de Industrie T-Severin, dăm următoarea

SITUAȚIE 1)

de firmele înmatriculate până la finele anului 1932 pe bresle pentru oraș și județ.

	<u>T-Severin</u>	<u>Județ</u>	<u>Total</u>
Antreprenori de lucrări	20	11	31
Asigurări	9	2	11
Agentură și comision	7	2	9

1) Vezi Darea de Seamă a Camerei de Comerț T-Severin pe 1932 tip. Ath. Bejan T-Severin 1933.

	T.-Severin	Județ	Total
Ape gazoase	4	1	5
Automobile, accesorii, benzină	3	—	3
Bănci societăți anonime	12	18	30
Bănci populare	8	196	204
Bijuterii, ceasornicării	7	—	7
Bragagii	7	4	11
Brutării	25	24	49
Bomboane (fabrici)	1	1	2
Coloniale, alimente	83	122	205
Cafenele	11	2	13
Cerealiști	28	10	38
Ceramică	1	1	2
Cherestea (depozite)	4	3	7
Cofetării	5	1	6
Cârciumi	83	80	163
Cooperative 2)	—	34	34
Conserve (fabrici)	1	—	1
Cinematografe 3)	1	—	1
Darace lână	4	1	5
Depozite băuturi	4	—	4
Debite R. M. S. ziare	3	3	6
Depozite de zahăr	1	—	1
Diverse	14	2	16
Electrice și tehnice	5	—	5
Expediții și vămuiri	1	—	1
Fierărie (magazin)	15	2	17
Farmacii, droguerii	7	4	11
Fabrică și cuptor, var	—	2	2
Fabrică de spirt	—	1	1
Fabrică de gheață	1	—	1
Fabricii de pălării	1	—	1
Hoteluri	4	—	4
Haine gata, stofe	6	1	7
Încălțăminte (magazin)	5	1	6
Librării, papetărie	10	2	12
Lumânări fabrici	3	1	4
Lemne depozite	5	—	5
Măcelărie	39	46	185
Mezelării	4	—	4
Manufactură și mărunțișuri	62	66	128
Mode	7	—	7
Mori	3	61	64
Mutuale societăți	1	—	1
Mașini de cusut, biciclete	3	—	3
Opincării	11	3	14
Pielării	5	—	5
Plăcintării	3	—	3
Pescării	3	2	5
Pălării	3	—	3
Porțelanuri, sticlărie	3	—	3
Rame, geamuri	7	—	7
Restaurante	11	1	12
Societăți de navigație	2	1	3
Transport de călători și autobuze	—	5	5
Universale magazine (rurale)	—	500	500

2) Cooperativele «Solidaritatea» și Matca C. F. R. din T-Severin sunt înglobate la coloniale, alimente.

3) Cinematograful societății Culturale «Teatrul» nu are firma înmatriculată.

	T.-Severin	Judet	Total
Vopseluri, uleiuri	3	—	3
Var, cărbuni, articole de lemn	4	—	4
Zarzavaturi	16	—	16
Ziare	4	—	4
	<u>603</u>	<u>1217</u>	<u>1820</u>

ATELIERE DE:

Croitorie	30	7	37
Cismărie	36	8	44
Cojocărie, blănuri	16	20	36
Căldărărie, cazangerie aramă	1	—	1
Ceaprazărie	2	—	2
Curătit măt	1	—	1
Curelărie	1	—	1
Caretași	2	—	2
Căramidărie	1	—	1
Fotografice	6	—	6
Frizerie	20	3	23
Frângherie	3	—	3
Mecanice, fierărie	10	2	12
Perii, bidinele	1	1	2
Pietrărie	3	—	3
Strungărie	2	—	2
Tipografie, legătorie 1)	3	—	3
Tâmplărie	16	6	22
Tinichigerie	8	3	11
Tapitărie	1	—	1
Tabăcărie	3	3	6
Vopsitorie	4	—	4
Vulcanizat cauciucuri	1	—	1
	<u>170</u>	<u>53</u>	<u>223</u>

RECAPITULURE

	Judet	Total
Magazine 603	1217	1820
Ateliere 170	53	223
Total 773	1270	2043

OBOARE ȘI TARGURI

Camera de Comerț și de Industrie T.-Severin, în conformitate cu legea burselor, a organizat și administrează târgurile de animale și oboarele de cereale din județul Mehedint.

Aceste târguri și oboare sunt în realitate mici burse, unde sătenii pot să-și valorifice, în modul cel mai avantajos pentru ei, produsele-animale, paseri, cereale, zarzavate, etc.

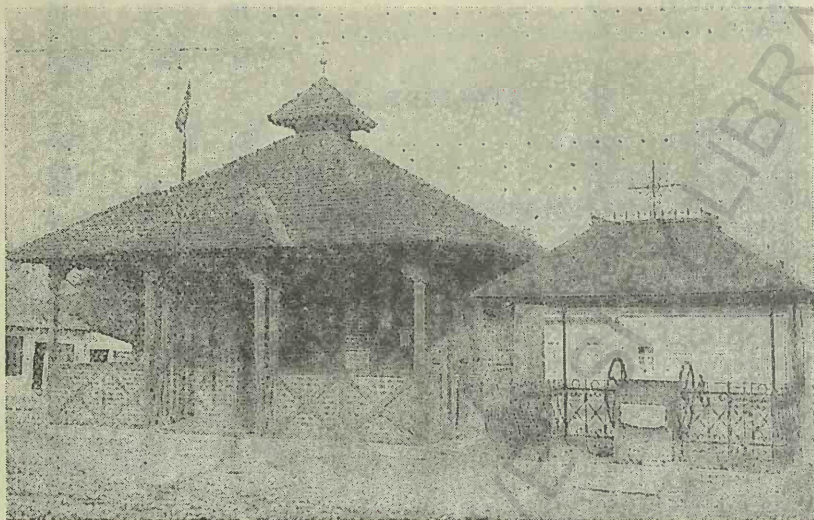
În târguri și obore se adună vânzătorii și cumpărătorii și prin jocul liber al cererii și ofertei, producătorii pot obține prețurile cele mai bune, iar cumpărătorii pot găsi marfa dorită.

În județul Mehedintă avem două oboare de cereale și anume la T.-Severin și Strehăia. Cel dela T.-Severin este cel mai activ.

Pentru orientare asupra activității Oborului de cereale T.-Se-

1) Există și Tipografia I. Gh. Bejan însă d-sa având și hotel a fost înglobat la hoteluri.

verin, în anii 1926—1932, dăm următoarea situație de cerealele ce s'au vândut, în vagoane:

Pavilionul Oborului de cereale T-Severin (Piața Mircea)

Anii	Grâu	Porumb	Orz	Ovăz	Secară
1926	558,—	201,7	2,8	22,4	7,7
1927	495,4	173,8	2,1	15,3	1,5
1928	477,8	83,9	1,8	10,8	1,3
1929	764,8	94,	1,8	15,4	1,7
1930	683,3	429,2	1,1	28,4	7 ¹ / ₈
1931	734,1	446,7	2,3	11,3	4,8
1932	755,6	429,9	2,3	12,1	18,7

În ceea ce privește târgurile de animale, ele sunt în număr de nouă și anume : T-Severin, Strehaia, Broșteni, Vânju-Mare, Tâmnă, Plopi, Bâcleș, Bălăcița și Oprisor. Numai primele patru târguri sunt mai active.

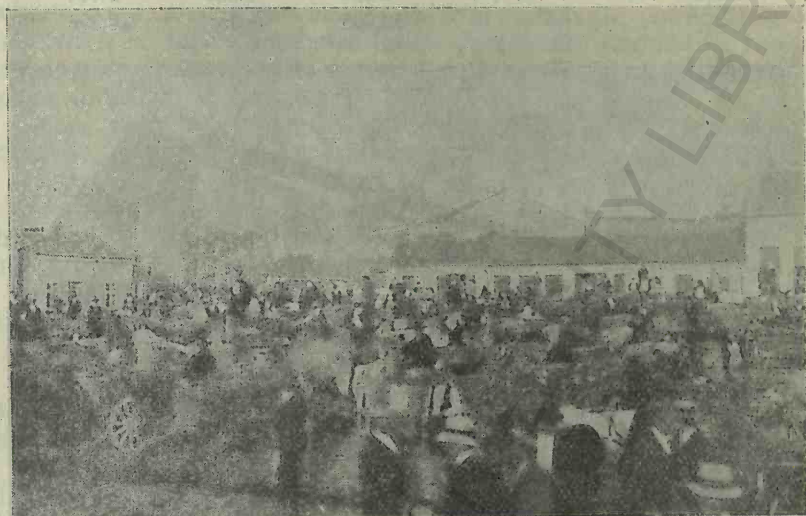
Pentru a se vedeă utilitatea lor, dăm următoarea situație de vitele vândute în toate târgurile din județul Mehedinți în anii 1927—1932¹⁾:

Anii	Boi, Vaci, vitei	Cai	Porci	Oi, capre
1927	14.039	2.025	8,927	16,708
1928	18.359	1,431	6,728	14,825
1929	16.750	1,936	5,493	12,172
1930	13.796	1,863	18,562	8,133
1931	9.051	1,318	12 084	8,474
1932	10.002	749	7,667	7,974

1) Datele referitoare la transacțiile de cereale și animale, din Dățile de Seamă ale Camerei de Comerț T-Severin.

Animale tăiate în abatorul T-Severin.

Carnea ce se consumă în Severin se taie în abatorul comunal de pe malul Dunărei, din partea de răsărit a oraşului.

Oborul de cereale T-Severin în plina activitate

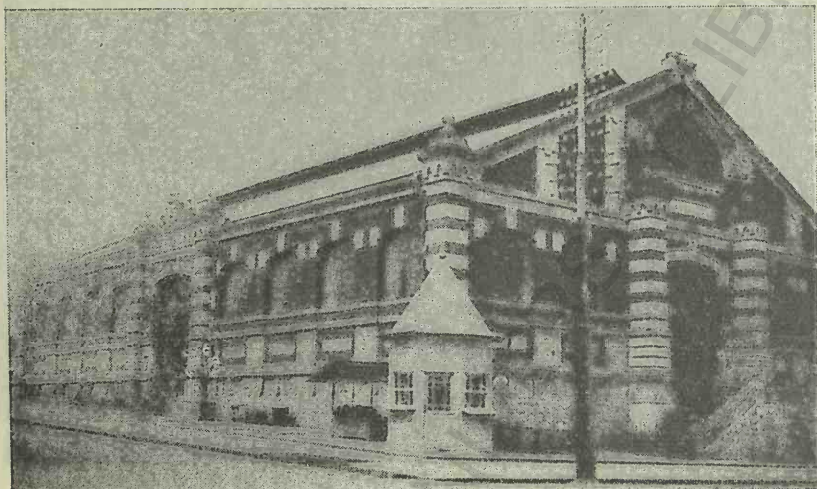
Acest abator deşi nu este prea mare, corespunde nevoilor, având instalaţiile strict necesare.

Abatorul comunal

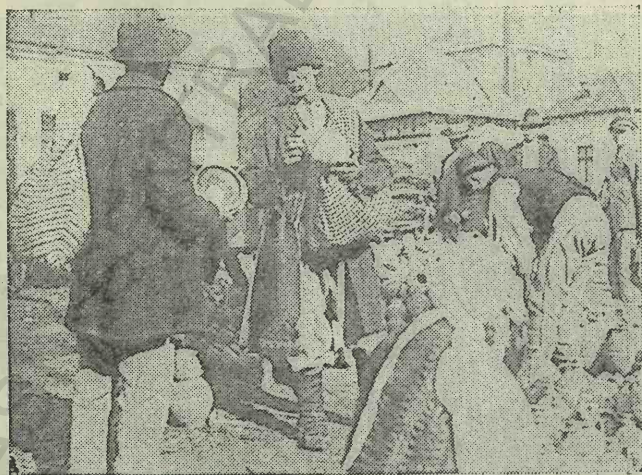
Pentru a se vedea consumul de carne în oraşul T-Severin, dăm aici o situaţie de animalele tăiate în câţiva ani:

	1928	1929	1931
Boi, vaci, viței	8.366	8.329	4.414
Oi, berbeci, miei	38.513	36.028	21.467
Capre, iezi	2.820	2.022	1.571
Porci	2.396	2.082	2.444
	52.095	48.461	29.896

Hala de carne din Piața Radu Negru

Din acest tablou se poate vedea cât de mult s'a redus numărul

Vânzător de oale, și vase de pământ

animalelor tăiate. Dela 52.095 în 1928, s'a redus la 29.896 în 1931. Este o dovadă a accentuării crizei din care cauză populația s'a văzut forțată să-și reducă consumul de carne.

În piața Radu Negru, zisă și piața de alimente, pe lângă comerțul de carne și de pește, aci fiind situate halele respective, se face un întins comerț de zarzavate și alimente. Pe lângă zarzavagii de meserie, în fiecare dimineață piața se umple de femei din satele învecinate care aduc spre vânzare diferite zarzavate cultivate de ele și alimente. Se face deasemenea intens comerț de oale și alte vase de pământ care se lucrează în satele din partea de Nord a județului, în special la Sișești și Glogova.

De pe piața Severinului se încarcă aproape zilnic camioane cu zarzavate, cu destinația Orșova dar mai ales pentru Băile Herculane în sezon.

Se face deasemenea un întins comerț cu fructe, mai ales mere din Banat. Bănățenii vin cu căruțele încărcate cu mere și pleacă încărcăți cu cereale și mărfuri.

CREDITUL

Despre comerțul de credit în orașul T.-Severin putem spune că este destul de important atât din punct de vedere al numărului instituțiilor de credit cât și în ce privește activitatea lor.

După cum se va vedea din tabloul de mai jos, în perioada anti-belică, numărul instituțiilor bancare sporește cu câte una nou înființată la intervale aproape regulate de câte 3—4 ani.

Utilitatea instituțiilor de credit într'un oraș și oriunde chiar, nu se poate contesta. Nu poate exista o dezvoltare comercială fără instituții de credit, dar cu condiția ca acestea să fie bine conduse și să-și îndeplinească adevăratul rol de generatorii ale celorlalte feluri de comerț și industrii, să canalizeze capitalurile spre producție și să permită o rentabilitate cât de mică întreprinderilor pe care le finanțează.

În orașul T.-Severin, în perioada dela războiul independentei până la 1900 se simțea nevoia de instituții de credit, fiindcă situația pieței era de așa natură că nu se putea vorbi de o dezvoltare comercială și industrială importantă. Cine nu avea capital era greu să întreprindă ceva. Cămătarii stăpâneau piața. Dobânzile uzurare erau așa de exagerate ca cel care se împrumută era greu să mai achite datoria și munciă numai pentru creditori.

La 1892 a fost înființată aci Agenția Băncii Naționale a României, dar aceasta nu era accesibilă ori cui și nu putea satisface toate nevoile de credit. La particulari banii erau scumpi — minimum 20 la sută pe an, iar cămătarii luau în mod obișnuit între 1—3 lei pe lună de fiecare 20 lei împrumutați, ceea ce înseamnă 15 la sută pe lună sau 180 la sută pe an. Desigur că în atfel de condițiuni niciun comerciant, industriaș sau meserias nu mai putea progresa.

Pentru a evidenția care erau posibilitățile de a-și procura cineva capital dăm mai jos un articol din ziarul „L'Echo de Turn-Severin” cu data 20 Noembrie 1897:

„Le monde commercial se plaint ici à juste raison de la difficulté qu'il éprouve à se procurer l'argent et surtout du crédit sur place.

La Banque Nationale n'est pas accessible à tout le monde, chez les parti-

culiers l'argent est cher — au moins 20% par an — chez les usuriers, qui foisonnent, a Turn-Severin, il est hors de prix leur taux habituel varie entre un franc et trois francs, par mois pour chaque vingt francs prêtés, soit 15% par mois, ou 180% par an, c'est fabuleux!“

Comerțul de credit este reprezentat în T.-Severin prin 19 instituțiuni de bancă,¹⁾ dintre care 8 societăți anonime locale și 3 agenții de bănci cu centralele în alte localități, și 8 societăți cooperative de credit (bănci populare).

Toate acestea au fost înființate în decurs de 40 ani începând cu agenția Băncii Naționale a României la 1892.

Dintre societățile anonime 6 au fost înființate înainte de războiu, și 5 după războiu în epoca de înflorire 1923—1929, iar dintre băncile populare 2 au fost înființate înainte de războiu și 6 după, în perioada 1925—1931.

Pentru orientare dăm mai jos Tabloul instituțiilor de credit din acest oraș în ordinea înființării lor:

Societăți anonime	Data înființării	
Banca Națională a României agenția T.-Severin	Iunie	1892
Banca Mehedințului	27 Aprilie	1899
Banca Severinului (în lichidare)	21 Decembrie	1904
Banca Comercială din T.-Severin	13 Mai	1908
Banca Comerțului agenția T.-Severin	29 Iunie	1911
Banca Comercianților și Industriașilor	27 Aprilie	1913
Banca Țăranilor	15 Februarie	1923
Banca de Scont din T.-Severin	24 Mai	1924
Casa de Credit a Agricultorilor	1 August	1925
Banca Salariaților Publici agenția T.-Severin	7 Mai	1928
Banca Noastră	18 Octombrie	1929
Bănci populare		
Banca Populară Dunărea	23 Septembrie	1910
Banca Federală a Mehedințului	14 Iunie	1916
Banca Populară Muncitorul	6 Iulie	1925
Banca Populară Matca C. F. R.	1 Aprilie	1928
Banca Populară Victoria	13 Ianuarie	1930
Banca Populară Învățătorul Mehedințean	6 August	1930
Banca Populară Clerul Mehedințean	23 Iulie	1931
Banca Populară Sanitarul Mehedințean	1 Septembrie	1931

De remarcat că dintre Băncile Populare din T.-Severin numai Băncile Dunărea, Muncitorul și Victoria au ca societari tot felul de profesioniști, deși Banca Dunărea a avut la început caracterul de bancă a meseriașilor, iar Banca Victoria de bancă a absolvenților de școli comerciale. Celelalte, au caracter de bănci de breaslă. Banca Matca C. F. R., fiind a funcționarilor și lucrătorilor C. F. R.-isti, iar ultimele 3 a învățătorilor, a preoților și a personalului sanitar din tot județul.

Mai departe vom vorbi despre fiecare bancă în parte:

1) Nu am menționat Banca Vânjului S. A. care a funcționat în comuna Vânu-Mare, Mehedinți, și care în prezent este în curs de lichidare cu sediul la Banca Comerțului din localitate.

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Agencia T-urmu-Severin¹⁾.

Banca Națională a României Agenția T-Severin, a fost înființată în luna Iunie 1892 și se numără printre primele agenții înființate în țara de institutul nostru de emisiune.

Palatul Băncii Naționale a României, agenția T-Severin

Primul ei director a fost d. Mihail Georgescu, iar contabil Gh. Anghelescu.

Această agenție a fost de un real folos pentru județul nostru. Acordând credite ea a provocat înființarea și dezvoltarea celorlalte bănci locale după cum vom vedea mai jos, bănci care la rândul-le au finanțat toate ramurile de activitate din județul nostru și care au contribuit la stărpirea cămătarilor de pe acea vreme și la înflorirea vieții economice.

În 1931 și-a instalat birourile în noul palat din str. I. G. Bibicescu No. 2, construit din inițiativa d-lui Dimitrie I. Burileanu fost guvernator. Actualul director este d. Nicolae Petculescu, fiu al Mehedințului, iar contabil d. I. Zaharescu.

Nu putem da cifre referitoare la această agenție deoarece activitatea ei se înglobează în bilanțul centralei. Putem menționa însă că se numără printre cele mai active agenții ale B. N. R.

¹⁾ Banca Națională Agenția T-Severin a avut firma înscrisă la tribunalul Mehedinți sub Nr. 99 din 15 Iunie 1892 și a fost înmatriculată în Registrul Comerțului dela Camera de Comerț T-Severin sub Nr. 161 din 8 Octombrie 1931.

BANCA MEHEDINTIULUI S. A.¹⁾

Banca Mehedințului S. A. din T-Severin a fost înființată în anul 1899 sub forma de societate cooperativă din inițiativa următoarelor persoane: Mihail Gh. Burileanu, Tache Băbeanu, M. A. Georgescu și Th. Costescu și cu concursul Băncii de Scont a României din București.

Este prima instituție de credit înființată la T-Severin, după Agenția Băncii Naționale și a adus mari servicii populației orașului și agricultorilor, punându-le la dispoziție credit eficient. Banca Mehedințului umplea un mare gol în viața de afaceri și utilitatea ei era necontestată din moment ce nu percepea decât 8 la sută dobândă într-o epocă în care cămătarii nu se sfiau să ceară peste 100 la sută. Astfel, în foarte scurt timp Banca Mehedințului a fost apreciată și toată lumea a început să lucreze cu ea fie ca depunător, fie ca împrumutat.

Datorită încrederii de care se bucură, depunerile sale au crescut în primii ani de trei ori mai mari decât capitalul.

Primul consiliu de administrație (1899) avea ca președinte pe Mih. G. Burileanu, vice-președinte și director Tache Băbeanu; iar membri C. T. Georgescu, Ioan Ștefăneanu, Th. Costescu și P. H. Aureliu.

La 1912 operațiunile Băncii luaseră o dezvoltare frumoasă și o sporire a mijloacelor de rulaj era indispensabilă pentru a corespunde cerințelor. Conducătorii au transformat-o atunci în societate anonimă și i-au sporit capitalul la un milion divizat în 2000 acțiuni nominative a 500 lei.

Pentru a se vedea fazele activității Băncii dăm următorul tablou comparativ la finele anilor:

Anii	Capital	Depuneri	Plasamente (ef. de prim. și ct. crt.)
1899	200.000	41.144	344.131
1909	400.000	1.174.135	2.524.023
1919	1.000.000	2.101.234	3.006.729
1930	17.000.000	12.197.437	58.538.667
1932	17.000.000	7.719.516	46.815.535

Capitalul actual de 17 mil. este divizat în 34.000 acțiuni nominative deținute de 4683 acționari dintre care:

¹⁾ Banca Mehedințului din T-Severin s'a înființat pe baza actului constitutiv cu data de 21 Febr. 1899, autentificat de Trib. Mehedinți la Nr. 699/1899, și transcris în registrul de societăți la Nr. 2/1899. A fost autorizată să funcționeze prin sentința comercială Nr. 4 din 15 Martie 1899. A avut firma înscrisă la același Tribunal sub Nr. 159/1899, iar dela 9 Septembrie 1931 este înmatriculată în registrul comerțului sub Nr. 10/1931 sociale. Statutul publicat în Monitorul Of. 282 din 23 Martie 1912.

3236	agricult. sub 10 Ha.	6256	acțiuni val. nom.	3.128.000
234	„ peste „ „	7859	„ „ „	3.829.500
620	proprietari urbani .	8786	„ „ „	4.393.000
162	comercianți	3616	„ „ „	1.808.000
431	profesiuni diverse .	7683	„ „ „	3.841.500
4683		34000		17.000.000

Plasamentele de 46.815.534 la 31 Decembrie 1932 se repartizează astfel:

La agricultori sub 10 Ha. lei	21.906.251
„ „ peste „ „ „	27.804.380
„ comercianți meseriași, și profesiuni diverse „	7. 104.913

Din cauza conjecturii economice și ultimelor legiuri cu caracter excepțional, Banca Mehedințului suferă mult. A fost nevoită să-și consume toate rezervele.

Actualul consiliu de administrație (1933) se compune din domnii: Tilică Ioanid președinte, Marius Vorvoreanu vice-președinte, g-l V. Alexandrescu, C. Delescu, M. G. Kivu, Traian Isărescu, Sabîn Popescu, Vasile C. Popescu, Iulian Predescu și Virgil C. Băbeanu director.

BANCA SEVERINULUI S. A. (în lichidare)¹⁾.

Banca Severinului a fost înființată în anul 1904 tot sub formă de societate cooperativă ca și Banca Mehedințului. Este deci a treia instituție bancară înființată aci după Banca Națională și a Mehedințului.

În 1912 a fost transformată în societate anonimă²⁾ pe acțiuni cu capital statutar de 5 mil. lei divizat în 10.000 acțiuni.

Această bancă cu toate că a avut câmp bun de activitate până la războiu, n'a dat rezultate, deși în acea epocă erau puține bănci în Severin. În 1927 capitalul și rezervele scăzuseră dela 6 mil. la 1.600.000. A fost rău administrată din moment ce funcționari ai Băncii au comis furturi și s'au încheiat bilanțe false, s'au făcut plasamente nesigure³⁾. Pentru a salva ce se mai putea, adunarea generală extraordinară din 6 Martie 1927 a decis fuzionarea Băncii Severinului cu Banca Franco-Română din București care decisese să înființeze o agenție la T. Severin. Decizia de fuzionare a fost luată în scop de lichidarea Băncii Severinului, numindu-se totodată 5 lichidatori. Fuziunea s'a făcut deși după scurt timp a căzut și Banca Franco-Română.

În prezent Banca Severinului este tot în lichidare, separată de

1) Firma înscrisă la Tribunalul Mehedinți sub Nr. 213/904, iar dela 31 Decembrie 1931 în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin, sub Nr. 312/931.

2) Proces-verbal din 26 Februarie 1912 publicat în Monitorul Of. Nr. 281/912.

3) Proces-verbal Nr. 43 al adunării generale extraordinară din 6 Martie 1927.

Banca Franco-Română, sub conducerea unei comisii de lichidatori compusă din domnii M. Kivu, Ioniță Pereaun, dr. G. Moraru, dr. V. Cameniță și Traian Isărescu.

BANCA COMERCIALA DIN T.-SEVERIN S. A. 1)

Banca Comercială din T.-Severin a luat ființă în anul 1908 din inițiativa d-lui Theodor Costescu, secundat de un grup de oameni de bine. Primul consiliu de administrație a avut următoarea compunere : Th. Costescu, președinte, N. Cutcudache, vice-președinte, I. I. Giurescu, director, N. Cernătescu, Dr. I. Trăilescu, Gh. Cornea, Al. Resmeriță, D. Florescu, Em. Constantinescu, membri și Ed. Giroveanu, Gh. Bălțeanu, Col. V. Ostian, cenzori.

Capitalul inițial a fost de 300.000 lei împărțit în 3000 acțiuni a 100 lei. Piața Severinului simțea în acel timp nevoia unei astfel de instituții întrucât nu mai funcționau aici pe lângă Agenția B. N. R. decât două societăți cooperativă Banca Mehedintului și Banca Severinului. Este deci prima societate anonimă înființată direct la T.-Severin. Utilitatea ei se poate constata după activitatea primului an de funcționare, foarte dezvoltată pentru acele timpuri (portofoliul de circa 1 mil. și depuneri de circa 500.000 lei). A pus la dispoziția agricultorilor, comercianților și meseriașilor credite importante cu dobânzi mici față de cele percepute de cămătari.

În anul 1911 și-a sporit capitalul la 1 mil. lei și totodată și-a îndreptat activitatea mai mult în domeniul agricol. În acel an a cumpărat moșia Isovoarele de circa 1500 Ha. pe care a împărțit-o în loturi mici la săteni cu prețul de lei 800 hectarul plătit în 12 ani cu 6% dobândă. La 1914 a colaborat la înființarea Băncii Dumbrava dela Bălăcița. După războiul mondial și-a sporit capitalul pe măsura nevoilor în 1919 la 2 mil. ; în 1921 la 5 mil. ; în 1924 la 10 mil. și în 1926 la 15 mil. lei. În aceeași proporție a crescut fondul de rezervă care la finele anului 1932 atinge suma de lei 8.705.460.

În urma reformei agrare simțindu-se mare nevoie de credite în agricultură, Banca Comercială pe lângă creditele acordate direct a sprijinit înființarea Băncii Cerna din Baia de Aramă, Băncii Coșuștea din Ciovărnășani, Băncii Blahnița din Pătule și Băncii Olacului din Băclăș, bănci cari au contribuit la refacerea gospodăriilor sătești, și au dat posibilitatea sătenilor să-și refacă inventarul și să cumpere pământ.

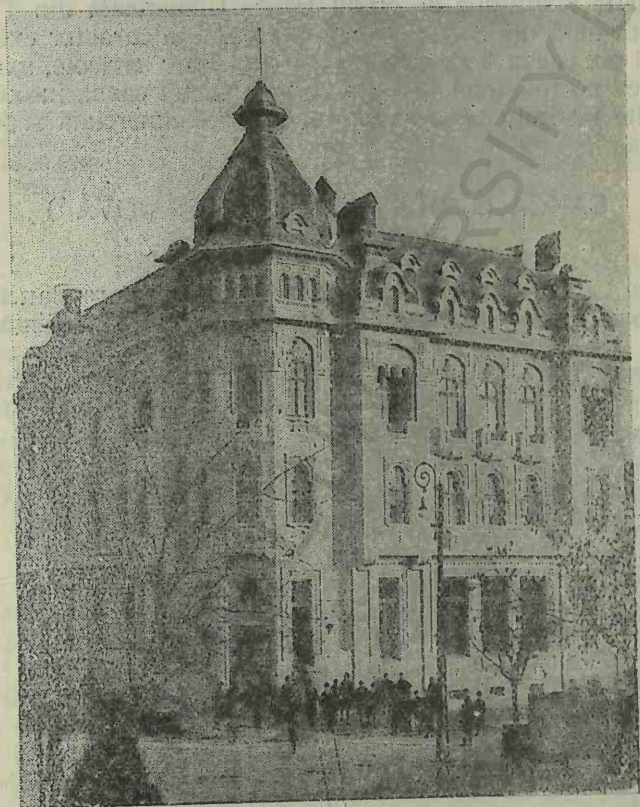
În ce privește comerțul, Banca Comercială a sprijinit pe toți comercianții serioși, iar în 1920 a înființat societatea „Depozitele Generale”. De asemenea a activat și pe tărâmul industrial înființând fabrica de var și cariera de piatră „Piatra Vodită” din Verciorova.

1) Actul constitutiv autentificat de Trib. Mehedintii la Nr. 1669/908, Autorizată să funcționeze prin sentința comercială Nr. 9 din 13 Mai 1908, publicată în Monit. Of. Nr. 61/908. A avut firma înscrisă la Trib. Mehedintii sub Nr. 223 din 5 Iunie 1908 și este înmatriculată în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 1 din 17 August 1931.

În 1927 această instituție era în plin progres, fapt care a determinat pe conducători să ia hotărârea de a construi localul de mai jos care este o podoabă a orașului T.-Severin.

În acel an Banca ajunsese la așa dezvoltare că avea 41 de funcționari.

În prezent această instituție are un capital de 15 mil. împărțit în 30.000 acțiuni a 500 lei bucata. Numărul acționarilor este 2888 și cei mai mulți posedă până la 10 acțiuni.

Palatul Băncii Comerciale din T.-Severin

Actualul consiliu de administrație (1933) are următoarea compunere: președinte tot d-l Th. Costescu, care deține această calitate dela înființare (1908), vice-președinte Chiriac Quintescu, membrii I. Giurescu, director, Ing. St. Bedreag, Lt. Col. Al. Graur, Virgil Netta, I. Paulian și Al. Resmeriță.

Pentru a se putea vedea evoluția acestei instituții dăm mai jos mișcarea câtorva conturi în diferiți ani : 1)

1) Date obținute dela direcția Băncii.

Anii	Capitalul	Ef. scontate	Ct. crte deb.	Dep. fruct și div. cred.	Dividend
1908	300.000	905.942	—	479.080	8 %
1911	1 000.000	2.988.503	1.260.796	2.398.051	10 %
1916/18	1.000.000	3.135.476	1.690.167	3.660.534	8 %
1921	5.000.000	7.207.362	8.891.839	8.837.173	14 %
1924	10.900.000	21.318.274	13.284.753	12.385.247	18 %
1930	15.000.000	76.271.121	18.353.372	61.254.016	12.30 %
1932	15.000.000	55.307.767	16.195.180	19.395.929	—

Ca toate instituțiile de credit Banca Comercială din T.-Severin s'a resimțit mult din cauza ultimelor legiuri cu caracter excepțional, în special din cauza legii conversiunii datoriilor agricole, mai ales că majoritatea portofoliului său este agricol. În tot cazul, în comparație cu celelalte instituții bancare locale, Banca Comercială suportă mai ușor criza.

BANCA COMERTULUI S. A. CRAIOVA ¹⁾ Agența T.-Severin ²⁾

Banca Comerțului din Craiova este cea mai mare Bancă din Oltenia și printre cele mai mari bănci din țară. A luat ființă în anul

Palatul Băncii Comerțului agenția T-Severin

1899 și este considerată printre băncile cele mai bine conduse. Datorită acestui fapt operațiunile sale au luat o extensiune uimitoare, care i-a permis să înființeze 7 agenții în orașele din Oltenia: la T.-

1) Banca Comerțului S. A. din Craiova, capital și rezerve 200.000.000 lei.

2) Firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 560/251 din 8 August 1911, iar dela 22 August 1931 înscrisă în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 5/931.

Severin, Tg.-Jiu, Drăgășani, Bals, Caracal, Corabia și Bechet și două sucursale la Lugoj și București.

Agenția dela T.-Severin a fost înființată la 1 Iulie 1911¹⁾ iar activitatea a început-o la 1 August 1911. Director al acestei agenții este d-l D. Sbenghe dela înființare și până în prezent.

Pentru a se vedea cât de dezvoltată a fost activitatea acestei agenții dăm mai jos un tablou comparativ de mișcarea principalelor conturi :

Anii	Cassa	Plasamente	Dep. fruct.	Rescont B.N.R.	Virament GI
1911	63.034	1.995.807	522.843	—	23.660.556
1915	18.826	2.221.149	1.179.323	58.700	—
1918	408.120	1.560.255	1.669.377	—	32.188.647
1920	2.032.509	8.953.886	5.756.174	38.500	152.576.953
1925	4.636.032	45.023.249	20.749.840	17.065.950	1.758.025.765
1930	1.923.079	51.003.849	54.047.934	13.634.350	2.747.608.241
1932	608.001	45.554.160	18.295.230	29.945.890	940.963.202

BANCA COMERCIANȚILOR ȘI INDUSTRIAȘILOR S. A.²⁾

Banca Comerțianților și Industriașilor a luat ființă în anul 1913 sub forma de societate cooperativă de credit și economii, cu sediul în Str. Traian, casele T. Manea, cu capital de 120.000, mărit în 1916 la 250.000. Printre fondatori au fost Gr. Dumitrescu, Paul Graf, G. I. Bratoloveanu, Gr. Giurescu, I. Corăci, C. Martalogu, I. M. Iovan, P. Detulescu, etc.

În 1920 extinzându-și operațiunile și făcând și operațiuni comerciale de tot felul și-a mutat sediul în Str. Traian Nr. 185, casele moșt. C. Ghiculescu și și-a sporit capitalul la 450.000.

La 3 Aprilie 1921, adunarea generală ordinară și extraordinară a votat statutul pentru transformarea în societate anonimă, mărindu-se capitalul la un milion. În 1925 s'a sporit capitalul la 2 mil., în 1926 la 3 mil., iar în 1929 la 5 mil., capital pe care îl are și în prezent deplin vărsat.

Deși după denumire s'ar părea că ar fi lucrat numai cu comerțianții și industriași, această bancă a ajutat însă în măsura posibilităților și celelalte ramuri de activitate.

În prezent Banca stagnează în urma legilor cu caracter excepțional. Administrația Băncii este încredințată unui consiliu, având ca președinte pe d-l N. Cutcudache, iar ca director pe d-l Tiberiu Popescu.

1) Proces-verbal al consiliului de ad-ție din 29 Iunie 1911 publicat în Monit. Of. Nr. 91/911.

2) Banca Com. și Ind. a avut firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 574 din 27 Aprilie 1913. A fost autorizată să funcționeze prin ordonanța Trib. Mehedinți Nr. 2627/921, transcrisă la acelaș Trib. Mehedinți sub Nr. 153/921 și publicată în Monit. Of. Nr. 22 din 27 Aprilie 1921. La 13 Octombrie 1931, a fost înmatriculată în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 20/931 soc.

BANCA TARANILOR S. A. 1)

În anul 1922 domnii Vasile Rădulescu, dr. D. Pănescu, I. D. Teodorescu, C. I. Anghelăscu, I. G. Fortuneanu, D. Cerbulescu, pr. I. Runcanu, D. Chiser, C. Petrescu, Cr. Cristulescu, I. Blaja, D. Miu, C. Camilescu, I. Cioroianu și Gh. Filip au luat inițiativa să înființeze în T.-Severin „Banca Țăranilor”. În Octombrie același an s'a și autentificat actul constitutiv. Capitalul inițial a fost de 2 mil. compus din 4000 acțiuni a 500 lei, iar operațiunile le-a început în Martie 1923 după îndeplinirea tuturor formalităților.

Cum pe acea vreme multe bănci își îndreptaseră activitatea spre comerțul propriu zis sau spre industrii, Banca Țăranilor a pus bazele unei industrii de ceramică la Strehaia, care însă n'a dat rezultate și care n'a putut fi lichidată până în prezent.

În 1927 și-a sporit capitalul la 5 mil. din care nu s'a putut acoperi decât circa 2.700.000 din cauza crizei economice.

Înființată în perioada când rentabilitatea în agricultură era în creștere și toți sătenii ținteau să cumpere pământ, Banca Țăranilor le-a fost de mare ajutor.

În prezent activitatea Băncii este redusă din cauza legiurilor de conversiune a datoriilor.

Actualul consiliu de administrație se compune din domnii : Vasile Rădulescu, dr. D. Pănescu, Dr. P. Em. Sicaru, comandor Dan Zaharia, Iulian N. Schintee, C. C. Danciu, M. Pitulescu, C. M. Petrescu, Ion T. Bulucia. Director este d-l N. M. Drăgolici numit în 1927 în locul d-lui I. D. Teodorescu.

BANCA DE SCONT DIN T.-SEVERIN S. A. 2)

Banca de Scont din T.-Severin a fost înființată în 1924 de d-nii M. Nicoară, dr. N. Isvoranu, Gh. D. Stănică, Teodor Guilmain, V. Vlădoianu, P. N. Isvoranu, I. Volintirescu și P. C. Nistor toți din T.-Severin și dr. V. Gomoiu, ing. T. Enacovici din București, cu un capital de 5 mil. lei împărțit în 500 acțiuni nominative a 1000 lei, cu scopul de a face operațiuni de bancă.

1) Banca Țăranilor S. A. T.-Severin: actul constitutiv autentificat la Trib. Mehedinți sub Nr. 1344 din 4 Oct. 1922; extract transcris la Nr. 17/923 și în registrul de societăți la Nr. 10/923. Autorizația de funcționare Nr. 5 din 15 Februarie 1923. Firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 5/923, iar dela 25 Septembrie 1931 a fost înmatriculată în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 20/931.

2) Banca de Scont din T.-Severin a avut firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 96 din 31 Mai 1924. Act constitutiv și statute autentificate de Trib. Ilfov, Secția de vacanță sub Nr. 10.089 din 23 Aprilie 1924. Autorizată să funcționeze prin sentința comercială Nr. 14 din 20 Mai 1924 a Trib. Mehedinți S. I., publicată în Monit. Of. Nr. 153 din 17 Iulie 1924, extras din act constitutiv și statute transcris la Nr. 27/924 și în registrul de societăți la Nr. 8 din 27 Mai 1924 ale Trib. Mehed. înmatriculată în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 6 din 24 August 1931.

Până la sfârșitul anului 1928 activitatea acestei bănci a fost în plin progres. De la 1929 această activitate a început să se reducă din cauza crizei economice. De unde în anii precedenți plasamentul ajunsese la 20 mil. și depunerile la 7 mil., la 31 Decembrie 1932 au scăzut, plasamentul la circa 6.900.000 și depunerile la 1.150.000. Restrângându-și operațiunile, această bancă și-a achitat reescontul de 4 mil. la B. N. R.

Administrația în prezent este încredințată unui consiliu compus din 9 persoane sub președinția d-lui M. Nicoară, inginer agronom, având contabil pe d-l I. D. Murgan.

CASA DE CREDIT A AGRICULTORILOR DIN IUD.

MEHEDINȚI S. A. ¹⁾

Casa de Credit a Agricultorilor din județul Mehedinți a luat ființă în anul 1925 cu un capital de 2 mil. lei împărțit în 4000 acțiuni. Scopul înființării ei a fost de a ajuta la dezvoltarea agriculturii, de a înlesni exploatarea solului, industrializarea și comercializarea produselor lui.

Primul consiliu de administrație a avut ca președinte pe d-l N. Dănăilă, iar domnii M. Vorvoreanu și Pompiliu Băbeanu ca vicepreședinți.

Această instituție a fost de mare folos agricultorilor mari și mici. Le-a acordat împrumuturi garantate fie cu ipotecă, fie cu gaj de recolte. Le-a procurat deasemenea mașini și unelte agricole.

Din ultimul bilanț încheiat la 31 Decembrie 1932, se constată că aproape întreg capitalul de 5 mil. care a fost sporit în anii precedenți, este vărsat și că are un plasament de aproape 20 mil. garantat cu ipoteci și gajuri de peste 59 milioane.

Dintre instituțiile de credit locale, aceasta este cea mai lovită în urma legii conversiunii datoriilor agricole, întreg plasamentul ei fiind agricol.

Actuala administrație este încredințată unui consiliu compus din 11 membri, având ca președinte pe d-l Horațiu Lazăr și ca director pe d-l Vasile C. Popescu.

¹⁾ Casa de Credit a Agricultorilor; actul constitutiv autentificat de Trib. Mehedinți sub Nr. 871/925, transcris în registrul de societăți la Nr. 9/925. Autorizația de funcționare Nr. 35 din 14 Iulie 1925. Firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 35/929. Inmatriculată în registrul comerțului sub Nr. 4 din 21 August, 1931.

BANCA SALARIAȚILOR PUBLICI S. A. 1) Sucursala T.-Severin 2)

Banca Salariaților Publici din T.-Severin este sucursala Băncii Salariaților Publici din București, înființată la 9 Februarie 1928 din inițiativa unui grup de oameni de bine, în frunte cu d-l Spiridon Iacobescu, profesor la Academia Comercială din București.

Scopul înființării acestei Bănci, a fost de a grupă în jurul ei pe toți salariații publici din țară și a le veni în ajutor la nevoie, punându-le la dispoziție fondurile necesare cu dobândă mică pentru dobândiri de locuințe proprii, pentru estențierea traiului, etc.

În acelaș an cu centrala au fost înființate 20 sucursale și agenții în diferite orașe din țară, printre care și sucursala dela T.-Severin. Conducerea acestei sucursale a fost încredințată d-ilor profesori Erimia Nemis, directorul Școlii Superioare de Comerț, și Vasile Vircol, președintele Asociației profesorilor secundari secția T.-Severin.

În cursul anului 1928 numărul acționarilor acestei sucursale (toți salariați publici a fost de 517, care au vărsat un capital de lei 306.635. La 31 Decembrie 1932 această sucursală a avut 586 acționari cu un capital vărsat de lei 475.113. Plasamentul a scăzut dela 712.828 lei în 1928 și 975.346 lei în 1929, la 487.438 lei în 1932. Din cauza scăderii salariilor în ultimii ani numărul salariaților și capitalul n'a mai sporit. Deși Banca luptă cu greutate mari, grație unei conduceri chibzuite și-a încheiat bilanțul la 31 Decembrie 1932 cu un beneficiu net de 20.631 lei.

BANCA NOASTRA S. A. 3)

Banca Noastră a fost înființată în anul 1929 cu un capital de lei 1.000.000, divizat în 2000 acțiuni, cu scopul de a face operațiuni de bancă.

Având în vedere pericada de criză economică străbătută dela înființare, această bancă, dacă n'a ajuns la o dezvoltare normală, în schimb a fost destul de activă cu toate că mijlocele sale s'au redus numai la capitalul propriu și oarecare depuneri. La 31 Decembrie 1932 a avut un plasament de circa 1.800.000 lei și depuneri de circa 850.000 lei.

1) Banca Salariaților Publici S. A. Română, Sediul central Bucureșt capital soc. 100 mil. din care 20 mil. vărsat. Restul în curs de emisiune. Firma înmatriculată la Oficiul reg. Comerțului dela Camera de Comerț București sub Nr. 496/931.

2) Sucursala T.-Severin a avut firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 50/1928. Înmatriculată în registrul comerțului dela Camera de Comerț T.-Severin sub Nr. 298 din 20 Noembrie 1931.

3) Banca Noastră a avut firma înscrisă la Trib. Mehedinți sub Nr. 92 din 23 Oct. 1929. Actul constitutiv și statutele transcrise la acelaș Tribunal sub Nr. 52/929, iar în registrul de societăți sub Nr. 8/929, și publicate în Monit. Of. Nr. 259 din 20 Noembrie 1929. Autorizată să funcționeze prin sentința comercială Nr. 127 din 15 Octombrie 1929. Înmatriculată în registrul comerțului sub Nr. 175/931.

Președinte al consiliului de administrație dela înființare și până în prezent a fost d-l I. Corăci comerciant, iar director d-l I. Mechenici.

COOPERATIVE DE CREDIT

La începutul capitolului referitor la credit am arătat că în T.-Severin avem 8 bănci populare. Vom vorbi mai departe despre fiecare din ele în ordinea înființării :

BANCA POPULARA DUNAREA 1). Banca Populară Dunărea a luat ființă la 17 Iunie 1910 din inițiativa d-lui D. Popescu, care are președinția acestei bănci dela înființare și până în prezent și care pe acea vreme eră președinte al corporației „Traian”. Numărul inițial de membri ai acestei bănci era de 44, meseriași și muncitori din T.-Severin, iar capitalul subscris de 12.575 lei și cel vărsat de lei 3507,50.

Este prima bancă populară înființată la T.-Severin și a avut la început caracterul de bancă a meseriașilor.

Din an în an numărul societărilor, capitalul și întreaga activitate a băncii a crescut. Pentru evidențiere dăm următoarea situație la finele anilor :

<u>Anii</u>	<u>Numărul societărilor</u>	<u>Capital vărsat</u>	<u>Fonduri</u>	<u>Depuneri</u>	<u>Plasament</u>	<u>Dividend</u>
1910	48	20.990	—	33.462	38.040	—
1915	105	38.803	3.765	46.166	91.082	10%
1920	139	207.067	15.191	378.693	627.448	9%
1925	448	2.635.852	184.340	2.810.705	6.368.109	12%
1930	740	6.823.536	1.963.395	13.810.267	21.516.860	12%
1932	769	7.514.500	2.641.704	6.008.261	17.590.613	6%

În prezent Banca populară Dunărea contează ca cea mai puternică bancă populară din județul Mehedinți și chiar din Oltenia. Numărul de 769 societari, câți are în prezent, se repartizează astfel :

311	meseriași cu un capital de lei	2.822.800
309	profesiuni diverse	2.768.000
79	comercianți	1.301.000
47	funcționari	439.000
23	agricultori	183.700
769		7.514.500

FEDERALA MEHEDINTULUI 2). Federala Mehedințului a fost înființată la 14 Iunie 1916, cu scopul de a lucra cu toate unitățile cooperative din județ. Ea are caracterul de centrală a acestor cooperative, scontându-le portofoliul.

1) Banca Populară Dunărea are firma înmatriculată în registrul comerțului sub Nr. 305/931 F. Soc.

2) Firma înmatriculată la Nr. 167/931 F. Soc.

Această federală a avut un rol însemnat în dezvoltarea coope-
rației în județul nostru. Grație activității desfășurate a reușit să gru-
peze în jurul său dela 117 unități în 1916, la 205 în 1932.

În 1930 și-a schimbat statutele în conformitate cu noua lege a
cooperației, adoptând totodată denumirea de Banca Federală a Me-
hedințului. Operațiunile sale au decurs astfel :

Anii	No. unității societare	Capital	Rezerve	Depuneri	Plasament
1916	117	182.500	1.335	111.725	168.056
1920	155	232.800	17.974	2.496.776	86.179
1925	179	1.317.350	77.429	275.873	18.101.690
1928	184	1.802.018	172.337	295.142	27.310.727
1930	193	3.576.279	559.000	1.179.026	33.699.850
1932	205	4.190.000	938.690	806.803	35.277.393

Președintele actualului consiliu de administrație este protoereul
C. Popescu din comuna Traian-Mehedinți, iar director d-l G. Ro-
vența.

BANCA POPULARA MUNCITORUL 1). A fost înființată la 6
Iulie 1925 cu un număr de 172 membri care au subscris un capital
de 283.500 lei și au vărsat 52.350. Această societate înființată într-o
perioadă de prosperitate a progresat extrem e repede. Datorită
prosperității, încă din primii ani și-a extins raza de activitate și în
comunele din jurul Severinului pe o rază de circa 20 km. Pentru a
se vedea felul cum a progresat dăm următoarea situație :

Anii	Număr so- cietari	Capital	Depuneri	Plasament
1926	360	1.000.570	130.804	1.920.250
1928	610	2.610.030	1.105.229	5.447.300
1930	977	4.778.164	2.027.933	9.769.450
1932	1.110	5.226.552	927.916	8.722.528

Președinte al consiliului de administrație este d-l G. I. Ro-
vența.

BANCA POPULARA MATCA C. F. R. 2). Această cooperativă
de credit și-a început activitatea la 1 Aprilie 1928 cu un număr de 96
societari și cu un capital subscris de 738.000 și vărsat de lei 118.700.
A luat ființă pentru satisfacerea nevoilor de credit ale lucrătorilor și
funcționarilor C. F. R.-iști locali după cum se vede chiar din titula-
tura adoptată.

Pentru a se putea vedea situația ei dăm următoarele date pentru
perioada 1 Aprilie 1928—31 Decembrie 1932 :

1) Firma înmatriculată sub Nr. 25/931 F. Soc.

2) Firma înmatriculată la Nr. 221/931 F. Soc.

	1928	1930	1932
Numărul societărilor . .	213	350	376
Capitalul subscris	1.562.000	2.178.000	2.050.000
Capitalul vărsat	763.150	1.087.420	1.186.860
Depuneri spre fructificare	76.900	90.852	42.750
Împrumuturi	998.850	2.142.783	1.927.671
Fonduri		109.219	154.937

În 1928 a funcționat numai dela 1 Aprilie.

Președinte al consiliului de administrație la finele anului 1932 a fost d-l Stefan Stan.

BANCA POPULARA VICTORIA 1). Un grup de absolvenți de școli comerciale pătrunși de spiritul de solidaritate și de realizări în domeniul practic, în frunte cu *D. T. Giurescu*, au înființat în anul 1930, Banca Populară Victoria cu un număr de 77 societari, cu capital subscris de 375.000 lei și vărsat 96.000 lei.

Deși criza economică începuse, cu câțiva ani înainte, această bancă a făcut totuși progrese frumoase. Pentru evidențiere dăm următoarea situație :

	1930	1932
Numărul societărilor . .	77	142
Capital subscris	357.000	494.500
Capital vărsat	96.000	383.690
Împrumuturi	334.500	493.500
Dividend	7%	5%

Actualul consiliu de administrație se compune din domnii : *D. T. Giurescu* președinte, dr. *Oscar P. Graf*, *Nae I. Giurescu*, *Em. Lega*, *Gh. Budașcă*, *I. D. Murgan*, *Eugen Pleșan*, *Ionel Surdulescu*, *C. N. Hoară*.

BANCA POPULARA ÎNVĂȚĂTORUL MEHEDINTEAN 2). Această bancă a fost înființată la 6 August 1930 de către 89 învățători din județul Mehedinți. Capitalul inițial a fost de 237.000 subscris și 30.400 vărsat. Această societate cooperativă cu caracter de breaslă, a progresat foarte repede, deoarece mai toți membrii corpului didactic primar din județul nostru au devenit societarii ei. Astfel la 31 Decembrie 1931, adică numai după un an și cinci luni dela înființare, societatea avea un capital subscris de lei 1.947.000 și vărsat de 1.098.451 lei, iar împrumuturi acordate în sumă de 1.825.104 lei.

În prezent președinte al acestei societăți este d-l Ioan Bobeiu.

BANCA POPULARA CLERUL MEHEDINTEAN 3). Această cooperativă a fost înființată la 23 Iulie 1931 din inițiativa unui grup de preoți în frunte cu pr. *St. Pârligras*, protoereul județului Mehedinți și pr. *C. I. Popescu* din comuna Traian-Mehedinți.

1) Firma la Nr. 268/931.

2) Idem înregistrată la Nr. 263/931 F. Soc.

3) Idem la Nr. 192/931 F. Soc.

Este tot o cooperativă cu caracter de breaslă, tinzând să aibă ca societari pe toți preoții din județul nostru.

A avut la 9 Octombrie 1931 un capital subscris și vărsat de lei 70.000.

Președinte al consiliului de administrație este preotul C. I. Popescu.

BANCA POPULARA SANITARUL MEHEDINTEAN 1). Banca Populară Sanitarul Mehedințean, este formată din personalul sanitar al județului Mehedinți — medici, agenți sanitari, moase și funcționarii serviciului sanitar., în frunte cu d-l dr. C. Frangopol, medicul primar al județului. A fost înființată la 1 Septembrie 1931 cu un număr de 86 societari, cu capital subscris de 513.000 lei și vărsat de 51.300. A progresat destul de repede, având în vedere că în mai puțin de o lună capitalul vărsat a crescut dela 51.300 lei la 230.966 lei.

Tot în legătură cu cooperația, menționăm că în T.-Severin există două societăți cooperative de consum : Solidaritatea și Cooperativa Matca C. F. R. Ultima este în lichidare.

TARGUL DE VITE DIN T.-SEVERIN

Inființat la 1885.

Am arătat în cursul lucrării importanța comerțului de vite pe care l-a avut țara noastră cu Austro-Ungaria până la 1886, și influența binefăcătoare pe care acest fel de comerț a exercitat-o asupra dezvoltării economice a Severinului. Am arătat deasemenea cum a decăzut acest comerț din cauza dificultăților pe care ni le făcea Austro-Ungaria în târgurile sale și care au determinat pe guvernul nostru de pe acea vreme să înființeze și la noi în țară astfel de târguri și anume la T.-Severin, Burdujeni și Constanta.

Credem că este interesant să se cunoască istoricul înființării acestui târg și de aceea vom arăta mai jos toate demersurile făcute în acest scop.

La 16 Decembrie 1884, primarul urbei T.-Severin, C. Băicoianu, cu raportul No. 6507 a cerut Ministerului Agriculturii, Industriei și Domeniilor ca, în interesul orașului Severin și al țării întregi, să înființeze ocoale la T.-Severin. Își întemeiea cererea pe faptul că fusese proiectată această înființare, se făcuseră studii, iar o comisiune alesese chiar terenul necesar în moșia orașului.

În ședința Camerei dela 22 Decembrie 1884, deputatul Ion Lupulescu a interpelat pe ministrul I. Câmpineanu asupra datei înființării târgului de rămători la T.-Severin pentru care se făcuseră studii și planuri. Totodată a întrebat pe ministru ce avantaje ar putea acorda statul pentru înființarea acestui târg spre a scăna de sicanile Austro-Ungariei. Ministrul Câmpineanu a răspuns că înfiin-

1) Firma la Nr. 48/931 F. Soc.

țarea acestui târg e posibilă și statul se angajează să dea un concurs, dacă județul, comuna sau un particular ar lua inițiativa să construiască clădirile necesare. Numai în acest caz ar putea veni cu un proiect de lege prin care ar acorda avantajele de care ar dispune statul.

Imediat după aceasta ministrul a și telegrafiat prefecturei în acelaș sens cu telegrama No. 77.251/1884:

„După angajamentul luat în Cameră, sunt gata să contribuiesc cât voiu putea la înstălarăa târgului de rămători. Faceți ca județul sau comuna să trimită delegați cu deplină putere pentru discutarea condițiilor, grăbiți mult, căci ași dori să prezint proiectul de lege cât mai neîntârziat“.

Ministru, ION CAMPINEANU.

Această telegramă fiind transmisă de prefect primăriei orașului consiliul comunal s'a întrunit la 4 Ianuarie 1885, a admis propunerea și a decis ca primăria să dea terenul necesar și să contribue cu suma de lei 100.000. Totodată a autorizat pe primarul Băicoianu cu ajutorul D. Dobrescu și consilierul Nicu Șerbănescu să se prezinte la d. ministru cu propunerile de mai sus.

Această comisie s'a dus la București, a tratat cu ministrul și s'a admis ca numai statul să construiască șalazele și clădirile. Comuna T.-Severin să nu ia parte deocamdată, iar finanțarea să se facă cu fondul dela Casa de Depuneri, treptat până la un milion lei care se vor acoperi printr'un împrumut cu rentă, ale cărui anuități să se achite din veniturile ce vor produce șalazii, iar deficitul, în caz că va fi să-l suporte jumătate comuna și statul și jumătate județul. În acest sens s'a și depus proiectul¹⁾.

În ședința Camerei deputaților din 25 Ianuarie 1885 s'a discutat și votat proiectul de lege pentru înființări de târguri permanente (raportor Em. M. Porumbaru). Acelaș proiect a fost votat de Senat la 8 Februarie 1885, fiind ministru al Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor A. Stolojan.

În baza acestei legi s'a decis înființarea de târguri permanente de vite la T.-Severin, Constanta și Burdujeni.

La T.-Severin, locul dela ocoale pe care s'au făcut construcțiile a fost ales de doctorii Marcovici și St. Hepites. (Raport înregistrat la Ministerul Agriculturii sub No. 34.739 din 12 Iunie 1885).

Cu ordinul No. 35.996/1885 Ministerul a cerut să i se pună la dispoziție terenul de 32 hectare conform planului, iar consiliul urbei T.-Severin în ședința dela 29 Iulie acelaș an a pus în mod gratuit acest teren la dispoziția Ministerului deși valora 500 lei hectarul²⁾.

1) Raportul comisiei N. 278 din 19 Ianuarie 1885 prezentat, primăriei T.-Severin.

2) Lucrările referitoare la înființarea de vite T.-Severin s'au publicat de primărie într'o fascicolă — Tip. Samțca 1885 T.-Severin. — aflată în biblioteca Academiei Române.

Astfel a fost înființat la 1885 târgul de vite la T.-Severin.

„Scopul acestui târg era să servească de carantină pentru rămătorii care erau destinați pentru Austro-Ungaria, sau pentru îngrășarea lor înainte de export. Din cauza dificultăților ce ne făcea monarhia vecină, târgul n'a dat rezultatele dorite. În timp de 19 ani nu s'au îngrășat și exportat mai mult de 150.000 rămătorj. Statul a avut pierderi, căci n'a scos nici spezele de întreținere“. 1).

Pentru valorificarea acestui târg s'au făcut diferite încercări: la 1889 s'a concesionat unei societăți elvețiene ca să înființeze o fabrică de conserve. Această societate a lichidat după șase ani. La 1900 s'a concesionat unei case din Amsterdam care exportă carne în Olanda, dar și această a lichidat. Nu puteau rezista din cauza dificultăților ce li se făcea la tranzitul prin Austro-Ungaria.

Deasemenea n'a reușit nici încercările unei case engleze la 1906 de a crește aci rămătorj, fiindcă n'avea loc și specialiști.

Pe la 1910 s'a instalat aci un abator modern în vederea exportului de carne, despre care am vorbit în altă parte. Din cauza războiului mondial acest abator n'a mai lucrat. Deasemenea nici după război n'a funcționat, iar instalațiile și-au pierdut din valoare.

În prezent în clădirile dela acest târg de vite (oboare) se găsește instalat depozitul de armăsari al statului.

ȘANTIERUL DE CONSTRUCȚIUNI NAVALE T.-SEVERIN

A). ISTORIC.

Înființarea Șantierului de construcțiuni navale din T.-Severin se datorește primei societăți privilegiate austriace de navigațiune cu aburi pe Dunăre — Erste Privilegierte Österreichische — Donau — Dampfschiffahrts — Gesellschaft (D. D. S. G.).

Acest șantier face parte dintre primele întreprinderi industriale mai importante înființate în România. În anul 1850 societatea de mai sus. a luat cu chirie pe timp de 40 ani dela comuna T.-Severin o porțiune de teren pe malul Dunării „la o mică distanță în spre dreapta turnului Sever, pe o suprafață de 2400 stânjeni patrati. Pe această porțiune, trebuia să se construiască Agenția vapoarelor, și Șantierul naval“ 2).

Pe terenul închiriat, Societatea s'a obligat să facă construcții pe care la nevoie nu le-ar fi putut vinde decât unui român pământean. La 1857 această societate, a mai închiriat încă un loc alături de celălalt, în suprafață de 4000 stânjeni patrati, pe timp de 34 ani.

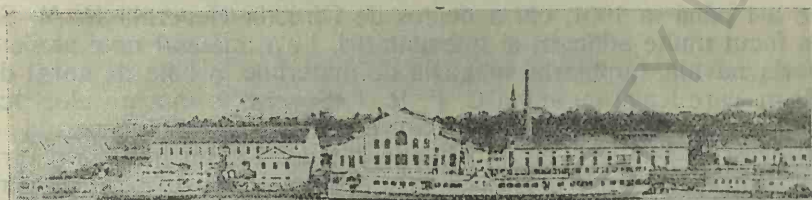
Înființarea acestui șantier, ar fi fost determinată de două cauze principale: a) tendința Austriei de expansiune în Orient, de a domina navigațiunea Dunărei de jos și de a-și asigura preponderanța economică în principate în dauna intereselor rusești și b) evitarea marilor dezavantaje prezentate de trecerea vaselor peste cataractele dela Porțile de Fer în susul Dunărei, la iernat sau pentru repara-

1) A. D. Damianoff — „Ridicarea economică a orașului T.-Severin“, București 1912.

2) Gheron Nello — Cercetări economice asupra regiunii Orșova-Severin. Ed. C. R. 1923.

țiuni la Buda-Pesta și Viena. Prin aceasta, se putea economisi, timpul cu transporturile greoaie în susul Dunărei și cheltuielile suplimentare.

Vasele societății austriace, care circulau pe Dunăre, în aval de Porțile de Fer, și care din cauza apelor scăzute n'ar fi putut trece în amonte la Panciova în șantierul, pe care societatea D. D. S. G. îl avea acolo, puteau rămâne astfel în timpul iernei la T.-Severin, unde li se făceau și reparațiile necesare în atelierul de aci.

Șantierul Naval din T.-Severin. văzut de pe Dunăre

Terenul pe care s'a instalat atelierele la început, avea o lungime de 100 stânjeni dealungul Dunărei și o lățime de 40 stânjeni.

Acest Șantier a fost de mare folos navigațiunei austriace până la 1890 când a expirat ambele contracte de închirierea terenurilor dela Primăria T.-Severin. Societatea austriacă construise aci, până la acea dată, clădiri în suprafață totă de 3830 m. p. (cam 1/3 din suprafața clădirilor de azi), din care clădirile de zid pentru atelierele de forje mecanică, de ajustaj, de cazangerie și forje navală, de turnătorie, și lemnărie ocupau o suprafață de 1600 m. p., iar clădirile pentru administrația Șantierului, locuințele personalului conducător, agenția și spitalul societății, ocupau o suprafață de 1600 m. p. Restul de 630 m. p. din suprafață era ocupată cu magazii din lemn pentru materiale.

Aceste ateliere serveau exclusiv pentru repararea vaselor numitei societăți, care circulau pe Dunăre în jos de T.-Severin, și lucrau aci 180 lucrători. Șantierul posedă atunci ca instalațiuni de forță o macara pentru manipularea căldărilor vaselor, una cale pentru scos vasele pe uscat la reparat, și una cale pentru lansarea vaselor construite din nou.

La 1893, Regia Monopolurilor Statului, care își înighebase un frumuseț parc de vase, (4 remorchere și 24 șleपुरi) necesare transportului de sare pentru export, în special în Serbia, găsește că este absolut necesar să cumpere șantierul dela Societatea austriacă pentru a putea întreține și repara vasele sale. Actul de cumpărare, s'a făcut fiind Gr. Manu director general la R. M. S.

Pretul de cumpărare al șantierului a fost de 240.000 lei aur. în care se cuprindea atât construcțiile cât și inventarul.

La cumpărarea șantierului situația era de așa natură, că Direcția

R. M. S. nu putea concede personalul aflat în serviciu de 180 lucrători, și ca atare i-a menținut mai departe.

Imediat după cumpărare, Direcțiunea Generală R. M. S. a observat că nevoile nu puteau fi satisfăcute numai cu construcțiile existente și a hotărât să construiască noi ateliere, să instaleze mașini mai mari și mai moderne, pentru a putea să facă, pe lângă reparațiunile necesare și construcțiuni de noi vase — sloopuri, remor-chere, vase de pasageri, șarpante metalice, poduri metalice, etc.

După trecerea Șantierului sub administrația Statului român, timp de 8 ani până la 1901, cât a depins de Direcția Generală R. M. S., i s'a făcut multe adăugiri și îmbunătățiri. I s'a adăugat noi ateliere — forja navală, tâmplăria, magazia de materiale, o linie de garaj de 1550 m. care leagă cu stația C. F. R. T.-Severin, o macara electrică de 60 tone și un atelier de turnătorie. Tot în această perioadă, a fost înzestrat Șantierul cu o instalație de mașini și unelte noi pentru a putea construi vase noi, și a face diferite feluri de construcțiuni metalice. Aceste îmbunătățiri au costat 360.000 lei aur.

Dela 1901 șantierul a trecut sub administrația Serviciului Hidraulic din Ministerul Lucrărilor Publice până la 1908 când înființându-se Direcția Generală a porturilor și căilor de comunicație pe apă. (tot în Ministerul Lucrărilor Publice) a fost trecut la această Direcție de care a depins până la 1 Ianuarie 1930.

„La 1914 Șantierul dela T. Severin era cel mai mare stabiliment de acest gen în România și unul dintre însemnatele șantiere similare ce se găseau de-a lungul Dunărei. El se număra printre cele mai mari fabrici, pe care le avea țara noastră de recentă dezvoltare industrială“ 1)

La 31 Martie 1920 suprafața totală ocupată cu clădiri era de 11.400 m. p. din care pentru ateliere 7380 m. p. pentru magazine de materiale 3110 m. p., și pentru administrație și locuințe 1000 m. p.

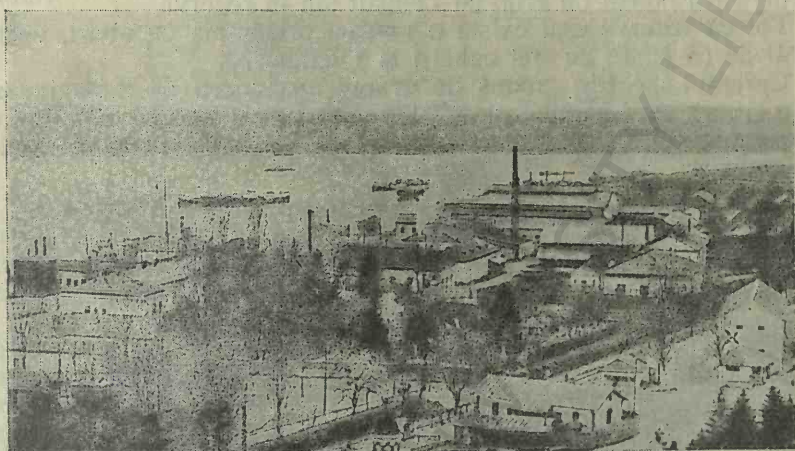
Prin legea din 2 August 1929 publicată în Monitorul Oficial No. 169/929 s'a înființat Regia Autonomă a porturilor și căilor de comunicație pe apă. În baza acestei legi, dela 1 Ianuarie 1930 Direcția Generală a porturilor și căilor de comunicație pe apă s'a transformat în Regie Autonomă a porturilor și căilor de comunicație pe apă — P. C. A. — dela 1 Ianuarie 1930 ca atare, Șantierul Naval T.-Severin se află sub administrația acestei Regii Autonome P. C. A.

În toată perioada de timp dela 1901 până astăzi, conducătorii Șantierului au continuat opera de dezvoltarea lui prin mărirea terenului, prin construirea de noi ateliere și magazine și prin achiziționarea de noi mașini și unelte. S'a construit în acest timp, un șopron de beton armat pentru depozitat lemnărie, o magazie de materiale, un hangar pentru construcțiuni de poduri și șarpante metalice, un local de școală pentru ucenici o centrală electrică de 250 kw. Se mai construiește un șopron pentru atelierul de dulgherie precum și două cale de lansare, dintre care una pe cărucioare, cu vinciuri de mână și alta pe sănii cu vinciuri electrice.

1) Gheron Netta. Op. citat pag. 58.

B). ORGANIZARE

Şantierul Naval T. Severin, are în prezent următoarea organizare: Ocupă un teren în suprafaţă totală de 73.000 m. p., cu o faţadă dealungul Dunării de 475 m., din care clădirile ocupă 12.380 m. p. şi anume: clădiri pentru administraţie şi locuinţe 1761 m. p., clădiri

Şantierul Naval Turnu Severin (1933) Vedere generală

pentru ateliere şi magazii 10.619 m. p. Capitalul total investit în teren, clădiri, maşini, unelte şi inventar este de circa 60.800.000 lei. Din datele de mai jos se poate constata progresul făcut de acest şantier în perioada de la 1893—1933, adică în timp de 40 ani de când a trecut sub administraţia Statului român. De unde la 1893 suprafaţa ocupată cu clădiri era numai de 3830 m. p. şi preţul de cumpărare a fost de 240.000 lei aur, în prezent suprafaţa ocupată de clădiri este de 12.380 m. p., iar valoarea tuturor investiţiunilor de 60.800.000 lei.

În prezent lucrează în acest şantier 400 lucrători din care 100 ucenici.

Şantierul cuprinde 3 secţiuni: 1).

1) *Secţiunea mecanică* care cuprinde următoarele ateliere:

a) Lăcătuşerie; b) Ajustaj; c) Cazangerie; d) Fierărie şi tinichigerie; e) Turnătorie; f) Arămarie; g) Modelărie; h) Sudură autogenă; i) Electrică; j) Pompa de păcură.

2) *Secţiunea forje-navală* cu atelierele:

a) Forja navală; b) şarpante metalice; c) Cazangerie; d) Sculărie.

3) *Secţiunea lemnărie* cu atelierele :

a) Tâmplărie; b) Dulgherie; c) Marangozerie; d) Rotrărie; e) Vopsitorie; f) Tapiterie; g) Velatorie; h) Curelărie.

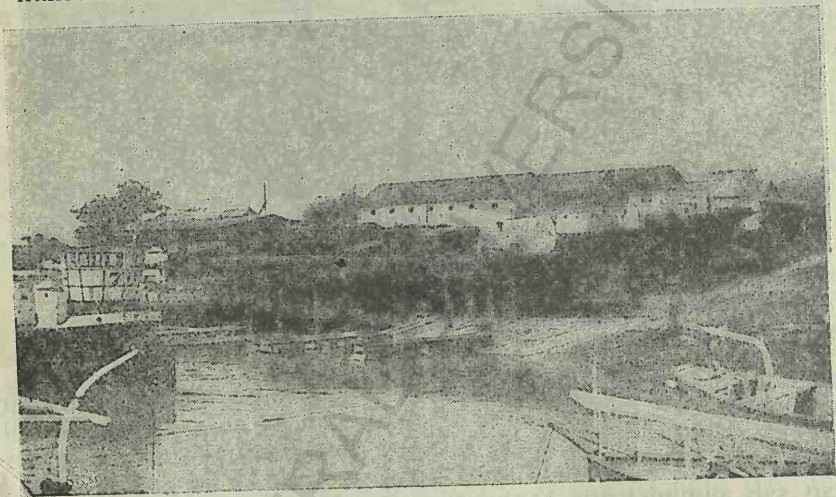
1) După datele administraţiei Şantierului.

Forța motrică. — În ce privește forța motrică, el posedă în prezent următoarele:

O centrală electrică compusă din două motoare Diesel, unul tip Sulzer de 150 H. P., și altul tip Guder de 200 H. P., fiecare cuplat cu câte un dinam cu curent continuu de 110 volți. Această centrală furnizează energia care mișcă toate mașinele. De obicei funcționează numai un grup iar celălalt stă în rezervă.

Tot ca rezervă mai există o mașină orizontală cu aburi, veche (1894) de 65 H. P. cu trei căldări și 1 caldarină.

Curentul electric produs de grupul electrogen se imaginează într-o baterie de acumulatori de 3150 amp. ore și apoi se distribuie electro-motoarelor din ateliere care mișcă mașinele-unelte și rețelei de iluminat.

! Șantierul Naval T. Severin (1933) Cale de lansare cu cărucioare acționate de vinciuri de mână. În fund magazinele de materiale.

Șantierul mai posedă o macara acționată electric capabilă să ridice greutatea până la 60 tone și două cale de lansare din care una cu cărucioare acționate de vinciuri de mână și pe sine de cale ferată iar cealaltă cale pe șanii acționate de vinciuri electrice.

În hala de construcții metalice se află un pod electric de 10 tone. Pentru descărcarea materialelor în magazine funcționează o macara de mână de 10 tone.

Mașini, unelte. — Șantierul posedă în prezent următoarele mașini-unelte:

24 strunguri diferite cu deschidere între kernere dela 1 la 6 metri; 15 mașini de găurit; 3 mașini de frezat; 3 mașini de poansonat; 4 mașini de poansonat și forfecat; 2 mașini de ghivintuit; 2 aparate de sudură autogenă; 1 ciocan mecanic; 2 ciocane cu aburi; 3 macarale rulante; 3 valțuri pentru table; 10 forje fixe; 13 mașini diferite pentru tâmplărie; 2 raboteze verticale; 3 raboteze orizontale; mașini de nituit cu aer comprimat; 1 instalație de aer compri-

mat; 2 cuptoare de turnat fontă; 1 cuptor de recopt; 1 cuptor de cimentat și călit; 1 cuptor de topit bronz în oale; 2 uscătoare pentru forme; 1 concasor, un malacsor, trei ventilatoare de presiune, cinci platforme mari de fontă.

Am arătat mai sus că valoarea totală a investițiilor făcute în acest șantier este de 60.800.000 lei. Acest capital se repartizează astfel:

Teren, clădiri, mobilier	Lei	37.500.000
Mașini motrice	"	7.500.000
Mașini, unelte și scule	"	15.500.000
Instalații electrice	"	300.000
Total		60.800.000

Clădirile deși sunt destul de vechi, se află în bună stare fiindcă au fost bine întreținute, iar mașinile au fost reparate la timp și la nevoie înlocuite cu altele noi. Coeficientul de uzură al instalațiilor se poate socoti la 30 la sută.

În privința capacității de lucru a acestui șantier putem menționa că se pot construi aici orice fel de vase pentru navigația fluvială ca: vapoare de călători, remorchere, șlepură, tancuri, pontoane, bacuri, drăgi și grui plutitoare. Deasemenea se pot construi orice fel de șarpante metalice ca poduri metalice cu o deschidere maximă de 60 metri, ferme, estacade, rezervoare de tablă și orice fel de piese turnate până la o greutate de 3 tone, piese forjate în greutate de maximum una tonă, se pot face reparațiuni mari de mașini cu aburi, de motoare cu combustie internă, reparații radicale de materiale rulant C. F. R. și confecționări de piese pentru armată ca: chesoane, afete de tunuri, obuze, etc.

În ce privește construcțiile de mare nu se pot construi aici, decât vase cu pescaj mic până la 3 metri deoarece adâncimea Dunării nu permite. Se mai pot executa în acest șantier tot felul de lucrări de tâmplărie și mobilier, caroserie ca: furgoane, trăsuri de telegrafie, unelte, ambulante, etc.

În ultimii ani producția a variat dela lei 24 mil. în 1929 la 30 mil. în 1930, adică circa 40 la sută din capacitatea de producție a șantierului care, cu utilajul actual, poate fi evaluată la circa 80 mil. lei anual, ceea ce corespunde la circa 1000 tone material pentru construcții metalice și 400 m. c. material lemnos de diferite esențe.

C) ACTIVITATEA

Capacitatea de lucru a Șantierului Naval se poate aprecia după lucrările efectuate până în prezent. În acest scop, vom arăta mai jos ce lucrări s'au efectuat dela 1893 când a fost cumpărat de Statul român dela Societatea de Navigație D. D. S. G.

1) Dela 1893—1901 timp cât a depins de Direcția R. M. S. s'au construit vapoarele: „Principele Carol”; „Giurgiu”; „Călărași”; „Domnul Tudor” și „Vasile Lupu” și remorcherele „Mihai Viteazul” și „Alexandru cel Bun”. S'a mai construit atunci 20 șlepură, 14 pontoane de acostare, 14 pasarele pentru aceste pontoane, 2 pontoane

ridicătoare, una macara plutitoare, 3 pontone port-torpile, podul de C. F. R. peste Zăbrăuți și fermele pentru atelierele C. F. R. dela Grivița, Iași și Pașcani.

2) Dela 1901—1908 timp cât a depins de Serviciul Hidraulic s'a construit Yachtul regal sârbesc „Regina Draga“, s'a transformat radical Yachtul român „Ștefan cel Mare“, s'a construit remorcherul „Cetatea“, 26 șleपुरi, 20 pontoane, una dragă, una macara plutitoare, 12 pasarele, 2 poduri metalice pentru C. F. R. Giurgiu-Ramadan, 2 poduri peste Teleajen pentru linia C. F. R. Ploești-Văleni și 17 rezervoare de păcură.

3) Dela 1908 până la războiul mondial s'au construit vapoarele „Oltenița“, „Borcea“, remorcherele „Traian“, „Ungheni“, „Alexandru Cuza“, și „Elena Doamna“, 35 șleपुरi 2 tancuri de petrol, 16 pontoane tubulare, 13 pasarele, 2 șalande, estacada portului Constanța, 10 podețe C. F. R., 4 pontoane tubulare, 10 strunguri pentru arsenalul armatei precum și diverse trăsuri și furgoane pentru armată.

4) După război s'au făcut următoarele lucrări: remorcherele capturate au fost transformate în vapoare de călători „România Mare“, „Avram Iancu“, „Grigore Manu“, „Cetatea Albă“ și s'a renovat vapoarele de călători „Principele Carol“, „Principele Nicolae“, și „Vasile Lupu“. S'a mai construit 3 șalande, un remorcher „Alion“ pentru navigația pe Bega, 2 trage pentru Regia P. A. R. I. D. și un bac transbordor între Oltenița și Turtucaia. Se efectuează deasemenea reparațiile necesare pentru toate vapoarele N. F. R., S. R. D., etc. și diferite lucrări pentru C. F. R. cum ar fi cusineti de bronz și piese pentru materialul rulant. În anul 1932 s'au început reparații radicale la vasul S. M. R. „Regele Carol I“.

Relativ la finanțarea Șantierului și valoarea lucrărilor efectuate menționăm următorul

	Credite acordate	Lucrări executate
1901 — 1917	16.091.750	17.832.028 lei aur
1917 — 1932	218.794.649	221.589.273
	234.866.399	239.421.301

Relativ la mișcarea lucrătorilor arătăm mai jos care a fost media anuală de lucrători pe timpul dela 1919—1933:

Anii	Media anuală	Anii	Media anuală
1919	327 lucrători	1926	473 lucrători
1920	356 „	1927	456 „
1921	375 „	1928	441 „
1922	427 „	1929	452 „
1923	457 „	1930	408 „
1924	460 „	1931	400 „
1925	452 „	1932	375 „
		1933	382 (pe primele 3 luni)

Din numărul total al lucrătorilor de circa 400 sunt 100 ucenici.

„Numărul *someurilor* a fost în medie în cursul anului trecut de circa 100. Lucrătorii au fost trimiși prin rotație în concediu din cauza somajului resimțit la toate atelierele“.

Conducerea Șantierului. — Dela 1893, data cumpărării de către Statul român, Șantierul Naval, a avut următorii conducători:

1) Ștefan Cristescu, delegat al Regiei Monopolului Statului, asistat de ing. Neumann fost director al atelierelor sub societatea D. D. S. G.

2) Inginer N. Cioculescu.

3) Inginer I. Petrescu.

4) Inspector R. Franasovici.

5) Inginer I. Vines.

6) Inginer I. Venert (1901—1909).

7) Inginer I. Ionescu (1909—1922).

8) Inginer Insp. general St. Bedreag dela 1922 până în prezent.

Personalul tehnic superior se compune din trei ingineri, iar cei inferiori din 2 desenatori, 4 șefi de ateliere și 5 maestri.

Personalul administrativ se compune din 10 funcționari.

Nu putem încheia această dare de seamă asupra Șantierului Naval T.-Severin, cea mai importantă și cea mai veche întreprindere industrială din orașul nostru, fără a remarcă activitatea desfășurată de d. inginer St. Bedreag actualul director, sub a cărui înțeleaptă conducere, dela 1922 până în prezent, Șantierul a făcut progrese însemnate după cum se vede din enumerarea lucrărilor efectuate și din mișcarea lucrătorilor.

Dacă de câțiva ani numărul lucrătorilor e în scădere, aceasta se datorește crizei economice și situației grele a bugetului Statului, care a redus creditele acordate acestui Șantier dela circa 30 mil. lei în 1930 la 17 mil. lei în 1932.

De pe urma acestei stări de lucruri, lucrătorii au avut de suferit, dar nu așa de mult din cauză că administrația Șantierului, a aplicat mai bine sistemul muncii prin rotație decât să concedieze lucrătorii.

Credem că activitatea în acest șantier este în funcție pe deoparte de creditele ce le va acorda Statul, iar pe de altă parte de sporirea traficului comercial și nu se întrevede o activare decât luând sfârșit criza economică.

INDUSTRIA MORARITULUI, este reprezentată la T.-Severin prin patru mori sistematice dintre care două în oraș — Moara Traian și Moara Abram Sabetay Fii, — iar două în apropiere, la Bistrita — Moara most. I. Graf și Moara Schwarck, azi proprietatea d-lui D. Ploștinaru.

Toate aceste patru mori au o capacitate de producție de circa 12 vagoane în 24 ore și anume: moara Traian 6 vagoane, moara Sabetay 2 vagoane, moara most. I. Graf 2 jum. vagoane și moara Ploștinaru un vagon.

Dintre acestea moara Traian nu mai funcționează, iar moara Sabetay funcționează rar. Ca toate industriile, industria morăritului

luptă cu greutate mari. În prezent toată activitatea lor se reduce la alimentarea oraşului T.-Severin, fiindcă nu pot face export de făină. Pe lângă acestea, mai luptă şi cu concurenţa morilor din Craiova care trimit făină aci. Ele sufăr şi din cauză că mare parte din populaţia oraşului consumă mălai în loc de pâine, fiind mai efîn. Pe când un kilogram de pâine este 8 lei, unul de mălai este 2,50 lei şi chiar mai efîn.

Moara most. I. Graf fiind cea mai activă, ne vom ocupa puţin de ea. Deşi situată în afară de raza oraşului, contează aci fiindcă sediul firmei este în oraş. Trece ca cea mai veche industrie din judeţul nostru şi fiindcă istoricul firmei Graf este foarte interesant tinem să-l arătăm în mod cât de succint.

La 1837 Carol Graf împreună cu fiul său Iacob, proprietar de moară din Ulm-Germania emigrează şi după multe peregrinări se stabileşte în oraşul Buda (Buda-Pesta). Aci îşi continuă industria, devenind cetăţean, chiar consilier al oraşului şi cumpără imobile. La 1848 survenind revoluţia şi cum el nu se identifică cu aspiraţiile maghiare, este condamnat la moarte. Reuşeşte să scape în ultimul moment, se îmbarcă în timpul nopţii cu întreaga familie pe moară, părăsindu-şi toată averea, ridică ancora şi porneşte în josul Dunărei fără destinaţie. După 7 ani de drum cu etape, ajunge în dreptul Severinului în 1854, fixând moara în mijlocul Dunărei şi măcinând pentru populaţia de pe ambele maluri ale Dunărei. Acestei mori i se zicea „moara fermecată” fiindcă producea făină albă.

Fiindcă nici aci nu scăpase de neajunsuri, Carol Graf porneşte cu barca în josul Dunărei până la Gurgiu, ia diligenţa, se duce în Bucureşti şi obţine dela domnitor dreptul de a acosta la mal şi protecţia autorităţilor.

La 1857 îngheţând Dunărea şi moara nemai putând funcţiona Carol Graf o mută pe uscat. Îşi cumpără chiar câteva plaţuri în Severin şi în acelaş an cumpără cu 1100 galbeni de aur moara lui N. Opran din Băstrăa, clădită pe moşta mănăstirii Tismana, Graf transformă acea moară ţărănească în altă sistematică cu o producţiune de 1500 kgr. pe zi. De atunci această moară a suferit multe modificări şi perfecţionări, iar conducerea ei a trecut din tată în fiu. Lui Iacob Graf i-a urmat fiul său Carol Graf şi acestuia fiul său Paul Graf, decedat în 1932. Acesta a dat întreprinderii dezvoltarea de astăzi. În prezent conducerea o au fiul lui Paul Graf.

Este o industrie însemnată care dă de lucru la 35—40 oameni zilnic plătind salarii de circa 800.000 lei anul, iar statului plătind sub diferite forme sume considerabile.

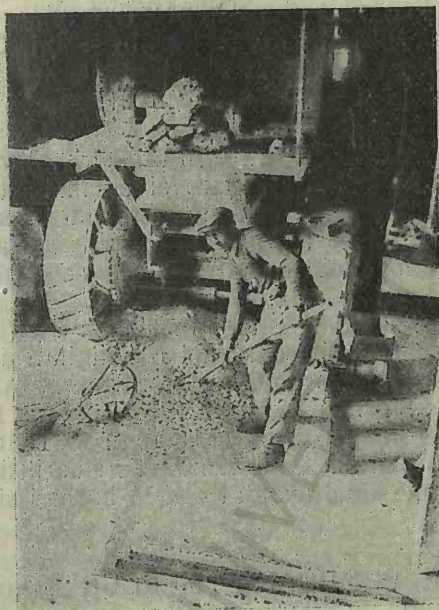
INDUSTRIA MOZAICULUI. — Industria mozaicului este reprezentată în T.-Severin prin fabrica d-lui A. Darin, instalată lângă gară, care a început să funcţioneze în anul 1928. Această fabrică produce mozaic alb, galben, roşu şi negru precum şi praf de piatră

Este o industrie de viitor întrucât din an în an lucrările în piatră artificială iau o dezvoltare mai mare.

Praful de piatră se întrebuinţează atât la tencuierea caselor în exterior, fiind mai rezistent la intemperii şi dispensând pe proprietari a le mai văru, cât şi lucrările de asfaltare a stradelor, trotuarelor, pietelor, etc.

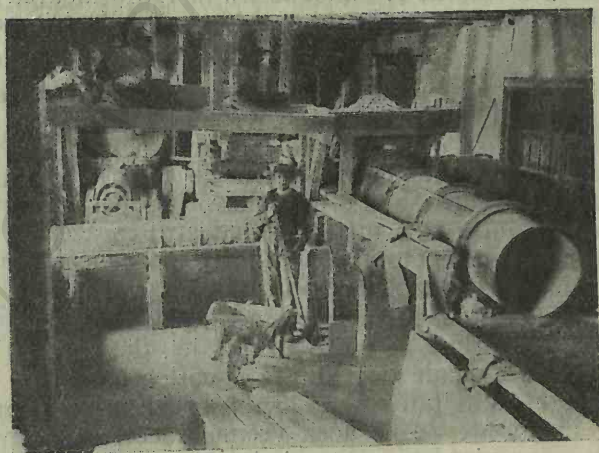
Produsele acestei fabrici au fost apreciate şi cerute în diferite

orașe din țară, — Craiova, Caracal, Saltina, Râmnicu Vâlcea, Pitești, Petroșani, Lugoj, etc.

Fabrica de mozaic A. Darin. Sfărâmarea bolovanilor de piatră.

Pentru aprovizionarea cu materie primă, fabrica a obținut concesiunea unei cariere în apropierea orașului „Cariera Vărănicul”.

Sitele pentru separatul materialului.

precum și permise de extragere din diferite puncte. Extrage piatră galbenă, roșie, albă și neagră, dând de lucru lucrătorilor din comu-

nele Bresnița de Ocol, Schela Cladovei și împrejurimi, care extrag și transportă piatră din cariere la T.-Severin.

Datorită exploatarei raționale, proprietarul a reușit să reducă prețul produselor dela peste doi lei kgr. în 1928 la 0,70—0,80 lei kgr. în 1932. Din cauza accentuării crizei economice în ultimii ani a lucrat numai câte 3—4 luni pe an.

INDUSTRIA PALARIILOR. — În orașul T.-Severin funcționează o fabrică de pălării destul de mare și cu instalații moderne, proprietatea societății în nume colectiv Leopold Bauch, Leon Marcus & Co., sub denumirea de fabrica de pălării „Testa”. Până în 1930 această fabrică a fost foarte activă. Din cauza crizei și-a redus activitatea.

Către finele anului 1931 a fost închiriată d-lui Giacobbe Ciceri, specialist italian, care desfășoară aci o activitate intensă.

Este o industrie importantă cu o capacitate de producție de circa 900 pălării în 8 ore de lucru. În 1928 a produs 126.000 pălării, în 1929 circa 110.000; în 1930 circa 150.000, în 1931 circa 48.000; iar în 1932 circa 162.000 pălării. A plătit în 1932 salarii de circa 1.100.000 lei fiindcă are un personal angajat 40—70 bărbați și femei, după necesități și sezoane.

FABRICA DE BOMBOANE „MERCUR”, proprietatea d-lui Iosif Grادل, înființată în 1902, este deasemenea o industrie importantă în orașul nostru, având o capacitate de producție zilnică de 1000 kgr. bomboane. Tot din cauza crizei și această fabrică și-a mai redus activitatea. De unde ajunsese la o producție de peste 32 vagoane bomboane în 1927, întrebuintând zilnic până la 45 lucrători, producție care a valorat 17 milioane lei, în 1931 valoarea producției a ajuns deabia 5.300.000 lei. În tot cazul, este o industrie activă și bine condusă.

INDUSTRIA TABACARIEI. — *Fabrica de tăbăcărie Frații Damianoff*, înființată în T.-Severin la 1906 sub formă de societate în nume colectiv a fost o importantă industrie a județului nostru.

Această fabrică situată în partea de răsărit a orașului, lângă bariera Craiovei, ajunsese la o dezvoltare frumoasă înainte de război și se numără printre cele mai mari industrii în această branșă din țară. Intrebuintă în medie 150 lucrători și producea anual circa 12 vagoane pielărie — box, chevreaux, talpă, toval și iuft. 1)

Eră capabilă să facă furnituri pentru armată. În 1926—1927 a prelucrat materii prime de peste 14 mil. lei, din care 80 la sută din țară, producând articole de calitate superioară.

Si-a încetat activitatea în 1928 din cauza crizei economice și a dobânzilor exagerate de pe acea vreme. Incetarea activității ei a constituit o mare pierdere pentru județul nostru, fiindcă ea prelucra piei nu numai din județul nostru, ci din Oltenia întreagă.

1) Gheron Netta, Cercetări economice asupra regiunii Orșova Severin (Buc. 1923).

FABRICA DE BERE „TRAIAN“, a fost deasemenea o industrie mare în acest oraș. A avut o capacitate de producție de 6000 litri în 24 ore; întrebuințând în medie 70 lucrători și ajunsesc la o producție de circa 800.000 litri bere anual. Proprietarul fabricii a fost Rudolf de Artner, iar astăzi această întreprindere se află în custodia Creditului Industrial. A avut ca anexă și o fabrică de ghiată pentru nevoile sale.

A mai existat în orașul nostru o fabrică de mezeluri a firmei Groff care producea vestitul salam de Severin, dar care tot din cauza crizei economice a dispărut.

În prezent se mai găsește o fabrică de ghiată „Gerul“ S. A. și câteva mici fabrici de ape gazoase.

Încheind capitolul industriilor, constatăm că orașul T.-Severin, a plătit un mare tribut prin pierderea atâtor industrii importante, iar cele care mai există se luptă din greu cu criza economică, cu sarcinile fiscale și cu impozitul pe lux și cifra de afaceri.

EDILITATE — MODERNISM

Am arătat în alte capitole, cum Severinul a adoptat treptat toate cuceririle, dacă nu spirituale, cel puțin materiale ale Apusului, că a ajuns cu timpul un oraș cu înfățișare occidentală: străzi drepte, case frumuse aliniate, după un plan dinainte chibzuit, ziduri prezentabile, grădini particulare și publice, piețe largi, etc.

Această înnoire nu s'a putut face decât cu eforturi mari și încă nu-i deplină, pentrucă periferia mai lasă și astăzi de dorit.

La 1893, primarul *Gr. Constantinescu* (azi senator de drept și decan al baroului) ne înfățișează Severinul în culori destul de descurajatoare: „Strade întregi zac în infecțiune, nefiind pavate, ba având și multe locuri virane; fiecare locuitor aruncă alături toate murdăriile și gunoaiile, de unde nici nu se pot mătura, fiindcă se risipesc pe terenuri goale și strade nepavate. De aci febra typhoidă, febra palustră și alte maladii... mai ales în partea orașului numită „Moara de foc“.

Casele publice și particulare erau și ele în acea vreme destul de puțin prezentabile, după cum ne relevază ziarul „Topolnița“ din 18 Octombrie 1881 :

„Percepția așezată într'o prăvălie din piață, neavând loc în destul și plătind o mie de lei pe an (chirie, N. A.) Cancelaria Batalionului gardei civice așezată într'o dărămătură. Primăria însăși are aspectul unei case ordinare iar nu a unui ospel municipal. Cazarma pompierilor așezată în casele ce primăria a cumpărat dela rep. C. Rășianu și de care se plâng totii comandanții de pompieri că nu poate servi la acest serviciu neavând cele necesare nici pentru oameni, nici pentru cai, nici pentru material, neavând loc spre a-și păstra fânul în apropiere și fiind nevoiți a-l ține lângă grădina publică pe care o împodobește cam prost“.

Atât înfrumusețarea piețelor și stradelor și pavarea lor, lumina-

rea oraşului şi îndestularea lui cu apă potabilă, cât şi împodobirea lui cu clădiri moderne nu s'a putut face decât cu eforturi mari, care au reclamat trecere de ani mulţi până să fie încununată de un succes, dacă nu total cel puţin parţial.

Călătorul francez *Ulysse de Marsillac* (*Notes de Voyage*, Bucarest 1869), care a văzut Severinul în două rânduri la 1852 şi la 1869, notează următoarele impresii nu lipsite de pitoresc :

„În acea epocă (1852) grădina (publică, N. A.) nu există. Împrejurimile vechii fortărete erau lăsate în mâinile vremurilor, în afară de un mic *chiosc* construit prin îngrijirea d-lui Niculescu. Era toamna. La picioarele mele măcieşi şi mărăcini amestecaţi cu tot felul de plante sălbătice coborau ca un covor gros până în fundul văii. O fântână mică, de formă antică, făcea un sgomot dulce. Aci veneau să ia apă şi să-şi fredoneze cântecele lor tinere ȝigănci, care în epoca aceea exercitau asupra mea o fascinaţie ciudată. Oare ochii mei obişnuiţi prea mult cu albul ca de lapte al femeilor dela Nord acopereau cu un farmec poetic pe aceste fete cu pielea bronzată, abia îmbrăcate cu câteva sdrente pitoreşti? Sau poate că găsisem cu adevărat o frumuseţe poetică în acele forme tinere şi mândre?”

La 1868 Marsillac găseşte Severinul în mare parte schimbat. El nu mai vede în grădina publică ȝigănci — romantice, după moda literară a timpului — ci dame elegante, muzică militară şi câte altele:

„Edilitatea severineană a aranjat o grădină elegantă, loc de întâlnire (*rendes-vous*) al societăţii locale. Muzica vine aci să cânte bucăţi de operă. Provincialii „*jolies*” şi câteodată femei cu trena lungă vin să se plimbe aci : se discută despre modă şi despre politică şi se mănâncă înghetată”.

Plimbarea în grădina publică eră, după cum vedeţi, un apanagiu al burgheziei; al celor cu „*manière*”. Grădina nu fusese încă invadată de ordonante, de servitoare, şi de elevi de liceu, care „trag fitul”.

La 1897 ziarul „*L'Echo de Turnu-Severin*” se plânge încă de proasta stare edilitară, într'un articol al redactorului sef G. Recanié. semnat : „*votre toute dévouée Urbs Severin*”.

„*Je suis une femme, encore jeune.. Comme femme je suis naturellement coquette, j'aime les atours, j'adore les frangefriches. j'aime aussi la propreté : je voudrais voir mes robes toujours belles, fraîches, à la dernière mode, mes dessous même.. les plus attrayantes, mes appas, ceux que je peux décernement montrer, — les suggestifs ; je voudrais en un mot être belle comme une reine du temps passé.. Mais hélas ! Je ne puis faire tout ce que je veux malgré mes quatre cent mille francs de rente!..*”

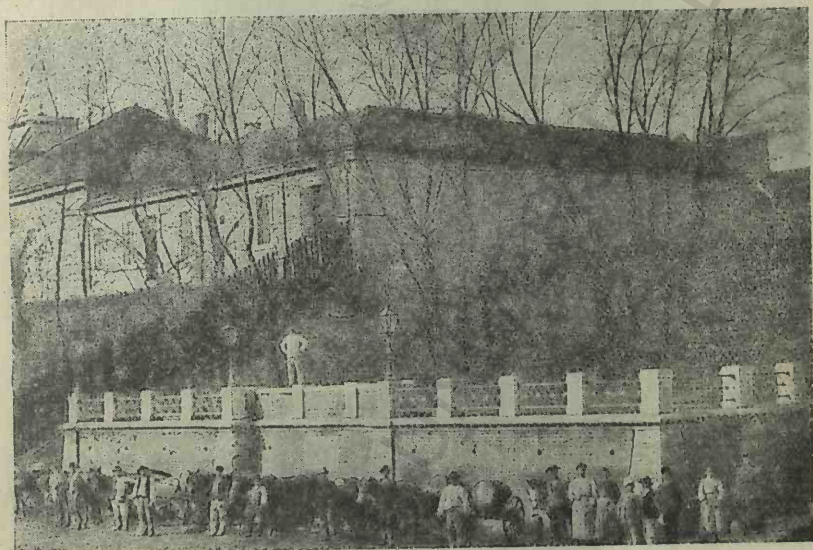
Hélas ! trois fois hélas ! Je ne puis aller chaque semaine au bain.. 'personne ne veut construire de bains chauds pour l'hiver, et bien malgré moi, je suis obligée de conserver ma malpropreté jusqu'aux de l'été quand le fleuve Danube m'ouvre tout larges ses bras et me permet d'y aller me laver.. Est ce assez vexatoire pour une femme coquette ? !

La nuit quand la lune ne sort pas, on reste chez elle à jouer le pokker, ou à bailler d'ennui avec son mari, je cherche à tâtons mon chemin pour regagner

le tout conjugal. Oh, ne le prenez pas en mal ! — et j'ai beau demander l'électricité, tous mes amoureux font la sourde oreille...

„En été la poussière m'aveugle. La chaleur des pavés brûle mes petits pieds, mes jardins, mes fleurs meurent de soif, mes nues ne sont pas arrosées...”

În ultimul pătrar de veac primăria oraşului a luat măsuri de modernizare a oraşului. În Iunie 1892 fraţii Schmidt dela Toplet au propus luminarea oraşului nostru cu electricitate, ei având forta motrice suficientă procurată de o cădere de apă din apropiere, care

Sacalele de odinioară.

mişcă şi astăzi uzina suszişilor fraţi. Propunerea a fost însă respinsă, pentru că izvorul de energie se află atunci pe teritoriul străin. Abia la 1907 s'a putut introduce în Severin sistemul luminării cu electricitate.

Până aci oraşul fusese prost iluminat. „Eclerajul”, cum se zicea în limbajul timpului, se făcea fie cu ajutorul lumânărilor, care erau aduse dela Craiova, fie cu ajutorul felinarelor, în care ardeau mici lămpi cu petrol, fie în sfârşit cu ajutorul absolut gratuit al luminei luni.

Alimentarea cu apă potabilă se făcea şi ea destul de greu. Erau părţi din oraş cu totul lipsite de apă, aceasta fiind adusă de vestitii sacagii şi vândută gospodinelor cu câte 5 bani cofa sau 15—20 bani sacaua.

Azi „oraşul nostru are una din cele mai frumoase şi moderne alimentări cu apă potabilă. Lucrările de apă începute în 1910 au fost date în folosinţă în anul 1913.

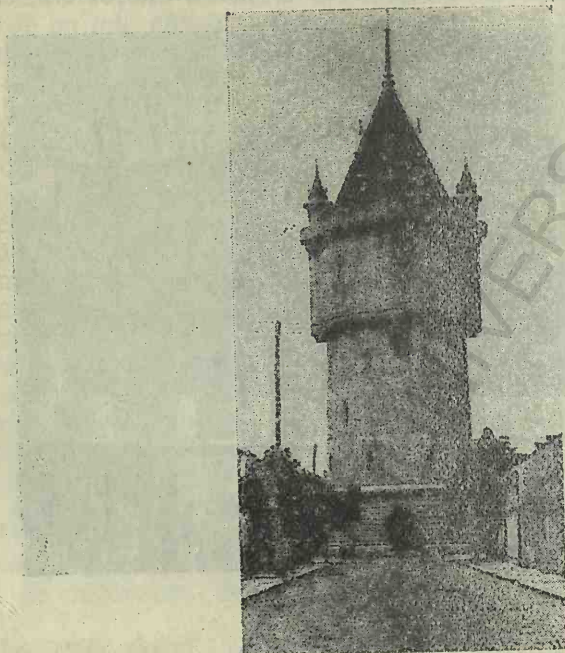
Prin toate greutăţile, lipsurile celor 17 ani de existenţă şi a incendiului din 1922, putem afirma că alimentarea cu apă este azi, după îmbunătăţirile aduse,

una din cele mai sănătoase și igienică, iar din punct de vedere tehnic modernă și pus la punct.

Instalațiunea pentru alimentarea orașului cu apă se compune din : stațiune de pompare, de decantare, de filtrare, de organizare, de forță motrice, de depozitare și distribuire prin conductele publice.

Pentru fiecare din aceste părți componente am pus o deosebită grijă pentru a avea o apă perfect sănătoasă și igienică.” 1)

În afară de aceste reforme radicale, primăria orașului a luat fel

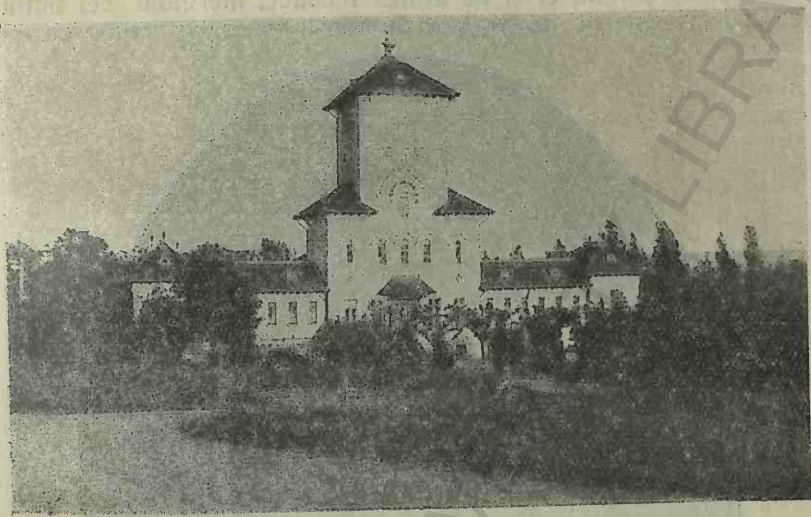
Bazinul de apă

de fel de măsuri, care privesc direct edilitatea și salubritatea orașului : calea Traian a fost reasfaltată și replantată cu arbori, s'a clădit o baie comună pentru uzul populației, s'au adus pompe sistematice, care servesc la stropitul străzilor, de nu se mai văd, măcar în centru, dacă nu la periferie, nouri de praf orbitori despre care vorbește francezul Recanié la 1890.

La această înnoire radicală a Severinului au contribuit toate consiliile comunale de dinainte de război cât și cele de după război cu primari ca : dr. C. Gruescu, Sabin Popescu, Corneliu Rădulescu.

1) Primăria orașului de reședință Turnu Severin — Dare de seamă pe anul 1929.

Ilariu Mihail, D. Sbenghe, I. Gogan, Petre Nistor și nu mai puțin și actualul primar al orașului, d-l Virgil Netta.

Baia comunală

Dar modernismul s'a impus nu numai în măsurile edilitare mereu perfectate, ci și 'n arhitectonica locuințelor și a clădirilor publice. Unde sunt bordeele de acum o sută de ani ?

Primăria orașului T. Severin

Costumul bărbătesc s'a schimbat și el și nu numai la 1850, când bărbații au lepădat hainele largi orientale și au adoptat jacheta și pantalonii bonjuriști, ci și de atunci încolo, mergând, cel puțin în ceea ce-i privește pe cei cu dare de mână, în același tempo cu moda

D-l Virgil Netta, Primarul Orașului

europeană, devenită universală. Femeile au lepădat și ele maramele și rochiile largi cu cercuri, care erau încă în vogă, la 1860 și au adoptat tipare apusene, pălării cât banita la 1912 și rochii „chanteclair“, strâmte de tot, iar după război pălărioare și rochii scurte până deasupra genunchilor, de altfel foarte economice.

Cât despre înoirile spirituale acelea se fac mult mai greu.

Viața politică de pildă, n'a înregistrat cine știe ce progrese dela înființarea Severinului și până astăzi. Cadrul strâmt al orașului a dat în totdeauna luptelor dintre partidele locale un caracter mai mult sau mai puțin meschin. Liberal și conservator, conservator și liberal „alte măști, aceeași piesă“, care s'a repetat până mai în vremurile noastre. Mici fărădelegi ale unor prefecți cu mentalitate de vătășci.

încălcări de libertăți civice și parodii electorale, poltroneriile opoziției, perfidii, cotețării, Farfuride, Trahanache, Coana Zoe, etc., etc.

Costum dela 1860 (al Ioanei Grecescu, intemeetoare a spitalului și Bis. Grecescu).

G. I. Șefendake — în a cărei casă aveă să fie primit domnitorul Carol I la 8 Mai, când a călcat pentru prima oară pe pământul României — publică în „Românul” lui C. A. Rosetti din 23 Aprilie 1866 un protest adresat ministrului... cultelor și instrucțiunii, împotriva chipului samavolnic în care au fost efectuate alegerile legislative din acel timp :

„Domnului ministru alu Cultelor și Instrucțiunii Publice.
Salutare cetățene!

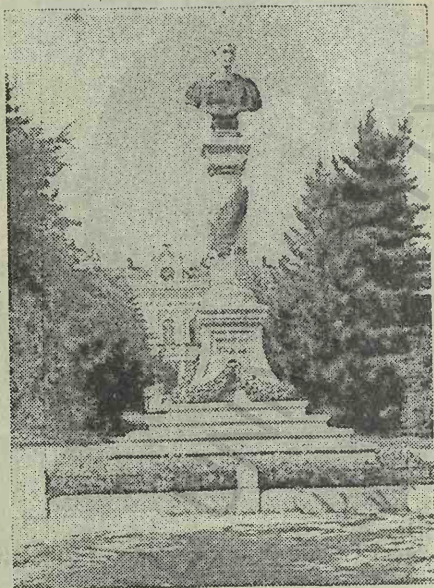
Cându justiția este sdrobotită; cându legile sunt meprisate, cându libertatea este aruncată în lanțuri, către cine ce? apăsăți potu mai cu încredere se și ridice vocea lor; dacă nu către aceia care au luptat cu atâta nestrămutare pentru victoria drepturilor cetățenești; dacă nu către eroul unei noastre libertăți?... ”

După aceasta Șefendake face o descriere a abuzurilor administrative cu prilejul alegerilor. De remarcă cel savuros : salutare cetățene și acel verbiu pașoptist al lui Șefendake, ce contrastează atât de mult cu realitățile politice ale timpului, cu conștiința politică embrionară a maselor de alegători.

Lui Șefendake îi răspunde tot prin românul din București, Alex. Racovița :

Onorabile cetățene,

În „Românul” dela 23 Aprilie ve plângeți că abuzurile sevărsite de către prefectul de Mehedinti în privința alegerilor de deputați, au întrecut abuzurile lui Veria (sic!) în Sicilia. Ne spuneți multe, fără însă a ne da cea mai mică dovadă... Ziceți că „Locuitorii cei mai cunoscuți au fost persecutați ca briganzi din comune”. Ar fi trebuit se număți numai unu, care a fost împiedicatu de a face propagandă“..

Statuia lui Traian (în parcul Tudor Vladimirescu).

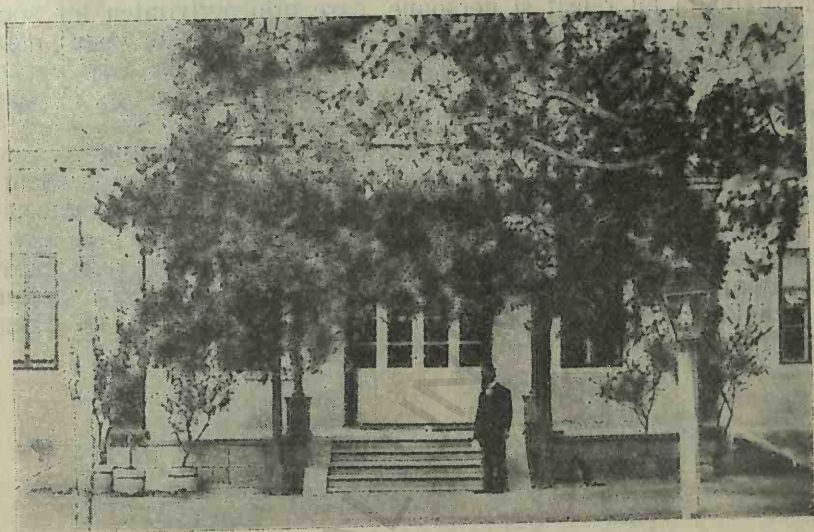
Cum vedem nu e o replică propriuzisă, ci o încercare, dealtfel nereușită, de disculpare sau, cum zice francezul: „Qui s'excuse s'accuse“.

Că este așa, că administrația făcuse mari abuzuri ne-o dovedeste un articol semnat de un oarecare Lupulescu și publicat în „Românul” din 21 Aprilie în care alegerile ne sunt înfățișate cu mult lux de amănunte, amănunte pe care le reproducem și noi pentru că vedem în ele o caracterizare a porcedeeilor administrației, atât din 1866 cât și de mai târziu.

„Ajuns la Severinu la 15 ale lunii corente toți concetățenii mei, atât din orașe cât și din sate îmi spun că *alegerile delegaților s'au făcut prin tot districtul de către prefect, subprefecți cu amplotații lor, că s'au amenințat oamenii cu cătuse*... Sâmbătă la 16 astepta lumea pe delegați și lista colegiurilor, nimic, căci subprefecții care veneau cu delegații le-a oprit intrarea în oraș...

...Duminecă la 17 la 10 ore delegații se dirigiară spre prefectură conduși de polițaiu Severinului, al Cernetului și subprefecții, precum și directorul prefecturii... La aceiași oră Prefectulu se urcă în

tinda prefecturei și scoțând o hârtie începu să strige numele acelor ce eră să voteze. În acest timp *vre-o 250 dorobanți ivindu-se înaintea prefecturei unde se aflau alegătorii începură a manevră rămânând staționați acolo, pe când ca atâția grăniceri câmpau în fața Carantinei cu puștile în piramide.* După câteva ore câțiva delegați ne spun că protopopul le dă două bilete unul scris : D. A. Lapati și D. Ionescu. celălalt alb, zicându-le să-l pue în urnă., pe cel alb să-l aducă înapoi spre știință“.

Casa lui Sefendache (azi administrația de constatări).

Iată dar cu ce manopere și ingerințe, cu ce mobilizare generală de prefecți, polițai, subprefecți, protopopi, dorobanți, grăniceri cu puști în piramide și cu cătușe, se corectau eventualele surprize, pe care le-ar fi putut aduce libertățile cetățenesti.

Acest lucru nu s'a petrecut numai la 1866 și în alte alegeri de mai târziu. Are oarecare dreptate înțeleptul Han Ryner, când, recunoscând neîncetata propășire mecanică a societății, se îndoeste de progresul moral.

Și fiindcă nu vrem să insistăm prea mult și să însirăm în chip cronologic toate absurditățile, meschinăriile și micile barbarii ale vieții politice locale, mai reproducem aici câteva rânduri concludente din ziarul „Indreptarea“ (20 Iunie 1914) :

„Fost-au alegerile acestea libere, așa cum ar fi trebuit să fie și cum ni le-a făgăduit guvernul liberal?... S'au întrebuințat însă și de data aceasta toate mijloacele de ingerință: lingusiri, făgădueli, bani, amenințări, bătăi... Dar ca să fim dreți, trebuie să adăogăm că nu partidului conservator i se cuvine să se plângă de ingerințe și de siluire. Au doară alegerile conservatorilor din 1911 au fost mai libere?“

Din când în când alegătorii severineni și mehedințeni au nesocotit însă ingerințele și au ales candidați opoziționiști, pe exilatul *Cuza-Vodă* de pildă, sau pe *I. G. Bibicescu*, care avea să facă figură atât de frumoasă în Cameră, unde împreună cu C. A. Rosetti și cu alți deputați radicali, va protesta împotriva legii electorale restrânse și va cere votul universal; ba se va retrage chiar din parlament.

Colegiul II pentru Cameră, compus mai numai din alegători severineni s'a arătat în nenumărate rânduri puțin docil față de ingerințele guvernelor; de aceea la acest colegiu și-au pus candidatura și câteodată au reușit și persoane, care prin activitatea lor social-politică, aveau să iese din comun. La 1881 găsim pe însuși marele Kogălniceanu în propagandă electorală la T.-Sverin. Dintre candidații de deputat sau senator la Severin însemnăm pe: Em. Porumbaru, liberal, Barbu Delavrancea, Ionaș Grădișteanu, Nicu Filipescu, conservatori, Dr. C. Racowski, socialist și pe Generalul Averescu, ales deputat în 1918 sub ocupația germană. Cu acestea credem că am întregit icoana victii politice severinene din ultimele decenii.

Viața este într'o perpetuă mișcare. Mișcarea aceasta cunoaște poțiuni și regresări și clipe de dureroasă îndoială, dar acestea sunt trecătoare. Alături de vertiginoasa și uluitoarea prefacere mecanică a societății, înaintază și spiritul de mai bine, sfios de tot desigur, dar înaintază.

Universitatea Al. I. Cuza Iași	
Biblioteca de Geologie-Geografie	
Cota veche	Preț
Geog.	5 lei.

TABLA DE MATERIE

	Pag.
Prefața	3
I. Factori geograici determinați	5
Relieful solului	7
Clima, Apele, Vegetația	9
II. Severinul Antic: Drubeta	19
Civilizația romană la Drubeta	25
Epoca lui Iustinian	30
III. Severinul Medieval	31
Turnul lui Sever	33
Severinul sub Basarabi	33
Comaeșitori noi: Turcii	36
Hrisoave vechi despre Severin	40
Cerneți	
IV. Turnul Severin Modern	49
Un incident	51
Iniințarea formală a Severinului	52
Cernașenii refuză strămutarea	54
Intemeierea efectivă a Severinului	57
Epoca până la 1851	59
Adio la Cernați!	68
Severinul până la 1886	69
Inovații apusene	72
V. Severinul Contemporan	75
1. Populația	75
Migrațiuni	77
Natalitate și mortalitate	77
Prostituția	79
Boli sociale	79
Alcoolismul și tabagismul	82
Un istoric al instituțiilor sanitare	83
Naționalități și confesiuni	86
2. Viața culturală	93
a) Școalele	93
b) Publicațiile periodice	114
c) Literatura	122
d) Alte instituții culturale	136
3. Viața economică	145
Podul peste Dunăre	145
Comerțul și industria	156
Camerile de Comerț și de Industrie	158
Creditul	169
Cooperative de credit	181
Șantierul	186
4. Edilitate-modernism	197

ERATA

PAG.	RÂNDUL	ÎN LOC DE	SE CITEȘTE
7	10 de jos	vehiculelor	vehiculelor
7	9 de jos	îclinat	îclinat
9	3 de sus	numiaiu.	numiau
11	8 de sus	înăurite	înriurite
11	7 de sus	1936	1926
11	8 de jos	înăuriri	înriurare
13	12 de sus	a anului Octombrie	a anului este Octombrie
13	24 de sus	geololice	geologice
13	9 de jos	ba	a
16	3 de sus	nevoe	nevoia
17	1 de sus	statele	satele
18	9 de jos	antichitate	antichitate
19	3 de sus	instoricii	istoricii
20	ultim	bizontim	bizantin
26	8 de sus	eixstau	existau
29	23 de sus	sexmn	semn
31	11 de sus	maghial	maghiare
33	21 de sus	ecrau	erau
38	13 de jos	Têfira	Gefira
38	15 de jos	Pinaf Teolgramios	Pinax Geograficos
		tis Ougradlahias	tis Qugrovlahias
45	8 de sus	Nilolai	Nicolai
57	2 de sus	întemeeri	întemeerii
59	2 de jos	Mihil	Mihail
63	15 de sus	upă	după
64	6 de sus	Begeanu	Begenau
65	5 de sus	Begenau	Begenau
66	3 de jos	Sărdureanu	Gărdăreanu
67	21 de sus	vorbin	vorbind
68	15 de jos	mărfuirilor	mărfurilor
72	1 de sus	spre	prin
72	2 de jos	Demnule	Domnule
73	13 de jos	Niculescu	Miculescu
75	5 de sus	pe hărăzia	ne hărăzia
76	1 de sus	locuitorilor	locuitorilor
76	1 de sus	oriental	orizontal

PAG.	RÂNDUL	ÎN LOC DE	SE CITEȘTE
76	22 de sus	Atanasescu	Anastasescu
77	20 de sus	dnspre	dinspre
79	3 de sus	ficieare	fiecare
79	16 de sus	prostitutia	prostitutie
79	31 de sus	moralității	mortalității
79	12 de jos	Hydropsiile	Hydropisiile
80	11 de jos	stuă	sută
80	10 de jos	dceselor	deceselor
80	5 de jos	îmulțindu-se	înmulțindu-se
81	5 de sus	randez-vous	rendez-vous
81	17 de sus	vrbind	vorbind
91	4 de jos	cartea	carte
93	2 de jos	anafora	anaforă
95	10 de sus	vnind	venind
95	1 de jos	ș	și
98	3 de jos	Municipailtăți	Municipalități
100	10 de sus	gândm	gândim
101	11 de jos	al	a
115	8 de jos	derădene	derădere
116	11 de jos	țărănsc	țărănesc
118	7 de jos	Gicană	Gicana
120	12 de sus	care	caré
124	21 de sus	zumzeetului	zumzetului
124	6 de jos	prosecris	proscris
127	16 de jos	Nădeide	Nădejde
128	5 și 6 de jos	consiere	considerare
133	9 de jos	Cheron	Gheron
141	7 de jos	port	post
142	22 de sus	făceau	făcea
143	7 de sus	bun	buni
144	8 de sus	e folos	de rolos
146	28 de sus	grație a acestui oraș	grație acestui oraș
146	1 de jos	legate	legătura
147	13 de sus	gubernanțeliro	gubernanților
150	30 de sus	începe	a început
153	25 de sus	ni	nu
157	12 de sus	nedrepte	nedreptate
158	5 de jos	ționată prin Decretul Nr. 1225 din 30 Sept. 1864	publicată în Monit. of Nr. 31 din 10 Mai 1886
159	12 de sus	Ministerul	Ministrul
159	9 de jos	judecător comercial	judecători comerciali
161	9 de sus	comercială	industrială
161	11 de sus	industrială	comercială
163	19 de sus	care aci	care până aci
165	Recapitulare	desupra numărului 603	se va nota „T.-Severin“
170	7 de sus	socități	societăți
171	3 de sus	institutul	institutul
185	20 de sus	sălașele	sălașele
185	3 de jos	înființarea de vite	înființarea târgului de vite
186	2 de jos	Nello	Netta
190	10 de sus	înmaginează	înmagazinează
192	23 de sus	2 trage	2 drage
192		credite acordate total 234.886.399	234.886.399
194	3 de jos	și lucrările	și în lucrările
203	3 de jos	ebrimonară	embrionară

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Lei 100.